

BIDRAG

TILL

SVERIGES OFFICIELLA STATISTIK.

H) Kungl. Maj:ts Befallningshafvandes femårsberättelser. Ny följd. 7.

ÅREN

1886—1890.

K R I S T I A N S T A D S L Ä N .

1. Länets indelning och naturliga beskaffenhet.

Enligt de af Generalstabens topografiska afdelning utförda arealberäkningar, sådana de blifvit af Eders Kungl. Maj:ts Statistiska Centralbyrå återgifna i Sveriges officiella statistik för år 1880, utgjorde Kristianstads läns hela *ytvidd* 56·8314 svenska kvadratmil, deraf 54·8840 kvadratmil land och 1·9474 kvadratmil vatten. Länet, som derefter och intill innevarande femårsperiods början icke undergått någon förändring till sina gränser, har deremot under denna period fått sitt område icke obetydligt förändradt i följd af åtskilliga af Eders Kungl. Maj:t, på förslag af Komitén för reglering af oregelbundenheter i rikets administrativa, judiciella, ecklesiastiska och kommunala indelningar, beslutade förändringar, hvarigenom dels områden blifvit öfverflyttade från länet till angränsande län, dels ock områden från annat län tillagts länet.

Så hafva *öfverflyttningar från länet* skett i följande fall:

1:o) Enligt Eders Kungl. Maj:ts bref den 24 juli 1885 hafva skattehemmanen n:is 1 och 2, hvartdera $\frac{1}{2}$ mtl, Klåberöd jemte lägenheter, utgörande den till Norra Åsbo härad och Kristianstads län hörande delen af Konga socken, i administrativt och judicielt hänseende med 1886 års ingång blifvit förlagda till Onsjö härad i Malmöhus län och i följd häraf öfverförts från Riseberga länsmandsdistrikt, Norra och Södra Åsbo samt Bjäre härads fögderi och Norra Åsbo tingslag och domsaga;

2:o) Enligt Eders Kungl. Maj:ts bref den 23 december 1885 hafva skattehemmanen n:is 1 och 2, hvartdera 1 mtl, Härsnäs, n:r 1 $\frac{3}{8}$ mtl, n:r 2 $\frac{5}{8}$ mtl och n:r 3 $\frac{1}{2}$ mtl Kolema, n:r 1 $\frac{5}{8}$ mtl Nackarp och n:r 1 $\frac{3}{8}$ mtl Uggeröd jemte lägenheter, utgörande den till Norra Åsbo härad i detta län hörande delen af Röstånga socken, med 1887 års ingång förlagts till Onsjö härad i Malmöhus län samt i följd deraf skilts från Riseberga länsmandsdistrikt, Norra och Södra Åsbo samt Bjäre härads fögderi och Norra Åsbo tingslag och domsaga;

3:o) Enligt Eders Kungl. Maj:ts bref den 25 februari 1887 hafva såväl skattehemmanen n:r 1 $\frac{1}{2}$ mtl Hagstad, n:is 1 och 2 2 mtl Hjellaröd och n:r 1 1 mtl Toftaröd, i jordeboken öfverförda från Tjörnarps till Norra Rörums socken, som äfven kronohemmanet n:r 1 $\frac{1}{4}$ mtl Stenestad och skattehemmanen n:is 1—3 $1\frac{3}{8}$ mtl Skuddarp med 1888 års ingång blifvit förlagda från Kristianstads län och Vestra Göinge härad till Malmöhus län och Frosta härad samt i följd deraf skilts från Brönnestads länsmandsdistrikt, Östra och Vestra Göinge härads fögderi samt Vestra Göinge tingslag och domsaga;

4:o) Enligt Eders Kungl. Maj:ts bref den 1 april 1887 hafva utsocknefrälsehemmanen n:r 1 $\frac{5}{8}$ mtl Valsjö samt n:r 1 $\frac{17}{32}$ mtl, n:r 2 $\frac{17}{64}$ mtl, och n:r 3 $\frac{17}{64}$ mtl Ynde jemte lägenheten n:r 4 Ynde, utgörande del af Sölvesborgs socken, med

INLEDNING

TILL

Bidrag till Sveriges officiella statistik. H, Kungl. Maj:ts befallningshavandes femårsberättelser, jämte Sammandrag för åren ... på Nådigaste befallning utarbetat och utgivet af Statistiska centralbyrån – Stockholm, 1863-1912.

Täckningsår: 1856/60-1901/05 = N.F., [1]-10.

Kungl. Maj:ts befallninghavande i Stockholms stad och i rikets 24 län avger underdåniga femårsberättelser av statistiskt innehåll.

Berättelserna består av två avdelningar.

Första avdelning består av följande rubriker:

- 1. Länets indelning och naturbeskaffenhet i allmänhet**
- 2. Innevånare**
- 3. Näringar**
- 4. Kommunikationsanstalter och varubyten**
- 5. Kameralförhållanden**
- 6. Politi.**

Andra avdelning är en tabellbilaga.

Statistiska centralbyrån samlar in och utger ett sammandrag för hela riket av samtliga femårsberättelsernas huvudsakliga innehåll.

Föregångare:

Kongl. maj:ts befallningshafvandes femårsberättelse för åren ... – Stockholm, 1823-1857.

Täckningsår: 1822-1851/55.

Innehållsförteckning.

	Sid.
Underdånig berättelse	1-49.
1. Länets indelning och naturliga beskaffenhet.....	1.
2. Invånare.....	8.
Tab. A. Uppgift å utlänningar, som vid 1890 års slut såsom jordbrukare voro bosatte i eller egde jord inom Kristianstads län.....	10.
3. Näringar.....	12.
Tab. B. Bränvinstillverkningen i Kristianstads län åren 1886-1890....	18.
Tab. C. Uppgift angående hafsfisket vid Kristianstads läns kuster under år 1890.....	21-22.
Tab. D. Fabrikerna i Kristianstads län åren 1885 och 1890.....	23.
4. Kommunikationsanstalter och varubyten.....	25.
Tab. E. Uppgift å varor, som i större betydenhet utförts från hamnarne i Kristianstads län under åren 1886-1890.....	32.
5. Kameralförhållanden.....	37.
Tab. F. Exekutiva fastighetsauktioner åren 1886-1890 i städerna i Kristianstads län.....	37.
Tab. G. Exekutiva fastighetsauktioner åren 1886-1890 å landsbygden i Kristianstads län.....	37.
6. Politi	38.
Tab. H. Kreatursförsäkringsföreningarnes verksamhet åren 1886-1890, i Kristianstads län.....	47.
Tab. I. Sjöförsäkringsföreningarnes verksamhet åren 1886-1890, i Kristianstads län.....	48.
Tabellbilagor	50-65.
Tab. 1. Folkmängden i Kristianstads län, åren 1886-1890.....	50.
Tab. 2. Allmänna vägar och skjutsning i Kristianstads län, åren 1886-1890.....	51.
Tab. 3. Hemman och lägenheter samt stadsjordar m. m. i Kristianstads län, år 1890.....	52.
Tab. 4. Egendomar af fideikommissnatur i Kristianstads län, år 1890	53.
Tab. 5. Egendomar tillhörande inhemska aktiebolag, i Kristianstad län år 1890.....	55.
Tab. 6. Egendomar tillhörande främmande magters undersåtar, i Kristianstads län år 1890.....	56.
Tab. 7. Brandförsäkringsinrättningarnes verksamhet, i Kristianstads län åren 1886-1890.....	57.
Tab. 8. Fromma stiftelser, stipendiifonder, pensionsanstalter, sjukkassor och dermed jemförliga inrättningar i Kristianstads län år 1890....	58.

BIDRAG

TILL

SVERIGES OFFICIELLA STATISTIK.

H) Kungl. Maj:ts Befallningshafvandes femårsberättelser. Ny följd. 7.

ÅREN

1886—1890.

K R I S T I A N S T A D S L Ä N .

1. Länets indelning och naturliga beskaffenhet.

Enligt de af Generalstabens topografiska afdelning utförda arealberäkningar, sådana de blifvit af Eders Kungl. Maj:ts Statistiska Centralbyrå återgifna i Sveriges officiella statistik för år 1880, utgjorde Kristianstads läns hela *ytvidd* 56·8314 svenska kvadratmil, deraf 54·8840 kvadratmil land och 1·9474 kvadratmil vatten. Länet, som derefter och intill innevarande femårsperiods början icke undergått någon förändring till sina gränser, har deremot under denna period fått sitt område icke obetydligt förändradt i följd af åtskilliga af Eders Kungl. Maj:t, på förslag af Komitén för reglering af oregelbundenheter i rikets administrativa, judiciella, ecklesiastiska och kommunala indelningar, beslutade förändringar, hvarigenom dels områden blifvit öfverflyttade från länet till angränsande län, dels ock områden från annat län tillagts länet.

Så hafva *öfverflyttningar från länet* skett i följande fall:

1:o) Enligt Eders Kungl. Maj:ts bref den 24 juli 1885 hafva skattehemmanen n:is 1 och 2, hvarterda $\frac{1}{2}$ mtl, Klåberöd jemte lägenheter, utgörande den till Norra Åsbo härad och Kristianstads län hörande delen af Konga socken, i administrativt och judicielt hänseende med 1886 års ingång blifvit förlagda till Onsjö härad i Malmöhus län och i följd häraf öfverförts från Riseberga länsmandsdistrikt, Norra och Södra Åsbo samt Bjäre härads fögderi och Norra Åsbo tingslag och domsaga;

2:o) Enligt Eders Kungl. Maj:ts bref den 23 december 1885 hafva skattehemmanen n:is 1 och 2, hvarterda 1 mtl, Härsnäs, n:r 1 $\frac{3}{8}$ mtl, n:r 2 $\frac{5}{8}$ mtl och n:r 3 $\frac{1}{2}$ mtl Kolema, n:r 1 $\frac{5}{8}$ mtl Nackarp och n:r 1 $\frac{3}{8}$ mtl Uggeröd jemte lägenheter, utgörande den till Norra Åsbo härad i detta län hörande delen af Röstånga socken, med 1887 års ingång förlagts till Onsjö härad i Malmöhus län samt i följd deraf skilts från Riseberga länsmandsdistrikt, Norra och Södra Åsbo samt Bjäre härads fögderi och Norra Åsbo tingslag och domsaga;

3:o) Enligt Eders Kungl. Maj:ts bref den 25 februari 1887 hafva såväl skattehemmanen n:r 1 $\frac{1}{2}$ mtl Hagstad, n:is 1 och 2 2 mtl Hjellaröd och n:r 1 1 mtl Toftaröd, i jordeboken öfverförda från Tjörnarps till Norra Rörums socken, som äfven kronohemmanet n:r 1 $\frac{1}{4}$ mtl Stenestad och skattehemmanen n:is 1—3 $1\frac{3}{8}$ mtl Skuddarp med 1888 års ingång blifvit förlagda från Kristianstads län och Vestra Göinge härad till Malmöhus län och Frosta härad samt i följd deraf skilts från Brönnestads länsmandsdistrikt, Östra och Vestra Göinge härads fögderi samt Vestra Göinge tingslag och domsaga;

4:o) Enligt Eders Kungl. Maj:ts bref den 1 april 1887 hafva utsocknefrälsehemmanen n:r 1 $\frac{5}{8}$ mtl Valsjö samt n:r 1 $\frac{17}{32}$ mtl, n:r 2 $\frac{17}{64}$ mtl, och n:r 3 $\frac{17}{64}$ mtl Ynde jemte lägenheten n:r 4 Ynde, utgörande del af Sölvesborgs socken, med

1888 års ingång förlagts från Villands härad här i länet till Listers härad i Blekinge län samt i följd deraf skilts från Näsums länsmandsdistrikt, Villands, Gärds och Albo härads fögderi, Villands tingslag samt Villands och Östra Göinge domsaga;

5:o) Enligt Eders Kungl. Maj:ts bref den 23 september 1887 hafva de hemman och lägenheter om $17\frac{3}{4}$ mtl, som utgjort den till Kristianstads län och Södra Åsbo härad hörande delen af Vrams socken, med 1889 års ingång blifvit förlagda till Malmöhus län och Luggude härad samt i följd deraf skilts från Björnekulla länsmandsdistrikt, Norra och Södra Åsbo samt Bjäre härads fögderi samt Södra Åsbo och Bjäre tingslag och domsaga;

6:o) Enligt Eders Kungl. Maj:ts bref den 19 juli 1889 hafva de hemman och lägenheter om $28\frac{3}{4}$ mtl, hvilka utgjorde den till Kristianstads län och Ingelstads härad hörande delen af Stora Köpinge socken, med 1891 års ingång förlagts till Malmöhus län och Herrestads härad samt i följd deraf skilts från Löderups länsmandsdistrikt samt Ingelstads och Jerrestads härads fögderi, tingslag och domsaga;

7:o) Enligt Eders Kungl. Maj:ts bref den 20 december 1889 hafva skattehemmanet n:r 1 $\frac{1}{3}$ mtl och indragna militiebostället n:r 2 $\frac{1}{8}$ mtl Östensköp samt utsocknefrälsehemmanen n:r 1 $\frac{1}{3}$ mtl Högstad och n:r 1 $\frac{1}{2}$ mtl Maa, utgörande den till Kristianstads län och Gärds härad hörande del af Svensköps socken, med 1891 års ingång öfverförts till Malmöhus län och Frosta härad samt i följd deraf skilts från Degeberga länsmandsdistrikt, Villands, Gärds och Albo härads fögderi, Gärds tingslag och Albo och Gärds domsaga.

Deremot hafva följande *öfverflyttningar till länet* egt rum:

a) Enligt Eders Kungl. Maj:ts bref den 18 mars 1887 hafva utsocknefrälsehemmanen n:r 1 $\frac{3}{8}$ mtl och n:r 2 $\frac{1}{4}$ mtl Stora Vessmantorp, utgörande den till Malmöhus län och Frosta härad hörande del af Häglinge socken, med 1888 års ingång öfverförts till Vestra Göinge härad här i länet och i följd deraf förlagts till Brönnestads länsmandsdistrikt, Östra och Vestra Göinge härads fögderi samt Vestra Göinge tingslag och domsaga;

b) Enligt Eders Kungl. Maj:ts bref den 18 mars 1887 hafva skattehemmanen n:r 1 $\frac{5}{8}$ mtl Karlarp, n:r 1 $\frac{1}{3}$ mtl Prestorp och n:r 1 $\frac{3}{8}$ mtl Torup, utsocknefrälsehemmanet n:r 1 $\frac{5}{8}$ mtl Svenstorp och kyrkojorden n:r 1 Sannarpsängen, utgörande den till Malmöhus län och Frosta härad hörande del af Tjörnarps socken, med 1888 års ingång öfverförts till Vestra Göinge härad här i länet och i följd deraf förlagts till Brönnestads länsmands-

distrikt, Östra och Vestra Göinge härads fögderi samt Vestra Göinge tingslag och domsaga;

c) Enligt Eders Kungl. Maj:ts bref den 23 september 1887 hafva dels de hemman och lägenheter om $8\frac{19}{24}$ mtl, som utgjorde den till Malmöhus län och Luggude härad hörande delen af Ströfvelstorps socken, dels ock de hemman och lägenheter om $2\frac{1}{4}$ mtl, som utgjorde den till nämnda län och härad hörande delen af Vestra Broby socken, med 1889 års ingång förlagts till Södra Åsbo härad här i länet och i följd deraf förenats med Norra och Södra Åsbo samt Bjäre härads fögderi samt Södra Åsbo och Bjäre härads tingslag och domsaga, de Ströfvelstorps socken tillhörande hemman och lägenheter med Rebbelberga länsmandsdistrikt och Vestra Broby sockens hemman och lägenheter med Björnekulla länsmandsdistrikt;

d) Enligt Eders Kungl. Maj:ts bref den 19 juli 1889 hafva de hemman och lägenheter om $6\frac{3}{4}$ mtl, hvilka utgjort den till Malmöhus län och Herrestads härad hörande delen af Tryde socken, med 1891 års ingång förlagts till Ingelstads härad här i länet och i följd deraf förenats med Hammenhögs länsmandsdistrikt samt Ingelstads och Jerrestads härads fögderi, tingslag och domsaga; och

e) Enligt Eders Kungl. Maj:ts bref den 19 juli 1889 har Tranås socken med 1891 års ingång öfverförts från Herrestads härad i Malmöhus län till Ingelstads härad i Kristianstads län, i följd hvaraf de under denna socken förda hemman och lägenheter förlagts till Hammenhögs länsmandsdistrikt samt Ingelstads och Jerrestads härads fögderi, tingslag och domsaga.

I alla dessa fall har af Eders Kungl. Maj:t föreskrifvits, att den de öfverflyttade hemmanen vid öfverflyttningen åliggande väg- och brobyggnadsskyldighet skall fortfarande utgöras i enlighet med då gällande vägdeltningar, intill dess ändring deri af annan anledning varder vidtagen.

De under momenten 6:o) och 7:o) samt d) och e) här ofvan omförmälda förändringar höra strängt taget icke till den femårsperiod, hvarom nu är fråga, men då de af regleringskomitén väckta förslag, såvidt dermed afses öfverflyttningar från eller till länet, med ett enda undantag nu torde vara afgjorda, har Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande ansett sig böra här upptaga jemväl dessa förändringar och har Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande, för att visa hvad länet genom öfverflyttningarne förlorat och vunnit i ytvidd, folkmängd, mantal och taxeringsvärde, upp- rättat följande tabellariska uppställning:

Hemmanens och lägenheternas namn m. m.	Mantals- skrifven folk- mängd vid öfverflytt- ningen.	Areal		Inne- hållande mantal.	Taxeringsvärde vid öfverflyttningen.		
		i gamla svenska kvadrat- mil.	i nya kvadrat- mil.		Å jordbruks- fastighet.	Å annan fastighet.	Summa.
					Kronor.	Kronor.	Kronor.
Från Kristianstads län öfverflyttade:							
1:o) År 1886. N:is 1 och 2, hvartdera $\frac{1}{2}$ mtl, Klåberöd jemte lägenheter, utgörande del af <i>Konga</i> socken, öfverflyttade till Malmöhus län.....	191	0 0933	0 1066	1	109,100	2,900	112,000
2:o) År 1887. Härsnäs n:is 1 och 2, hvartdera 1 mtl, Kolema n:r 1 $\frac{5}{8}$ mtl, n:r 2 $\frac{5}{8}$ mtl och n:r 3 $\frac{1}{2}$ mtl samt Nackarp n:r 1 $\frac{5}{8}$ mtl och Uggleröd n:r 1 $\frac{3}{8}$ mtl, utgörande del af <i>Röstånga</i> socken, öfverflyttade till Malmöhus län.....	232	0 1146	0 1309	4 $\frac{3}{4}$	260,600	7,300	267,900
3:o) År 1888. Hagstad n:r 1 $\frac{1}{2}$ mtl, Hjellaröd n:is 1 och 2 2 mtl, och Toftaröd n:r 1 1 mtl, samt Stenestad n:r 1 $\frac{1}{4}$ mtl och Skuddarp n:is 1—3 $1\frac{3}{8}$ mtl, utgörande del af <i>Norra Rörums</i> socken, öfverflyttade till Malmöhus län.....	367	0 1856	0 2120	5 $\frac{1}{2}$	195,200	1,500	196,700

Hemmanens och lägenheternas namn m. m.	Mantals- skrifven folk- mängd vid öfverflytt- ningen.	Areal		Inne- hållande mantal.	Taxeringsvärde vid öfverflyttningen.		
		i gamla svenska kvadrat- mil.	i nya kvadrat- mil.		Å jordbruks- fastighet.	Å annan fastighet.	Summa.
4:o) År 1888. Valsjö nr 1 $\frac{5}{8}$ mtl samt Ynde nr 1 $\frac{17}{32}$ mtl, nr 2 $\frac{17}{64}$ mtl, nr 3 $\frac{17}{64}$ mtl och nr 4, lägenhet, utgörande del af <i>Sölvesborgs</i> socken, öfverflyttade till Blekinge län	92	0'0151	0'0173	$1\frac{11}{16}$	Kronor. 68,000	Kronor. 17,100	Kronor. 85,100
5:o) År 1889. Hemman och lägenheter i s. k. <i>Norra Frams</i> halvesocken, hvilka öfverflyttats till Malmöhus län	1,119	0'3094	0'3585	$17\frac{3}{4}$	1,572,600	12,800	1,585,400
6:o) År 1891. Hemman och lägenheter i den del af <i>Stora Köpinge</i> socken, som tillhört Ingelstads härad, öfverflyttade till Malmöhus län	1,278	0'1889	0'2158	$28\frac{3}{4}$	1,055,500	36,600	1,092,100
7:o) År 1891. Hemmanen nr 1 $\frac{1}{3}$ mtl och nr 2 $\frac{1}{8}$ mtl <i>Östensköp</i> samt Högestad nr 1 $\frac{1}{2}$ mtl och Mau nr 1 $\frac{1}{2}$ mtl, utgörande del af <i>Scensköps</i> socken, öfverflyttade till Malmöhus län	90	0'0464	0'0530	$1\frac{7}{24}$	57,100	—	57,100
Summa	3,369	0'9533	1'0891	$60\frac{17}{48}$	3,318,100	78,200	3,396,300
Till Kristianstads län öfverflyttade (från Malmöhus län):							
a) År 1888. Stora Vessmantorp nr 1 $\frac{3}{8}$ mtl och nr 2 $\frac{1}{4}$ mtl, utgörande del af <i>Häglinge</i> socken	29	0'0139	0'0159	$\frac{5}{8}$	26,600	—	26,600
b) År 1888. Karlarp nr 1 $\frac{5}{8}$ mtl, Prestorp nr 1 $\frac{1}{3}$ mtl, Torup nr 1 $\frac{3}{8}$ mtl, Svenstorp nr 1 $\frac{5}{8}$ mtl och Sånarpsängen nr 1, kyrkojord, utgörande del af <i>Tjörnarps</i> socken	142	0'1126	0'1286	$12\frac{23}{24}$	124,200	500	124,700
c) År 1889. Hemmanen Bosarp n:is 1 och 5, Hasslarp n:is 1 och 2, Håkantorp n:is 1 och 3, Pilabo nr 4 och Vemmentorp n:is 1—7 jemte lägenheterna Hulkamaden, Kädemossen och Brohuset, utgörande del af <i>Ströfvelstorps</i> socken	473	0'0790	0'0903	$8\frac{19}{24}$	729,700	26,700	756,400
År 1889. Hyllinge gård och by jemte lägenheterna Flinkahus, Fruahus, Herrehus, Rustahus eller Svarfvarehus samt Stensättarehus och Tälamodshus, utgörande del af <i>Vestra Broby</i> socken	296	0'0516	0'0590	$2\frac{1}{4}$	499,400	5,800	505,200
d) År 1891. Den till Herrestads härad hörande del af <i>Tryde</i> socken	762	0'0944	0'1078	$6\frac{3}{4}$	521,700	11,100	532,800
e) År 1891. Hela <i>Tranås</i> socken	1,295	0'1838	0'2100	$10\frac{11}{32}$	793,000	37,100	830,100
Summa	2,997	0'5853	0'6116	$30\frac{23}{32}$	2,694,600	81,200	2,775,800
Länet har således genom de till och med år 1890 verkställda öfverflyttningarna minskats med	1,061	0'4609	0'5265	$16\frac{11}{16}$	825,600	8,600	834,200
Och efter 1891 års öfverflyttningar utgjorde minskningen	372	0'4180	0'4775	$29\frac{61}{96}$	623,500	(ökn. 3,000)	620,500

Af denna uppställning framgår, att genom öfverflyttningarna frångått länet en ytvidd af 0'9533 gamla kvadratmil eller 1'0891 kvadratnymil och tillagts länet en ytvidd af 0'5853 gamla kvadratmil eller 0'6116 kvadratnymil, hvadan länets hela ytvidd minskats med 0'4180 gamla kvadratmil eller 0'4775 kvadratnymil och utgör sålunda numera endast 56'4134 gamla kvadratmil eller 64'4523 kvadratnymil.

I öfrigt hafva under perioden företagits följande *förändringar i länets administrativa, judiciella, ecklesiastika och kommunala indelningar*:

1:o) Enligt Eders Kungl. Maj:ts bref den 2 oktober 1885 har frälsehemmanet nr 5 $\frac{1}{8}$ mtl Errarp, hvilket i alla afseenden tillhörde Barkåkra socken i Bjäre härad, men var beläget inom Rebbelberga sockens i samma härad område, vid början af år 1886 såväl i kyrkligt och kommunalt hänseende som i jordeboken öfverflyttats från Barkåkra till Rebbelberga socken;

2:o) Enligt Eders Kungl. Maj:ts bref den 6 november 1885 hafva skattehemmanen nr 1 $\frac{1}{8}$ mtl Lyckebygget, nr 1 $\frac{1}{4}$ mtl Myrakroken, nr 1 $\frac{1}{4}$ mtl Ängsbygget, nr 1 $\frac{1}{8}$ mtl Höka-bygget, n:is 1—3 $1\frac{1}{2}$ mtl Strandböke och indragna militiebostället nr 1 $\frac{3}{16}$ mtl Smedjebygget, hörande till Hörja socken i Vestra Göinge härad, med 1887 års ingång såväl i kyrkligt och kommunalt hänseende som i jordeboken öfverflyttats, de två

förstnämnde hemmanen till Röke och de öfriga till Torups socken i samma härad, dock att dåvarande kyrkoherde och kyrkobetjent i Hörja socken för sin tjenstetid skola bibehållas vid dem tillkommande löneförnåner af hemmanen;

3:o) Enligt Eders Kungl. Maj:ts bref den 6 november 1885 hafva vid ingången af år 1887 dels $\frac{1}{27}$ mtl Emitslöf, utbrutet från hemmanet nr 7 Emitslöf, upptagits i jordeboken inom Östra Broby socken samt öfverflyttats i kyrkligt och kommunalt hänseende från Emitslöfs till Östra Broby socken, dels ock hemmanet Orrarp nr 1 om $\frac{1}{4}$ mtl öfverflyttats såväl i kyrkligt och kommunalt hänseende som i jordeboken från Östra Broby till Emitslöfs socken, båda nämnda socknar belägna i Östra Göinge härad; med iakttagande att hvardera af öfverflyttade fastigheterna, sålänge Eders Kungl. Maj:ts resolution den 18 oktober 1872 angående lönereglering för kyrkoherden i Östra Broby och Emitslöfs församlingars pastorat är gällande, fortfarande skall utgöra densamma åliggande presträttigheter enligt de i resolutionen bestämda grunder för den socken, hvartill de för närvarande höra, och att öfverflyttningen icke föranleder rubbning i hemmanet Orrarps betalningsskyldighet för det af Östra Broby socken jemlikt Eders Kungl. Maj:ts bref den 21 februari 1873 till betalning af församlingens skuld för folkskolan upptagna län;

värjo, men, sedan Komitén för reglering af oregelbundenheter i rikets administrativa, judiciela, ecklesiastika och kommunala indelningar i afgifvet betänkande föreslagit, att då de nämnde näringsidkarne icke vore i staden Kristianstad mantalsskrifne, och byn Åhus i judicielt hänseende lydte under Villands häradsrätt, berörda undantagsstadgande måtte varda upphäfdt, har Eders Kungl. Maj:t enligt nådigt bref den 13 maj 1887 förklarad stadgandet skola vid ingången af år 1888 upphöra att gälla.

Genom utslag den 31 december 1889 har Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande förordnat, att skatteålfisket n:r 1 Kylsdrätten skall i jordeboken öfverflyttas från Borrby socken och Jerrestads härad till Östra Hoby socken och Ingelstads härad, och har Eders Kungl. Maj:ts och Rikets Kammarkollegium, hvars pröfning utslaget blifvit understådt, genom utslag den 27 november 1890 låtit vid det understålda utslaget bero.

I öfverensstämmelse med förklarande i Eders Kungl. Maj:ts bref den 5 april 1889 har den i Gärdts härad belägna Linneröds socken med kommunen och kyrkoförsamlingen dädanefter benämnts Linderöd.

Några andra förändringar i administrativt, judicielt, kyrkligt eller kommunalt hänseende hafva icke under perioden förekommit.

Genom Eders Kungl. Maj:ts bref den 12 juli 1889 har förordnats, att Gärdts och Albo härads domsaga skall utgöra ett tingslag med tingsställe i Degeberga, men som de tingshusbyggnadsskyldige funnit sig nödsakade uppföra nytt tingshus å nämnda ställe, och detta icke förrän vid innevarande års slut anses blifva så färdigbygdt, att häradsrätten der kan hålla sammanträden, skall den beslutade regleringen, enligt Eders Kungl. Maj:ts bestämmande i nådigt bref den 18 september 1891, träda i verket först med 1892 års ingång.

Sedan Herr Statsrådet och Chefen för Eders Kungl. Maj:ts Civildepartement genom cirkulär den 13 november 1882 fäst Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvandes uppmärksamhet på angelägenheten deraf, att byggnadsstadgan och brandstadgan för rikets städer i tillämpliga delar blefve gällande för åtskilliga ställen inom länet med större sammanträngd befolkning, såsom jernvägsstationer, fisklägen och dylika ställen, så har genom af Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande meddelade samt af Eders Kungl. Maj:t fastställda beslut förordnats, att såväl nämnda stadgar som ock i vissa fall äfven ordningsstadgan för rikets städer och helsovårdsstadgans för riket föreskrifter rörande stad skola i tillämpliga delar gälla å nedannämnda ställen å länets landsbygd:

1:o) Kiviks fiskläge i Södra Mellby och Hvitaby socknar. Genom Eders Kungl. Maj:ts bref den 3 december 1886 har förordnats, att byggnadsstadgan och brandstadgan för rikets städer skola i tillämpliga delar gälla för Kiviks fiskläge, som i sådant afseende skall omfatta visst angifvet område, utgörande tillhoppa 36 tunnland 29 kappland eller 18 hektar 21 ar 88 kvadratmeter. Tillsynen å stadgarnes tillämpning har uppdragits dels åt en särskild nämnd, bestående af tre personer, deraf Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande utser en och kommunalstämmorna i förenämnda socknar hvardera en, hvilken nämnd har samma befogenhet som i stad tillkommer polismyndighet, magistrat eller drätselkammare, dels åt en af tre på enahanda sätt utsedde ledamöter bestående byggnadsnämnd med i hufvudsak samma åliggande och befogenhet som byggnadsnämnd i stad,

dels ock åt fem delegerade för kommunalstämmorna i Södra Mellby och Hvitaby socknar, hvilka delegerade hafva att afgöra och utföra hvad enligt byggnadsstadgan och brandstadgan för rikets städer i stad tillkommer stadsfullmäktige eller allmän rådstuga. Genom Eders Kungl. Maj:ts bref den 16 maj 1890 har förordnats, att byggnadsstadgan och brandstadgan för rikets städer skola tillämpas jemväl å ett angränsande område vid fiskläget om 1,6163 hektar. Regleringsplan för området i dess helhet, derinom år 1890 voro mantalsskrifna 790 personer, har blifvit fastställd genom Eders Kungl. Maj:ts bref den 20 november innevarande år.

2:o) Samhället vid Klippans jernvägsstation å Helsingborg —Hessleholms jernväg. Genom Eders Kungl. Maj:ts bref den 22 januari 1887 har förordnats, att byggnadsstadgan och brandstadgan för rikets städer skola i tillämpliga delar gälla för ett område invid Klippans jernvägsstation i Gråmanstorps socken, begränsadt i söder af nämnda jernväg, i öster af rågången för utmarken till Liljenbergiska fideikommisshemmanet $\frac{1}{2}$ mtl n:r 10 Åby, i norr af en linie gående parallelt med landsvägen från Åby till Blekemåsa på ett afstånd af 300 fot norr om berörde väg, och i vester af en linie dragen från östra hörnet af markarne Perssons å n:r 4 Åby vester om boningshuset belägna trädgård i sydlig riktning till vestra hörnet af Carl Lagessons tomt och vidare i rät linie till jernvägen samt i nordlig riktning likaledes i rät linie till norra gränsen. Derjente har stadgats, att hvad enligt byggnadsstadgan och brandstadgan för rikets städer föreskrifves om polismyndighet, magistrat eller i dess ställe tillsatt styrelse eller drätselkammare, i afseende å ifrågasvarande samhälle skall gälla för kommunalnämnden i Gråmanstorps socken med undantag likväl deraf, att de skyldigheter, som enligt 10 och 14 §§ brandstadgan åligga i ena fallet polismyndighet och i det andra magistrat eller poliskammare, skola öfverlåtas på länsmannen i orten, samt att för utöfvande af inseende öfver bebyggandet af samhällets område skall utses en byggnadsnämnd, bestående af fem ledamöter, af hvilka kommunalnämnden inom eller utom sig väljer två och tre utses af kommunalstämman i Gråmanstorp, som eger att beträffande samhället vidtaga de åtgärder, som i stad, enligt förenämnda stadgar, tillkomma stadsfullmäktige eller, der sådana icke finnas, allmän rådstuga. Regleringsplan för området, derinom år 1890 voro mantalsskrifna 1,202 personer, är uppgjord och hit ingifven, men har såsom ofullständig icke kunnat Eders Kungl. Maj:ts pröfning underställas.

3:o) Torekovs fiskläge i Torekovs socken. Genom Eders Kungl. Maj:ts bref den 22 januari 1887 har förordnats, att byggnadsstadgan och brandstadgan för rikets städer skola i tillämpliga delar gälla för Torekovs fiskläge, som i sådant afseende skall anses omfatta det område, som begränsas af en linie dragen å en af kommissionslandtmätaren Bergström åren 1858 och 1859 upprättad tomtregleringskarta från sydligaste spetsen af tomten 116 a rakt i vester till Saltsjön, vidare följande sjön i vester och norr till en med siffran 7 betecknad väg, derefter framgående på södra sidan af denna väg utmed enskiftet n:r IV öfver motstående, nordvest om kyrkoplanen ledande väg, utmed nordöstra gränsen för kyrkoplanen intill nya kyrkogården samt utmed den söder om kyrkogården löpande väg, derifrån i sydvestlig riktning framlöpande parallelt med den till kyrkoplanen ledande större väg på ett afstånd af 200 fot från denna väg till den sydvest

om tomterna 44, 45, 46 och 47 belägna väg, öfvergående såväl denna väg som ock, efter att hafva på ett afstånd af 80 fot följt den nordvest om enskiftet n:r VII ledande väg, jemväl den sydvest om samma enskifte ledande väg, samt framgående från sistnämnda vägöfvergång i rak linie till utgångspunkten vid sydligaste spetsen af tomten 116 a. Derjemte har beträffande de myndigheter, som skola handhafva tillämpningen af stadgarne, samt om vidden af dessa myndigheters befogenhet meddelats enahanda bestämmelser för kommunalnämnden och kommunalstämman i Torekov samt för en särskildt utsedd byggnadsnämnd derstädes, som i afseende på samhället vid Klippans jernvägsstation nyss blifvit sagdt om kommunalnämnden och kommunalstämman i Gråmanstorp och byggnadsnämnden i Klippan. Regleringsplan för fiskläget, derinom för år 1890 voro mantalsskrifna 554 personer, har emellertid ännu icke hit ingifvits för att underställas Eders Kungl. Maj:ts pröfning och fastställelse.

4:o) Samhället vid Tomelilla jernvägsstation å Ystad—Eslöfs jernväg i Tryde socken. Genom Eders Kungl. Maj:ts bref den 22 januari 1887 har förordnats, att byggnadsstadgan och brandstadgan för rikets städer skola i tillämpliga delar gälla för Tomelilla jernvägsstations samhälle, som i sådant afseende skall anses omfatta tillhopa 92 hektar 35 ar och 30 kvadratmeter af hemmanen Tomelilla, Sällshög och Örup samt 2 hektar 18 ar af Ystad—Eslöfs jernvägsområde äfvensom den del af Tomelilla—Simrishamns jernvägsområde, som faller inom Tryde socken. Derjemte har beträffande de myndigheter, som skola handhafva tillämpningen af stadgarne, samt om vidden af dessa myndigheters befogenhet meddelats enahanda bestämmelser för kommunalnämnden och kommunalstämman i Tryde socken och en särskild byggnadsnämnd i Tomelilla, som i afseende å samhället vid Klippans jernvägsstation under mom. 2:o) här ofvan blifvit sagdt rörande kommunalnämnden och kommunalstämman i Gråmanstorp samt byggnadsnämnden i Klippan. Regleringsplan för ifrågavarande område i Tomelilla, derinom år 1890 voro mantalsskrifna 1,102 personer, har blifvit af Eders Kungl. Maj:t fastställd genom nådigt bref den 18 juli innevarande år.

5:o) Samhället vid Hesselholms station å statens jernväg i Stoby och Vankifva socknar. Genom Eders Kungl. Maj:ts bref den 22 januari 1887 har förordnats, att byggnadsstadgan och brandstadgan för rikets städer skola i tillämpliga delar gälla för Hesselholms stationsområde, som i sådant hänseende skall anses omfatta åtskilliga å karta utmärkte och närmare betecknade egoskiften om tillhopa 128 hektar 94 ar. Å samma område skola äfven, enligt Eders Kungl. Maj:ts bref af den 28 juli och den 21 september 1888, i tillämpliga delar gälla ej mindre ordningsstadgan för rikets städer än äfven helsovårdsstadgans för riket föreskrifter rörande stad. Derjemte har föreskrifvits, dels att allt som jemlikt byggnadsstadgan, brandstadgan och ordningsstadgan ankommer på stadsfullmäktige eller allmän rådstuga, skall inom stationsområdet tillkomma dess röstberättigade invånare vid allmänt sammanträde, dels att hvad i samma stadgar är föreskrifvet om polismyndighet, magistrat eller i dess ställe tillsatt styrelse eller drätselkammare, skall med vissa undantag gälla för en särskild styrelse under benämning »municipalstyrelse», bestående af ordförande och två ledamöter, utsedde den förre af Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande och ledamöterna af områdets röstberättigade, dels ock att för inseende öfver områdets bebyggande skall tillsättas en byggnadsnämnd äfvensom en helso-

vårdsnämnd för utöfvande af närmaste tillsynen öfver och befattningen med allmänna helsovården inom samhället. Emellertid har municipalstyrelsen i enlighet med de röstberättigades inom samhället å allmänna sammanträden fattade beslut i särskilda underdåniga ansökningar anhållit, ej mindre att stationsområdet måtte få utsträckas, så att det komme att omfatta jemväl ett söder om nuvarande stationsområdet i Stoby socken beläget och å karta utmärkt egoområde om 20 hektar 40 ar 90 kvadratmeter, än äfven att det sålunda utvidgade området måtte fa skiljas från Stoby och Vankifva socknar samt bilda egen kommun med köpings fri- och rättigheter. I afvaktan på dessa frågors afgörande har regleringsplan för nuvarande stationsområdet icke blifvit upprättad. I föreslagna köpingsområdet hafva för 1890 blifvit mantalsskrifna 1,593 personer inom Stoby socken och 211 inom Vankifva socken.

6:o) Samhället vid Hästveda station å statens jernväg i Hästveda socken. Genom Eders Kungl. Maj:ts bref den 11 mars 1887 har förordnats, att byggnadsstadgan och brandstadgan för rikets städer skola i tillämpliga delar gälla för Hästveda jernvägsstations samhälle, som i sådant afseende skall anses omfatta af statens jernvägars område 5 hektar 43 ar 50 kvadratmeter, af allmänna landsvägen och vägen mot Mannarp 46 ar och 50 kvadratmeter, af hemmanet n:r 3 ³/₆₄ mtl Hästveda 1 hektar 90 ar 60 kvadratmeter, lägenheten n:r 10 Hästveda om 27 ar, lägenheten n:r 14 Hästveda om 37 ar, af hemmanet n:r 3 ³/₆₄ mtl Hästveda 5 hektar 81 ar och af hemmanet n:r 4 ³/₁₆ mtl Hästveda Klockaregården 7 hektar 69 ar och 40 kvadratmeter, eller tillhopa 21 hektar 95 ar. Derjemte har beträffande de myndigheter, som skola handhafva tillämpningen af stadgarne samt om vidden af dessa myndigheters befogenhet meddelats enahanda bestämmelser för kommunalnämnden och kommunalstämman i Hästveda socken och en särskild byggnadsnämnd i ifrågavarande samhälle, som i afseende å samhället vid Klippans jernvägsstation under mom. 2:o) här ofvan blifvit sagdt rörande kommunalnämnden och kommunalstämman i Gråmanstorp samt byggnadsnämnden i Klippan. Regleringsplan för Hästveda stationssamhälle, derinom år 1890 voro mantalsskrifna 291 personer, har emellertid ännu icke hit ingifvits.

7:o) Åhus by och hamnplats i Åhus socken. Genom Eders Kungl. Maj:ts bref den 11 juni 1887 har förordnats, att byggnadsstadgan och brandstadgan för rikets städer skola i tillämpliga delar gälla för ett område vid Åhus by och hamnplats, som begränsas i söder af Helgeå, i öster af hafvet, i vester af en linie dragen i gränsen emellan Vestra Tället och tomten till södra väderqvarnen å ena sidan, samt egorna till hemmanet n:r 42 och den så kallade Hospitalslyckan å andra sidan, till samma lyckas nordöstra hörn samt vidare derifrån rakt på milstolpen norr om byn vid landsvägen mot Kristianstad, och i norr af en linie dragen från samma milstolpe österut rakt på badhuset vid hafvet. Å samma område skola, enligt Eders Kungl. Maj:ts bref af den 24 april och den 14 augusti 1890, i tillämpliga delar gälla ej mindre ordningsstadgan för rikets städer än äfven helsovårdsstadgans föreskrifter rörande stad. Derjemte har föreskrifvits, att allt, som, jemlikt byggnadsstadgan, brandstadgan och ordningsstadgan ankommer på stadsfullmäktige eller allmän rådstuga, skall inom ifrågavarande område tillkomma kommunalstämman i Åhus socken, dels att allt, hvad i byggnadsstadgan, brandstadgan och ordningsstadgan är föreskrifvet om polismyndighet, magistrat eller i dess ställe tillsatt styrelse eller drätsel-

kammare, skall med vissa undantag gälla för en inom området tillsatt ordningsnämnd, bestående af en ordförande och fyra ledamöter, af hvilka ordföranden, benämnd ordningsman, förordnas af Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande och ledamöterna utses för två år i sänder af kommunalnämnden, dels att dessutom skall tillsättas såväl en byggnadsnämnd för inseendet öfver områdets bebyggande som ock en hälsovårdsnämnd för närmaste tillsynen öfver och befattningen med allmänna hälsovården inom samhället, dels ock att de åligganden, som enligt 5, 7 och 24 §§ hälsovårdsstadgan i stad tillkomma magistrat, stadsfullmäktige eller allmän rådstuga, skola inom nu ifrågavarande område fullgöras, magistratens af kronofogden i orten och stadsfullmäktiges eller allmänna rådstugans af Åhus sockens kommunalstämma. Särskilda regleringsplaner för området, derinom år 1890 voro mantalsskrifna 1,380 personer, hafva blifvit upprättade och Eders Kungl. Maj:ts pröfning underställda, men hafva de i följd af deremot gjorda anmärkingar blifvit till vederbörande återställda för vidtagande af ändringar.

8:o) Samhället vid Ousby station å statens jernväg i Osby socken. Genom Eders Kungl. Maj:ts bref den 15 juli 1887 har förordnats, att byggnadsstadgan och brandstadgan för rikets städer skola i tillämpliga delar gälla för Ousby stationsområde, som i sådant afseende skall anses omfatta de å en af v. kommissionslandtmätaren P. A. Bergman år 1887 upprättad karta med litera i bokstafs följd från och med A till och med N betecknade egoskiften, utgörande tillhoppa 84 hektar 2 ar 50 kvadratmeter. Derjemte har beträffande de myndigheter, som skola handhafva tillämpningen af stadgarne, samt om vidden af dessa myndigheters befogenhet meddelats enahanda bestämmelser för kommunalnämnden och kommunalstämman i Osby socken och en särskild byggnadsnämnd i ifrågavarande samhälle, som i afseende å samhället vid Klippans jernvägsstation under mom. 2:o) häröfvan blifvit sagdt rörande kommunalnämnden och kommunalstämman i Gråmanstorps socken samt byggnadsnämnden i Klippan. Regleringsplan för Ousby stationsområde, derinom år 1890 voro mantalsskrifna 655 personer, har blifvit upprättad och underställd Eders Kungl. Maj:ts pröfning, men har den för vidtagande af anmärkte ändringar blifvit till vederbörande återställd.

9:o) Samhället vid Åstorps station å Helsingborg—Hessleholms jernväg i Björnekulla socken. Genom Eders Kungl. Maj:ts bref den 15 juli 1887 har förordnats, att byggnadsstadgan och brandstadgan för rikets städer skola i tillämpliga delar gälla för Åstorps stationsområde, som i sådant afseende skall anses omfatta det område, som begränsas i norr af landsvägen emellan Helsingborg och Åby, i vester af skiljolinien emellan hemmanet Åstorps egor och de med XXXII och XXXIII å en af Herman Östrand år 1886 uppgjord karta betecknade, hemmanet n:r 6 Björnekulla tillhörande egoskiften, i söder af skiljolinerna mellan Björnekulla kronohemman och de med XXXIII och XXXIV A å nyssberörda karta utmärkta egoskiften af n:r 6 Björnekulla samt i öster af skiljolinien mellan egoskiftena XXXIV A och XXXIV B af samma hemman till den punkt, der denna skiljolinie tillstötter Björnekulla kronohemmans gräns, derifrån, i sträckning åt vester, af gränslinien emellan nyssberörda kronohemman och egoskiftet XXXIV A till en mellan kronohemmanets och egoskiftets XXIX egor ledande byväg, till dess den träffar ofvanomförmälda landsväg. Derjemte har beträffande de myndigheter, som skola handhafva tillämpningen af stadgarne samt om vidden

af dessa myndigheters befogenhet meddelats enahanda bestämmelser för kommunalnämnden och kommunalstämman i Björnekulla socken och en särskild byggnadsnämnd i Åstorp, som i afseende å samhället vid Klippans jernvägsstation under mom. 2:o) häröfvan blifvit sagdt rörande kommunalnämnden och kommunalstämman i Gråmanstorps socken samt byggnadsnämnden i Klippan. Regleringsplan för Åstorps stationsområde, derinom för år 1890 blifvit mantalsskrifna 376 personer, har ännu icke hit ingifvits för att Eders Kungl. Maj:ts pröfning och fastställelse underställas.

10:o) Hvittemölla fiskläge i Hvitaby socken. Genom Eders Kungl. Maj:ts bref den 16 september 1887 har förordnats, att byggnadsstadgan och brandstadgan för rikets städer skola i tillämpliga delar gälla för Hvittemölla fiskläge, som i sådant afseende skall anses omfatta ett på karta utmärkt område om tillhoppa omkring 29 tunnland 2 kappland. Derjemte har beträffande de myndigheter, som skola handhafva tillämpningen af stadgarne, samt om vidden af dessa myndigheters befogenhet meddelats enahanda bestämmelser för kommunalnämnden och kommunalstämman i Hvitaby socken och en särskild byggnadsnämnd i Hvittemölla, som i afseende å samhället vid Klippans jernvägsstation under mom. 2:o) häröfvan blifvit sagdt rörande kommunalnämnden och kommunalstämman i Gråmanstorps socken samt byggnadsnämnden i Klippan. Regleringsplan för fiskläget, derinom år 1890 voro mantalsskrifna 476 personer, har ännu icke hit ingifvits för att till stadfästelse befordras.

11:o) Hvilans samhälle i Norra Åsums socken. Genom Eders Kungl. Maj:ts bref den 4 november 1887 har förordnats, att byggnadsstadgan och brandstadgan för rikets städer skola i tillämpliga delar gälla för ett i närheten af den öfver Helgeå till Kristianstad ledande så kallade Långebro beläget område, omfattande 19 hektar 42 ar 30 kvadratmeter af hemmanet $\frac{5}{32}$ mtl Härlöf n:r 14, kalladt Hvilan, 9 hektar 69 ar 20 kvadratmeter af hemmanet $\frac{1}{2}$ mtl Härlöf n:r 10, kalladt Hedentorp, och 1 hektar af den emellan hemmanen ledande landsväg. Å detta område skola äfven, jemlikt Eders Kungl. Maj:ts bref af den 28 juli och den 21 september 1888, i tillämpliga delar gälla såväl ordningsstadgan för rikets städer som ock hälsovårdsstadgans för riket föreskrifter rörande stad. Derjemte har föreskrifvits, dels att allt, som jemlikt byggnadsstadgan, brandstadgan och ordningsstadgan för rikets städer ankommer på stadsfullmäktige eller allmän rådstuga, skall inom ifrågavarande område tillkomma dess röstberättigade invånare vid allmänt sammanträde, dels att, hvad i byggnadsstadgan, brandstadgan och ordningsstadgan är föreskrifvet om polismyndighet, magistrat eller i dess ställe tillsatt styrelse eller drätselkammare skall med vissa undantag gälla för en inom området inrättad ordningsnämnd, bestående af en ordförande och fyra ledamöter, af hvilka ordföranden, benämnd ordningsman, förordnas af Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande samt ledamöterna utses för två år i sänder af områdets röstberättigade invånare vid allmänt sammanträde, dels att för utförfvande af inseende öfver områdets bebyggande skall tillsättas en byggnadsnämnd äfvensom en hälsovårdsnämnd för närmaste tillsynen öfver och befattningen med allmänna hälsovården inom samhället, dels ock att de åligganden, som enligt 5, 7 och 24 §§ hälsovårdsstadgan i stad tillkomma magistrat, stadsfullmäktige eller allmän rådstuga, skola å platsen fullgöras, magistratens af den inom området inrättade ordnings-

nämnd och stadsfullmäktiges eller allmänna rådstugans af områdets röstberättigade invånare vid allmänt sammanträde. För ifrågavarande område, derinom 441 personer äro mantalsskrifna för år 1890, hafva med afseende å områdets olika delar blifvit upprättade två regleringsplaner, hvilka vunnit Eders Kungl. Maj:ts fastställelse, enligt nådiga bref af den 28 juni 1889 och den 14 augusti 1891.

12:o) Baskemölla fiskläge i Gladsax socken. Genom Eders Kungl. Maj:ts bref den 17 maj 1889 har förordnats, att byggnadsstadgan och brandstadgan för rikets städer skola i tillämpliga delar gälla för det område vid Baskemölla fiskläge, som å en af kommissionslandmätaren P. Thorell vid ett år 1877 verkställt laga skifte öfver egorna till Baskemölla by betecknats med bokstäfverna Da, Db, Dc, Dd, De, Df, Dg, Dh, Di och Dk. Derjemte har beträffande de myndigheter, som skola handhafva tillämpningen af stadgarne, samt om vidden af dessa myndigheters befogenhet meddelats enahanda bestämmelser för kommunalnämnden och kommunalstämman i Gladsax socken och en särskild byggnadsnämnd i Baskemölla, som i afseende å samhället vid Klippans jernvägsstation under mom. 2:o) härofvän blifvit sagdt rörande kommunalnämnden och kommunalstämman i Gråmanstorps socken samt byggnadsnämnden i Klippan. För fiskläget, hvarest år 1890 blefvo mantalsskrifna 468 personer, har uppgjorts och hit ingifvits regleringsplan, hvilken till Eders Kungl. Maj:ts nådiga pröfning öfverlemnats.

13:o) Skillinge fiskläge i Östra Hoby socken. Genom Eders Kungl. Maj:ts bref den 23 augusti 1889 har förordnats, att byggnadsstadgan och brandstadgan för rikets städer skola i tillämpliga delar gälla för det område, som utgöres af dels Skillinge fiskläge, dels ock viss mark deromkring af hemmanet n:r 15 Qvarnby, till rymd af 9 tunnland 30 kappland 121 kvadratalnar. Derjemte har beträffande de myndigheter, som skola handhafva tillämpningen af stadgarne, samt om vidden af dessa myndigheters befogenhet meddelats enahanda bestämmelser för kommunalnämnden och kommunalstämman i Östra Hoby socken och en särskild byggnadsnämnd i Skillinge, som i afseende å samhället vid Klippans jernvägsstation under mom. 2:o) här ofvan blifvit sagdt rörande kommunalnämnden och kommunalstämman i Gråmanstorps socken och byggnadsnämnden i Klippan. Regleringsplan för ifrågavarande område, derinom år 1890 voro mantalsskrifna 698 personer, har ännu icke hit ingifvits.

14:o) Samhället vid Smedstorps station å Simrishamn—Tomelilla jernväg i Smedstorps socken. Genom Eders Kungl. Maj:ts bref den 23 oktober 1890 har förordnats, att byggnadsstadgan och brandstadgan för rikets städer skola i tillämpliga delar gälla inom Smedstorps stationssamhälle, som i sådant afseende skall anses omfatta ett område af 21.49 hektar utaf hemmanen n:is 2, 3, 9 och 12 Tjustorp med en del af Tjustorps bys allmänning och området genomlöpande allmän väg. Derjemte har stadgats, dels att allt, som jemlikt byggnadsstadgan

och brandstadgan i stad ankomme på stadsfullmäktige eller allmän rådstuga, skall inom samhället tillkomma dess röstberättigade invånare vid allmänt sammanträde, dels att, hvad i byggnadsstadgan och brandstadgan är föreskrifvet om polismyndighet, magistrat eller i dess ställe tillsatt styrelse eller drätselkammare, skall i afseende å ifrågavarande samhälle gälla för en ordningsnämnd, bestående af en utaf Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande förordnad ordningsman såsom ordförande samt fyra ledamöter, utsedde för två år i sänder af samhällets röstberättigade invånare vid allmänt sammanträde, dock att de skyldigheter, som enligt 10 § af brandstadgan äligga polismyndighet och enligt 14 § af samma stadga magistrat eller polis-kammare, skola öfverlåtas på länsmannen i orten, dels ock att för utöfvande af inseende öfver samhällets bebyggande skall utses en byggnadsnämnd. Regleringsplan för samhällets område, derinom år 1890 voro mantalsskrifna 224 personer, har ännu icke hit ingifvits för att varda understäld pröfning och stadfästelse.

Sedan innehafvare af jordlotter å ett intill den äldre delen af staden Kristianstad i öster gränsande område af den mark, som benämnes Östra ängar, under senare åren inom detta område uppfört byggnader utan att vara bundna af några föreskrifter vare sig i afseende å byggnadernas läge eller i fråga om deras beskaffenhet i öfrigt, samt stadsfullmäktige i Kristianstad för förhindrande af ett fortsatt oregelbundet bebyggande beslutit, att stadsplan skulle upprättas för ifrågavarande område å en areal af 16 hektar 55.84 ar, samt jemväl antagit en för samma områdes reglering upprättad plan, så har Eders Kungl. Maj:t, enligt nådigt bref den 8 juni 1888, fastställt berörda regleringsplan med föreskrift bland annat, att hela det deri upptagna planlagda området skulle hänföras till ny stadsdel enligt byggnadsstadgan för rikets städer.

I afseende å länets *naturliga beskaffenhet* har icke under femårsperioden förekommit annan förändring än den, som föranledts af verkställda företag för vattensjuka markers torrläggning.

För de större företag af detta slag, hvilka verkstälts för beredande af odlingsbar mark, redogöres härnedan.

Vid staden Kristianstad har genom invallning af Helgeå och genom utfyllning af derintill belägen sumpig och träskartad mark åt stadens såkallade Tivolipark vunnits ett betydande område, som, ifrån att förut hafva varit vanprydligt och vissa tider spridt osunda ångor, nu blifvit planteradt och smakfullt ordnad samt ingått såsom värdefull tillökning i den öfriga parken. Denna stora alldeles intill staden belägna park, som äfven i öfrigt blifvit förskönad, utgör nu en verklig prydnad för samhället och är den för detsamma af allra största betydelse icke allenast såsom en omtyckt promenadplats sommartiden utan fastmera för det välgörande inflytande, den gifvetvis öfvar på platsens sanitära förhållanden.

2. Invånare.

Bilagda **tabell 1** upptager *folkmängden* i länet under hvar och ett af periodens fem år.

Länets folkmängd, som vid slutet af förra femårsperioden, enligt presterskapets uppgifter, utgjorde 226,787 personer, upp-

gick enligt samma uppgifter vid 1890 års slut till 221,691 personer och har sålunda under perioden minskats med 5,096 personer. Denna minskning faller hufvudsakligen på landsbygden, ehuru folkmängden i städerna Engelholm och Simrishamn äfven

under perioden nedgått å förra stället med 177 och å det senare med 60 personer. Deremot har befolkningen i staden Kristianstad under perioden ökats med 937 personer. Då nativitets- och mortalitetsförhållandena icke företett några egendomligheter, som förorsakat minskningen i folkmängden å länets landsbygd, så måste anledningen dertill vara att söka dels deri, att länet genom öfverflyttningar till angränsande län, såsom ofvan visats, vid 1890 års slut förlorat 1,061 personer, dels ock i den allt jemt fortgående utflyttningen till Danmark, Tyskland och Amerika. Utflyttningen till Danmark och Tyskland har dock under perioden märkbart nedgått och beträffande sistnämnda land är den numera icke af synnerlig betydelse. Deremot har utflyttningen till Amerika under perioden, om icke ökats, så åtminstone fortgått i oförminskad omfattning och särskildt åren 1887 och 1888 varit högst betydlig, då den hvarterda året uppgått till öfver 2,000 personer.

I regel tillhöra *utvandrarne* kroppsarbetarnes klass och detta är företrädesvis förhållandet med dem, som utflytta till *Tyskland och Danmark*, dit förnämligast tjenstehjon och arbetsfolk begifva sig icke för att för alltid lemna fäderneslandet utan för att, lockade af högre arbetslöner, söka skaffa sig bättre förtjenst än i hemorten och att efter ett eller annat år dit återvända med någon sparpennning. Detta torde emellertid långt ifrån alltid lyckas, utan ofta nog återkomma dessa utvandrare till hemlandet i nödstånd belägenhet, icke så sällan hemsända af de utländska myndigheterna. Under den period, hvarom nu är fråga, har af myndigheter i Danmark och Tyskland gjorts framställning om hemsändande hit till landet och emottagande härstädes till försörjning af det å nedanstående tabell upptagna antal personer från Kristianstads län, hvilka fallit fattigvården i någotdera af förenämnda länder till last:

År.	Hemsända från Danmark.				Hemsända från Tyskland.			
	Män.	Qvinnor.	Barn.	Summa.	Män.	Qvinnor.	Barn.	Summa.
1886	7	22	18	47	—	1	1	2
1887	3	13	12	28	—	—	—	—
1888	5	18	11	34	—	1	—	1
1889	18	35	23	76	—	1	3	4
1890	10	30	29	69	—	—	—	—
Summa	43	118	93	254	—	3	4	7

Af de från Danmark hemsända uppgick antalet ogifta qvinnor med barn eller af sina män öfvergifna hustrur med barn år 1886 till 10, år 1887 till 9, år 1888 till 7, år 1889 till 11 och år 1890 till 23. Antalet af de från Danmark hemsända har under periodens båda sista år betydligt ökats, och torde detta hafva sin grund i tillämpningen af deklARATIONERNA mellan Sverige och Danmark den 13 och 26 juli 1888 angående ettdera rikets undersåtar, hvilka inom det andra riket komma i behof af fattigvård, hvarigenom förändrade bestämmelser gjorts gällande för svensk undersåtes förvärfvande af försörjningsrätt i Danmark.

Orsakerna till den stora utvandringen till Amerika under perioden torde nu såsom under föregående tidsskeden förnämligast vara af ekonomisk art och endast till en ringa del vara att härleda från missbelåtenhet med de politiska eller kyrkliga förhållandena i hemlandet. Visserligen skulle man vara böjd för att antaga, att den från och med år 1887 betydligt ökade

utvandringen föranledts i väsentlig mån deraf, att nämnda år första gången tillämpning skett af värnpligtslagen den 5 juni 1885, hvarigenom ökad militärtjenst pålagts den manliga befolkningen, men ohållbarheten af ett sådant antagande, ehuru det blifvit från många håll framställt, framgår deraf, att under dessa år utvandringen af ogifta qvinnor tilltagit i samma proportion som utvandringen af ogifta män och att procentantalet af utvandrare i värnpligtsåldern varande män efter 1887 föga ökats. Anledningen till utvandringen till Amerika, — då den icke företages efter i hemlandet lidna skeppsbrott i ekonomiskt eller moraliskt och socialt hänseende — torde i vanliga fall vara förhoppningen derom, att i det främmande landet lättare och hastigare än i hemlandet kunna förvärfva sig bergad ställning och förmögenhet. Ehuru icke saknats röster, som varnat mot en obetänksam och planlös utvandring, hafva dock nu som förr lockande förespeglningar af emigrantagenter, hvilka uppträdt inom länets alla delar, äfvensom förut utvandrade anhöriges, ofta af resebiljetter åtföljda inbjudningar haft till följd, att utvandringen icke afstannat, utan snarare ökats. Äfven från Amerika hafva under senare åren i ett par fall återsändts sådana individer, hvilka ansetts icke innehafva nödiga förutsättningar för att derstädes kunna på lagenligt sätt taga sig fram.

Under ifrågavarande femårsperiod hafva högst få utländingar inflyttat till länet. Antalet *utländingar, som besitta jordbruksfastighet eller äro med landtbruk sysselsatta*, har dock under perioden något ökats, i ty att, då det vid förra periodens slut uppgick endast till 76, antalet vid sistlidet års slut utgjorde 98, med hvilka senare förhållandet var följande:

A) Utländingar, som icke vunnit svensk medborgarrätt:

	Mantal.	Taxeringsvärde, kr.
22 personer egande jord	37 ³ / ₁₀	1,905,700.
6 personer brukande jord	6 ¹ / ₁₀	392,600.
17 tjenande personer.		

B) Utländingar, som vunnit svensk medborgarrätt:

	Mantal.	Taxeringsvärde, kr.
19 personer egande jord	29 ³ / ₁₀	1,938,600.
11 personer brukande jord	42 ¹ / ₁₀	1,805,500.
23 tjenande personer.		

I afseende på personernas inflyttning före eller under femårsperioden, deras stånd såsom gifte eller ogifte och deras nationalitet aberopas å sid. 10 intagna *tab. A*.

Jemför man förhållandena nu med dem vid slutet af näst föregående femårsperiod, visar sig beträffande utländingar, som icke vunnit svensk medborgarrätt: att antalet personer, egande jord, ökats med 3 och att jemväl mantalet något ökats, men att taxeringsvärdet minskats, dock endast med 24,700 kronor; samt att antalet personer, brukande jord, minskats med 7, på samma gång som såväl mantal som taxeringsvärde betydligt nedgått, det senare med icke mindre än 865,700 kronor; och beträffande utländingar, som vunnit svensk medborgarrätt: att antalet personer, egande jord, ökats med 5, samtidigt med att såväl mantal som taxeringsvärde ökats, det senare med 136,627 kronor; samt att antalet personer, brukande jord, bibehållits oförändradt, medan mantalet något ökats, taxeringsvärdet deremot minskats med 354,900 kronor.

Tab. A. Uppgift å utländingar, som vid 1890 års slut såsom jordbrukare voro bosatte i eller egde jord inom Kristianstads län.

	A. Utländingar, som icke vunnit svensk medborgarrätt.												B. Utländingar, som vunnit svensk medborgarrätt.											
	Inflyttade före år 1886.						Inflyttade efter år 1886.						Inflyttade före år 1886.						Inflyttade efter år 1886.					
	Egande jord utan Kungl. Maj:ts tillstånd.		Egande jord med Kungl. Maj:ts tillstånd.		Brakande jord på arrende.		Antal tjänande personer.		Egande jord utan Kungl. Maj:ts tillstånd.		Egande jord med Kungl. Maj:ts tillstånd.		Brakande jord på arrende.		Antal tjänande personer.		Egande jord.		Brakande jord på arrende.		Antal tjänande personer.			
	Man- tal.	Taxe- rings- värde.	Man- tal.	Taxe- rings- värde.	Man- tal.	Taxe- rings- värde.	Man- tal.	Taxe- rings- värde.	Man- tal.	Taxe- rings- värde.	Man- tal.	Taxe- rings- värde.	Man- tal.	Taxe- rings- värde.	Man- tal.	Taxe- rings- värde.	Man- tal.	Taxe- rings- värde.	Man- tal.	Taxe- rings- värde.	Man- tal.	Taxe- rings- värde.		
	1	25,000	11	1,217,500	3	282,700	7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	12	1,147,700	10	1,732,500	22	—		
	1	17,000	6	573,600	2	109,900	9	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7	790,900	1	73,000	1	—		
	2	42,000	17	1,791,100	5	392,600	16	—	—	—	—	—	—	—	—	—	19	1,938,600	11	1,805,500	23	—		
Summa																								
Deraf från:																								
Norge	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Danmark	—	—	15	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Tyskland	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Schweiz	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Amerika	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	

Särskilda administrativa föfoganden för invånare, som tala främmande språk, hafva icke erfordrats.

Skismatiska rörelser bland befolkningen förekomma fortfarande, men hafva ingenstädes föranlett bildandet af särskilda församlingar. Under perioden hafva i länet uppförts 22 nya böne- och missionshus, så att antalet samtliga dylika hus nu i länet uppgår till 69, af hvilka 33 tillhöra evangeliska fosterlandsstiftelsens anhängare, 18 baptister, 15 s. k. waldenströmare och 3 obestämda trosrigtningar. I dessa andaktshus hållas föredrag gemenligen af kringresande lekmän, men stundom äfven af statskyrkans prester. Tilloppet af åhörare är oftast betydligt, beroende allt på predikantens begåfning och förmåga såsom talare. De frikyrkliga rigtningar, som i länet räknas de flesta anhängare, torde vara baptister och s. k. waldenströmare; hvarförutom uppgifves, att i länet finnas metodister äfvensom ett fåtal mormoner.

I detta sammanhang torde böra nämnas, att civila äktenskap under perioden blifvit avslutade: 9 inför magistraten i Kristianstad, 2 inför kronofogden i Norra och Södra Åsbo samt Bjäre härads fögderi, 10 inför kronofogden i Östra och Vestra Göinge härads fögderi, 20 inför kronofogden i Villands, Gärds och Albo härads fögderi och 4 inför kronofogden i Ingelstads och Jerrestads fögderi, eller sammanlagt 45. Då under nästföregående period de borgerliga äktenskapens antal uppgick till endast 31, har det således under förevarande period icke obetydligt ökat.

Den så kallade frälsningsarméen började i slutet af år 1886 sin verksamhet i staden Kristianstad och har sedermera utsträckt den äfven till länets öfriga städer äfvensom till Hesselholms stationssamhälle. Genom sin för religiösa syftemål ovanliga organisation, sina bullersamma och af svärmiska känsloutbrott uppfylla andaktsöfningar och sitt iögonfallande uppträdande utomhus har frälsningsarméen förstätt ådraga sig mycken uppmärksamhet inom alla samhällsklasser, särdeles i början af dess uppträdande å hvarje ort, och hafva dess sammankomster varit talrikt besökta. Sina egentliga anhängare torde dock frälsningsarméen hafva att räkna förnämligast bland den lägre och okunnigare delen af befolkningen, och säges, att den af frälsningsarméen framkallade rörelsen fortfarande vinner anslutning och att antalet af dess medlemmar såväl i Kristianstad som å öfriga orter i länet under innevarande år ökat.

Nykterhetssträfvandet har under perioden fortgått i oförminskad omfattning och rönt ytterligare framgång. Inom nästan alla länets kommuner finnas nykterhetsföreningar, hvilka samlat talrika medlemmar och utöfva en i hög grad lofvärd verksamhet. De flesta af dessa föreningar tillhöra goodtemplarorden och de s. k. blåbandisterna. Det bör emellertid icke förnekas, att de religiösa rörelserna bidragit till nykterhetens framgång och att denna äfven berott på en ökad folkupplysning. Tillgången på rusdrycker har ock försvärats genom inskränkning af försäljningsställenas antal.

I hvardera af städerna Kristianstad och Engelholm finnes stadsbibliotek, å senare stället inrättadt under innevarande period. Till biblioteket i Kristianstad, som nu har ett bokförråd af 600 band, hafva stadsfullmäktige derstädes årligen anslagit 200 kronor. I denna stad finnes dessutom en läslokal för arbetare, hvilken, bildad af en förening år 1888, har till ändamål att afgiftsfritt tillhandahålla medlemmarne tidningar och god läsning. Till underhåll af denna lokal, hvarest nu finnes ett bokförråd af 400 band, hafva stadsfullmäktige årligen lemnat ett anslag af 800 kronor.

Å landsbygden finnas 103 *sockenbibliotek*, deraf 6 tillkommit under denna femårsperiod. De användas enligt uppgift i allmänhet flitigt, och läslusten bland folket är i stigande. Så finnes numera knappast något hem, om än så fattigt, der icke tidningar läsas. De mest spridda, utom ortstidningarne, äro andliga veckoskrifter äfvensom för sjelfva folket afsedda godt-köpstidningar af blandadt innehåll. Såsom egendomligt anmärkes, att flere på svenska språket i Amerika utgifna tidningar vunnit stor spridning på åtskilliga ställen af länets landsbygd. Förhållandena i Amerika och dit utvandrade landsmäns öden utgöra sålunda föremål för de hemmavarandes lifliga intresse.

Endast en *skarpskytteförening* finnes kvar i länet, nämligen Kristianstads, och den räknade vid 1890 års slut 144 medlemmar, men öfningar afseende annat än målskjutning förekomma numera sällan. Intresset för förvärfvande af skjutskicklighet har under perioden synbarligen ökat och gifvit sig uttryck i bildandet af åtskilliga *skytteföreningar*. Så har Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande fastställt stadgar den 16 februari 1886 för Åsbo härads skytteförening, den 16 april 1887 för Ousby skyttesällskap, den 20 maj 1887 för Hessleholms skyttegille och den 26 november 1887 för Engelholms och kringliggande Orts skyttegille. Utom dessa skyttegillen hafva under perioden varit i verksamhet Kristianstads skyttesällskap och Albo härads skytteförening, hvilkas stadgar icke äro af Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande stadfästade, och den i förra femårsberättelsen omnämnda Skånska skytteföreningen, i hvilken inträde vinnes endast af personer, som förut tillhöra andra skyttesällskap i provinsen, och hvilken år 1890 inom länet räknade 550 medlemmar (deribland inräknade medlemmar i Kristianstads skarpskytteförening). Antalet medlemmar i länets skytteföreningar uppgick vid 1890 års slut till 544, sålunda fördelade:

Kristianstads skyttesällskap	78
Åsbo härads skytteförening	98
Ousby skyttesällskap	79
Hessleholms skyttegille	115
Engelholms och kringliggande Orts skyttegille ...	57
Albo härads skytteförening	117

Länstäfvingsskjutningar hafva blifvit af Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande anordnade åren 1886—1889 i Kristianstad och år 1890 å skjutbanan i Röinge nära Hessleholms jernvägsstation.

Den stigande folkupplysningen med deraf föranledd förändrad åskådning och mildare seder har mycket inverkat på befolkningens *lefnadssätt*, hvilket fortfarande förbättrats. Med afseende å *byggnadssättet* å landsbygden synes omtänka för soliditet, bekvämlighet och prydighet vid uppförande af boningshus hafva mer och mer gjort sig gällande. Det vanligaste byggnadsmaterialet är inom de socknar, der tillgång på skog ännu finnes, timmer samt inom de skoglösa socknarne brändt tegel och äfven, synnerligast till uthus, gråsten. Halmtaken få alltmera vika för tak af spån eller bättre ämne. Trädgårdsanläggningar kring boningshus förekomma nästan öfverallt och äro bättre värdade än förut.

I staden Kristianstad har byggnadsverksamheten under perioden varit ovanligt lifvig och hafva derstädes sålunda uppförts flere boningshus, som såväl till yttre utstyrsel som till inredning fullt motsvara nutida fordringar.

Skilnaden i *klädedrägt* mellan städernas och landets befolkning försvinner alltjemt, så att på flera orter numera icke kan

spåras någon för landtbefolkningen egendomlig drägt. Lyxen i kläder, synnerligen hvad angår den förmögnare delen af befolkningen, synes hafva tilltagit hos landsbygdens såväl män som kvinnor. Detta gäller äfven beträffande vagnar och seldon. Klädedräkten bland tjenare och arbetsfolk närmar sig äfven mer och mer ståndspersonernas.

Födoämnen och dryckesvaror äro desamma som under föregående perioder, dock synes bruket af så kalladt bayerskt öl eller bier hafva i betydlig mån utträngt bränvinet, detta beroende på, utom större nykterhet, lättheten att anskaffa den förra varan, som af nästan hvarje landthandlande hålles till salu till afhämtning, under det försäljning af bränvin är tillåten endast i ett fåtal socknar. Så glädjande detta förhållande i och för sig är, förekommer dock blott alltför ofta ett omätligt förtärande af maltdrycker, hvilket är fullt ut lika förderligt och fördömligt som missbruk af spritdrycker. Kaffe användes nu såsom daglig dryck äfven hos arbetsbefolkningen och kan med skäl anses utgöra en väsentlig beståndsdel af dess föda.

De vanligaste *folknöjena* å landsbygden äro marknader och stortorgdagar, hvilka flitigt besökas, samt derjemte för den yngre befolkningen dansnöjen, hvilka sommartiden hållas utomhus i skogar eller lundar och vintertiden i så kallade lekstugor.

Emellanåt har nu såsom under föregående perioder hållits folkmöten för behandling af frågor af kyrklig, politisk eller social art. Å flere dylika möten, hvilka närmast varit afsedda för *den kroppsarbetande befolkningen*, hafva socialistiska agitatorer uppträdt och sökt utbreda sina samhällsomstörtande läror, hvilka äfven under perioden vunnit mera insteg bland arbetarne än förut. Flere arbetsinställelser eller så kallade *strejker* hafva äfven förekommit, särskildt bland arbetarebefolkningen i städerna, men äfven bland den jordbruksarbetande befolkningen hafva tendenser i sådan rigtning visat sig. I strejkrörelserna hafva arbetarne i städerna varit understödde af vederbörande fackföreningar samt ofta handlat under ledning och på befallning af dessa. Strejkerna hafva i allmänhet slutats med arbetets återupptagande, efter det strejksorsakerna blifvit genom eftergifter från arbetsgifvarnes sida undanröjda, men beträffande en bland mureriarbetarne under sistlidet års sommar i Kristianstad uppkommen strejk kunde ingen öfverenskommelse träffas, hufvudsakligen af skäl att vederbörande fackförening emot de strejkandes önskan förklarade de dem för arbetets återupptagande erbjudna vilkor oantagliga och att arbetarne sjelfve icke vågade motsätta sig detta afgörande. Arbetet fick derfor afstanna, intill dess arbetare, hvilka icke vore medlemmar i fackföreningen, hunnit anskaffas. Några oordningar hafva emellertid hvarken vid folkmötena eller i anledning af strejkrörelserna förekommit, så att ordningsmagtens inskridande icke någonstädes blifvit behöfligt.

Flerestädes hafva bildats *handels- och konsumtionsföreningar*, i ändamål att med undvikande af mellanhänder tillhandahålla den arbetande klassen lifsförnödenheter så billigt som möjligt och derigenom nedbringa lefnadsomkostnaden, hvilket varit så mycket mer af behovet påkalladt, som priserna å dylika förnödenheter under periodens senare år betydligt stigit. 13 dylika föreningar utöfvade under sistlidet år verksamhet i länet.

År 1877 bildades i länet en förening under benämning *Kristianstads fornminnesförening*, hvars ändamål är att samla och förvara alla slags minnesmärken från äldre tider, som äro

af intresse i arkeologiskt, etnologiskt, kulturhistoriskt eller konsthistoriskt hänseende i allmänhet och särskildt för Kristianstads län. Föreningens samlingar tillväxte emellertid så, att behof uppstod att till deras förvarande anskaffa egen lokal, och beslöt därför föreningens styrelse i slutet af år 1885 att till föreningens ledamöter och andra för dess verksamhet nitälskande personer utfärda uppmaning att lemna penningbidrag för detta ändamål. I följd häraf inflöto så många och betydande bidrag, att styrelsen såg sig i stånd att på plats, som stadsfullmäktige i Kristianstad för ändamålet uppläto i den staden tillhöriga vackra Tivoliparken, för en kostnad af omkring 7,000 kronor uppföra en egen byggnad för samlingarnes inrymmande, hvilken byggnad, uppförd i fornordisk stil och benämnd fornstugan, invigdes den 6 november 1886. Föreningens samlingar utgöra för närvarande 4,000 nummer,

bestående af arkeologiska, etnografiska och historiska föremål, och uppgå föreningens medlemmar till ett antal af 248.

Äfven hos enskilde har intresset för fornsaker och deras tillvaratagande under senare åren betydligt tilltagit.

Under perioden hafva länets invånare lyckligtvis icke varit hemsökta af svårare *farsoter*. Sådana smittosamma sjukdomar som nervfeber, skarlakansfeber, mässling, difteri och smittkoppor hafva visserligen någon gång förekommit, men endast i spridda fall. Dock har den så kallade influensan, hvilken började i slutet af år 1889 och upphörde först i mars 1890, varit af epidemisk art, i ty att från olika trakter af länet uppgifves, att en tredjedel, hälften och ända till trefjeddelar af befolkningen varit af sjukdomen angripen. Sjukdomen uppträdde här i allmänhet mycket lindrigt och medförde endast undantagsvis dödlig utgång.

3. Näringar.

A) **Jordbruk och boskapsskötsel.** *Jordmånen* inom större delen af länet är i hög grad omvexlande. I länets nordligaste del, på gränsen mot Halland och Småland, är den mager och föga lämplig för bedrivande af intensivare jordbruk. Den glesa befolkningen i dessa trakter skaffar sig därför en knapp bergning genom skogsbruk och hvarjehanda binäringar. Jordbruket i denna del af länet skall dock med all säkerhet i den närmaste framtiden icke oväsentligt förbättras, sedan numera såväl kommunikationerna genom jernvägars anläggande blifvit underlättade som ock vidsträckta kärrmarker och mossar börjat odlas och torrläggas.

Den närmast Rönneå liggande delen af Norra och Södra Åsbo samt Bjäre härad äfvensom södra och mellersta delarne af Östra och Vestra Göinge härad samt vissa delar af Villands och Gärds härad jemte Jerrestads och Ingelstads härad ega deremot fruktbar jordmån, och åkerbruket har i dessa delar af länet uppnått en hög grad af utveckling. Inom östra delen af Villands och Gärds samt en stor del af Albo härad är jordmånen delvis sandig och mager.

Öfver allt der jordmånen är af bättre beskaffenhet, bedrivnes ett intensivt jordbruk. I sådana trakter är växtföljden vanligen: träda delvis besädd med grönfoder, 1—2 års säd eller rotfrukter, 2—3 års klöfvervall samt 1—2 års säd. Af vintersäd användes mer råg än hvete, af vårsäd mer hafre och blandsäd än enbart korn. Någon utsträckt odling af egentliga rotfrukter har ännu icke allmänt kommit till stånd utom på de större gårdarne. Dock odlas öfver hela detta område, äfven på mindre gårdar, potatis samt i mindre skala morötter äfvensom foderbetor.

I länets skogsbygd, utgörande gränsbygden mot Småland och Halland, är jordmånen med några undantag i allmänhet af svag beskaffenhet och här bedrivnes landtbruket mindre rationellt. Höst-såden utgöres endast af råg och vårsåden endast af hafre. Dessutom odlas potatis och spergel, men klöfver blott i mindre grad och icke i den utsträckning, som vederborde.

Emellertid har *jordbruket* äfven under den tid, denna berättelse afser, gått framåt såväl i intensivt som extensivt afseende. Odlingen af rotfrukter ökas i jemnbredd med den allt större betydelse, ladugårdsskötseln och mejerihandteringen vinna. Genom ladugårdsbesättningarnes ökande och en kraftigare utfodring har tillgången på gödningsämnen för åkerjorden betydligt

vuxit, hvarjemte användandet af bigödning för hvarje år tilltagit och spridt sig äfven till de mindre jordbruket. Särskildt synes genom införandet af det så kallade tomasfosfatet, som mycket användes, landtbruket hafva erhållit ett kraftigt och billigt gödningsämne, innehållande fosforsyra. Äfven de billigare kalialternerna synas börja att inom länet användas i ökad mängd, ehuru sådant icke sker på långt när i den utsträckning, som med afseende å länets betydliga arealer af mager sandjord kunde anses önskvärdt. Största delen af denna slags jord brukas ännu på det gamla sättet, så att derå tages först en rågskörd och sedan en potatisskörd, hvarefter fältet begagnas till bete i 6 till 8 år, till dess det utan erhållande af någon gödning åter besås.

Torrläggning och odling af förut vattendränkt mark har under perioden fortgått i betydligt omfång, såsom här nedan skall visas.

Men det är icke blott genom nyodlingar, som åkerjorden ökats. Genom stenröjning och de öppna dikenas ersättande med täckdikning har ock en betydlig ökning af den nyttiga åkerarealen vunnits.

Det i förra femårsberättelsen påpekade sträfvandet att genom användande af ett renare och kraftigare *utsäde* icke blott af säd utan äfven af alla slags foderväxter vinna ymnigare och värderikare skördar fortgår oförminskadt och har under den senare tiden fått ett kraftigt stöd genom den inom provinsen inrättade utsädesföreningen i Svalöf, genom hvars åtgörande rena och förädlade utsädessorter blifvit spridda icke blott till de större utan äfven till de mindre egendomarne.

Den i Kristianstad år 1879 af hushållningssällskapet inrättade frökontrollstationen fortfar med sin verksamhet och anlitas för hvart år i allt större utsträckning. Under år 1890 verkställes på stationen nära 400 analyser. Sedan 1887 har hushållningssällskapet såsom bidrag till stationens underhåll årligen åtnjutit ett statsanslag af 500 kronor.

Skörden under perioden har enligt de af Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande hvarje år gifna omdömen så utfallit, att den år 1886 och 1887 med afseende å säd var medelmåttig, men beträffande foder under medelmåttan; att den år 1888 beträffande såväl säd som foder var medelmåttig; att den år 1889 hvad angår säd var medelmåttig, men beträffande foder under medelmåttan; samt att den år 1890 med afseende å säd var god och vidkom-

mande foder ymnig, men beträffande potatis dålig, jemväl med hänseende till beskaffenheten.

I enlighet med 29 § i lagen om dikning och annan afledning af vatten den 20 juni 1879 har Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande meddelat förordnanden till förrättande af laga syn för pröfning af frågor om *vattenafledning* till följande antal:

	Antal förordnanden.		
	För landbruksingeniörer.	För landtmätare.	Summa.
År 1886	4	1	5
» 1887	6	2	8
» 1888	10	3	13
» 1889	4	3	7
» 1890	9	6	15
Summa	33	15	48

Under perioden hafva följande sådana *förrättningar* af större betydelse blifvit *afslutade*:

Förrättningens beskaffenhet.	Förbättrad areal.		Beräknad torrlägningskostnad.		Beräknadt förbättringsvärde.	
	Har.	Ar.	Hela kostnaden.	I medeltal pr har.	Hela kostnaden.	I medeltal pr har.
1. Reglering af Refvingeån inom Hästveda socken	25	28	3,900 ⁰⁰	154 ²⁷	5,470 ⁰⁰	216 ³⁸
2. Torrläggning af Bolbokjärren i Vebäcksby af Hufvaröds socken	17	66	—	—	—	—
3. Reglering af Hörredsån och Påabäcken i Hörreds socken	23	73	—	—	—	—
4. Reglering af Skuraån i Riseberga socken	94	50	14,500 ⁰⁰	153 ⁴⁴	51,829 ⁶⁰	548 ⁴⁶
5. Torrläggning af Källemossen och reglering af Almaån inom Qviinge, Knislinge o. Norra Strö socknar	589	66	88,900 ⁰⁰	150 ⁷⁶	200,396 ⁶⁰	339 ⁸⁵
6. Reglering af Boaltsbäcken i Glimåkra socken	12	17	2,200 ⁰⁰	180 ⁷⁷	5,563 ⁴⁰	457 ¹⁴
7. Killingeåns reglering i Glimåkra socken	75	28	12,902 ⁰³	171 ³⁹	34,357 ⁶⁰	456 ⁴⁰
8. Sänkning af Finjasjön, inom Finja, Stoby, Ignaberga, Mattereds och Brönestads socknar	1,348	91	302,212 ⁵⁶	224 ⁰⁴	584,957 ⁸⁰	433 ⁶⁵
9. Sänkning af Ballingslöfsjön inom Stoby och Hästveda socknar	443	55	75,279 ⁸⁹	169 ⁷²	154,810 ⁶⁰	349 ⁰³
10. Sänkning af Sorrodesjön i Riseberga socken	144	26	62,384 ⁶²	432 ⁴⁶	59,143 ⁶⁰	409 ⁹⁸
11. Utdikning af Tvärån i Glimåkra socken	18	49	Ej upptag.	—	2,771 ⁴⁰	149 ⁸⁹
12. Upprensning af s. k. Ynglingarumsbäcken i Ebbarp, Ynglingarum o. Kollstrarp af Häglinge socken samt Karsaröd i Tjörnarps socken	51	63	Ej upptag.	—	8,458 ⁰⁰	163 ⁸²
13. Utdikning af sankmarker utmed Knektabäcken i Kåshessle, Hägnadens och Troedsberga byar i Oderljunga socken	41	63	2,000 ⁵⁰	48 ⁰⁵	4,227 ⁹⁸	101 ⁵⁶

Förrättningens beskaffenhet.	Förbättrad areal.		Beräknad torrlägningskostnad.		Beräknadt förbättringsvärde.	
	Har.	Ar.	Hela kostnaden.	I medeltal pr har.	Hela kostnaden.	I medeltal pr har.
14. Upprensning af Kastebäcken och sänkning af Illasjön inom Norra Mellby och Häglinge socknar	20	44	506 ³⁰	24 ⁷⁷	3,241 ¹¹	158 ⁵⁷
15. Torrläggning af vattensjuk mark inom Torups och Svenstorps byar af Torups socken	29	05	2,398 ⁵⁰	82 ⁶⁶	5,096 ⁷⁰	175 ⁴⁵
16. Torrläggning af sankmarker inom Näfinge by af Näfinge socken samt Sandåkra by af Norra Mellby socken	24	44	1,536 ²⁰	62 ⁸⁶	3,566 ⁶⁵	145 ⁹³
17. Utdikning och fullständig torrläggning af den inom Vinslöfs och Norra Strö socknar belägna s. k. Bölemossen med omkringliggande sidland mark	36	76	2,878 ⁸⁰	78 ³¹	6,550 ¹⁷	178 ¹⁹
18. Torrläggning af vattensjuka marker utmed s. k. Böljaneå inom Oderljunga och Perstorps socknar	98	32	9,800 ⁰⁰	99 ⁶⁷	18,611 ⁷⁰	189 ³⁰
19. Torrläggning af vattensjuk mark kring Bonarpsbäcken i Riseberga socken	20	48	Ej beräkn.	—	Ej beräkn.	—
Summa	3,116	24	581,399 ⁴⁰	194 ⁸²	1,149,052 ⁹¹	376 ²⁰

Förrättningsmän hafva varit: landbruksingeniören E. W. Ewe vid förrättningarna 1—10, kommissionslandtmätaren A. V. Sandberg vid förrättningarna 11—14, förste landtmätaren J. A. Bergstedt vid förrättningarna 15—17, kommissionslandtmätaren T. Röing vid förrättningen 18 och vice kommissionslandtmätaren P. A. Bergman vid förrättningen 19.

Lån från odlingsfonden har under perioden beviljats till följande torrlägningsarbeten:

Förrättningens beskaffenhet.	Förbättrad areal, hvarför lån beviljats.	Beviljad lån från odlingsfonden.	
		Lånebelopp.	Medeltal pr hektar.
Torrläggning af Dufhults mosse i Örkene socken	19 ¹⁹	Kronor. 4,000	Kronor. 208 ⁴⁴
Torrläggning af mark kring Hunshultsån i Örkene socken	28 ³⁷	4,800	169 ¹⁹
Reglering af Refvingeån i Hästveda socken	17 ³³	3,200	184 ⁶⁵
Reglering af Boaltsbäcken i Glimåkra socken	9 ⁹³	2,100	211 ⁴⁸
Torrläggning af Källemossen och reglering af Almaån i Knislinge, Qviinge och Norra Strö socknar	529 ⁰⁰	70,000	132 ³³
Invallning och torrläggning af Odersberga och Fjelkestads ångar i Fjelkestads socken	264 ⁰⁸	100,000	378 ⁶⁷
Summa	867 ⁹⁰	184,100	212 ¹²

Genom Eders Kungl. Maj:ts bref den 28 oktober 1887 har anvisats ett anslag utan återbetalningsskyldighet af 3,500 kronor för utdikning till frostländighetens förminskning af de till odling olämpliga Hemmeströ- och Varpamossarne inom Norra Åkarps socken. Mossarnes ytvidd utgjorde 142⁷⁸ hektar, hvadan an-

slaget uppgick till 24 kronor 51 öre för hektar. Hela kostnads-summan för företagets utförande utgjorde 12,300 kronor eller i medeltal 86 kronor 15 öre för hektar.

Såsom egendomligt kan framhållas, att der flere delegare på gemensam bekostnad skolat utföra ett torrlägningsarbete, samtliga delegarne i intet fall kunnat förena sig om att söka lån från odlingsfonden, hvadan lånesökandena utgjort blott en del af de till företaget betalningsskyldige.

Af de beviljade odlingslånen har det, som rör Refvingeåns reglering, ej uttagits af lånesökandena, men har torrlägningsarbetet icke dess mindre utförts. Hunshultsåns reglering, hvarför äfven odlingslån beviljats och delvis uttagits, har icke blifvit fullföljdt.

Förtroendet till odlingsfonden synes vinna allt större spridning och torde medvetandet om möjligheten att derifrån erhålla medel till torrlägningsarbetens utförande utöfva stort inflytande i fråga om en hel del dylika arbetens verkställande, i ty att mindre bemedlade jordbrukare, som på grund af brist på rörelsekapital ofta eljest skulle motarbeta flere nyttiga företag, nu blifva mindre motvilliga och ofta lifvade för desammans utförande.

Torrlägningskostnaderna hafva i allmänhet understigit de beräknade och i intet fall hafva ännu de verkliga arbetskostnaderna öfverstigit de i de upprättade förslagen upptagna. Sor-rödssjöns sänkning, hvilket företag såsom för dyrt icke af förrättningsmannen tillstyrkts, har icke heller verkstälts.

Genom beslut den 10 december 1886 har chefen för Eders Kungl. Maj:ts Civildepartement bestämt, att länet jemte Blekinge län skulle utgöra tienstgöringsdistrikt för landbruksingenjören E. W. Ewe med station i Kristianstad, der han samma år bosatt sig. Denne har meddelat följande sammandrag öfver de af honom under perioden handlagda *agronomiska förrättningar*.

År.	Antal.		Förrättningens ändamål.			
	Förrätt-nings-ställen.	Förrätt-nings-dagar.	Torrlägg-ning genom vattenafled-ning eller öppen dikning.	Torrlägg-ning genom dränering.	Diverse arbeten, delvis oaf-slutade det angifna året.	Summa areal.
			Hektar.	Hektar.	Hektar.	Hektar.
1886	20	36	455	12	236	703
1887	18	74	365	190	711	1,206
1888	20	77	811	134	2,001	2,946
1889	42	132	3,275	202	3,347	6,824
1890	63	86	3,684	224	2,611	6,519

Häraf framgår, att förrättningarnes antal varit i starkt tilltagande allt sedan år 1886, då landbruksingenjör blifvit i länet bosatt. Det ligger emellertid i sakens natur, att dylika arbeten småningom måste minskas inom ett så begränsadt område som detta län, och torde maximum om icke af förrättningarnes antal så åtminstone af deras omfattning redan hafva blifvit uppnådd, enär redan undersökningar till de största vattenregleringsarbeten, som i en nära framtid kunna vara att förvänta i länet, synas vara slutbehandlade.

Den i förra femårsberättelsen påpekade förändringen med afseende å *ladugårdsskötseln* har äfven under de senast tilländalupna fem åren ostördt fortgått. Årligen hafva nya mejerier blifvit

anlagda och de äldre blifvit utvidgade och förbättrade samt försedda med nya och tidsenliga maskiner och apparater. Vid 1890 års slut funnos sålunda i länet 120 större och mindre *mejerier*, vid hvilka under året invägs omkring 55,000,000 kg. mjölk och tillverkats 1,875,000 kg. smör samt betydliga quantiteter ost af olika slag.

Efter mönster från Danmark hafva under perioden flerstädes i länet innehafvare af mindre ladugårdar inom samma eller närgränsande byar slutit sig samman i föreningar för anläggning och drifvande af s. k. andelsmejerier, hvilkas ändamål är att bereda medlemmarne afsättning för sin mjölk till högsta möjliga pris samt i öfrigt verka för ladugårdsskötselns höjande. Sådana andelsmejerier finnas inom Göinge fögderi 4, inom Villands fögderi 2 och inom Ingelstads fögderi 7, eller tillhopa 13, hvaremot inga finnas inom Åsbo fögderi. Dessutom voro sistnämnda år i verksamhet 6 mejerier, hvilka egdes af bolag.

Från länets jernvägsstationer hafva under år 1890 afsändts följande quantiteter ladugårdsprodukter: 1,767,903 kg. smör, 162,775 kg. ost, 13,709 stycken nötkreatur samt 89,446 stycken och 127,900 kg. i burar inneslutna småkreatur, nästan uteslutande ungsvin.

Såsom af ofvanstående synes, är det företrädesvis åt produktionen af smör, som mejerihandteringen riktat sin uppmärksamhet, hvarjemte svinskötseln nästan allestädes förkofrats i jembredd med mejerihandterings utveckling, under det gödningen af nötboskap för export till Danmark och England, som för ett årtionde sedan hade så stor betydelse för länet, alltmer aftagit. Skälet till denna förändring beror tydligen derpå, att köttpriserna på grund af konkurrens från andra länder något nedgått.

Såsom af ofvan anförda siffror framgår, eger en högst betydlig *export af svinkreatur* rum från länet. Man kan med visshet antaga, att under perioden årligen öfver 100,000 sådana djur afgått från länets jernvägsstationer. Det största antalet af dessa utgöres af ungsvin, som uppfödas af mindre landbrukare, torpare och backstugusittare, företrädesvis i länets nordligare delar, och upphandlas af kringresande uppköpare, hvilka å jernväg sända dem till mellersta och norra Sverige, der väderleken och andra förhållanden lägga hinder i vägen för svinuppfödandets förmånliga bedrivande. Försändningar hafva afgått till nästan alla län i dessa delar af landet, men mest till Östergötlands, Örebro och Stockholms län, samt äfven så långt i norr som till Jemtlands och Vesternorrlands län. Då de svinkreatur, hvarom nu är fråga och hvilka säljas i en ålder af omkring 2 månader, betinga ett pris vexlande mellan 6 och 14 kronor eller i medeltal omkring 10 kronor, finner man, hvilken betydande inkomst härigenom tillföres länet. Äfven försäljningen af gödsvin till svinlagterierna har under den allra senaste tiden vunnit stor betydelse. Ett svinlagteri har anlagts inom länet och fråga har väckts om anläggning af sådana på flere andra ställen.

På grund af den ständigt ökade betydelse, som mejerihandteringen erhållit, har man, åtminstone på de större egendomarne och i de bördigare trakterna inom länet äfven på de mindre, kommit derhän, att endast en obetydlig del af den skördade värsåden afyttras, utan användes det mesta deraf till kreatursutfodring.

För *nötboskapsrasernas* förbättrande hafva sträfvandena äfven under denna femårsperiod med ifver fortgått. För detta ändamål har hushållningssällskapet från och med år 1887 till distrikts-

styrelsernas förfogande ställt ett årligt anslag, som under åren 1887 och 1888 utgjorde 2,000 kronor eller 400 kronor till hvart och ett af de fem distrikten, men under åren 1889—1890 utgjorde 3,000 kronor eller 600 kronor till hvarje distrikt. Dessa medel hafva användts dels till inköp af tjurar eller kalvar, företrädesvis tjurkalvar, af ädel ras, hvilka djur blifvit utställda i olika delar af distrikten, dels till prisbelöning af tjurar eller till prisbelöning af väl skötta ladugårdar.

Mjölkkornas antal, som i förra femårsberättelsen uppskattades till öfver 74,000, har fortfarande ökat och kan nu beräknas till omkring 79,450.

De för Malmöhus och Kristianstads län gemensamma *utställningarne* af gödboskap och mejeriprodukter hafva under perioden fortgått.

Under perioden har hushållningssällskapet haft anställd en mejeriasistent, med skyldighet att mot ringa ersättning tillhandagå landtbrukare och mejerister inom länet med råd och upplysningar angående mjölkboskapens utfodring och mjölkens behandling samt mejeriers anläggning m. m.

Inom flere delar af länet har befolkningen under långliga tider med intresse sysselsatt sig med uppfödandet af *hästar*, och detta icke blott till det omfång att det inom länet förlagda artilleri och kavalleri kunnat förse med remonter, utan hafva sådana äfven kunnat afyttras till andra orter. Hästafveln står främst inom Villands och Ingelstads härad. Då grunden för all framgångsrik djuruppfödning är tillgång på ett godt afvelsmaterial, men goda moderdjur flerstädes saknas, är det af stor vikt, att denna brist afhjelpes. En god början härtill är gjord af staten genom utfärdande af så kallade afvelsdiplom, som tillförsäkra egare af 3-årigt sto under det nästkommande året en premie af 75 kronor, om stoet då är betäckt af godkänd hingst. Härigenom kan ett godt sto räddas från att säljas och i stället bevaras för afvel. Allmänheten har äfven kommit till insigt om fördelen af att använda de bästa och i hvarje fall mest passande hingstar. Då nu de af staten för betäckning utställda hingstar såväl till antalet ökats som till beskaffenheten förbättrats, kan man hoppas, att dessa mer och mer skola användas och den privata hingsthållningen i samma mån inskränkas, hvilket säkert skall blifva till gagn för hästuppfödningen.

Till hästafvelns i länet befrämjande hafva under perioden anslagits och ställts till premieringsnämndens förfogande, för att såsom premier utdelas, följande belopp:

	Stats- medel, kr.	Hushåll- ningssäll- skapets medel, kr.	Summa, kr.
1886.....	1,256:30	1,418:70	2,675
1887.....	1,461:90	1,563:10	3,025
1888.....	1,444:90	1,580:10	3,025
1889.....	1,490:30	1,434:70	2,925
1890.....	2,169:10	2,215:90	4,385

Följande antal hästar hafva under perioden tillerkänts premier af premieringsnämnden:

	Hingstar.	Fölston.	Ungston.	Summa.
1886.....	19	23	34	76
1887.....	19	32	35	86
1888.....	19	31	29	79
1889.....	20	27	45	92
1890.....	22	59	12	93

Till *biskötselns* befrämjande har länets landsting och hushållningssällskap under de första åren af femårsperioden hvart för sig lemnat ett årligt bidrag af 300 kronor. Under de senare åren har hushållningssällskapet ensamt lemnat ett årligt anslag af 300 kronor till denna näringsgrens förkofran. Dessa medel hafva fördelats lika mellan distrikten och användts till affönande af sakkunigt biträde åt biodlare eller till belöningar för framgångsrikt arbete på biodlingens område.

Fjäderfäafveln har alltmer börjat omfattas med intresse och bedrifves nu mångenstädes inom länet i ganska stor utsträckning, sedan det numer icke möter någon svårighet att erhålla afvels ägg af de bästa raser och kändedomen om dessa djurs lämpliga skötsel genom lättfattliga handböcker och facktidsskrifter blifvit allmänare spridd.

Helsotillståndet bland husdjuren har under perioden varit mycket tillfredsställande och, såvidt till Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvandes kändedom kommit, hafva andra smittosamma husdjurssjukdomar icke förekommit än i några få fall rots samt mjeltbrand hos nötkreatur, den senare sjukdomen dock endast år 1890.

Sedan svinpest i större utsträckning under år 1887 utbrutit inom Malmöhus län, blef genom Eders Kungl. Maj:ts nådiga kungörelse den 3 november 1887 all utförelse till öfriga delar af riket af döda eller lefvande svin eller delar af svin förbjuden. Svårigheten att fullt verksamt upprätthålla ett sådant förbud utefter en lång landgräns är uppenbar och torde det i följd deraf hvad angår Kristianstads län icke heller hafva blifvit så noggrant iakttaget, som önskligt varit, utan förekom, såsom sedermera hållna polisundersökningar gäfvö vid handen, jemväl efter förbudets meddelande någon, om ock obetydlig, trafik af svin emellan länen. Ehuru misstänkta sjukdomsfall på ett par ställen förekommo, konstaterades sjukdomen svinpest ingenstädes i länet, till stor lycka för länets betydande svinexport, hvilken eljest säkerligen blifvit inställd. Emellertid visade sig under förbudets upprätthållande på ett par ställen i mellersta Sverige pestsmitta bland svin, deraf några ankommit härifrån länet. Som detta gaf anledning antaga, att svinpesten förts härifrån länet medelst transporter af skenbart friska, men med smitta behäftade svin, förordnades, enligt Eders Kungl. Maj:ts bestämmande i nådigt bref den 8 februari 1889, särskild veterinär att här i länet verkställa undersökning rörande sjukligheten bland svinkreaturen. I följd häraf anställdes omfattande och noggranna undersökningar inom länets alla delar, men någon svinpest påträffades ingenstädes. Det måste därför antagas, att derest smittan förts med transporter härifrån länet, sådant skett genom svin, som hit insmugglats från Malmöhus län. För sådan förseelse blefvo äfven några personer lagförda.

Trädgårdsskötsel och fruktträdsodling synas inom alla länets delar omfattas med alltmer stigande intresse. De i förra femårsberättelsen omnämnda försöken inom länets nordöstra del att plantera fruktträd i större skala på förut icke odlad och på grund af sin stenbundenhet och oländighet för annat än skogskultur otjenlig mark hafva under de senaste åren blifvit i stor skala fullföljda och fruktträd i tusental hafva på sådan jord blifvit planterade. De äldre af dessa planteringar hafva redan börjat bära rik frukt. De senare tillkomna äro ännu för unga för att gifva nämnvärd afkastning. Man kan dock redan med visshet draga den slutsatsen, att försöken skola krönas med

framgång, om de gjorda planteringarne blifva på behörigt sätt vårdade. Då nästan alla de nya planteringarne innehålla endast de ädlaste sorter, finnes icke någon anledning till den förmodan, att öfverproduktion af frukt skall uppkomma. Förfrågningar hafva nemligen redan ingått från utlandet, huruvida härifrån vore att förvänta någon export af frukt för fyllandet af den alltjemt växande efterfrågan af denna artikel, i synnerhet i England. Under sådana år, då frukträden lemna ymnig skörd, hvilket brukar inträffa hvar annat eller hvar tredje år, står dock ordinär frukt i mycket lågt pris. För att i någon mån skaffa nyttigt användning för såväl sådan frukt som äfven andra trädgårdsalster, hvarpå orten eger god tillgång, har under perioden en konservfabrik blifvit af ett aktiebolag anlagd i Kristianstad. Denna fabrik har visserligen ännu haft att kämpa med svårigheter, som äro oundvikliga vid hvarje nytt företag, men förhoppning förefinnes, att dessa svårigheter snart skola öfvervinnas. Det har nemligen på det otvetydigaste sätt visat sig, att de konserverade trädgårdsalstren af hvarjehanda slag, som från denna fabrik utgått, väl tåla jämförelse med det allra bästa, som i denna väg produceras i Frankrike och Tyskland. Man kan därför hoppas, att så snart fabriken produkter blifvit kända, en väsentlig del af den ganska betydande importen från utlandet af konserverade trädgårdsalster skall blifva obehöflig. För fabriken verksamhet komma i det följande att lemnas några närmare uppgifter.

Till Skånska Trädgårdsföreningen har hushållningssällskapet årligen under femårsperioden anslagit 300 kronor, emot det att sällskapet erhållit 150 exemplar af föreningens tidskrift att utdelas till samtliga länets socknar.

Den lägre *landbruksskolan på Tunbyholm* i Ingelstads härad har varit i verksamhet under perioden till den 1 november 1889, då skolan på grund af föreståndarens under läsåret timade död upphörde. Lärjungeantalet utgjorde:

	Frielever.	Betalande elever.
1885—1886	18.	—
1886—1887	16.	6.
1887—1888	15.	1.
1888—1889	9.	—

Efter nämnda tid besörjes den lägre teoretiska landbruksundervisningen inom länet vid Önnestads landtmannaskola, för hvilken närmare redogörelse lemnas här nedan under rubriken undervisningsanstalter.

Till lärjungarne vid Tunbyholms landbruksskola hafva, så länge denna undervisningsanstalt fortgick, utdelats premier och beklädnadshjelp af medel, som hushållningssällskapet anslagit, till belopp af 400 kronor årligen. Äfven till Önnestads landtmannaskola lemnas hushållningssällskapet årligen ett anslag af 1,500 kronor.

Sedan den under en längre följd af år af hushållningssällskapet aflönade *dikningsförmannen* under år 1886 afidit, har sällskapet till statens i länet stationerande landbruksingeniör anvisat ett belopp af 500 kronor årligen såsom godtgörelse för sådana förrättningar inom länet rörande vattenafledningar, indelning till vexelbruk, grunddikning m. m., hvilka icke kunna upptagas i den för landbruksingeniören och hans biträden fastställda resplan.

I och för verkställande af *undersökningar rörande* de i länets vattendrag vid olika tider *framrinnande vattennängder* och deras förhållande dels till nederbörden, dels ock till de tid efter annan företagna större odlingsföretagen har sällskapet till landbruksingeniörens förfogande ställt 400 kronor för år 1889 och 300 kronor för år 1890.

Till en af enskild person på hösten 1885 i Kristianstad inrättad *kemisk station* har hushållningssällskapet under hela femårsperioden lemnat anslag. Detta anslag utgjorde hvarterdera af åren 1886 och 1887 1,000 kronor, men höjdes från och med 1888 till 2,000 kronor, med hvilket belopp det sedan utgått. För detta anslag blifva jordarter, jordförbättringsmedel, gödningsämnen, foderämnen och mejeriprodukter, som inlemnas till stationen af länets landbrukare, undersökta för ett betydligt billigare pris, än hvad sådana analyser annars skulle betinga. Vid stationen utförda analyser hafva utgjort 31,849, deraf 1,469 år 1886, 2,428 år 1887, 3,589 år 1888, 12,387 år 1889 samt 11,476 år 1890.

Det stora flertalet af dessa utgöres af mjölkanalyser för bestämmande af fetthalten, men äfven åtskilliga andra analyser hafva företagits, och är det alldeles påtagligt, att ju längre landbruket i en ort hunnit i utveckling, desto nödvändigare måste det blifva för landbrukarne att *begagna sig af till buds stående hjälpmedel*, hvaraf kemien är en af de viktigaste. Detta begagnande måste afse icke blott att skydda sig emot svek och förfälskningar, utan äfven, och detta i lika hög grad, att erhålla anvisningar rörande användandet af för handen varande hjälpkällor. Genom kemiska stationens bemedling hafva värderika tillgångar på mergel blifvit uppdagade inom olika delar af länet, hvarjemte äfven råämnen till industriella anläggningar af stor betydelse blifvit upptäckta.

Vid *hofbesluggsskolan* på Alnarp har hushållningssällskapet årligen under perioden underhållit 5 frielever med undantag af år 1886, då deras antal endast var 4.

Ollonborrarna hafva under perioden fortsatt sina härjningar och hafva de för hvarje år, de återkommit, hvilket vanligen inträffar hvar fjärde år, blifvit alltmer ödeläggande äfvensom utbredt sig till allt vidsträcktare områden. År 1887 inträffade ett så kalladt svärminnsår, då den fullbildade insekten uppträdde i stora mängder förnämligast i länets skogstrakter. Visserligen företogs då på föranstaltande af såväl kommuner som enskilda personer åtgärder för skadeinsekternas utrotande, men då dessa åtgärder icke alltid voro ledda med sakkänedom och på många ställen intet alls i sådant hänseende vidgjorts, blef resultatet mindre tillfredsställande. Detta visade sig ock år 1889, då de förödelse, som samma år anställdes af ollonborrlarver, voro så betydliga, att skadan, enligt den uppskattning som på anmodan af hushållningssällskapet verkställdes inom de särskilda socknarne, uppgick till öfver 407,000 kronor, i hvilken uppskattning dock icke ingick den flerstädes betydliga ödeläggelsen på nyplanterad skog, klöfver- och betesmarker samt potatisfält, hvarest skadan vid den tid, uppskattningen skedde, icke kunde med säkerhet bestämmas. Sedan landstinget och hushållningssällskapet tillsammans anvisat dels 6,000 kronor till ollonborrarnes utrotande, dels ock likaledes 6,000 kronor för att tillhandahållas de kommuner eller enskilda personer inom länet, hvilka framdeles åtogo sig uppoffringar för ändamålet, samt 67 socknar i länet beslutit att för enahanda ändamål bidra med

tillsammans 32,910 kronor, så har Eders Kungl. Maj:t, på framställning af hushållningssällskapet om erhållande af understöd af statsmedel till motsvarande belopp, genom nådigt bref den 17 oktober 1890 af de medel, som blifvit ställda till disposition för behöfvandes undsättning vid missväxt eller felslagen skörd eller då allmänne nöd i någon ort af annan orsak uppstått, anvisat 24,000 kronor att af hushållningssällskapet användas till bestridande af kostnaderna under åren 1890, 1891 och 1892 för utrotande af ollonborrar inom länet, i den mån motsvarande belopp af enskilde, kommuner, landsting eller hushållningssällskapet för ändamålet tillsköttes; och skulle det åligga sällskapet att öfvervaka, att skadedjurens insamlande och oskadliggörande skedde efter tjenlig plan. Sedan sålunda medel erhållits, företogs under innevarande år å nästan alla ställen, der skadedjuren uppträdde, en planmessigt bedrifven utrotning af desamma och insamlades dervid i Bjäre härad inom 7 socknar 184,013²⁵ liter, i Södra Åsbo härad inom 5 socknar 34,928⁵ liter, i Norra Åsbo härad inom 3 socknar 4,248⁵ liter och inom 1 socken 339⁹ kilogram, i Vestra Göinge härad inom 9 socknar 24,631 liter, i Östra Göinge härad inom 2 socknar 2,536⁵ liter och inom 2 socknar 10,563⁸ kilogram, i Villands härad inom 4 socknar 38,398 liter, i Gärds härad inom 2 socknar 19,318 liter och inom 1 socken 806⁷ kilogram, i Albo härad inom 3 socknar 10,755 liter och i Ingelstads härad inom 1 socken 130 liter, eller för hela länet 318,958⁷⁵ liter och 11,710⁴ kilogram. Detta resultat af insamlingen var emellertid betydligt mindre, än hvad man väntat, och anses det bero derpå, att en kall och fuktig väderlek inverkat hämmande på insektens utveckling, så att den icke i år förekom i så stor myckenhet, som man haft skäl antaga. Möjligen har äfven insamlingspriset i flere kommuner blifvit satt väl lågt, så att i följd deraf mindre blifvit insamladt, än hvad eljest kunnat ske. Kostnaden för ollonborrarnes insamlande och dödande detta år har inom länet uppgått till 15,327 kronor 63 öre.

För att lemna råd och upplysningar åt befolkningen i de af ollonborrar hemsökta delarne af länet har landtbruksakademien entomolog på hushållningssällskapets requisition årligen besökt länet under femårsperiodens sista del.

Bränvinstillverkningen idkas fortfarande hufvudsakligen inom Villands, Gärds och södra delen af Vestra Göinge härad, eller i allmänhet inom de trakter af länet der jordmänen särskildt lämpar sig för potatisodling, och gäller om denna handtering i väsentliga delar, hvad derom i förra femårsberättelsen angifvits, nemligen att resultatet af rörelsens utöfning i hög grad beror på tillverkarens affärsskicklighet, förmåga att bekosta bästa redskapsslag, insigt att anordna tillverkningens detaljer och att använda affallet på ändamålsenligt sätt, samt att, der dessa faktorer förefunnits, rörelsen kan anses hafva varit vinstgivande, dock förnämligast såsom häfstång för jordbruket. Tillverkningen af bränvin synes därför vara rigtad icke så mycket på förhoppningen om vinst genom försäljning af den tillverkade spriten som fastmera på erhållande af drankaffallet, hvars värde är obestriddigt såsom kreatursfoder och medel till kraftigt befrämjande af ladugårdsskötseln. Handteringen bidrager härigenom å de ställen, der den bedrifves, till höjande af jordens fruktbarhet, och är det så mycket mera i ögonen fallande, som tillverkningen gemenligen förekommer i trakter, hvilka bestå af mager sand-

jord, som eljest i saknad af riklig gödning är ganska ofruktbar. Bränvinstillverkningens samhörighet med jordbruket är därför omiskännelig och har någon tendens till fristående fabrikation med sprittillverkning såsom hufvudsyfte ännu icke gifvit sig tillkänna.

Väl förbrukas vid brännerierna en mängd råämnen, som kunnat användas till föda för människor eller djur, men bränvinstillverkningen lemna också ett högst betydligt tillskott till livsmedelstillgången genom den myckenhet ladugårdsprodukter, som i följd af tillverkningen kunna frambringas. Årliga tillverkningen inom länet uppgår till omkring 13 eller 14 millioner liter bränvin af normalstyrka. För framställandet häraf erfordras 1 till 1² millioner hektoliter mäsik, som kan anses lemna samma kvantitet drank, och då hvarje härmed utfodradt boskapsdjur torde i medeltal förbruka 50 till 60 liter drank på dygnet, födas med detta kraftfoder, förutom en mängd får och svin, omkring 10,000 nötkreatur eller med ungefärlig beräkning vid hvart och ett af femtio brännerier 200 djur i 200 dygn. Då man derjemte besinnar, att åtskilliga af de råämnen, hvilka åtgå för bränvinsbränningen, äro af den beskaffenhet, att de knappast duga till födoämnen, såsom af röta och frost skadad potatis samt illa bergad och underhållig säd, och att det genom tillverkningen uppkomna drankaffallet icke allenast i och för sig har ett ganska högt näringsvärde, utan ock möjliggör användandet till utfodring af mindre god halm, hvilken eljest säkerligen icke på sådant sätt funnit användning, kan med skäl påstås, att bränvinstillverkningen ingalunda utgör en oviktig faktor för fyllandet af livsmedelsbehovet inom orten.

Icke allenast de nyanlagda brännerierna, utan nästan alla brännerier, som nu äro i verksamhet, hafva i och för mäskberedning blifvit försedda med apparater af ny konstruktion och drifvas med ångkraft. I följd häraf hafva erfordrats större och ljusare lokaler, hvarjemte arbetspersonalen, som nu måste bestå af dugligare och ordentligare arbetare än förr, kunnat till hälften minskas.

Användandet af kontrollapparaterna har, utom det med dem egentligen afsedda ändamål att åstadkomma kontroll öfver beskattningen och inmäskningen, utöfvat ett märkbart inflytande till vinnande af ett likformigt bedrifvande af hela denna näring, som äfven under denna period gjort stora framsteg.

En tillökning i bränneriernas antal synes förestående, i samma mån denatureringslagen af den 10 oktober 1890 hinner verka till ökad användande af sprit för industriella ändamål.

I allmänhet bortföres spriten från brännerierna omedelbart efter tillverkningen för att tillhandahållas köpare eller till salu utbjudas, men för att vinna större oberoende vid försäljningen hafva på åtskilliga ställen fasta cisterner blifvit uppförda och finnas för det närvarande tjugu sådana.

För antalet af bränvinsbrännerierna inom länet, mängden af bränvinstillverkningen, beloppet af tillverkningsskatt och nederlagsavgifter äfvensom storleken af de för kontrollen erforderliga kostnader under periodens olika år redogöres i hosföljande *tabell B*.

Tab. B. Bränvinstillverkningen i Kristianstads län
åren 1886—1890.

År.	Antal brännerier.	Liter tillverkad brännvin, för hvilka afgift erlagts å 40 öre.	Liter tillverkad brännvin, för hvilka afgift erlagts å 50 öre.	Tillverknings-skatt. Kronor.	Nederlags-afgift.		Kostnader för kontrollen. Kronor.
					Prån brännerier.	Belopp. Kronor.	
1886	65	14,786,528.3	—	5,914,611.32	35	9,071.25	121,574.25
1887	61	13,750,472.9	—	5,500,189.16	22	9,956.25	126,764.51
1888	58	5,857,765.5	6,152,372.1	5,419,292.25	—	—	112,201.36
1889	54	—	12,042,512.5	6,021,256.25	—	—	102,415.28
1890	51	—	13,441,965.5	6,720,982.75	—	—	110,899.20

B) Skogshushållning. Intill 1890 års början har länet jemte Malmöhus, Hallands och Blekinge län utgjort området för rikets södra *skogsdistrikt*, under inseeende af en skogsinspektör, äfvensom varit fördeladt i två revir, nemligen Engelholms, omfattande Bjäre, Norra och Södra Åsbo och Vestra Göinge härad, samt Åhus, omfattande Östra Göinge, Villands, Gärds, Albo, Jerrestads och Ingelstads härad. Jemlikt bestämmelse i Eders Kungl. Maj:ts nädiga bref till Eders Kungl. Maj:ts Domänstyrelse af den 29 november 1889 angående ny reglering af skogsstaten m. m., har från och med 1890 den förändring i förenämnda indelning vidtagits, att länet jemte ofvan omförmälda tre län bildat södra *öfverjägmästardistriktet*, under en öfverjägmästare, samt att förutvarande Åhus revir delats på det sätt, att Albo, Jerrestads och Ingelstads härad förenats med Malmöhus revir, omfattande hela Malmöhus län, samt Östra Göinge, Villands och Gärds härad tillagts Blekinge revir, omfattande hela Blekinge län, samt tillsammans med detta bildat ett revir under namn af Blekinge—Åhus revir; hvaremot Engelholms revir förblifvit oförändradt. Regleringen med afseende å Åhus revir har dock kunnat genomföras först med innevarande års ingång, då den ordinarie jägmästaren i Blekinge revir ingick på ny lönestat.

Den förvaltande *personalen* har utgjorts inom hvardera af Engelholms och Åhus revir af en jägmästare och en extra jägmästare, den senare utan lön.

Bevakningspersonalen i Engelholms revir utgöres nu af 5 kronojägare och 3 extra kronojägare. Reviret är indeladt i fem bevakningstrakter, nemligen Bjäre, Södra Åsbo, Norra Åsbo, Vittsjö och Finja bevakningstrakter och i hvar och en af dessa är en kronojägare anställd. Å Herrevadsklosters kungsgård, hvars skog numera förvaltas af skogsstaten, finnes en extra kronojägare såsom bevakare. Å Torekovs och Magnarps enskilda flygsandsfält äro dessutom fortfarande såsom bevakare anstälde två extra kronojägare, men hafva de ingen tjenstgöring utom samma fält. Inom Åhus revir utgöres bevakningspersonalen af 4 kronojägare, anstälde en i hvar och en af Vesslarps, Ousby, Åhus och Rickarums bevakningstrakter, samt af två extra kronojägare såsom bevakare, en af Beckaskogs kronopark och en af kronoparken å indragna militiebostället Applahult n:r 1 i Örkene socken.

Vid periodens slut utgjorde antalet och arealen af *allmänna skogar*:

	Engelholms revir.		Åhus revir.	
	Antal.	Areal i hektar.	Antal.	Areal i hektar.
Kronoparker.....	7	1,691.07	9	2,852
Indragna boställen ställda under skogsstatens omedelbara vård.....	2	688.45	7	902
Utarrrenderade indragna boställen:				
med fastställd skogshushållningsplan.....	36	2,278.16	44	3,774
utan „ „ „.....	44	2,853.78	46	1,347
Civila bostadsboställen:				
med fastställd skogshushållningsplan.....	—	—	1	71
utan „ „ „.....	1	5	2	18
Ecklesiastika hemman och boställen:				
med fastställd skogshushållningsplan.....	34	2,062.32	42	1,539
utan „ „ „.....	31	899.27	37	406
Militiebostadsboställe med fastställd skogshushållningsplan.....	—	—	1	6
Allmänna inrättningars hemman:				
med fastställd skogshushållningsplan.....	—	—	3	66
utan „ „ „.....	3	316.89	10	137
Flygsandsfält under skogsstatens förvaltning.....	1	56.32	—	—
Summa allmänna skogar.....	159	10,851.26	202	11,118

Hela arealen af allmänna skogar i länet utgjorde sålunda 21,969.26 hektar.

Å flere af kronans utarrrenderade domäner är skogsmarken så obetydlig, att hushållsplan för densamma icke ansetts behöflig. Under perioden hafva blifvit fastställda 28 hushållsplaner inom Engelholms revir och 14 inom Åhus revir. Afverknigen enligt fastställda hushållsplaner sker i allmänhet genom traktuggning, men, der bokskog finnes, vanligast genom bländnings- och beredningshuggning.

Under perioden hafva af kronans domäner blifvit sålda inom Engelholms revir 9 med en skogsareal af 451.77 hektar och inom Åhus revir 2, för hvilka dock arealen skogsmark ej kan uppgrivas, enär skogen å dessa ställen ej varit indelad.

För utvidgning af Vesslarps kronopark i Örkene socken har blifvit inköpt dels enligt Eders Kungl. Maj:ts bref den 24 maj 1889 26.30 hektar af hemmansdelen $\frac{5}{32}$ mtl n:r 1 Tomma-boda i nämnda socken för 1,000 kronor, dels ock enligt Eders Kungl. Maj:ts två särskilda bref den 9 maj 1890 49.96 hektar af hemmansdelen $\frac{3}{8}$ mantal n:r 1 Rolstorp för 2,000 kronor samt för 5,500 kronor hemmansdelen $\frac{3}{8}$ mantal n:r 1 Hultet, innehållande 142.86 hektar, de båda sistnämnda egområdena belägna inom Glimåkra socken. Kronoparken har sålunda tillökats med 219.12 hektar.

Enskilda flygsandsfält under inskränkt disposition finnes inom Engelholms revir 4 med en areal af 182.50 hektar och inom Åhus revir likaledes 4 med en areal af 1,499.45 hektar.

Skogsodlingen å kronoparkerna har under senare åren raskt fortgått, förnämligast genom frösådd å kala skogsmarker, men äfven genom inplantering. Genom de nya skogsföfattningarne af den 29 november 1889 har hushållningen med de allmänna skogarne tagit ett stort steg framåt, i ty att numera all skogsodling blifvit lagd i skogsstatens hand utom å de utarrrenderade egendomar, der skogsarrenden erlaggas. Sådana finnas emellertid

nu endast till ett antal af 9. Dessutom är all afverkning underkastad utstämpling med undantag blott för afverkning till husbehof af ecklesiastika hemman, hvarjemte bevakningen blifvit fullständigare, så att förseelser mot skogsförfattningarne svårigen undgå upptäckt. Gifvetvis kommer allt detta att verka synnerligen välgörande.

I förra femårsberättelsen uppgifves, att plantering af kronoparken i Rickarum misslyckats i följd af ollonborrarnes härjningar år 1882. Den skada, som ollonborrarna denna period gjort af kronoparken, är betydligt mindre än förut och kan detta med skäl betraktas såsom resultat af den insamling och tillintetgörande af insekten, som af kronoparken verkstälts och som äfven i förra femårsberättelsen omnämndes. Deremot klagas från många andra ställen, särskildt i vestra delen af länet, att ollonborrarna anställt svåra härjningar och på det betänkligaste skadat skogskulturen. På Krokaröds och Näflinge kronoparker har det i följd häraf varit nästan omöjligt att uppdraga barrskog och vid Kolleberga skogsskola hafva plantor af dylik skog blifvit dödade i hundratuseental.

Skogsskolan på Kolleberga har fortgått i föreskrifven ordning och hafva under perioden 58 lärjungar genomgått densamma.

Å de större *enskilda* egendomarne är numera i de flesta fall införd ordnad skogshushållning, och bedrifves der skogsskötseln i allmänhet tillfredsställande, med nödig omsorg för skogens återväxt. Deremot egnar allmogon ingen vård åt sina skogar, utan afverkar planlöst och utan tanke på återväxt. Å vissa orter i norra delen af länet sker afverkningen ohejdadt, men skogen synes, der marken fredas från betning, växa till af sig sjelf, så att skogsbrist ej läser böra befaras. Dock finner man ännu på många ställen obegränsad betning och der synes vederbörande jordinnehafvare anse, att ett knappt bete af ljunghedar och stenbunden mark är förmånligare än skogsodling. För åstadkommande af ändring häri har under senare åren af allmänna medel lemnats understöd åt enskilde skogsodlare genom tillhandahållande af skogsfrö och plantor gratis eller till billigt pris och beredande af kostnadsfritt biträde vid skogsodlingsarbeten, och i följd häraf har åtskilligt blifvit gjordt till befrämjande af enskild skogsodling, men de beviljade anslagen synas allt för små för att verka tillfyllest. De understöd, som i förenämnda hänseende i länet utgått, hafva under hvarterdera af åren 1889 och 1890 utgjort 1,000 kronor af statsmedel samt 1,000 kronor anslagna till hälften af landstinget och till hälften af hushållningssällskapet, som ombesörjt medlens användande för det afsedda ändamålet.

Något egentligt svedjande förekommer nog icke, men desto mera det förderliga förfaringsätt, som fått namn af ljunghedarbränning. För erhållande af några råg- eller potatisskördar afbrännes ljunghedarna, men derigenom förbrännes lätt matjorden, så att skogsväxtligheten förminsas eller alldeles omintetgöres, då marken, efter att hafva aftvingats ett par oftast dåliga skördar, åter lägges till hvila.

Den i föregående femårsberättelser omförmälda egendomen Krooksminne, bestående af tillhoppa 175⁹⁶ hektar ljunghed utmark, som i ett sammanhängande skifte i och för skogsodling inköpts från hemmanen n:is 2 och 3 Vedby i Vedby socken emot tillsammans 20,352 kronor 50 öre, är nu med undantag af en mindre torplycka, som upplåtits till den vid egendomen anstälde planteringsföreståndaren, öfverplanterad med tall, gran

och något löfskog, hvilket allt står i lofvande växtlighet, och finnas af egendomen, hvilken är försedd med nya och ändamålsenliga bonings- och ekonomihus för föreståndaren, tre väl anlagda plantskolor, dels för bedrifvande af skogskulturen af stället och dels för afyttring af plantor. Egendomen, som blifvit inköpt och iståndsatt för medel, skänkta såväl genom testamenteriskt förordnande af afidne grosshandlaren O. D. Krook som ock genom gåfvobref af fröken Nelly Krook, står under förvaltning af delegerade, utsedde af länets landsting, och hafva dessa delegerade, som för förvaltningen aflägga räkenskap inför landstinget, att till planteringarnes underhåll använda räntan af ett af delegerade omhänderhafdt, af förbemälda O. D. Krook jemväl donerat kapital, som vid sistlidet års slut uppgick till 33,350 kronor.

I brist på skog, men äfven ofta till besparing af sådan användes af landsbygden *torf* till bränsle och kan detta brännmaterial i de flesta fall fullt ersätta ved, i all synnerhet sedan numera torftillverkningen mångenstädes betydligt förbättrats genom användande af maskiner vid beredningen.

Någon *skogseld* af större betydenhet har icke under perioden inträffat.

Skogshandteringen är af vissa orter i norra delen af länet landtmannens förnämsta inkomstkälla och utgör der vida mer än jordbruket hufvudnäring. För skogsprodukternas försäkring till olika ändamål såsom plank, bräder, grufstötter, stäfver och takspån finnas i dessa orter talrika vattensågverk äfvensom en del ångsågar. Antalet *sågverk och ångsågar* utgjorde vid 1890 års slut:

	Vattensågar.	Ångsågar.
Åsbo fögderi	42	—
Göinge »	89	11
Villands »	25	2
	Summa 156.	13.

Inom Ingelstads fögderi förekomma deremot icke några dylika inrättningar.

De flesta af dessa sågverk äro af mindre betydenhet och användas endast för egarnes eget behof eller till sågning emot lega af dit inlemnade skogsprodukter från kringliggande ort. I följd häraf har det äfven varit med svårighet förenadt att erhålla något så när tillförlitliga uppgifter om beloppet af det virke, som blifvit försågadt. Beträffande Åsbo och Göinge fögderier föreligga dock uppgifter i sådant hänseende för år 1890 och varda de härhos återgifna:

	Bokeplank.	Diverse slags bräder.	Bräder och plank.	Grufstötter.	Stäfver.	Takspån.
	Kbm.	Tolfter.	Kbm.	Kbm.	Tusenden.	Tusenden.
Åsbo fögderi.....	1,500	2,300	—	132	25	—
Göinge »	—	—	41,000	—	500	6,345

C) **Jagt och djurfångst.** Jagten i länet är icke af den betydelse, att den kan anses såsom egentligt näringsfång, utan torde den hufvudsakligen idkas för nöjes skull. Belöningar af allmänna medel för rofdjurs dödande hafva icke under perioden utbetalts och de djur, för hvilkas dödande sådan belöning ännu erhålles, torde icke i länet förekomma. I och med borttagande af dylika belöningar för dödande af roffågel och räf hafva dessa

djurslag icke obetydligt ökats. I länets norra socknar anställas också rätt ofta under vintertiden af enskilda personer skallgång efter räf, för hvars utrotande flerstädes användts utlagda beten, innehållande stryknin. Åtskilliga kommuner hafva äfven funnit sig föranlättna att af egna medel utfästa pris för räfvans dödade. Om rofdjurs utdödande i öfrigt och om husdjurs dödade af rofdjur får Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande hänvisa till de särskilda uppgifter, som insamlas i enlighet med föreskriften i Eders Kungl. Maj:ts beslut den 12 juni 1880.

Det matnyttiga vilda, som i länet förekommer, utgöres mest af hare, rådjur, raphöns, sjöfågel, och i skogstrakterna af tjäder och orre. Tillgången på rådjur är i allmänhet god och torde under perioden hafva ökats. Med hänsyn dertill att raphönsstammen såväl här i länet som i Malmöhus län blef hårdt medtagen under den stränga vintern 1887—1888, har Eders Kungl. Maj:t genom nådig kungörelse den 31 maj 1888 för dessa två län gjort den inskränkning i den eljest tillåtna tiden för jagt efter detta vilda, att sådan jagt sistnämnda år tilläts endast från och med den 16 till och med den 31 oktober. En af Skånska jagt föreningen, som gjort till sin uppgift att verka för jagtens vårdande inom provinsen på det för förhållandena mest ändamålsenliga sätt, gjord framställning om enahanda inskränkning i raphönsjagten under år 1889, har Eders Kungl. Maj:t icke funnit skäl bifalla. Emellertid har raphönsstammen ännu icke på långt när återvunnit den styrka, den hade förenämnda vinter.

Jagtstadgans föreskrifter torde numera ganska noggrant efterlefas och jagtvården är i allmänhet god å de större egendomarne och i de trakter, der jagträtten blifvit af jordegarna på arrende upplåten till personer, som nitälska för jagtens bevarande. Det är nemligen icke ovanligt, att jagtvänner genom aftal med jordegarna förskaffa sig uteslutande jagträtt inom större områden, ibland hela socknar. Å sådana områden erhåller vildstammen nödigt skydd i och för tillväxt och inverka därför sådana arrendeaftal fördelaktigt på jagten icke allenast inom sjelfva det arrenderade området, utan äfven inom vidsträcktare krets. Egarne af mindre jordbruk torde deremot icke bekymra sig om någon jagtvård, i tanke att frukten deraf blott tillfälligtvis eller i mindre måå skall komma dem sjelfve till godo.

D) Fiske. *Hafsfiske* bedrifves af en ganska talrik, utmed länets kuster bosatt befolkning, bestående dels af egentliga fiskare och deras familjer, dels ock af fiskerättsegande åboar, som jemte sitt landtbruk idka fiske. Fisklägena och fiskeplatserna äro på länets vestra kust: Båstad, Kattvik, Torekov, Ramsjö, Vejby, Magnarp, Skepparkroken och Engelholms hamn, samt på länets östra och södra kust: Landön, Tosteberga, Åhus, Yngsjö, Knäbeck, Killehusen, Hvitemölla, Kivik, Vik, Baskemölla, Simrishamn, Brantevik, Skillinge, Örnahusen, Sandhammaren, Kåseberga, Hammar, Kabusa och Nybro.

Angående den fiskeriidkande befolkningens antal samt om värdet af deras redskap och fångst, allt för sistlidet år, har Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande låtit inforda uppgifter, hvilka blifvit sammanfattade i *tab. C* (sid. 21 och 22).

Då uppgifterna till största delen måst inhämtas af den fiskeidkande befolkningen sjelf och denna icke alltid kunnat lemna exakta uppgifter, äro de angifna värdetalen naturligtvis icke fullt tillförlitliga, men kunna dock tjena till god ledning för bedömande af hafs fiskets i länet värde och omfattning.

Såsom af dessa uppgifter synes, har fisket större betydelse på länets östra och södra kust än på den vestra. Sill- och ålfisket är det, som lemna bästa utbytet, och äro i synnerhet ålfiskena vid Yngsjö, Hvitemölla och Kivik mycket gifvande. Fångsten utfaller dock mycket olika under olika år. Med afseende å de i tabellen upptagna fångstvärden anmärkes från fiskeplatserna å vestra kusten, att värdena å hvarje fiskslag hvarken öfver- eller understigit medelvärdena under föregående åren af femårsperioden, med undantag deraf att värdet å sill något understigit och å hummer något öfverstigit medelvärdet, hvaremot från östra och södra kusten uppgifves, att värdet å samtliga fisksorter, och företrädesvis å sill och ål, under 1890 öfverstigit medelvärdet under femårsperioden.

Vidkommande särskildt laxfisket vid Simrishamn säges detta under år 1890 ej hafva uppgått till mer än hälften af hvad detta fiske afkastat under de öfriga åren af femårsperioden. Det öfriga fisket hade deremot varit bättre och öfverstigit de föregående årens medelvärde. I afseende å sillfisket på denna plats anmärkes, att detta fiske hufvudsakligen bedrifves af Blekingfiskare, hvilka till ett antal af i medeltal 100 personer vistas der under sillfisketiden äfvensom derstädes afyttra sin fångst, samt att den af stadens egna fiskare fångade och afyttrade sill ej uppgår till högre värde än 5,000 kronor.

Under den stränga vintern 1887—1888 kunde fiskarebefolkningen å länets kuster icke i nämnvärd grad idka sin näring, utan nödgades under de fyra första månaderna sistnämnda år lefva på sina besparingar eller, der sådana icke funnos, taga sin tillflykt till skuldsättning i förhoppning på bättre förtjenst under årets sommar. Denna förhoppning blef emellertid sviken, i det att sillfisket, den viktigaste näringskällan för den del af fiskeribefolkningen, som icke eger ålfisken, lemnade föga medel till utkomst. Fångsten blef nemligen dels obetydlig och dels af så dålig beskaffenhet, att den ej kunde med fördel afyttras eller ens begagnas för fiskarens eget vinterbehof. I den nödställda belägenhet fiskeribefolkningen härigenom blef försatt, fann den sig å de flesta af länets fiskeplatser föranlåten att ingå till Eders Kungl. Maj:t med underdånig ansökning om understöd af statsmedel till lindrande af den uppkomna nöden, och har Eders Kungl. Maj:t, sedan behofvet af understöd af myndigheterna i orten vitsordats och undersökning egt rum rörande antalet af nödställda personer å de olika fiskeplatserna, genom nådigt bref den 22 mars 1889 bemyndigat Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande att använda 4,000 kronor till undsättning utan återbetalningsskyldighet för sådana behöfvande bland länets fiskarebefolkning, hvilka icke vore i tillfälle att sjelfve förskaffa sig arbete eller i stånd att af egna tillgångar återgålda de undsättningsanslag, som dem tilldelades, med föreskrift att understöd företrädesvis borde tillgodokomma kommuner, hvilka förbunde sig att så använda understödet, att för kommunens nödlidande medlemmar bereddes sysselsättning och möjlighet att genom eget arbete förtjena sitt uppehälle. Genom beslut den 13 april 1889 har Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande, med bestämmande att för husfader, ogift man, enka eller myndig qvinna skulle utgå dubbelt mot för hustru och för hustru dubbelt mot för oförsörjdt barn, fördelat *undsättningsmedlen* mellan kommunerna i förhållande till antalet af den *nödställda fiskarebefolkningen*; hvarvid tillagts:

	Kronor.
Simrishamns kommun	199
Ö. Hoby kommun för Skillinge fiskläge	586
D:o d:o för Örnahusens fiskläge	338
Simris kommun för N. Branteviks och Simris fisklägen	206
Östra Nöbbelöfs kommun för S. Branteviks och Gislöf—Hammars fisklägen	253
Gladsax kommun för Baskemölla fiskläge	93
Rörums d:o för Viks >	122
Hvitaby d:o för Hvitmölla >	262
D:o d:o för Kiviks >	66
S. Mellby d:o för d:o >	249
Torekovs d:o för Torekovs >	1,086
V. Karups d:o för Ramsjö >	590.

Under perioden har Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande icke fastställt nya bestämmelser angående beskaffenheten

af de redskap, som få vid hafsfiske begagnas, utan gäller derom fortfarande till efterrättelse de stadganden, som i förra femårsberättelsen omnämnas.

Hvad angår fisket i länets insjöar och öfrige sötvatten har Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande under perioden icke heller meddelat några nya bestämmelser med undantag deraf, att Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande dels genom beslut den 28 augusti 1888 fastställt förändrade stadgar för fisket i Luhrs och Bubbarps sjöar, dels ock genom utslag den 9 juli 1890 beträffande Åtånga ån eller Rörums norra å och Rörums södra å gjort ändring i de genom Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvandes utslag den 11 november 1885 fastställda stadgar för laxörings- och laxfisket i de år och mindre vattendrag, som utflyta på länets östra kust söder om Yngsjöan.

Tab. C.

Uppgift angående hafsfisket vid Kristianstads läns kuster under år 1890.

Fiskeplatser.	Fiskare-befolkning.		Bönder, torpare och backstugusittare som idka fiske.	Fiskredskapen och dess värde.														Summa kronor.	
	Män.			Hustrur och barn.	Notar.		Nät eller garn.		Sill- eller strömmingsnät.		Ryssjor och hommor.		Ref eller annan redskap.		Båtar.				
	Gifte.	Ogifte.			Antal.	Kronor.	Antal.	Kronor.	Antal.	Kronor.	Antal.	Kronor.	Antal.	Kronor.	För sill- och strömmingsfiske.		För torsk- eller annat fiske.		
															Antal.	Kronor.	Antal.		Kr.
<i>Länets vestra kust.</i>																			
Båstad	5	6	—	—	—	12	70	—	—	—	—	1,200	600	—	—	6	2,000	2,670	
Kattvik	6	2	7	6	—	50	300	—	—	—	—	1,000	500	—	—	6	2,000	2,800	
Torekov	48	15	88	5	—	200	1,200	1,000	5,000	200	400	2,000	1,000	16	4,500	4	2,000	14,100	
Ramsjö	27	5	30	29	—	50	300	200	1,000	15	30	2,000	1,000	3	1,500	3	1,500	5,330	
Vejby	6	3	10	20	—	10	40	180	1,620	2	60	3,500	75	3	2,100	3	150	4,045	
Magnarp	5	—	8	12	—	60	205	80	640	—	—	2,300	40	1	850	3	250	1,985	
Skepparkroken	2	—	6	8	—	30	150	—	—	—	—	100	10	—	—	3	225	385	
Engelholms hamn	4	2	5	6	2	60	40	175	—	—	2	60	—	—	—	5	350	645	
<i>Länets östra och södra kust.</i>																			
Tosteberga	1	1	4	15	3	60	210	575	50	250	—	—	4,000	400	12	600	—	—	1,885
Landön och Vanneberga	7	—	24	10	2	40	70	400	20	150	15	375	40	100	3	150	6	300	1,515
Åhus	16	—	20	16	2	50	30	120	112	1,680	60	3,000	18,000	360	8	500	6	300	6,010
Yngsjö	110	10	150	120	3	300	130	1,300	750	11,250	1,260	63,000	5,000	1,000	40	8,000	21	2,100	86,950
Knäbeck	13	4	39	—	—	190	950	320	3,200	140	2,500	128	268	17	1,500	3	150	8,568	
Killehusen	2	2	3	3	—	—	—	100	300	20	800	25	50	4	300	—	—	1,450	
Hvitmölla	79	40	279	3	2	50	800	8,200	4,000	40,000	1,150	34,500	9,000	13,500	50	70,460	15	600	167,310
Kivik	60	1	166	2	1	200	2,700	27,000	4,300	43,000	800	28,000	720	1,440	15	7,500	57	8,550	115,690
Vik	40	17	114	4	7	1,050	100	1,000	600	6,000	180	1,800	700	1,400	9	1,800	23	1,500	14,550
Baskemölla	47	13	187	10	3	300	200	1,400	800	6,400	210	3,200	800	750	11	4,500	42	2,100	18,650
Simrishamns stad	11	2	3	—	—	330	4,950	480	2,400	40	1,000	80	120	8	1,000	5	250	9,720	
Brantevik	28	4	103	—	—	90	540	390	3,400	150	2,500	340	400	9	3,000	14	750	10,590	
Skillinge	37	4	98	—	—	25	200	500	5,000	10	150	400	350	12	4,800	12	600	11,100	
Örnahusen	14	—	44	—	3	400	—	300	3,000	20	300	100	100	6	2,400	3	150	6,350	
Kusten vid Borrby och Sandby	24	1	57	—	8	480	—	—	—	40	1,120	—	—	—	—	—	—	1,600	
Sandhammaren	—	—	—	60	15	2,500	—	—	—	300	6,000	—	—	—	—	—	15	750	9,250
Kåseberga	26	7	96	3	6	700	12	250	750	8,200	230	4,700	350	750	7	2,100	24	1,500	18,200
Kusten vid Hammar	10	1	40	—	6	90	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6	120	210
Nybro och stranden till Kabusa	12	—	52	—	30	450	8	80	8	120	—	—	—	—	8	800	4	400	1,850
Summa	640	140	1,633	332	93	6,730	5,347	49,405	14,940	142,610	4,844	153,495	51,783	24,213	242	118,360	289	28,595	523,408

För öfvervakande af efterlefnaden af de rörande fiskena meddelade bestämmelser har af Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande förordnats tillsyningsmän att flerstädes såväl vid hafssom sötvattensfiskena hålla uppsigt med åtnjutande i sina befattningar af det skydd, som enligt lag tillkommer tjänsteman. Då några arfvoden för uppehållande af dessa befattningar icke varit att tillgå, hafva de lemnats åt fiskedelegare, hvilka åtagit sig uppdragen af intresse för saken och utan anspråk på annan ersättning för sitt besvär, än hvad som möjligen kan utgå i bötesandelar och beslagtagna redskap och fångst.

Ehuru sötvattensfisket i länet ingalunda är obetydligt, i ty att de flesta mera vanliga slag af sötvattensfisk här förekomma, är Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande icke i tillfälle att med några sifferuppgifter derför närmare redogöra. Tillförseln å torgdagarna i Kristianstad af sötvattensfisk af flere olika slag är emellertid så riklig, att det säges, att den i riket öfverträffas endast af tillförseln i Stockholm.

Ålfisket torde äfven i detta fall vara det, som lemnar största inkomsten. Särskildt i Oppmannasjön, hvarest också finnes riklig

tillgång på gös, erhålles mycket ål af utmärkt beskaffenhet, som torgföres under namn af Beckaskogsål.

Till fiskets befrämjande i länets större och mindre vattendrag har hushållningssällskapet i länet under år 1890 anslagit 1,000 kronor, att utdelas med 300 kronor för vardera af de båda större strömmarne Rönneå och Helgeå och med 50 kronor för hvarje mindre vattendrag, under vilkor att fiskegarne tillskjuta minst lika stort belopp. Af detta anslag har emellertid endast 300 kronor utgått till en förening för laxfiskets upphjelpande i Rönneå.

Beträffande den i förra femårsberättelsen omnämnda *karpodlingsanstalten* å Gustafsborg, så har karpodlingen derstädes icke på långt när varit så gifvande under denna period som under närmast föregående. Visserligen var resultatet år 1886 till full belåtenhet och bättre än under något föregående år, ehuru uppgifterna om nämnda år gjord och försäld fångst nu icke kunna lemnas, i följd deraf att anteckningarna derom vid en sedermera inträffad eldsvåda förstörts, men under den stränga och långvariga vintern 1887—1888 dogo nästan alla karpar i

Tab. C. (Forts.)

Uppgift angående hafsisket å Kristianstads läns kuster år 1890.

Fiskeplatser.	Fångstvärde i kronor.										
	Sill.	Torsk.	Flundror.	Hummer.	Lax.	Aborre.	Ål.	Gädda.	Ort.	Annan fisk.	Summa kr.
<i>Länets västra kust.</i>											
Båstad	—	1,500	1,200	—	150	—	50	50	—	300	3,250
Kattvik	—	300	700	150	150	—	—	—	—	150	1,450
Torekov	8,000	100	700	600	—	—	—	—	—	175	9,575
Ramsjö	3,500	100	350	300	—	50	—	60	40	225	4,625
Vejby	3,000	1,500	1,000	—	—	—	100	—	—	50	5,650
Magnarp	2,000	500	1,200	—	200	—	150	—	—	100	4,150
Skepparkroken	—	100	50	—	100	—	50	—	—	—	300
Engelholms hamn	—	200	—	50	1,000	—	100	—	—	150	1,500
<i>Länets östra och södra kust.</i>											
Tosteberga	300	200	100	—	50	300	1,000	1,000	200	300	3,450
Landön och Vanneberga	100	600	50	—	200	50	800	500	—	—	2,300
Åhus	800	500	50	—	100	10	1,000	50	—	—	2,510
Yngsjö	4,000	1,500	1,000	—	4,000	—	33,000	35	30	—	43,565
Knäbeck	2,400	160	30	—	50	—	2,100	—	—	—	4,740
Killehusen	100	—	30	—	—	—	900	—	—	—	1,030
Hvitemölla	11,250	470	175	—	500	—	30,000	—	—	—	42,395
Kivik	5,300	350	400	—	700	—	10,200	—	—	—	16,950
Vik	4,300	200	200	—	500	—	2,686	—	—	—	7,886
Baskemölla	8,000	2,000	200	—	100	—	8,000	—	—	10	18,310
Simrishamns stad	27,500	500	2,000	—	2,500	—	500	—	—	—	33,000
Brantevik	6,000	1,000	150	—	800	—	1,300	—	50	100	9,400
Skillinge	8,200	500	100	—	2,000	—	200	—	—	—	11,000
Örnahusen	2,800	300	50	—	500	—	500	—	—	—	4,150
Kusten vid Borrbj och Sandby	—	—	—	—	1,000	—	1,500	—	—	—	2,500
Sandhammaren	—	—	—	—	750	—	7,500	—	—	—	8,250
Kåseberga	3,000	1,500	100	—	350	—	8,600	—	—	50	13,600
Kusten vid Hammar	—	20	5	—	150	—	—	—	—	—	175
Nybro och stranden till Kabusa	900	350	250	—	250	—	—	—	—	—	1,750
Summa	101,450	14,450	10,090	1,100	16,100	410	110,236	1,695	320	1,610	257,461

vinterdammarne, der förut under tio års tid karpar utan nämnvärd förlust öfvervintrat. Sedan försök gjorts att anskaffa ny besättning till dammarne genom inköp af karp från Danmark och Tyskland, men dessa försök icke rönt framgång, enär äfven der under vintern inträffat stora förluster bland karpn, återstod ingenting annat än att börja karpodlingen från början. De moderfiskar, som räddats undan förstörelsen, släpptes därför på våren 1888 ut i lekdammarne och erhöles dervid mycket yngel, som samma sommar utflyttades i de då nästan fisktomma dammarne. Samtidigt fördjupades de gamla vinterdammarne samt anlades nya större och djupare sådana för att förebygga missöden under framtida stränga vintrar. Emellertid behöfves fyra till fem års tid, innan karpn uppnår den storlek och vikt — $1\frac{1}{4}$ till $1\frac{1}{2}$ kilogram — att den med fördel kan säljas. I följd häraf har under åren 1888, 1889 och 1890 endast obetydligt karp, eller den som undgått förstörelse förenämnda vinter, kunnat säljas. Först i år hafva sålts omkring 9,000 kilogram fyraårig karp, hvilken, oaktadt genom gles besättning tillväxten forcerats, endast uppnått en vikt af 1 till $1\frac{1}{4}$ kilogram stycket. Den kalla och regniga väderleken under de tre senaste somrarn har äfven ogynnsamt inverkat på fiskens snabba tillväxt. Först nästa år, eller femte året efter förut omnämnda förstörelse, anses karpafveln kunna lemna full afkastning. Sedan de nya vinterdammarne blifvit anlagda, hafva blott obetydliga förluster af karp förekommit; och finnas nu besättningskarpar i så stort antal, att alla på långt när icke kunna användas, utan hålles en större del såsom reserv i särskilda dammar.

E) Bergs- och brukshandtering samt fabriker, manufaktur och handverk. Egentlig bergshandtering eller grufvedrift förekommer icke i länet.

Det inom Albo härad belägna Andrarums *alunbruk* drifves fortfarande, men endast i ringa utsträckning och utan fördel. Af dess 22 privilegierade kokpannor har under perioden endast en brukats och utgjorde aluntillverkningen: 127 fat år 1886, 245 år 1887, 200 år 1888, 107 år 1889 och 72 år 1890, hvarje fat

vägnande 146 kilogram. Afsättningen af alun är hufvudsakligen på utlandet och hafva priserna under perioden varit tryckta, hvadan tillverkningen äfven betydligt nedgått. Årliga åtgången af eldbrand för alunbrukets behof utgör omkring 500 kubikmeter bokved samt lika mycket ek- eller granved äfvensom 700 lass torf.

Kalkstensbrott bearbetas fortfarande i Ignaberga af Ignaberga socken, å Hanaskog af Qviinge socken, å Maltesholm af Östra Sönnarslöfs socken samt på några ställen inom Ingelstads och Jerrestads härad, der, jemte det en mindre del af stenen förbrännes till kalk, den öfvervägnande delen brytes för användning till trappor och grafvårdar, som på stället uthuggas och i orten afyttras.

I Bromölla af Ifvetofta socken har under perioden anlagts ett kalk- och kaolinbruk, hvarvid hufvudsakligen tillverkas eldfast sten.

Under sistlidet är hafva 14 *tegelbruk* varit i gång, dervid varit sysselsatte inalles 97 arbetare och tillverkningsvärdet uppgått till sammanlagdt 58,925 kronor.

En för länet ny industri har under perioden uppstått, i det att på flere ställen inom Örkene, Glimåkra, Hjärsås, Vånga och Fjelkestads socknar brytes *svart granit*, hvilken, sedan den blifvit i lämpliga block uthuggen, äfvensom finhuggen, med tillhjälp af Kristianstad-Immels jernväg öfver Åhus exporteras till utlandet, förnämligast till Tyskland, der den sedan vid stensliperier ytterligare förarbetas till användning vid finare byggnader äfvensom till grafmonument. En del torde äfven här i landet finna användning till grafvårdar och måste då slipningen och poleringen af stenen verkställas för hand. Icke mindre än 8 sådana stenhuggerier äro nu i verksamhet och sysselsättas vid dem omkring 300 arbetare.

För åskådliggörande af *fabriksverksamhetens* i länet utveckling under perioden tillåter sig Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande hänvisa till nedanstående *tabell D* angående fabrikerne samt fabriksidkarne och deras arbetare under åren 1885 och 1890, hvilken tabell blifvit sammanfattad efter de uppgifter, hvilka för nämnda år härifrån länet till Eders Kungl. Maj:ts Kommerskollegium öfverlemnats.

Tab. D.

Fabrikerne i Kristianstads län åren 1885 och 1890.

	Å r 1885.													Å r 1890.																			
	Antal fabriker.	Antal verk der drikraften består af			Antal begagnade maskiner och redskap.	Tillverkningsvärde. Kronor.	Egare eller innehafvare af fabrik.	Verkställe, ingenjörer och bokhållare.	Arbetare.			Summa arbetspersonal.	Antal fabriker.	Antal verk der drikraften består af			Antal begagnade maskiner och redskap.	Tillverkningsvärde. Kronor.	Egare eller innehafvare af fabrik.	Verkställe, ingenjörer och bokhållare.	Arbetare.			Summa arbetspersonal.									
		i gång.	ej i gång.	ånga eller varmloft.					beräknade hästkrafter.	Män.	Qvinnor.			Män.	Qvinnor.	Män.					Qvinnor.	Män.	Qvinnor.										
Kristianstad ...	15	—	11	672	197	4,478,683	12	—	6	19	310	46	14	—	389	19	—	1	13	1,059	274	8,720,923	13	1	8	26	573	111	27	10	747		
Simrishamn ...	8	8	3	14	85	99,345	5	1	2	5	71	1	7	—	84	7	4	3	24	92	188,586	5	—	2	2	58	—	5	—	65			
Engelholm ...	3	—	3	15	30	70,000	3	—	4	40	—	—	—	—	44	3	—	3	15	30	100,000	3	—	3	—	44	—	—	—	47			
Summa	26	8	17	701	312	4,648,028	20	1	8	28	421	47	21	—	517	29	4	1	19	1,098	396	9,009,506	21	1	10	31	675	111	32	10	859		
Landsbygden ...	49	5	12	9	734	5,286	1,333,749	32	3	4	22	365	133	33	9	562	53	2	30	22	31	1,396	338	1,402,994	44	2	7	35	495	152	22	37	741
Summa samman	75	13	12	26	1,435	5,998	5,981,777	52	4	12	50	786	180	54	9	1,079	82	2	34	23	50	2,494	734	10,412,503	65	3	17	66	1,170	263	54	47	1,600

¹⁾ Här i upptagas 2 destilleringsfabriker för rening af brännvin och 1 ångvarn. För denne senare jemte 1 af destilleringsfabrikerne samt 2 bryggerier har något tillverkningsvärde likväl icke blifvit utfördt. — ²⁾ Här i inbegripas 2 destilleringsfabriker och 2 ångvarnar. För en af de senare jemte 3 boktryckerier, 1 bryggeri och 1 tobaksfabrik är tillverkningsvärdet icke utfördt. — ³⁾ Här i ingår 1 ångvarn. — ⁴⁾ Här i inräknas 1 krutbruk.

Af tabellen framgår, att antalet fabriker under perioden något ökats äfvensom att fabriksverksamheten betydligt utvidgats, hvilket synes såväl af tillväxten i fabriksarbetarnes antal som framförallt i det mycket ökade värde å fabrikernas tillverkningar, som utmärker perioden.

För de mera betydande af fabrikerna i länet skall Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande i korthet redogöra.

Under perioden har Klippans pappersbruk, som numera är staldt på aktier, betydligt förbättrats genom anskaffande af nya maskiner. Tillverkningen, som sistlidet år hade ett värde af 699,004 kronor 95 öre, har så godt anseende, att staten låter der tillverka papper för postfrimärken. Nämnda år voro vid bruket sysselsatte 263 arbetare.

Östanå trämassfabrik har under perioden fortsatt sin verksamhet och har under sistlidet år, derunder vid fabriken voro sysselsatte 44 arbetare, tillverkningen uppgått till ett värde af 105,000 kronor. Fabrikatet afsättes på den utländska marknaden.

Äfven Torsebro krut- och stubinfabrik har under perioden fortgått, dock i något minskad omfattning emot förut. Tillverkningen utgjorde sistlidet år 58,450 kilogram krut med ett värde af 35,070 kronor.

Osby kimröksfabrik har under perioden fortsatt sin verksamhet och har årliga tillverkningen uppgått till ett värde af omkring 20,000 kronor. För fabrikatet finnes icke afsättning här i landet.

Strömshalls klädesfabrik och Dala yllefabrik, af hvilka den förra är den mest betydande, hafva under perioden varit i gång. En trikottfabrik i Kristianstad har äfven fortgått i oförminskad omfattning. Dess tillverkningsvärde utgjorde sistlidet år 90,000 kronor.

Sju gjuterier och mekaniska verkstäder, deraf fyra å landsbygden, hafva under perioden varit i verksamhet. Den förnämsta af dem är Ljunggrenska jerngjuteriet och mekaniska verkstaden i Kristianstad, som sistlidet år, då dess tillverkningsvärde utgjorde omkring 384,000 kronor, lemnade sysselsättning åt 305 arbetare. Denna verkstad har under senare åren särskildt lagt an på byggandet af mindre ångbåtar af jern och förfärdigandet af jernvägsvagnar.

Skånska ättiksfabriken å Gustafsborg, vid hvilken såsom råämne för tillverkningen användes trä af björk och andra för ändamålet passande träslag, har under perioden utvidgats, och uppgick tillverkningen sistlidet år i värde till 76,000 kronor.

I Kristianstad finnas 2 reningsverk och spritförädlingsfabriker, hvilka drifva sin verksamhet i mycket stor omfattning.

Utom en del mindre bryggerier, hvilka hufvudsakliga tillverkning utgjorts af svenskt öl och dricka, hafva under perioden varit i gång nedan omnämnda *bryggerier*, hvilka drifvit rörelse i större omfattning:

Bryggeriernas namn.	Afverkad malt.		Tillverkning, hektoliter.				
	Hekto- liter.	Kilo- gram.	Bajeriskt öl.	Svenskt öl.	Svags- dricka.	Porter.	
Finlands ångbryggeri, Kristianstad	1,830	98,870	3,269	274	1,746	—	
Vendels bryggeri, Kristianstad	1,513	78,200	2,020	300	600	—	
Engelholms bryggeri	847	47,430	1,900	—	—	—	
Åby—Klippans ångbryggeri	—	348,369	13,040	—	—	—	
Bjersjö bryggeri	1,433	78,328	2,677	223	250	282	
Karpalands ångbryggeri	3,570	178,550	5,020	120	1,980	—	
Bryggeriet Marieholm	—	19,000	533	—	390	—	

Under perioden har tillkommit en ångqvarn i Simrishamn och en i Kristianstad, hvilken senare är förenad med ångbageri, och finnas nu i länet 10 ångqvarnar, hvilka drifva rörelse i betydlig omfattning. Dessutom finnas i länet 142 vattenmjölqvarnar af större betydelse.

För sågverken har blifvit redogjordt häröfvan på tal om skogshushållningen.

Under perioden har Kristianstads konservfabrik blifvit anlagd och den 1 juni 1888 börjat sin verksamhet. Den har till uppgift att för inläggning inkoka hufvudsakligen grönsaker och frukt äfvensom att bereda saft och sylt. Tillverkningsvärdet utgjorde sistlidet år 44,000 kronor. Denna fabrik har stor betydelse genom det tillfälle till säker afsättning, den bereder trädgårdsodlarne i orten för åtskilliga af deras produkter. Gröna ärter och sparris utgöra företrädesvis föremål för fabriken inläggningar och inköpte fabriken år 1889 22,000 kilogram ärter och 7,673 kilogram sparris samt år 1890 42,000 kilogram ärter och 3,424 kilogram sparris. Ärterna hafva erhållits på platsen och, som fabriken inlägger ärter endast af det slag, som benämnes Fairbeards Nonpareil, har fabriken tillhandahållit trädgårdsodlare, som deraf velat sig begagna, utsäde af detta slag, äfvensom lemnat anvisning för odlingen. Deremot har, ehuru tillgången på sparris i orten är mycket god, någon sådan icke kunnat här af fabriken uppköpas, enär priset derå ställt sig så högt, att det varit med fabriken fördel förenligt att fylla sitt behof genom inköp från Braunschweig.

Med *handtverkerierna* hafva icke under perioden inträffat någon anmärkningsvärd förändring, utan befinna de sig på ungefär samma ståndpunkt som under förra femårsperioden. Antalet handtverkare och deras arbetare hafva under periodens första och sista år utgjort:

	År 1886.				År 1890.			
	Handtverkare och närings- idkare.		Arbetare.		Handtverkare och närings- idkare.		Arbetare.	
	Män.	Qvin- nor.	Män.	Qvin- nor.	Män.	Qvin- nor.	Män.	Qvin- nor.
Kristianstad	96	2	125	10	106	3	175	19
Simrishamn	44	4	89	11	46	5	78	13
Engelholm	85	3	89	2	79	2	101	20
Summa	225	9	303	23	231	10	354	52
Landsbygden	1,138	17	1,471	27	1,030	23	1,486	72
Summa summarum	1,363	26	1,774	50	1,261	33	1,840	124

Rörande *hemslöjd*, bedrifven i större skala och närmande sig till handtverk, torde den i Örkene och angränsande socknar drifna tillverkningen af spånkorgar förtjena ett omnämmande. Denna industri ger sysselsättning åt en stor del af den fattigare befolkningen i denna ort. Vissa familjer sysselsätta sig året om med korgarbete, men hufvudsakligen bedrifves tillverkningen af mindre jordbrukare. Afsättningen sker dels inom en stor del af vårt eget land, dels i utlandet, företrädesvis i Danmark och England. För några år sedan var äfven Tyskland en god afsättningsort för dessa produkter, men den i detta land inträdda tullförhöjningen på bearbetadt trä stängde denna marknad, af hvilken anledning några korgarbetarefamiljer från Örkene nedsatte sig

i trakten af Berlin, der de med stor framgång bedrifva sin handtering. Man antager på goda grunder, att korgindustrien årligen inbringar Örkene socken en nettobehållning af 75,000 kronor.

Hvad korgindustrien är för Örkene, äro möbelsnickeriet och laggkärlstillverkningen för Glimåkra socken. De här förfärdigade enklare möblerna sakna emellertid den smak och prydlighet, som skulle kunna tillförsäkra dem afsättning på något aflägsnare orter. Inom Loshults församling har befolkningen af ålder sysselsatt sig med klensmide och annan metallindustri, hvilkas produkter afsättas öfver hela Sverige och Norge. Under de senare åren har emellertid fabriksindustrien på dessa områden medfört så stor konkurrens och priset fallit så betydligt, att behållningen blir ringa.

Från Esphults och Linderöds socknar omtalas tillverkning af skoflar, såll, rissel och tandpetare jemte korgar.

Flerestädes förekommer äfven tillverkning af s. k. allmogeväfnader, hvilka å senare tider vunnit mycken efterfrågan äfven af personer utom allmogeklassen.

I öfrigt förekommer icke någon husslöjd af nämnvärd betydelse, och den gamla seden å landsbygden, att husbondefolket, då det egentliga jordbruksarbetet lemnade tid dertill, inöfvade barn och tjenstefolk i slöjdskicklighet och i sådana färdigheter, hvarigenom husets behof i olika riktningar kunde tillgodoses, torde numera i det närmaste hafva upphört.

En märklig företeelse under perioden är det alltmer förekommande bruket, att industriarbetare af samma eller närslägtade yrken sammansluta sig till bildande af så kallade *fackföreningar*. Dessa fackföreningars egentliga syfte är att verka för arbetarnes af samma yrke eller fack höjande i ekonomiskt och socialt hänseende, och derom torde icke vara att säga annat än godt, men tyvärr hafva dessa föreningar låtit af agitatorer indraga sig i den politiska rörelse, som nu under namn af socialism alltmer söker utbreda sig bland landets arbetare, och detta torde lika litet lända till arbetarnes sannskyldiga fromma som åtskilliga arbetsinställelser, hvilka blifvit af fackföreningarne anordnade och ledda och i hvilka såväl föreningarnes egna medlemmar som ock utomstående yrkeskamrater nödgats deltaga, mången gång mot egen öfvertygelse. Fackföreningar torde emellertid icke förekomma annorstädes i länet än i Kristianstad, der under sistlidet år funnos 10 dylika föreningar med sammanlagdt 292 medlemmar. Nästan alla dessa föreningar, likasom den derstädes i rent socialistiskt syfte verkande Socialdemokratiska föreningen, hvilken räknar 43 medlemmar bland arbetare af olika yrken, tillhöra det socialistiska arbetarepartiet, och åtskilliga af dessa fackföreningar torde äfven hafva underordnat sig större öfver hela landet förgrenade fackförbund. Anmärkningsvärdt är, att äfven qvinnan börjat indragas i den socialistiska arbetar-rörelsen.

4. Kommunikationsanstalter och varubyten.

A) **Landtkommunikationer.** Angående allmänna vägar och skjutsning bifogas föreskrifna **tabellen 2.**

Allmänna landsvägarnes längd har genom vissa områdens öfverflyttning till länet något ökats under perioden. Så har tillagts länet genom öfverflyttning af Ströfvelstorps sockendel 0·3 nymil, af Vestra Broby sockendel 0·2 nymil och af Tjörnarps sockendel 0·23 nymil eller tillhoppa 0·73 nymil, men då genom Röstänga sockendels skiljande från länet frångått detsamma 0·5 nymil, har landsvägarnes längd vid periodens slut ökats med endast 0·23 nymil.

Häradsvägarne hafva äfven under perioden ökats i längd, ehuru helt obetydligt. Genom anläggning af ny väg från Malmöhus läns gräns vid Nybro till det så kallade Berserkahuset i Kristianstads län på en sträcka af 0·5 nymil, hvilken väg, jemlikt Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvandes utslag den 22 maj 1888, förklarats skola såsom häradsväg ingå i Ingelstads härads allmänna vägdelning, hafva visserligen häradsvägarne med motsvarande längd ökats, men då häradsvägen Ousby—Skeinge, hvilken blifvit omlagd på en sträcka af 0·46 nymil, derigenom minskats med 0·14 nymil, samt genom Norra Rörums sockendels skiljande från länet frångått länet 0·22 nymil häradsväg, har ökningen i längden af dylik väg icke uppgått till mer än 0·14 nymil.

Deremot hafva *sockenvägarne* nu upptagits icke obetydligt längre än i förra femårsberättelsen. Dels hafva genom Ströfvelstorps sockendels öfverflyttning tillkommit 1·2 nymil, dels hafva inom Båstads länsmandsdistrikt anlagts nya utfarts- och tångvägar till en sammanlagd längd af 3·8 nymil, dels har för Villands, Gärds och Albo härads fögderi upptagits en tillökning af 3·8 nymil, beroende såväl derpå att en del enskilda vägar under

denna femårsperiod blifvit indelade till sockenvägar, som ock derpå att en stor del sockenvägar icke blifvit lagligen uppmätta, hvadan under olika perioder skiljaktiga uppgifter om dessa vägar förekommit, dels ock att inom Bollerups socken blifvit anlagd en sockenväg om 0·25 nymils längd. Dock hafva under perioden i följd af Norra Vrams sockens öfverflyttning till Malmöhus län sockenvägarne minskats med 1·6 nymil, så att deras längd i det hela ökats endast med i det närmaste 7·5 nymil.

De indelade, med skjutsanstalter försedda, såväl allmänna landsvägarne som häradsvägarne hafva nu uppgifvits, de förra 1·43 nymil och de senare 1·1 nymil längre än vid sista femårsperiodens slut, under det att dylika sockenvägar nu upptagits 1·4 nymil kortare än förut. I sjelfva verket har med afseende å dessa vägar med undantag af den tillökning af 0·23 nymil landsväg, som vunnits genom Tjörnarps sockendels öfverförande till länet, icke någon förändring under perioden inträffat, utan är anledningen till olikheten för öfrigt i uppgifterna om dessa vägar den, att inom Villands med flere härads fögderi vid uppgiften till senaste femårsberättelsen dels förväxling skett i så måtto, att vägar, som bort upptagas såsom lands- eller häradsväg, angifvits såsom sockenväg, dels ock att två häradsvägar i följd af förbiseende icke blifvit beräknade.

Städernas vägar hafva nu upptagits till 0·98 nymil, under det att de i förra femårsberättelsen angäfvos till 0·965 gamla mil eller 1·031 nymil. Skilnaden härrör deraf, att staden Engelholms vägar, hvilka förut upptagits till 6,762 fot, med rättelse af denna uppgift angifvits utgöra endast 820·31 meter.

Uti tabellen upptagna *omlagda eller betydligt förbättrade vägar* afse:

1:o) Anläggning af väg från Nybro vid Malmöhus läns gräns till det så kallade Berserkahuset i Kristianstads län, till hvilken väganläggning, utgörande i längd 0.497 nymil, äfvensom till den dertill hörande halfva brobyggnaden öfver Nybroån Eders Kungl. Maj:t enligt nådiga bref den 23 januari 1885 och den 29 januari 1886 från nämnda årens vägbyggnadsfonder anvisat anslag å sammanlagdt 27,860 kronor eller två tredjedelar af kostnaden. Återstående tredjedelen har bekostats af Ingelstorps, Valleberga, Löderups, Glemminge och Stora Köpinge kommuner;

2:o) Omläggning af häradsvägen emellan Skeinge och Ousby i Verums och Osby socknar på en sträcka af 0.46 nymil. Till detta vägarbetes utförande har enligt Eders Kungl. Maj:ts nådiga bref den 22 januari 1887 af samma års vägbyggnadsfond erhållits två tredjedelar af kostnaden eller 17,840 kronor och hafva Verums och Osby kommuner jemte enskilda tillskjutit det öfriga;

3:o) Omläggning af landsvägen emellan Brösarp och Rörum förbi Esperödsliden i Södra Mellby socken på en längd af 0.6 nymil. Enligt Eders Kungl. Maj:ts nådiga bref den 27 januari 1888 hafva till arbetet af samma års vägbyggnadsfond anvisats två tredjedelar af kostnaden eller 14,300 kronor, under vilkor att häradet åtog sig att ansvara för återstående tredjedelen;

4:o) Omläggning af häradsvägen från Berserkahuset till Ingelstorp på en längd af 0.295 nymil; och

5:o) Anläggning af en ny sockenväg inom Bollerups socken till 0.25 nymils längd. Dessa båda senare vägarbeten hafva blifvit verkställda på väglotsegarnes egen bekostnad, hvadan någon upplysning om kostnaden ej kan meddelas.

Antalet af de till allmänt underhåll indelade *broarne* utgjorde vid 1890 års slut 351. — Af större dylika broar hafva under perioden nybygts dels under år 1890 Axtorps bro å landsvägen emellan Engelholm och Åby öfver en förbi Skillinge gård flytande bäck, hvilken bro det tillkommer Tostarps socken att ensam bygga och underhålla, dels ock en större bro af jern öfver Helgeå vid Skeinge å ofvanomförmälda omlagda häradsväg emellan sistnämnda ställe och Ousby.

Allmänna vägarne underhållas i allmänhet väl och har man kommit till insigt om, att slagen sten utgör billigaste och bästa väglägningsämnet. Genom jernvägarne har emellertid trafiken inledts i andra riktningar än förut, hvilket äfven inverkat på vägunderhållet, i det att detsamma på flere ställen i följd af minskning i trafiken blifvit lindrigare, men på andra ställen, der rörelsen tilltagit, blifvit tyngre. Också har i ett par härad, samtidigt med fråga om enskilda vägars upptagande till allmänt underhåll, framstälts begäran om omgradering af allmänna vägarne och om ny vägdelening, men har Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande ansett frågan härom böra anstå, intilldess den på statsmagternas pröfning beroende lagen om förändrade grunder för väghållningsbesvärets å landet utgörande utkommit.

Den i förra femårsberättelsen omnämnda, till förrättningsmannen återförvisade allmänna vägdeleningen inom Vestra Göinge härad har ännu icke kunnat komma till utförande, enär omedelbart efter ärendets återförvisande framställning gjorts om åtskilliga nya vägars upptagande i vägdeleningen och frågorna härom afgjorts först genom Eders Kungl. Maj:ts nådiga bref den 20 februari innevarande år.

Efter det åtskillige byamän i Åhus och Yngsjö uppfört bro öfver Helgeå i närheten af Åhus skattlagda färjställe, har, på

begäran ej mindre af egaren till färjstället, hvilken har skyldighet att med färja ombesörja allmänna trafiken å detta ställe emot rättighet att af trafikerande upptaga färjafgifter enligt en af Eders Kungl. Maj:t fastställd taxa, än äfven af brodelegarne, Eders Kungl. Maj:t i nådig skrifvelse den 14 december 1888 förklarar, att hinder icke mötte för tillämpning i afseende å trafiken öfver bron af den för begagnandet af färjeinrättningen fastställda taxa, hvarefter Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande, till hvars handläggning ärendet blifvit öfverlemnadt för pröfning af frågan om brons upplåtande för allmän trafik, genom beslut den 18 april 1889 förordnat, att omförmälda bro finge under vissa vilkor upplåtas för allmän trafik från den 1 maj samma år och intill 1893 års slut med rättighet för delegarne att uppbära *broafgifter* i enlighet med färjetaxan, samt att innehafvaren af färjstället under tiden skulle vara befriad från skyldigheten att medelst färja uppehålla öfverfarten.

Utom å förenämnda ställe erläggas broafgifter endast vid den så kallade Långebro vid färden till Kristianstad. Denna bro underhålles af Östra och Vestra Göinge, Villands, Gärds och Albo härad i Kristianstads län samt Färs och Frosta härad i Malmöhus län, hvilka i sådant hänseende under senare tid årligen betalt 6 kronor för hvarje mantal eller tillsammans 13,031 kronor 98 öre, deraf 9,387 kronor 34 öre från det förra länet.

Färjeinrättning å allmän väg förekommer nu endast vid färd emellan Åhus och Degeberga, derunder Helgeå i närheten af Vidtsköfle måste passeras på färja. Afgifter derför uppbäras enligt fastställd taxa. Vägpenningar upptagas ingenstädes i länet.

Antalet å allmänna vägar i länet uppförda *grindar* utgjorde vid 1890 års slut 520, deraf inom Åsbo fögderi 76, inom Göinge fögderi 419 och inom Villands fögderi 25, hvaremot inom Ingelstads fögderi icke finnas några dylika grindar.

Såsom redan i förra femårsberättelsen nämnes, öppnades för allmän trafik under år 1886 dels bandelarna Immeln—Sibbhult och Sibbhult—Glimåkra af Kristianstad—Immeln *jernväg*, dels Kristianstad—Åhus *jernväg*, dels Hörby—Tollarps *jernväg* och dels Hästveda—Karpalunds *jernväg*. För samtliga dessa jernvägsanläggningar redogjordes i samma berättelse.

Byggandet af enskilda jernvägar har under denna period icke företagits i sådan omfattning som under den närmast föregående. Dock har under perioden, såsom här nedan skall nämnas, en ny jernvägsanläggning utförts och arbetet å trenne andra påbörjats. Flerestades hafva framstälts förslag om nya jernvägsanläggningar, men deras utförande synes ännu ovisst. För förverkligandet af föreslagna jernvägen Degeberga—Tomelilla, i hvilket företag, såsom i förra femårsberättelsen omtalades, flere kommuner tecknat aktier, tyckas ansträngningarne hafva afstannat under de senare åren, men är det att antaga, att ifvern för Gärds härad *jernvägs* fortsättning från Degeberga söderut skall återkomma, sedan anläggningen af en jernväg mellan Malmö och Tomelilla numera torde vara betryggad.

Koncession har meddelats dels genom nådigt bref den 1 maj 1885 för anläggning af jernväg från Kaffatorps station å Kristianstad—Immeln *jernväg* till Östads by i Näsums socken, dels ock genom nådigt bref den 5 november 1886 för anläggning af jernväg från Eslöfs station å södra stambanan till Hylstofta station å Helsingborg—Hessleholms *jernväg*. Ingendera af dessa anläggningar har emellertid kommit till utförande. All tanke på förverkligande af den senare jernvägsanläggningen, hvilken

äfvén skolat beröra lägerplatsen Ljungbyhed, torde numera hafva uppgifvits, sedan nämnda lägerplats genom jernvägen Klippan—Röstånga erhåller annan jernvägsförbindelse. Deremot kan förslaget om jernvägen Kaffatorp—Östad, hvilket en tid fått hvila, icke anses öfvergifvet, utan hafva på allra sista tiden krafter åter satts i rörelse för att verka för dess framgång, men torde det icke vara att förvänta, att det under den närmaste framtiden varder förverkligadt.

Sedan öfverenskommelse blifvit träffad emellan Kristianstad—Hessleholms jernväg å ena samt Gårds härads och Hästveda—Karpalunds jernvägar å andra sidan om vilkoren för de senare jernvägarnes anslutning till den förra jernvägen samt om rätt för dem att använda bandelen Karpalund—Kristianstad äfvensom stationerna å dessa ställen, har frågan om anläggning af särskild jernväg mellan samma orter, hvartill koncession meddelats genom nådigt bref den 28 oktober 1887, helt och hållet förfallit.

I början af år 1886 uppkommo nästan samtidigt förslag om byggande af jernvägar från Vittsjö kyrkoby i Vestra Göinge härad dels till Hessleholms station å södra stambanan, dels till Finja station å Helsingborg—Hessleholms jernväg och dels till Perstorps station å samma jernväg, samt från Markaryds kyrkoby i Sunnerbo härad af Kronobergs län dels till Hylstofta station, dels ock till Kärrarp i närheten af Åstorps station, de båda senare stationerna jemväl belägna å nyssnämnda jernväg. Af de sålunda föreslagna jernvägarne hafva i enlighet med Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvandes tillstyrkande endast jernvägarne Vittsjö—Hessleholm och Markaryd—Kärrarp erhållit Eders Kungl. Maj:ts koncession, den förra genom nådigt bref den 26 november 1886 och den senare genom nådiga bref den 31 december 1887 och den 9 augusti 1889.

Efter det den beviljade koncessionen å anläggning af Vittsjö—Hessleholms jernväg, jemlikt nådig resolution den 13 juli 1888, blifvit öfverlåten på ett aktiebolag, påbörjades arbetet å jernvägen år 1889 samt fortsattes och fullbordades följande året, då jernvägen blef öppnad för allmän trafik den 13 september. Denna jernväg, som har en spårvidd af 1'435 meter och en längd af 23 kilometer, genomlöper Stoby, Vankifva, Norra Åkarps och Vittsjö socknar med stationer, utom vid ändpunkterna, i Vankifva, Mala och Bjernum. Anläggningskostnaden har uppgått till omkring 550,000 kronor, deraf 161,500 kronor för rörlig materiel. I förenämnda kostnadssumma är dock icke inberäknad jordlösen, hvilken ännu icke är känd. Enligt nådigt bref den 10 augusti 1888 har för ifrågavarande jernvägsanläggnings utförande af statsmedel beviljats ett lån å 421,000 kronor att utgå af 1890 och 1891 årens anslag till låneunderstöd för enskilda jernvägar. I bolaget för jernvägen hafva aktier af enskilda personer tecknats till belopp af 94,500 kronor, hvartill komma ungefär 25,000 kronor aktier, som tecknats för jord. Derjemte hafva följande kommuner i bolaget ingått såsom aktieegare: Vittsjö socken för 100,000, Norra Åkarps för 50,000, Stoby för 10,000 och Vankifva för 5,000, eller tillhoppa för 165,000 kronor.

Genom nådigt bref den 7 juni 1889 har beviljats koncession för anläggning af en jernväg med 1'435 meters spårvidd från Klippans station å Helsingborg—Hessleholms jernväg förbi exercisfältet Ljungbyhed till Röstånga by i Onsjö härad af Malmöhus län. Å denna jernväg, som genomlöper Gråmanstorps, Vedby, Riseberga och Röstånga socknar och som har en längd af 18'9

kilometer, deraf 15'7 kilometer komma på Kristianstads län, har arbetet börjats under sistlidet år och fortsatts under innevarande år samt förmodas jernvägen kunna öppnas för trafik inom nästa års slut. Stationer å jernvägen komma att förläggas å Ljungbyhed, vid Skärålid och Röstånga. Kostnaden är beräknad med rullande materiel till 801,400 kronor. Enligt särskilda nådiga bref af den 7 juni 1889 hafva af statsmedel för denna jernvägsanläggning beviljats dels ett understöd utan återbetalningsskyldighet af 50,000 kronor att utbetalas, sedan arbetet blifvit afsynadt och godkänt, dels ock ett lån å 290,000 kronor att utgå af 1890 och 1891 årens anslag till låneunderstöd för enskilda jernvägar. I det aktiebolag, som bildat sig för öfvertagande af koncessionen å ifrågavarande jernväg, hafva aktier af enskilda personer tecknats till belopp af 282,100 kronor och hafva dessutom kommuner i bolaget ingått såsom aktieegare till följande belopp: Riseberga socken för 25,000, Röstånga för 20,000 och Gråmanstorp för 5,000, eller tillhoppa för 50,000 kronor.

I slutet af förra året började och under detta år har fortsatts arbete å en jernväg från den inom Vittsjö by belägna ändpunkten på Vittsjö—Hessleholms jernväg till Markaryds by i Sunnerbo härad af Kronobergs län, för hvilken anläggning koncession meddelats genom nådigt bref den 9 augusti 1889. Denna jernväg, som har en spårvidd af 1'435 meter och eu längd af 16 kilometer, deraf 9 kilometer inom detta län, berör Vittsjö och Markaryds socknar och kommer station att anläggas utom vid ändpunkten endast i Björstorp, hvarjemte två anhaltsstationer torde komma att anordnas i Emmaljunga och Oretorp. Anläggningskostnaden är beräknad till 422,500 kronor, dertill genom teckning af enskilde erhållits 175,000 kronor.

Samtidigt med sistnämnda jernvägsanläggning började arbetet å jernvägen Markaryd—Kärrarp eller såsom den numera benämnas Skåne—Smålands jernväg, hvilket arbete äfvenledes under detta år fortgått. Denna jernväg, som har en spårvidd af 1'435 meter och en längd af 55 kilometer, deraf 48 kilometer inom Kristianstads län, genomlöper Qvidinge, Östra Ljungby, Rya, Örkelljunga, Fagerhults och Markaryds socknar. Fullständiga stationer komma att anläggas vid Östra Ljungby, Örkelljunga och Fagerhult och dessutom två till tre anhaltsstationer, hvilkas läge ännu icke blifvit definitivt bestämdt. Anläggningskostnaden och kostnaden för rörlig materiel beräknas uppgå tillhoppa till 1,463,000 kronor, deraf genom aktieteckning af enskilde åstadkommits 397,000 kronor. Följande kommuner i detta län hafva tecknat aktier: Örkelljunga till belopp af 60,000, Östra Ljungby för 40,000, Rya för 10,000, Fagerhult för 25,000 och Össjö för 15,000, eller tillhoppa 150,000 kronor.

För att tillmötesgå af Torups kommun och trafikanter derstädes gjord framställning har å Helsingborg—Hessleholms jernväg i närheten af Torups kyrkoby anlagts station, hvilken under år 1890 öppnades för trafik. Utom de bidrag, som af enskilde trafikanter lemnats till bestridande af kostnaden för stationens anläggning, har Torups kommun i sådant hänseende tillskjutit 6,000 kronor, hvarjemte kommunen tecknat aktier i jernvägen till belopp af 1,000 kronor, motsvarande värdet af den jord jernvägsbolaget nödgats inköpa till anläggningen.

Statsbauans längd inom Kristianstads län utgör 69 kilometer.

De enskilda jernvägar, som helt och hållet äro belägna inom länet, utgjorde vid 1890 års slut i längd:

Kristianstad—Hessleholm	30 kilometer.
Kristianstad—Åhus	17 >
Kristianstad—Immeln	40 >
Hästveda—Karpalund	37 >
Gärds härads	45 >
Simrishamn—Tomelilla	27 >
Vittsjö—Hessleholm	23 >

och af nedannämnda enskilda jernvägar falla inom länet:

Helsingborg—Hessleholm	59.1 kilometer.
Ystad—Eslöf	15.3 >
Skåne—Halland	37.4 >
Landskrona—Engelholm	20 >
Sölvesborg—Kristianstad	29 >
Hörby—Tollarp	15.3 >

Eller tillhoppa 395.1 kilometer. I följd af Stora Köpings sockens öfverflyttning till Malmöhus län med detta års början har likväl de enskilda jernvägarnes längd här i länet minskats med 2.2 kilometer, så att den nu utgör endast 392.9 kilometer.

Länets städer hafva ingått i jernvägsanläggningsföretag med följande belopp: Kristianstad med 800,000, Simrishamn med 106,000 och Engelholm med 81,100 eller tillsammans med 987,100 kronor.

Vid sammanläggning af de belopp, för hvilka landskommuner i länet ingått i aktieföretag för utförande af redan färdiga eller påbörjade jernvägsanläggningar, visar sig, att *landskommunernas aktieteckning* utgjort i kronor:

5 kommuner i Bjäre härad	165,000
8 > i Norra Åsbo >	200,000
5 > i Västra Göinge >	166,000
10. > i Östra Göinge >	241,000
6 > i Villands >	118,000
12 > i Gärds >	238,000
1 > i Albo >	2,000
4 > i Ingelstads >	53,000
6 > i Jerrestads >	71,000
Summa kr. 1,254,000.	

Aktieteckningen för såväl städer som landskommuner i länet uppgår sålunda till ett belopp af 2,241,100 kronor.

Dessutom hafva nedannämnda kommuner tecknat aktier i föreslagna jernvägen Malmö—Tomelilla till följande belopp: Tryde kommun 15,000, Östra Hoby 500, Borrby 3,000, Hammenhög 1,500, Östra Herrestad 1,000, Qverrestad 1,000, Östra Ingelstad 2,000, Smedstorp 5,000, Östra Nöbbelöf 1,000, Vallby 1,000 och Östra Tommarp 3,000, eller tillsammans 34,000 kronor.

Beträffande *skjutsanstalterna* i länet får Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande meddela följande.

På sätt i förra femårsberättelsen omnämndes, förrättades under år 1885 auktioner för upplåtande på entreprenad under entreprenadperioden 1886—1888 af skjutsningen vid länets 29 gästgifverier och 8 skjutsstationer, vid hvilka, enligt då äfvenledes lemnad redogörelse, entreprenadskjutsning åstadkoms med undantag endast för gästgifveriet i Tyringe, hvarest i följd deraf reservlaget fick under år 1886 bestrida skjutsningen. Emellertid har entreprenad derstädes kommit till stånd åren 1887 och 1888, sedan skjutsningens upplåtande på entreprenad under dessa två år blifvit utbjuden å auktion år 1886 samt då gjort entreprenadanbud med förbehåll om årligt skjutsbidrag till belopp af 100 kronor blifvit godkänt.

Äfvenledes åstadkoms för entreprenadperioden 1886—1888 entreprenad vid Bromölla, Oppmanna, Svenstorp och Tomelilla, der så beskaffade skjutsanstalter, som omförmålas i 26 § 1 mom. skjutsstadgan, blifvit inrättade, och bestämdes skjutslegan vid dessa anstalter till 2 kronor vid de båda förstnämnde, till 2 kronor 40 öre i Svenstorp och till 3 kronor i Tomelilla, allt för gammal mil. Vid alla de öfriga skjutsanstalterna utgick skjutslegan med den för länet fastställda maximilegan eller 1 krona 80 öre för dylik mil.

Under juni månad 1888 förrättades *auktioner för upplåtande på entreprenad* under tiden 1889—1891 af skjutsningen vid länets gästgifverier och skjutsstationer, hvilkas antal bibehölls oförändradt, och blef, efter det de med förbehåll om skjutsbidrag gjorda anbud understälts landstingets pröfning, resultatet af dessa auktioner följande:

Skjutsanstalter.	Anbud. Skjutslega pr nymil.	Fördradt bidrag pr år. Kr.	Lands- tinget bestämt bidraget till kr.	Det af lands- tinget bestämda bidraget blef af entreprenör	
				antaget.	för- kastadt.
Kristianstad	Maximilega.	3,700	2,000	1	—
Engelholm	>	700	500	1	—
Simrishamn	>	200	200	1	—
Fagerhult	>	100	75	1	—
Örkelljunga	>	—	—	—	—
Östra Ljungby	>	100	100	1	—
Blekemåsa	>	100	100	1	—
Spången	>	675	600	1	—
Åby	>	500	300	1	—
Åstorp	>	500	400	1	—
Margretetorp	>	400	400	1	—
Bokesliden	>	—	—	—	—
Torekov	>	90	90	1	—
Båstad	>	—	—	—	—
Vittsjö	>	190	190	1	—
Bjernum	>	160	130	1	—
Kärdarp	>	400	200	1	—
Tyringe	>	150	100	1	—
Söadala	>	—	—	—	—
Hessleholm	>	900	600	1	—
Vanneberga	>	100	100	1	—
Qviinge	>	300	300	1	—
Broby	>	400	400	1	—
Hästveda	>	—	—	—	—
Marklunda	>	—	—	—	—
Rickarum	>	150	40	1	—
Vestra Vram	>	400	300	1	—
Degeberga	>	300	300	1	—
Nöbbelöf	>	400	300	1	—
Edenryd	>	—	—	—	—
Åhus	>	550	300	1	—
Fjelkinge	>	650	400	1	—
Brösarp	>	300	300	1	—
Rörum	>	300	200	1	—
Stiby	1.12 kr.	—	—	—	—
Hammenhög	Maximilega.	300	300	1	—
Glenninge	>	—	—	—	—

Äfven under denna entreprenadperiod har skjutsstationen i Vestra Karup varit indragen och skjutsstation i dess ställe blifvit inrättad vid Bokesliden. Likasom under de två närmast föregående entreprenadperioderna hafva i följd af vederbörande entreprenörs begäran såväl skjutsningen som gästgifverihållningen vid Marklunda gästgifveri förlagts derifrån till entreprenörens bostad å lägenheten n:r 10 Ousby vid Ousby jernvägsstation, belägen på ett afstånd af 0.2 mil från nämnda gästgifveri.

Genom Eders Kungl. Maj:ts nådiga cirkulär den 16 november 1888 har blifvit bestämdt, att maximibeloppet af den skjutslega, som enligt skjutsstadgan finge af entreprenören uppbäras, skulle inom Kristianstads län från och med år 1889 för hvarje häst utgöra för nymil 1 krona 70 öre. Denna maximilega har också under denna entreprenadperiod utgått vid alla nyss uppräknade skjutsanstalter med undantag af vid Stiby gästgifveri, der skjutslegan nedgått till 1 krona 12 öre för häst och nymil.

Äfvenledes har under ifrågavarande entreprenadperiod åstadkommits entreprenadskjutsning vid de på grund af 26 § 1 mom. skjutsstadgan ordnade skjutsanstalterna i Svenstorp, Bromölla och Arkelstorp, den senare inrättad i stället för den i förra femårsberättelsen omförmälda skjutsanstalten i Oppmanna, hvilken indragits. Skjutslegan å dessa ställen utgick under entreprenadperioden med 2 kronor 24 öre vid Svenstorp och 1 krona 87 öre vid de båda öfriga anstalterna. Vid de i förra femårsberättelsen omnämnda skjutsanstalterna i Näsrum och Tomelilla har entreprenadafval icke kunnat åvägabringas, hvadan dessa anstalter fått ligga nere.

Med stöd af Eders Kungl. Maj:ts nådiga bref den 13 juli 1887 har Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande genom beslut den 3 december samma år befriat samtliga skjutsentreprenörer och skjutsskyldige från skyldighet att vid skjutsanstalterna i länet tillhandahålla åkdon på hjul af sådan enklare beskaffenhet, som enligt författningarne vid begagnandet för skjutsning skulle betinga afgift med 15 öre för paråkdon på hjul och 8 öre för enbetsåkdon på hjul, allt för nymil.

Antalet från skjutsanstalterna *utgående skjutshästar*, hvilket under förra femårsperioden utgjorde 48,279, har under denna femårsperiod uppgått endast till 32,633 och är sålunda fortfarande i nedgående. Orsaken härtill torde förnämligast vara de många jernvägarne, med hvilka resande numera företrädesvis färdas, så att resor med skjuts å längre sträckor numera sällan företagas, men torde äfven till en del kunna bero deraf, att resande nu mera än förr äro i tillfälle att begagna sig af betingskjuts, hvilken flerstädes tillhandahålles till samma pris som skjutslegan och i allmänhet mera uppfyller de resandes anspråk på bekvämlighet och prydighet än skjutsen från skjutsanstalterna.

Skjutsentreprenadbidragen till skjutsanstalterna i länet hafva utgått med nedannämnda belopp:

År 1886 med	11,139 kronor.
» 1887 »	11,239 »
» 1888 »	11,239 »
» 1889 »	9,225 »
» 1890 »	9,225 »

Summa 52,067 kronor.

Under nästföregående femårsperioden hafva skjutsbidragen utgjort tillhopa 53,047 kronor, hvadan de sålunda något nedgått.

Såsom bidrag till skjutsentreprenaderna hafva på länets invånare utdebiterats hvarterda af åren 1886 och 1887 8 öre för

hvarje krona bevilning af fast egendom och 4 öre för hvarje krona bevilning af andra skatteföremål samt hvar och ett af åren 1888, 1889 och 1890 respektive 6 och 3 öre.

Såvidt anteckningarne i skjutsdagböckerna gifva vid handen, har vid skjutsanstalterna i länet *antalet befordrade resande och utgångne skjutshästar* utgjort det i följande tabell angifna.

Skjutsanstalter.	1886.		1887.		1888.		1889.		1890.	
	resande. Antal	Antal hästar.	resande. Antal	Antal hästar.	resande. Antal	Antal hästar.	resande. Antal	Antal hästar.	resande. Antal	Antal hästar.
<i>A) Vid gästgifverier.</i>										
Kristianstad	669	795	461	563	546	695	452	564	409	500
Engelholm	288	339	268	336	269	338	320	404	288	363
Örkellunga	31	33	56	63	55	57	47	49	41	46
Blekemåsa	118	136	119	137	136	165	146	187	133	155
Spången	327	430	230	331	259	359	321	450	321	496
Åby	237	266	167	194	126	150	103	144	194	221
Åstorp	345	403	330	375	419	518	447	577	570	755
Margretetorp	122	150	123	156	131	162	118	146	138	175
Torekov	74	90	84	115	49	76	145	259	120	227
Båstad	68	83	70	80	52	59	75	80	118	126
Vittsjö	61	63	36	38	52	59	96	102	131	167
Bjurnum	96	112	57	83	60	77	62	75	97	127
Kädarps	123	165	102	129	43	48	44	48	41	53
Tyringe	114	141	84	95	52	57	33	40	47	45
Sösåla	222	313	214	280	215	332	239	320	284	398
Hessleholm	142	172	26	34	76	91	115	127	93	112
Qviinge	188	209	165	178	125	157	106	164	98	183
Broby	326	363	196	223	263	289	214	249	211	262
Hästveda	220	241	95	110	102	121	100	110	72	87
Marklunda	323	396	208	265	228	324	241	291	282	376
Vestra Vram	99	112	110	115	111	122	105	110	99	114
Degeberga	222	255	158	195	150	173	174	200	170	191
Nöbbelöf	192	224	165	177	136	145	80	81	79	90
Åhus	244	351	210	315	205	300	191	286	178	258
Fjelkinge	187	203	207	221	185	197	151	161	136	141
Brösarp	178	207	92	114	84	91	100	129	130	157
Rörum	118	139	125	150	92	112	116	110	120	143
Stiby	124	126	125	156	52	53	13	16	23	23
Hammeuhög	109	134	72	88	78	94	95	125	137	194
<i>B) Vid skjutsstationer.</i>										
Simrishamn	96	101	90	93	106	129	95	121	88	99
Fagerhult	29	33	15	15	17	17	15	17	15	13
Östra Ljungby	16	16	11	9	10	10	35	35	32	33
Bokesliden	73	98	58	73	55	65	60	67	51	61
Vauoberga	35	38	24	26	17	20	19	19	32	33
Rickarum	14	15	18	19	9	11	3	4	10	10
Edenryd	10	13	3	4	5	6	5	6	5	5
Glemminge	31	34	24	30	24	30	11	14	19	22
Oppmanna	106	113	85	86	94	92	—	—	—	—
Arkelstorp	—	—	—	—	—	—	69	86	142	113
Bromölla	75	87	62	77	66	71	42	77	56	87
Svenstorp	160	204	135	169	101	117	153	183	189	197
Tomelilla	98	106	59	73	52	54	—	—	—	—
Summa	6,310	7,509	4,939	5,990	4,907	6,043	4,956	6,233	5,399	6,558

Om de resande ordnas med fästadt afseende derå, huruvida de begagnat skjuts från skjutsanstalt till skjutsanstalt eller till annat ställe samt om de under samma färd rest ett eller flere skjutshåll, erhåller man följande siffror:

	År 1886.	År 1887.	År 1888.	År 1889.	År 1890.
	Antal resande.				
Resande som tagit skjuts till annat ställe än skjutsanstalt	3,971	3,288	3,283	3,635	3,886
Resande som under samma färd rest ett skjutshåll	1,988	1,369	1,375	1,073	1,266
D:o två skjutshåll	270	227	169	206	188
D:o tre skjutshåll	68	45	65	32	45
D:o fyra eller flere skjutshåll	13	10	15	10	14
Summa	6,310	4,939	4,907	4,956	5,399

B) Sjökommunikationer. Länets kushamnar äro Kristianstads hamn vid lastageplatsen Åhus, Engelholms hamn samt hamnarne i Simrishamn, Båstad, Torekov, Kivik och Skillinge. I samtliga dessa hamnar äfvensom vid begagnandet af segelleden genom Hernestads kanal och östra kanalen vid Kristianstad erläggas afgifter i enlighet med taxor, som blifvit af Eders Kungl. Maj:t fastställda.

Vid fiskelägena Hvitemölla och Kåseberga finnas dessutom hamnanläggningar, hvilka blifvit med bidrag af allmänna medel utförda, men då dessa hamnar genom åtskilliga stormar blifvit delvis förstörda och i följd deraf befunnit sig i så-ofullbordadt skick, att de lemna endast ofullständigt skydd, hafva i afvaktan på hamnarnes iståndsättande hamntaxor å dessa ställen icke under perioden blifvit fastställda.

Den egentliga hamnanläggningen i Hvitemölla fiskläge påbörjades år 1882 och fortgick till år 1884, och erhöles till detta arbetes utförande ett statsbidrag af 10,500 kronor. Sedan den nya anläggningen rätt snart blifvit genom storm skadad, vidtogos under år 1885 arbeten för densammes iståndsättande och förbättrande, dertill ett ytterligare statsbidrag af 3,950 kronor lemnades. Anläggningen hade emellertid knappt hunnit fullbordas, innan den åter skadades genom en ytterst våldsam östlig storm under dagarne från och med den 24 till och med den 28 november sistnämnda år. Två särdeles häftiga stormar, den ena den 12 mars och den andra den 24 oktober 1887, tillfogade hamnanläggningen ånyo betydliga skador, så att öfverbyggnaden å hamnen ramponerades på en sträcka af 200 fot och på en sträcka af 50 fot jemnades med vattenytan. I följd häraf blef hamnanläggningen nästan helt och hållet ödelagd och till råga på olyckan fylles hamnen vid nämnda stormtillfällen med sand, så att endast vid vestra hamnarmen en meter djupgående båtar kunna lossa. Härefter förklarade sig Hvitaby kommun, som jemte befolkningen i fiskläget bestridt en tredjedel af hamnbyggnadskostnaden eller den del deraf, hvartill statsbidrag icke erhöles, icke villig att vidare åtaga sig några uppoffringar för hamnen, och fiskeribefolkningen, som jemväl genom stormarne lidit betydliga förluster i sin näring, har icke ensam förmått att sätta hamnen i stånd. Då den icke ens kunde åstadkomma tillräckliga medel för bekostandet af ny undersökning af behörig person för uppgörande af plan och förslag till hamnens återställande, har hushållningssällskapet i länet under sistlidet år

för dylikt ändamål af sina medel anvisat ett belopp af 500 kronor. Efter det i följd häraf chefen i Södra väg- och vattenbyggnadsdistriktet majoren W. Gagner upprättat förslag till hamnens återuppbyggande för en beräknad kostnad af 75,000 kronor, har hamndirektionen i Hvitemölla gjort underdånig ansökning, att Eders Kungl. Maj:t täcktes hos riksdagen göra framställning om beviljande för hamnens iståndsättande af ett anslag utan återbetalningsskyldighet motsvarande hela beräknade kostnaden, men har Eders Kungl. Maj:t funnit ansökningen icke föranleda någon åtgärd.

Såsom bidrag till byggande af en mindre båthamn vid Kåseberga fiskläge, hvilken anläggning utfördes under åren 1882 till 1884, hafva af statsmedel beviljats 8,000 kronor. Sedan under år 1885 arbeten för hamnens iståndsättande och förbättrande visat sig behöfliga och bidrag dertill jemväl erhöles af statsmedel till belopp af 3,000 kronor, har hamnbyggnaden godkänts den 13 september 1886. Emellertid visade det sig snart, att denna hamnanläggning — hvilket äfven torde hafva varit förhållandet med hamnen i Hvitemölla — från början blifvit förklent tilltagen, så att den icke kunde motstå hafvets inverkan, utan alltjemt skadades, särdeles vid starkare östliga eller sydliga stormar. Vid en af majoren Gagner i september 1889 verkställd besigtning befanns hamnen i ett synnerligen dåligt skick, när den vestra hamnarmen var på flere ställen upprifven på yttresidan och hela den östra armen underskuren, så att den syntes färdig att nedstörta. Kraftiga åtgärder, som kunde motverka hamnens förstöring, blefvo därför af nöden. Sedan majoren Gagner på anmodan af hamnstyrelsen upprättat förslag till hamnens förstärkning och fördjupning för en beräknad kostnad af 37,300 kronor, har Eders Kungl. Maj:t under innevarande år till detta arbetes utförande anvisat ett bidrag af statsmedel till belopp af 24,800 kronor.

År 1885 påbörjades i Torekovs hamn anläggningen af en ny vägbrytare, hvilket arbete, hvartill af statsmedel bidragits med 18,300 kronor, afsynades och godkändes den 14 december 1886.

I öfrigt hafva vid hamnarne under perioden icke förekommit andra byggnadsarbeten än sådana, som äro att hänföra till underhåll.

Rörelsen vid staden Kristianstads hamn i Åhus har under perioden fortfarande varit i stigande, och hamnen kan numera icke anses uppfylla de kraf, den ökade trafiken ställer på densamma. Det har därför för vederbörande, som vårdnaden om hamnen åligger, framställt sig såsom en tvingande nödvändighet att söka att afhjelpa det mer och mer framträdande behofvet af den nuvarande hamnens fördjupande och utvidgning samt försättande i ett tidsenligt skick för öfrigt, och åtskilliga åtgärder i detta syfte hafva redan blifvit vidtagna. På sätt i förra femårsberättelsen omnämndes, hade stadsfullmäktige i Kristianstad då ingått till Eders Kungl. Maj:t med underdånig ansökning om beredande af statsanslag till hälften af beräknade kostnads-summan 416,000 kronor för hamnens förbättring i enlighet med ett af majoren W. Gagner uppgjort förslag, men har, med anledning af vissa af Eders Kungl. Maj:ts Väg- och Vattenbyggnadsstyrelse mot förslaget framställda anmärkningar, förenämnda ansökning, enligt nådigt bref den 29 oktober 1886, icke föranledt någon Eders Kungl. Maj:ts vidare åtgärd. En af stadsfullmäktige sedermera gjord underdånig ansökning om beredande af stats-

bidrag med halfva beloppet för utförande af ett af löjtnanten i Eders Kungl. Maj:ts Väg- och Vattenbyggnadskorps H. E. Holmberg upprättadt hamnförslag, slutande å en kostnadssumma af 550,438 kronor, har rönt ett liknande öde, i det att den, enligt nådigt bref den 6 december 1889, icke heller föranledt någon Eders Kungl. Maj:ts vidare åtgärd. Sedan löjtnanten Holmberg omarbetat sitt förslag, med hänsyn till de af Eders Kungl. Maj:ts Väg- och Vattenbyggnadsstyrelse mot detsamma framställda anmärkningar, hafva stadsfullmäktige förnyat sin underdåniga anhållan att i och för utförande af hamnförbättringen i enlighet med det sålunda ändrade förslaget, hvilket förmodades skola vinna förenämnde Kungl. Styrelses gillande och hvilket slutade å en kostnadssumma af 584,118 kronor, komma i åtnjutande af ett anslag af statsmedel utan återbetalningsskyldighet, motsvarande halfva beräknade kostnaden, eller i rundt tal 295,000 kr.

Under innevarande femårsperiod hafva nedlagts nedan upptagne kostnader å kusthamnarnes i länet underhåll och förbättring:

	År 1886.	År 1887.	År 1888.	År 1889.	År 1890.
	K r o n o r.				
Åhus	8,542.48	7,291.95	5,517.25	5,918.84	12,757.61
Simrishamn	7,342.71	11,546.11	7,462.11	7,301.17	8,426.87
Engelholm	377.15	46.90	284.22	413.19	54.80
Båstad	674.28	961.22	363.06	514.21	383.50
Torekov	173.15	224.46	180.30	818.76	124.19
Kivik	455.84	566.86	997.91	384.31	43.51
Skillinge	—	—	—	103.53	547.52

Genom särskilda nådiga bref af den 6 juni 1890 har blifvit förordnad, dels att området för hamnen vid Torekov skall utgöras af det vatten, som begränsas af stranden, vågbrytaren och Hamnaskär samt räta linier dragna från nordöstra udden af nämnda skär till Hamna båk och vidare derifrån till den punkt å fastlandets strand, som der utgör gränsen mellan sandplanteringen och Torekovs hemmans enskilda egor, dels ock att staden Simrishamns hamnområde skall utgöras af vattenområdet innanför de båda hamnarmarne.

Under perioden hafva upprättats och Eders Kungl. Maj:ts pröfning underställts förslag till bestämmande af gränserna för vattenområdena vid hamnarne i Åhus, Båstad och Kivik; hvar emot sådant förslag med afseende å Engelholms hamn icke ännu i följd af åtskilliga anmärkningar kunnat till pröfning öfverlemnas.

I hamnarne kunna ingå fartyg af följande djuplek: i Åhus af 3.7 meter, i Simrishamn af 4.2 meter, i Engelholm af 2 meter, i Båstad af 2 meter, i Torekov af 1.8 meter, i Kivik af 2.4 meter och i Skillinge af 1.5 meter.

Hamnafgifterna hafva under perioden utgjort:

	År 1886.	År 1887.	År 1888.	År 1889.	År 1890.
	K r o n o r.				
Åhus	14,716.94	15,397.44	14,915.50	19,739.09	21,399.86
Simrishamn	10,564.07	10,106.09	9,823.34	9,128.86	8,174.86
Engelholm	5,252.66	4,761.58	3,790.96	2,893.63	729.23
Båstad	943.15	1,047.44	900.50	452.20	455.07
Torekov	466.96	487.99	407.22	499.77	460.92
Kivik	684.89	532.95	1,023.48	418.08	452.41
Skillinge	—	—	88.44	326.81	393.88

Afgifterna för användandet af Hernestads kanal och östra kanalen vid Kristianstad hafva uppgått till följande belopp:

	Hernestads kanal. Kr.	Östra kanalen. Kr.
År 1886	1,448	262.50
» 1887	1,644	216.00
» 1888	512	172.50
» 1889	1,180	250.50
» 1890	828	102.00
Summa kr.	5,612	1,003.50

Myckenheten af de varor, som under perioden i större betydelse från hamnarne utförts, uppgifves i tabell E (sid. 32).

Kusthamnarne hafva under perioden varit öppna för sjöfart under nedannämnda tider:

Kusthamn.	År 1886.	År 1887.	År 1888.	År 1889.	År 1890.
Åhus	$\frac{2}{4}-\frac{30}{12}$	$\frac{3}{1}-\frac{30}{12}$	$\frac{20}{4}-\frac{22}{12}$	$\frac{4}{1}-\frac{29}{12}$	$\frac{8}{1}-\frac{27}{12}$
Simrishamn	$\frac{1}{1}-\frac{31}{12}$	$\frac{1}{1}-\frac{31}{12}$	$\frac{1}{1}-\frac{31}{12}$	$\frac{1}{1}-\frac{31}{12}$	$\frac{1}{1}-\frac{31}{12}$
Engelholm	$\left\{ \begin{array}{l} \frac{1}{1}-\frac{28}{2} \\ \frac{18}{3}-\frac{31}{12} \end{array} \right\}$	$\frac{1}{1}-\frac{28}{12}$	$\left\{ \begin{array}{l} \frac{1}{1}-\frac{1}{2} \\ \frac{7}{2}-\frac{29}{2} \\ \frac{3}{3}-\frac{31}{12} \end{array} \right\}$	$\frac{1}{1}-\frac{12}{2}$ $\frac{1}{4}-\frac{31}{12}$	$\frac{1}{1}-\frac{27}{2}$ $\frac{10}{3}-\frac{30}{11}$ $\frac{10}{12}-\frac{31}{12}$
Båstad	$\frac{19}{2}-\frac{31}{12}$	$\frac{19}{2}-\frac{31}{12}$	$\frac{22}{4}-\frac{31}{12}$	$\frac{29}{1}-\frac{31}{12}$	$\frac{24}{2}-\frac{31}{12}$
Torekov	$\frac{14}{1}-\frac{22}{12}$	$\frac{9}{1}-\frac{19}{12}$	$\frac{14}{1}-\frac{16}{12}$	$\frac{28}{3}-\frac{16}{12}$	$\frac{31}{1}-\frac{9}{12}$
Kivik	$\frac{1}{1}-\frac{31}{12}$	$\frac{1}{1}-\frac{31}{12}$	$\left\{ \begin{array}{l} \frac{1}{1}-\frac{1}{2} \\ \frac{1}{4}-\frac{31}{12} \end{array} \right\}$	$\frac{1}{1}-\frac{31}{12}$	$\frac{1}{1}-\frac{31}{12}$
Skillinge	$\frac{1}{1}-\frac{31}{12}$	$\frac{1}{1}-\frac{31}{12}$	$\frac{1}{1}-\frac{31}{12}$	$\frac{1}{1}-\frac{31}{12}$	$\frac{1}{1}-\frac{31}{12}$

Den reguliera ångbåtstrafiken till hamnen i Åhus har under perioden betydligt ökat, i det att, då år 1886 regelbunden trafik uppehölls af endast fyra ångbåtar, hvilka gjorde turer, tre mellan Stockholm och Köpenhamn samt en mellan Norrköping och Lübeck, sistlidet är utom dessa fyra ytterligare fyra ångbåtar tillkommit, två med trafikled mellan Stockholm och Åhus, en mellan Stockholm och Malmö samt en mellan Stockholm och Helsingborg. De fyra först omnämnda anlöpa äfven Simrishamn. I öfrigt besökas hamnarne endast tillfälligtvis af ångbåtar.

Två mindre ångbåtar besörja dagligen under sommaren passageraretrafik å Rönneå mellan staden Engelholm samt dels den derintill belägna brunnsinrättningen Torslund och dels Engelholms hamn vid åns utlopp i Skelderviken.

Å sjön Immeln har fortfarande trafik uppehållits med en mindre ångbåt för befordrande af passagerare och gods till och från Immelns station å Kristianstad—Immelns jernväg, hvaremot förut anordnad ångbåtstrafik å Ifösjön numera upphört. Likaledes har efter öppnandet af Kristianstad—Åhus jernväg den trafik af prämar, som förut å Helgeå underhållits för befordrande af gods emellan nämnde orter, blifvit nedlagd. Två mindre ångbåtar hafva å Helgeå underhållit trafik emellan Yngsjö och Kristianstad, förnämligast för att befordra besökande från och till torgdagarne å sistnämnda ställe.

I Helgeå bedrifves ej obetydlig timmerflottning från Småland till Ousby jernvägsstation.

Under perioden hafva i länet på statens bekostnad underhållits två *fyrar* vid Sandhammaren i Löderups socken, en å Hallands Väderö och en i Simrishamn, hvarjemte af staten underhållna lifräddningsanstalter varit anordnade vid Mälarhusen i Borrby socken samt i Engelholm och Torekov.

C) **Post- och telegraf-jemte telefoninrättningar.** *Postanstalterna* i länet voro vid sistlidet års slut följande:

Postkontor: Båstad, Simrishamn, Engelholm, Hessleholm, Ousby, Klippan och Kristianstad.

Poststationer: Andrarum, Arkelstorp, Attarp, Ballingslöv, Balsby, Barkåkra, Beckaskog, Bjerlöv, Bjernum, Borrby, Broby, Bromölla, Brönnestad, Brösarp, Degeberga, Efveröd, Engelholms hamn, Esphult, Farstorp, Finja, Fjelkestad, Fjelkinge, Fogeltofta, Fridhem, Färlöv, Förslöv, Gersnäs, Glemminge, Glimminge, Glimåkra, Grefvie, Gualöv, Gumlösa, Gunnarstorp, Gärdsköpinge, Gärdsköpinge—Lyngby, Hammenhög, Herrevadskloster, Hjernarp, Hjärsås, Huaröd, Hyllstofta, Häglinge, Hästveda, Hörja, Hörup, Ifö, Immeln, Jerrestad, Karpalund, Killeberg, Kivik, Käseberga, Liarum, Linderröd, Lunnarp, Lyngsjö, Löderup, Maglehem, Mala, Matteröd, Munka Ljungby, Nosaby, Näflinge, Näsum, Oppmanna, Ormastorp, Ovesholm, Perstorp, Qvidinge, Qviinge, Rinkaby, Ripa, Riseberga, Röke, Rörum, Sandby, S:t Olof, Sibbhult, Skepparslöv, Sketteljunga, Skillinge, Smedstorp, Spannarp, Stoby, Strö, Ströfvelstorp, Svenstorp, Sätaröd, Sörbytorp, Sösdala, Tings-Nöbbelöv, Tjörnarp, Tollarp, Tomelilla, Tommarp, Torekov, Tyringe, Vankifva, Vanås, Vanås gård, Vemmerlöf, Verum, Vestra Karup, Viby, Vidtsköffe, Villands—Vånga, Vinslöv, Visseltofta, Vittsjö, Åhus, Årröd, Åsbo—Fagerhult, Åsbo—Össjö, Åstorp, Önnestad, Örkelljunga, Örkened och Österslöv.

Landtrefbäring: Broby—Emislöv, Degeberga—Hörröd, Svensstorp—Öfraby, Tomelilla—Onslunda, Tomelilla—Ullstorp, Tomelilla—Benestad, Smedstorp—Ingelstad, Hammenhög—Vallby, Tom-

marp—Bolshög—Östra Glimminge, Hammenhög—Hannas, Esp-hult—Ovesholm, Gumlösa—Fjerlöv, Spannarp—Starby, Perstorp—Oderljunga, Riseberga—Tjörnarp, Örkelljunga—Florshult—Tossjö—Harbeckshult—Örkelljunga, Munka—Ljungby—Åsbo—Tostarp, Munka—Ljungby—Tossjö och Engelholm—Höja.

Vid 1890 års slut funnos i länet 8 *statstelegrafstationer*, nemligen 6 af andra klassen med hel dagstjenst i Kristianstad, Engelholm, Simrishamn, Hessleholm, Klippan och Tomelilla samt 2 af tredje klassen i Åhus och Herrevadskloster.

Under perioden hafva stationerna i Hessleholm, Klippan och Tomelilla blifvit upprättade samt stationen i Simrishamn uppflyttats från tredje till andra klassen, hvaremot stationen i Torekov indragits den 30 juni 1886 likasom förut stationen i Båstad, hvilken upphört med 1885 års slut.

Telefonväsendet har under denna period vunnit stor utveckling inom länet. Efter det under förra perioden på ett par ställen genom enskild företagsamhet åstadkommits telefoninrättningar, har staten under denna period mer och mer tagit om hand detta af allmänheten mycket omtyckta kommunikationsväsende genom anläggning af telefonstationer och telefonledningar inom länets nästan alla delar. Så hafva genom telegrafverkets föranstaltande telefonledningar blifvit inrättade år 1886 å linierna Helsingborg—Klippan och Helsingborg—Engelholm, år 1887 å linierna Ystad—Simrishamn och Engelholm—Båstad, år 1888 å linierna Båstad—Torekov, Mörarp—Åstorp och Hörby—Kristianstad, år 1889 å linierna Hessleholm—Kristianstad, Hessleholm—Hörby och Hessleholm—Klippan samt år 1890 å linierna Hessleholm—Ousby, Helsingborg—Klippan och Åhus—Kristianstad, hvarjemte telegrafverket under år 1889 genom köp förvärfvade sig de af ett enskildt bolag anlagda telefonledningen emellan Kristianstad och Sölvesborg. Också funnos vid 1890 års utgång statstelefonstationer inrättade på följande ställen i länet: Båstad med 8 abonnenter, Engelholm med 27, Hessleholm med 29, Kristianstad

Tab. E. Uppgift å varor, som i större betydenhet utförts från hamnarne i Kristianstads län under åren 1886—1890.

År.	Å h u s.													Simrishamn.						
	Brännvin. Liter.	Spannmål och mjöl. Kilogr.	Sten och granit. Kilogr.	Tobaks- blad. Kilogr.	Ägg. Stycken.	Al- stockar. Kubm.	Bok- stockar. Kubm.	Bark. Hl.	Ek- virke. Kubm.	Pit- props. Kubm.	Stäfver. Stycken.	Ved. Kubm.	Trä- massa. Kilogr.	Hafre. Kilogr.	Korn. Kilogr.	Ägg. Stycken.				
1886.....	1,170,796	—	—	60,498	349,790	—	890	—	—	—	83,300	1,382	—	2,645,496	243,138	339,000				
1887.....	785,331	—	—	64,464	345,790	130	770	—	76	—	106,000	300	—	2,294,166	1,110,186	642,000				
1888.....	1,797,082	1,289,100	—	62,220	355,099	530	1,702	—	220	—	122,376	514	—	1,528,128	293,454	295,000				
1889.....	1,650,600	370,700	—	65,755	321,846	593	1,066	—	134	5,043	229,615	559	608,700	920,350	362,672	240,600				
1890.....	2,520,363	1,476,540	905,820	21,584	311,070	—	666	4,292	41	1,797	141,920	747	1,902,810	670,500	611,300	130,000				
År.	Kivik.					Skil- linge.	Engelholms hamn.						Båstad.				Torekov.			
	Hafre. Hl.	Råg. Hl.	Hvete. Hl.	Po- tatis. Hl.	Bok- ved. Korta famn.	Korn och hafre. Hl.	Frö. Kilogr.	Hvete. Kilogr.	Råg. Kilogr.	Korn. Kilogr.	Hafre. Kilogr.	Tegel. Stycken.	Ved. Kubm.	Hvete. Hl.	Råg. Hl.	Korn. Hl.	Hafre. Hl.	Stäf- ver. St.	Span- mål. Kilogr.	Rot- frukter. Hl.
1886...	2,984	—	—	—	—	—	19,511	1,995,690	114,643	1,961,514	2,875,044	183,160	—	136·9	681·2	41·1	2,517·4	—	48,246	—
1887...	—	—	—	—	—	—	18,108	1,334,356	—	1,625,278	3,072,874	171,500	—	121·9	454·8	84·2	3,399·6	56,150	40,030	—
1888...	2,042	—	—	—	—	130·3	16,068	1,529,636	79,235	1,111,532	2,087,335	184,000	497·489	114·8	980·7	46·4	2,495·3	60,000	24,569	11
1889...	—	—	—	—	—	229	19,383	568,582	—	787,581	546,137	1,669,500	4·845	—	121	27	930·8	—	23,200	300
1890...	390	425	60	1,400	34	405·2	—	129,988	—	22,614	—	582,145	—	130·9	388·4	41·2	315·1	36,000	15,400	85

med 53, Ousby med 16, Simrishamn med 28, Tomelilla med 27, Åhus med 18 och Åstorp med 9.

Af dessa abonnenter erläggas i årsafgift 125 kronor.

Inga andra enskilda telefoninrättningar finnas numera än de, som tillhöra Hästveda—Karpalunds och Simrishamn—Tomelilla jernvägar och hvilka användas hufvudsakligen i och för jernvägsdriften i stället för telegraf, samt den som eges af telefonföreningen för Kristianstad och dess omnejd. Denna förening, som började sin verksamhet den 1 april 1882, från hvilken tid och intill den 1 april 1885 dess telefonnät, enligt Telegrafstyrelsens förordnande, omhänderhafts af härvarande telegrafstationspersonal, har sedan haft en sjelfständig tillvaro oberoende af statens telefon och räknade sistlidet år 131 abonnenter, hvilka i årsafgift erlade 30 kronor. I förenämnda abonnentantal inbegripas likväl icke 58, som tillika äro abonnenter i statens skånska telefonnät och hvilka i samtrafiksafgift erlägga 20 kronor. Det torde emellertid vara att förmoda, att öfverenskommelse med det snaraste kan träffas derom, att denna enskilda telefoninrättning jemväl varder af staten öfvertagen.

L) Handel och sjöfart. Med afseende å *handeln* torde i hufvudsak ännu gälla, hvad derom i förra femårsberättelsen blifvit sagdt. Spanmål, kreatur, mejeriprodukter, skogseffekter, bränvin och fisk utgöra fortfarande föremål för den mest betydande handeln i länet. Afsättningsorterna för landsbygdens produkter äro i regel de närmast belägna städerna. Helsingborg, som mer och mer synes utvidga sitt handelsområde inom vestra delen af länet, utgör för denna del den förnämsta afsättningsorten, liksom sydöstliga delen har sin hufvudsakliga varuomsättning i det närbelägna Ystad. Södra delen af mellersta länet torde äfven söka afsättning för sina produkter i Lund och Malmö. Derjemte finnes vid de flesta jernvägsstationer tillfälle till afsättning för spanmål och skogseffekter, i det att å dessa ställen slagit sig ned handlande, hvilka dels för egen räkning, dels ock såsom agenter för större handelsfirmor i städerna uppköpa nu nämnda varor. Såväl vid jernvägsstationerna som i de flesta byar finnas numera äfven landthandlande, hvilka förse ortens befolkning med dess behof af manufaktur- och kolonialvaror, till men för minuthandeln med sådana varor i städerna, hvilken i följd deraf nedgått.

Utom till handlandena hafva sädesslagen hvete och råg i de delar af länet, der sädesproduktionen lemna öfverskott till afsalu, med lätthet kunnat afsättas till de ångqvarnar, som nu flerstädes förefinnas och som förmåla spanmål icke allenast för behofvet i orten, utan företrädesvis för afsättning till andra delar af riket, särskildt Norrland. Korn har deremot i allmänhet försålts till bryggerierna, der det, i fall det varit af fullgod beskaffenhet, rönt liflig efterfrågan och äfven blifvit väl betaldt. *Spanmålsprisen*, som under perioden varit i jemnt stigande, hafva noterats sålunda för hektoliter:

	År 1886.	År 1890.
Hvete	9 12 till 10 05 kr.	11 20 till 12 35 kr.
Råg	7 60 , 8 36 ,	8 75 , 9 50 ,
Korn	5 89 , 7 03 ,	6 54 , 7 60 ,
Hafre	4 37 , 5 13 ,	4 41 , 7 03 ,

Skiljaktigheten i prisuppgifterna beror derpå, att de blifvit hemtade från olika delar af länet.

K. M:s Befallningshafvandes femårsberättelser 1886—1890. Kristianstads län.

Gödkreatur hafva fortfarande afsatts till Danmark och England, dock, såsom förut nämnts, i mindre omfattning än under närmast föregående period. För åstadkommande af direkt utförelse till sistnämnda land af slagtdjur äfvensom af smör samt för undvikande af de olägenheter, som varit förenade med sådana varors utskeppning öfver Danmark, hafva af svenskt rederi i Malmö anskaffats två ångbåtar, hvilka hvarje vecka alternerande gjort turer emellan nämnda stad och Helsingborg samt Newcastle i England. Med dessa lägenheter hafva i allmänhet innehafvare af större landtbruk och de, som i förening med bränvinsbränning hållit gödstall, afsatt sina gödkreatur, både nötboskap och svin. Äfvenledes har på detta sätt från de större mejerierna exporterats mycket smör, dock har denna vara äfven haft god afsättning till Danmark. Kreatursuppfödare i mindre skala hafva i regel kunnat afyttra sina kreatur på marknader och kreatursförsäljningsmöten i orten, å hvilka uppköpare, i synnerhet danska, till stort antal pläga infinna sig. Desse uppköpare bruka äfven besöka landtmännen å deras gårdar för uppköp af slagtdjur. Äfven ett rätt betydligt antal hästar försäljes nu till dylika uppköpare och utföres till Danmark. Emellertid hafva prisen såväl å gödboskap som å hästar varit något lägre än under föregående period; deremot hafva mejeriprodukter betingat förmånligare priser.

För den betydande handel med ungsvin, som i länet bedrivs, har blifvit redogjordt här ofvan under rubriken jordbruk och boskapskötsel.

Skogseffekter afsättas utom i städerna vid de större jernvägsstationerna, der trävaruhandlande numera finnas. Särskildt vid Ousby station är omsättningen af trävaror stor och afsändas derifrån dylika varor i större mängd än från någon annan jernvägsstation i länet. Från Åhus utskeppas icke obetydligt skogseffekter, särskildt mycket bokved, som utföres till Danmark. Dit föras äfven stora mängder bokved från Knäbäcks fiskläge, som är lastageplats för de skogseffekter, som sjöledes afsättas från de inom Albo härad belägna vidsträckta skogar, hvilka tillhöra de Piperska fideikommissegendomarne. Från öfrige hamnarne i länet har utskeppats högst obetydligt med trävaror. *Virkesprisen*, som inom olika delar af länet varierat, beroende på större eller mindre skogstillgång, hafva under perioden något stigit samt angifvits sålunda:

	Plank och bräder af bok.	Bräder, plank och läkten af gran.	Bräder, plank och läkten af furu.	Grufstötter.	Stäfver af bok.	Taktstickor.
Åsbo fögderi:						
1886—1890 ..	0 52 å 1 05	—	—	0 50 å 0 60	20 00 å 25 00	—
Göinge fögderi:						
1886	—	0 40	0 48	—	23 00	2 00
1887	—	0 40	0 48	—	23 00	2 00
1888	—	0 45	0 54	—	24 00	2 00
1889	—	0 50	0 60	—	23 00	2 00
1890	—	0 50	0 60	—	22 00	2 25

Vedprisen hafva under perioden hållit sig oförändrade och hafva i allmänhet betalats för bokved 18 till 22 kronor, för björkved 14 till 16 kronor och för furuved 10 till 12 kronor, allt för så kallad kortfam.

Två i Kristianstad befintliga reningsverk, hvilka varit i gång under perioden, torde hafva uppköpt större delen af det i orten tillverkade bränvin, hvilket sedermera i renadt skick derifrån försändts till andra mera aflägsna orter. Dock har parti-handel med bränvin äfven drivits af andra, särskildt af en här på platsen etablerad firma, som eger reningsverk i Stockholm.

Medelpriset för råbränvin af 50 procents styrka har under periodens olika år utgjort för liter: 55 öre åren 1886 och 1887, 59 öre år 1888, 69 öre år 1889 och 65 öre år 1890.

Fisk afsättes förnämligast i städerna å torgdagarna af fiskarena sjelfva. Under silltiden pläga dock uppköpare från landsbygden begifva sig till fisklägena, der de då tillhandla sig sill lassvis, hvilken de sedan under hemfärden afyttra. För uppköp af ål och lax komma under fisktiderna till fisklägena å länets östra kust uppköpare från Tyskland med särskilda för fiskens emottagande och förvarande afsedda fiskfartyg. Dessa bruka qvarligga, till dess deras behof blifvit fylldt eller fisket upphör, och har fiskeribefolkningen härigenom en beqväm och förmånlig afsättning för sina värdefullaste fisksorter.

Antalet handlande å landsbygden har under perioden ytterligare ökat, under det handlandenas antal i städerna något nedgått, dock icke i samma proportion. Qvinnor synas hafva fått ökad anställning såväl såsom sjelfständiga idkare af handel som ock såsom handelsbiträden.

Antalet handlande, som idkat grosshandel eller försålt varor i bod eller från annat upplagsställe, äfvensom deras biträden har under periodens första och sista år i länets särskilda städer och å dess landsbygd utgjort:

	År 1886.		År 1890.	
	Handlande. Män. Qv.	Biträden. Män. Qv.	Handlande. Män. Qv.	Biträden. Män. Qv.
Kristianstad	66 13	59 22	62 17	85 44
Engelholm.....	23 14	21 14	30 9	30 11
Simrishamn	19 7	31 8	17 7	29 11
Landsbygden.....	444 57	211 58	489 81	267 65
Summa	552 91	322 102	598 114	411 131.

I enlighet med lagen om handelsregister, firma och prokura af den 13 juli 1887, hvilken trädte i kraft den 1 januari 1888, hafva hos Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande samt hos magistraterna i länets städer gjorts *firmaannälningar* till följande antal:

År	Enskilda näringsidkare.	Handelsbolag.	Aktiebolag.	Andra bolag som icke äro handelsbolag.
År 1888.				
Länstyrelsen	845	32	6	3
Magistraten i Kristianstad	212	9	15	7
Magistraten i Engelholm	67	5	3	—
Magistraten i Simrishamn	68	1	2	1
Summa	1,192	47	26	11.
År 1889.				
Länstyrelsen	128	3	3	5
Magistraten i Kristianstad	29	1	1	1
Magistraten i Engelholm.....	4	1	1	—
Magistraten i Simrishamn	5	—	—	—
Summa	166	5	5	6.

År 1890.	Enskilda näringsidkare.	Handelsbolag.	Aktiebolag.	Andra bolag som icke äro handelsbolag.
Länstyrelsen	103	9	2	—
Magistraten i Kristianstad	22	1	1	—
Magistraten i Engelholm	6	3	—	—
Magistraten i Simrishamn	2	—	—	—
Summa	133	13	3	—

Då firmaanmälan skall göras, utom af dem som i egentlig mening äro handelsidkare, äfven af dem, som med biträde af annan än hustru och hemmahörande barn till afsalu tillverka fabriks- eller handtverksvaror eller såsom yrke utöfva annan handtering, inses, hvarför antalet af de enskilde näringsidkare, som gjort dylik anmälan, så betydligt öfverstiger handelsidkarnes antal.

Af Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande har efter den 1 april 1888, då kungl. förordningen den 23 september 1887 om ändring i vissa §§ i förordningen den 18 juni 1864 angående utvidgad näringsfrihet trädde i kraft, meddelats *tillståndsbevis* för personer att utom den ort, der de äro bosatta, här i länet annorledes än å marknad *kringföra varor till salu* på följande sätt:

År.	Tillstånd för		I rörelsen biträda.		Rörelsens beskaffenhet.	
	Män.	Qvinnor.	Män.	Qvinnor.	Handel utan inskränkning till varuslag.	Handel med visset varuslag, företrädesvis af säljarens egen tillverkning.
1888.....	130	19	7	9	67	82
1889.....	123	12	4	10	79	56
1890.....	106	11	2	15	74	43

Antalet meddelade tillstånd synes temligen högt, men torde icke vara så afsevärdt, när deri ingår endast ett fåtal kringvandrande handlande. Det vida öfvervägande antalet utgöres af bofaste handlande och handtverkare, hvilka för att uppehålla sin varuomsättning nödgats kringföra varor icke allenast å länets marknader, utan äfven å de så kallade stortorgdagarna och kreatursmötena, hvilka numera äro lika mycket besökta som marknaderna och hvarest de icke ega rätt till försäljning, med mindre de hafva förvärfvat sig tillstånd af nu ifrågavarande slag. Handeln af kringvandrande krämare torde deremot rätt mycket hafva aftagit och den egentliga gårdfarihandeln af kringresande vestgötar förekommer icke mer. Efter tillämpningen af ofvannämnda nya förordning har äfven den kramhandel, som förr idkades af kringvandrande judar och ofta var illa anskrifven, måst upphöra.

Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande har endast en gång under perioden, nemligen under år 1890, lemnat tillstånd till en så kallad realisation af handelsvaror, att försiggå i Kristianstad.

Med *marknaderna* i länet har under perioden icke inträffat någon förändring, utan hafva sådana fortfarande hållits en gång årligen i Åby, Marklunda och Kivik samt två gånger årligen i Ljungaskog, Vittsjö och Broby.

Så kallade *stortorgdagar* och *kreatursförsäljningsmöten* hafva i enlighet med Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvandes bestämmande hållits en gång i månaden i hvar och en af länets städer samt sex gånger årligen i Hesselholm, fyra gånger årligen i Forslöf, Hästveda och Röke, tre gånger om året i Ousby, Tjustorp i

närheten af Smedstorps jernvägsstation och Ullstorp i närheten af Tomelilla jernvägsstation, två gånger om året i Åby, Sösdala, Vinslöf, Killeberg, Länsboda, Glimåkra, Arkelstorp, Vestra Vram och Linderöd. Rörelsen å dessa torgdagar och möten, hvilka ursprungligen endast varit afsedda för handel med kreatur, andra landtmannaprodukter och handaslöjdsalster, har i allmänhet varit liflig, och derstädes har plägat infinna sig, jemte försäljare och afnämare af dylika varor, en mängd handlande, hvilka utbjudit handels- och handtverksvaror af sådana slag, som äro efterfrågade af landsbygdens befolkning, hvadan dessa möten och torgdagar flerstädes företett föga olikhet med de gamla marknaderna, hvilka på åtskilliga ställen blifvit aflysta.

För handel endast med lifsförnödenheter hafva torgdagar förekommit två gånger i veckan i hvar och en af länets städer, samt å nedannämnda ställen en gång i veckan — dock i ett par fall endast en gång i månaden — nemligen i Båstad, Förslöf, Åstorp, Qvidinge, Åby, Spången, Örkellunga, Perstorp, Hästveda, Hessleholm, Sösdala, Ousby, Killeberg, Broby, Länsboda, Åhus, Oppmanna, Vånga, Vidtsköfle, Huaröd, Tollarp, Linderöd, Brösarp, Eljaröd, Tomelilla och Tjustorp.

Försäljning af brännvin och andra brända eller destillerade spirituösa drycker har under perioden utfövrats vid följande antal minuthandels- och utskänkingsställen:

	Försäljningsåret 1865—1866		Försäljningsåret 1866—1867		Försäljningsåret 1867—1868		Försäljningsåret 1868—1869		Försäljningsåret 1869—1870	
	Minuthandel.	Utskänkning. Tillfällig.	Minuthandel.	Utskänkning. Tillfällig.	Minuthandel.	Utskänkning. Tillfällig.	Minuthandel.	Utskänkning. Tillfällig.	Minuthandel.	Utskänkning. Tillfällig.
Kristianstad	—	13 9	—	14 8	—	14 7	—	14 9	—	14 6
Engelholm	—	6 —	—	5 —	—	5 —	—	4 —	—	4 —
Simrishamn	4	3 —	4	3 —	4	3 —	4	3 1	4	3 1
N. Åsbo m. fl. härads fögderi	5	10 2	6	10 2	6	10 3	6	10 2	4	10 2
Ö. och V. Göinge härads fögderi	5	7 —	3	7 —	3	8 —	4	8 —	4	8 —
Villands m. fl. härads fögderi	5	8 —	5	7 —	4	7 2	4	7 1	3	7 1
Ingelstads och Jerrestads härads fögderi	4	8 —	4	8 —	4	8 —	4	8 —	4	7 —
Summa	23	55 11	22	54 10	21	55 12	22	54 13	19	53 10

All rättighet till minuthandel med och ständigt utskänkning af brännvin har i Kristianstad och Engelholm varit öfverlåten åt sådana bolag, som omförmålas i 9 § 2 mom. kungl. förordningen den 29 maj 1865 angående försäljning af brännvin m. m. På grund af burskap hafva utfövrats 2 utskänkingsrättigheter, en i Kristianstad, och en i Simrishamn, hvarjemte sistlidet år på 21 ställen å landsbygden idkats privilegierad utskänkning i sammanhang med gästgifverihållning. Antalet af dessa privilegierade utskänkingsrättigheter utgjorde vid periodens början 22 och har sålunda minskats med 1.

Försäljningsafgifterna under perioden hafva uppgått till:

	Året 1865—66. Kr.	Året 1866—67. Kr.	Året 1867—68. Kr.	Året 1868—69. Kr.	Året 1869—70. Kr.
Kristianstad	51,408.31	49,888.61	48,281.44	45,510.12	45,547.38
Engelholm	15,000	12,000	16,000	15,023.23	18,085.81
Simrishamn	3,358.25	3,739.50	3,589.50	3,739.50	3,750
Åsbo fögderi	5,669.20	6,619.15	5,548.03	5,495.15	5,209.50
Göinge	6,010.40	5,019	4,560	6,181.50	6,181.50
Villands	5,163.57	6,024	5,389.88	4,207.50	5,003.44
Ingelstads fögderi	3,709.15	4,238.10	3,616.35	3,343.35	3,742.05
Summa	90,318.88	87,528.36	86,955.20	83,500.35	87,519.68

Sådan rättighet att till förtäring på stället tillhandahålla allmänheten *vin och maltdrycker*, som omförmålas i 3 § nådiga förordningen den 24 oktober 1865 angående försäljning af dylika drycker m. m., har af Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande blifvit beviljad för nedannämnda tid:

År.	I staden Kristianstad.			I Norra, och Södra Åsbo samt Bjäre härads fögderi.			I Östra och Vestra Göinge härads fögderi.			I Villands, Gårds och Albo härads fögderi.			I Ingelstads och Jerrestads härads fögderi.		
	1 år.	2 år.	3 år.	1 år.	2 år.	3 år.	1 år.	2 år.	3 år.	1 år.	2 år.	3 år.	1 år.	2 år.	3 år.
1866	—	—	—	2	—	—	1	—	1	—	—	1	1	—	2
1867	—	—	—	1	—	1	—	1	—	—	—	1	—	—	—
1868	—	—	12	2	—	3	—	1	—	—	1	3	—	1	—
1869	—	—	—	2	—	—	1	—	1	—	—	1	—	—	1
1870	—	—	—	2	—	1	—	2	—	—	—	—	—	—	—

För utföring i Engelholm och Simrishamn har dylik rättighet icke under perioden beviljats.

Under perioden hafva priserna å nästan alla landbrukets alster betydligt uppgått och i följd häraf har äfven låtit sig förnimma en något bättre penningtillgång med deraf föranledd ökad köpförmåga hos den stora allmänhet, som har till hufvudnäring jordbruk. Detta torde hafva kommit handeln i allmänhet till godo, så att varuomsättningen under perioden, om icke betydligt ökats, så åtminstone icke nedgått. Deremot har *sjöfartsnärigen* fortfarande under denna period likasom under den förra arbetat under mycket tryckta förhållanden. Frakterna hafva varit låga och i de flesta fall upptagits af ångfartyg, hvilka alltmera uttränga segelfartyg. Häraf har sjöfarten i länet, som mest idkats med mindre segelfartyg, rönt ett ogynnsamt inflytande. Segelfartygens antal var vid 1870 års slut följande:

	Segelfartyg.
Simrishamn	24
Engelholm	1
Båstad	3
Vestra Karup	2
Torekov	1
Kivik	11
Hvittemölla	5
Skillinge	34
Vik	1
Brantevik i Simris socken	22
D:o i Östra Nöbbelöfs socken	34

Summa 138.

Efter det ett i Åhus hemmahörande ångfartyg blifvit under perioden försåldt, tillhör numera icke något sådant fartyg länet.

Den jordbruksidkande befolkningens *ekonomiska ställning*, hvaröfver under sista femårsperioden förekom en allmän klagan, har, äfven om från många håll ännu förspörjes missbelåtenhet, under senare delen af perioden öfver hufvud taget blifvit förbättrad. Härtill har i främsta rummet bidragit den nyss omnämnda prisstegringen på alla slag af landtmannaprodukter. En annan medverkande orsak har varit, att penningräntan fallit, så att behöfligt förlagskapital för jordbrukets drifvande kunnat erhållas på billigare villkor. Denna räntenedsättning har utgått från de enskilda sedelutgifvande bankerna och sträckt sig ned till sparbankerna. Dessa senare, hvilka i allmänhet utgöra långgivare för de mindre jordbrukarne, utlemnade förr sällan lån till lägre ränta än 6 procent, men hafva nu måst nöja sig med 5 och $4\frac{1}{2}$ procent. Sparbankernas inlåningsränta, hvilken förr vanligen utgjorde 5 procent, har i följd häraf måst nedsättas till $4\frac{1}{2}$ och 4 procent. De stegrade prisen å lifsförnödenheter hafva visserligen förorsakat jordbrukarne ökade driftkostnader i följd af förhöjda arbetslöner, men torde denna omständighet likasom möjligen något ökade skatter icke kunna i nämnvärd grad förringa den jordbruket genom prisstegringen tillskyndade förmån. Större skäl till klagan öfver de stegrade arbetsprisen hafva deremot fabriksindustrien och handtverkerierna, hvilka för den dem derigenom förorsakade ökning i omkostnader säkerligen icke erhållit motsvarande ersättning i större omsättning eller höjda priser å sina tillverkningar. Fabriks- och yrkesverksambeten synes emellertid icke häraf låtit hämma sig, utan torde den fortgå i samma utsträckning som förut. Mest lidande genom de höjda prisen å lifsförnödenheter och derigenom uppkomna ökade lefnadsomkostnader har naturligtvis blifvit den del af befolkningen, som icke kan sjelf frambringa, hvad den för sitt lefnadsbehof tarfvar, och som företrädesvis är boende i städerna och med dem jemförliga samhällen å landsbygden, men framförallt hafva förenämnda förhållanden verkat tryckande på de mindre bemedlade personer, hvilka icke, i samma mån lefnadsomkostnaderna fördyrats, kunna höja priset på eget arbete eller skaffa sig större förvärf. Den ekonomiska ställningen i sin helhet torde emellertid hafva förbättrats, åtminstone att döma deraf, att såväl lagsökningarnes som de exekutiva förrättningarnes antal under perioden i betydlig grad nedgått. Några konkurser af större omfattning eller vidsträcktare inflytande på affärsställningen och näringslifvet hafva icke heller under perioden förekommit.

Antalet af de hos Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande, såsom öfverexekutor för landsbygden, samt hos öfverexekutorerne för städerna anhängiggjorda *lagsökningar* har utgjort:

	År 1886.	År 1887.	År 1888.	År 1889.	År 1890.
Hos Konungens Befallningshafvande	2,891	2,786	2,250	1,797	1,332
» öfverexekutor i Kristianstad	80	59	62	73	69
» d:o i Engelholm	2	3	3	4	2
» d:o i Simrishamn	6	2	1	1	6
Summa lagsökningar	2,979	2,850	2,316	1,875	1,409

Antalet personer, som ådömts betalningsskyldighet, uppgick till:

	År 1886.	År 1887.	År 1888.	År 1889.	År 1890.
Hos Konungens Befallningshafvande	1,374	1,476	1,253	913	879
» öfverexekutor i Kristianstad	55	28	28	25	33
» d:o i Engelholm	2	3	1	3	2
» d:o i Simrishamn	1	5	1	—	3
Summa	1,432	1,512	1,283	941	917

Till betalning ådömda belopp utgjorde i kronor:

	År 1886.	År 1887.	År 1888.	År 1889.	År 1890.
Hos Konungens Befallningshafvande	699,536.40	748,968.49	479,062.27	401,767.68	261,424.29
» öfverexekutor i Kristianstad	12,919.96	5,136.39	9,634.93	5,008.47	8,801.46
» d:o i Engelholm	3,740	12,180	180	2,239.98	1,007
» d:o i Simrishamn	5,000	2,650	2,538	—	520
Summa	721,196.36	768,934.88	491,415.20	409,016.13	271,752.75

Exekutorialer, afseende uttagande af penningar, hafva aflemnats till vederbörande utmättningsmän för verkställighet till följande antal:

År.	Landsbygden.				Summa.	Städerna.			Summa.
	Åsbo fögderi.	Göinge fögderi.	Vilands fögderi.	Ingelstads fögderi.		Kristianstad.	Engelholm.	Simrishamn.	
1886....	425	720	568	224	1,937	171	11	8	190
1887....	317	779	516	276	1,888	138	26	16	180
1888....	323	582	515	304	1,724	98	16	14	128
1889....	228	408	424	258	1,318	82	6	7	95
1890....	206	325	291	228	1,050	109	11	11	131

Antalet af de hos öfver- och underexekutorerne i länet under perioden hållna *exekutiva fastighetsauktioner*, dervid erhållna försäljningspris samt dessas förhållande till de försålda fastigheternas taxeringsvärden utvisas af *tabellerna F och G* å nästa sida.

Konkursernas antal under perioden har utgjort:

	År 1886.	År 1887.	År 1888.	År 1889.	År 1890.
Å landsbygden	164	164	150	115	83
I städerna	35	24	22	15	20
Summa	199	188	172	130	103

5. Kameralförhållanden.

I tabellen 3 lemnas uppgift öfver såväl hemman och lägenheter på landet som ock stadsjordar, jemte taxeringsvärden derå.

Antalet af för statsverkets räkning utarrenderade domäner utgjorde vid 1886 års början 254 och på lön disponerades då 5 militieboställen.

Om dessa utarrenderade egendomar, för bedömande af deras storlek, uppställas i klasser efter deras arrendeafgifter, så betaltes:

Under 200 kronor	för	73
Från 200 t. o. m. 500 kronor	»	54
» 500 » 1,000 »	»	49
» 1,000 » 2,000 »	»	46
» 2,000 » 5,000 »	»	25
» 5,000 » 10,000 »	»	7

254.

Under femårsperioden hafva från löntagare afhemnats till utarrendering	3
Och har från Malmöhus län till följd af gränsreglering öfvergått	1 258.
Hvaremot under tiden blifvit försålda	18
Till kronopark afsatta	2
Och har till Malmöhus län i följd af gränsreglering öfvergått	1 21.
Hvadan vid 1890 års slut funnos för statsverkets räkning utarrenderade	237.

Tab. F. Exekutiva fastighetsauktioner åren 1886—1890 i städerna i Kristianstads län.

År.	I Kristianstad.			I Engelholm.			Summa.		
	An-tal.	Taxe-rings-värde. Kr.	Försälj-nings-pris. Kr.	An-tal.	Taxe-rings-värde. Kr.	Försälj-nings-pris. Kr.	An-tal.	Taxe-rings-värde. Kr.	Försälj-nings-pris. Kr.
1886	1	14,000	12,300	—	—	—	1	14,000	12,300
1887	2	9,250	17,113	4	69,300	46,700	6	78,550	63,813
1888	1	25,000	29,590	2	25,000	13,350	3	50,000	42,940
1889	—	—	—	1	31,500	15,655	1	31,500	15,655
1890	—	—	—	2	17,500	16,055	2	17,500	16,055
Summa	4	48,250	59,003	9	143,300	91,760	13	191,550	150,763

Om dessa efter nu utgående arrenden uppställas i klasser såsom ofvan, så betaltes:

Under 200 kronor	för	59
Från 200 t. o. m. 500 kronor	»	45
» 500 » 1,000 »	»	50
» 1,000 » 2,000 »	»	47
» 2,000 » 5,000 »	»	29
» 5,000 » 10,000 »	»	7
Summa		237.

Militieboställen fortfarande disponerade på lön voro till antalet 2.

Storleken och köpeskillingen för de försålda domänerna inhemtas af följande tablä:

Året för afträdet.	N:r.	Mtl.	Egendomens namn.	Sista årets arrende. Kr.	Taxe-rings-värdet. Kr.	Köpe-skil-lingen. Kr.
1886	1	1/16	Lilla Thorsjö	102 ⁵⁶	1,500	3,500
1887	3	1/4	Bjälkabygget	116 ⁵⁵	4,000	4,300
1888	10	1/4	Smedhult	134 ⁷⁴	4,500	8,700
»	3, 4, 5	1/2	Ekholm	178 ³²	6,500	6,710
»	2	1/6	Erikstorp	67 ²¹	5,250	5,725
1889	1 & 2	1/2	Jernbläst	261 ⁸⁰	6,500	9,200
»	1 & 2	3/24	Mjöbygget	—	4,000	5,450
»	4	1/8	Kylen	—	1,700	
»	12	3/8	Vinslöf	252 ¹²	14,300	12,850
»	1	3/16	Smedjebygget	149 ³²	5,000	13,400
»	3	5/16	Hiesmåsa	130 ⁴⁷	5,000	5,300
»	9, 10 a		Obe-bygd plats. Åhus	214 ²⁴	4,900	12,495
»	—		Utjord	19 ⁶²	2,000	4,700
1890	1	3/3	Svenstorp	212 ⁶⁷	10,000	11,850
»	1	3/8	Röe	268 ⁸⁴	16,100	30,750
»	1	3/16	Rökåkra	292 ⁶²	7,500	19,650
»	12	Ghs.	Tomarp.	8 ⁴⁹	500	525
»	13		Ibm	8 ⁴⁹	500	996
Summa kr.				2,418 ⁰⁶	99,750	156,101

Tab. G. Exekutiva fastighetsauktioner åren 1886—1890 å lundsbygden i Kristianstads län.

År.	Hos Konungens Befallningshafvande.			I Åsbo fögderi.			I Göinge fögderi.			I Villands fögderi.			I Ingeletads fögderi.			Summa.		
	An-tal.	Taxe-rings-värde. Kr.	Försälj-nings-pris. Kr.	An-tal.	Taxe-rings-värde. Kr.	Försälj-nings-pris. Kr.	An-tal.	Taxe-rings-värde. Kr.	Försälj-nings-pris. Kr.	An-tal.	Taxe-rings-värde. Kr.	Försälj-nings-pris. Kr.	An-tal.	Taxe-rings-värde. Kr.	Försälj-nings-pris. Kr.	An-tal.	Taxe-rings-värde. Kr.	
1886	1	16,000	13,050	9	77,400	90,605	26	194,200	158,986	14	163,700	188,316	4	15,000	22,445	54	466,300	473,402
1887	4	166,800	135,800	20	129,800	153,320	39	293,500	275,676	11	115,600	109,465	6	29,000	29,852	80	734,700	704,113
1888	8	65,000	62,500	25	130,300	172,305	31	224,300	172,022	7	41,800	48,200	23	46,285	48,195	94	507,685	503,222
1889	5	54,000	27,150	9	53,900	98,100	25	117,700	98,325	16	108,200	111,721	21	56,700	65,947	76	390,500	401,243
1890	—	—	—	10	43,100	46,815	8	38,400	34,920	4	31,200	29,700	11	39,300	38,741	33	152,000	150,176
Summa	18	301,800	238,500	73	434,500	561,145	129	868,100	739,929	52	460,500	487,402	65	186,285	205,180	337	2,251,185	2,232,156

Häraf framgår, att köpeskillingen med något mera än 50 procent öfverstiger taxeringsvärdet och att, om man antager räntan å försäljningssumman till 5 procent, utgör denna mera än 3 gånger årliga arrendet, och utgjorde alltså det utgående arrendet 1.55 procent af köpeskillingen och 2.43 procent af taxeringsvärdet.

Till följd af det genom kungl. kungörelsen den 13 juli 1887 dertill lemnade medgifvande hade 15 arrendatorer uppsagt sina arrenden att afträdas den 14 mars 1889, och vid förnyad utarrendering af dessa domäner nedgick arrendet med tillsammans 15,620 kronor.

Under femårsperioden hafva 39 domäner blifvit ånyo utarrenderade och utgjorde arrendeafgiften för dessa 29,846 kronor efter gamla arrendekontrakterna och 39,083 kronor efter de nya, och har alltså arrendeafgiften stigit med 31 procent. Genom markegångsprisens nedgående hafva deremot de äldre spannmålsarrendena något fallit.

Under perioden har icke något hemman kommit i ödesmål eller blifvit derur upptaget.

Till *skatte* hafva under perioden *omförts* år 1886 $\frac{1}{256}$ mtl och 13 lägenheter, år 1887 $\frac{5}{288}$ mtl och 3 lägenheter, år 1888 $\frac{1}{8}$ mtl och 4 lägenheter och år 1889 1 lägenhet.

Jordafsöndringar, för hvilka afgäld blifvit af länsstyrelsen bestämd, hafva utgjort: 67 år 1886, 76 år 1887, 54 år 1888, 83 år 1889, 85 år 1890, eller tillsammans 365, alla afsöndrade för alltid.

Genom särskilda nådiga beslut hafva under perioden meddelats tillstånd till 17 afsöndringar från boställen eller andra kronohemman.

Då den vida öfvervägande delen af länets jord undergått *laga skifte*, förekomma numera sällan egentliga laga skiften, och har under perioden statsbidrag till utflyttningar i följd af dylika förrättningar icke inom länet utbetalts. Hela antalet af de utaf

Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande under perioden utfärdade landtmäteriförordnanden har utgjort:

	Egentliga laga skiften.	Andra förrättningar.
År 1886.....	—	109
» 1887.....	2	108
» 1888.....	—	108
» 1889.....	1	128
» 1890.....	4	141.

De andra förrättningarna hafva haft till föremål egoutbyten, rågångsregleringar, delning af stängsel och väghållningskyldighet med mera sådant, som icke är att hänföra till laga skiften.

Under perioden hafva 2,012 hektar jord i länet blifvit laga skiftade samt 17,860 hektar jord varit föremål för andra landtmäteriförrättningar.

Länets landtmäteripersonal har under perioden förblifvit oförändrad och utgöres af förste landtmätaren, en kommissionslandtmätare och två vice kommissionslandtmätare.

Länet är indeladt i två justeringsdistrikt.

I **tabellerna 4, 5 och 6** lemnas uppgift rörande egendomar af *fideikommissnatur* och egendomar som vid periodens slut innehades af *inhemska aktiebolag* samt *främmande magters undersåtar*.

Tabellen öfver fideikommissegendomar är något olika med motsvarande uppgift i förra femårsberättelsen, och beror denna olikhet dels derpå, att Areskougska fideikommisset, som förut upptagits efter egarens uppgift, nu uppförts enligt uppgift från häradsskrifvaren, dels derpå att till Högestads egendom hör en del hemman af fideikommissnatur i Benestads och Hörups socknar, hvilka hemman icke förut varit upptagna i tabellu.

Angående det kommunala beskattningsväsendet åberopas Eders Kungl. Maj:ts Statistiska Centralbyrås statistik, som derför lemnar fullständig redogörelse.

6. Politi.

A) **Undervisningsanstalter.** *Allmänna läroverket i Kristianstad* har under perioden i lagstadgad ordning utöfvat sin verksamhet. Lärarnes antal har varit en rektor, fem lektorer, tio adjunkter, tre öfningslärare samt en å två extra lärare. Lärjungarnes antal har vexlat mellan 280 och 248.

Läroverkets stipendiifonder hafva ökats med två, derigenom att direktionen för Vendes artilleriregementes skola, som upphört, år 1889 öfverlemnade dels ett kapital af 500 kronor och dels ett af 330 kronor, med föreskrift att genom räntor å dessa fonder, benämnda »Gyllenkrookska stipendiifonden» och »Förstärkningsfonden», stipendier å 15 kronor skola årligen utdelas åt två lärjungar vid läroverket med företräde för dem, hvilkas fäder tillhört eller tillhöra Vendes artilleriregemente.

Samtliga för lärjungarnes understöd eller belöning afsedda, under läroverkets kollegiiförvaltning ställda fonder utgjorde vid sistlidet års utgång 41,840 kronor 57 öre. Dessutom utgå Åbergska stipendier till sex lärjungar vid läroverket med 575 kronor årligen, utgörande ränta å en testamenterad och under förvaltning af akademiska konsistoriet i Lund stående fond. Hela summan af stipendier och understöd, som under år 1890

utdelades till lärjungar vid läroverket, utgjorde 2,108 kronor 50 öre.

Under läroverkskollegii förvaltning står derjemte den s. k. Dahlska apologistfonden, som år 1878 af skolrådet härstädes aflemnades och då utgjorde 60,465 kronor 12 öre och hade vid sistlidet års slut genom besparade räntor stigit till ett belopp af 97,035 kronor och 1 öre. Fonden, som tillkommit genom handlanden J. H. Dahls testamente af den 21 juni 1835, har till ändamål att vid härvarande allmänna läroverk bereda realundervisning åt sådana obemedlade stadens ynglingar, hvilka egna sig åt näringarne och förut förvärfvat nödiga elementarkunskaper.

Virginska flickskolan i Kristianstad, som, grundlagd af skolans ännu varande föreståndarinna fröken Emilia Virgin, började sin verksamhet den 9 september 1872, har fortsatt densamma jemväl under ifrågavarande femårsperiod. Skolan omfattar två afdelningar med elfva årsklasser, nemligen elementarskola och förberedande skola. Den förra är delad i en tvåårig och sex ettåriga klasser och den senare i tre ettåriga klasser.

Antalet lärjungar har i elementarskolan och förberedande afdelningen under åren 1886—1890 stält sig som följer:

Vårterminen.	Elementarskolan.	Förb. afd.
1886	105.	23.
1887	103.	22.
1888	105.	22.
1889	109.	19.
1890	109.	21.

Undervisningen har under läsåret 1890—1891 uppehållits af 4 lärare och 14 lärarinnor och meddelats i följande ämnen: kristendom, modersmålet, franska, tyska och engelska språken, historia, geografi, matematik, naturkunnighet och välskrifning, hvarjemte handledning äfven lemnats i handarbete, slöjd, teckning, sång och gymnastik. Från och med år 1883 har skolan åtnjutit ett årligt statsanslag af 1,500 kronor mot vilkor att meddela undervisning åt 4 lärjungar utan afgift och åt 9 mot en afgift, som icke öfverstiger 50 kronor om året.

Kristianstads stads folkskolor och småskolor hafva under perioden fortsatt sin verksamhet i hufvudsaklig öfverensstämmelse med hvad derom i förra femårsberättelsen blifvit sagdt. Lärarnes och lärarinnornas antal, som år 1885 utgjorde 20, uppgick år 1890 till 22, hvarjemte blifvit anställde en slöjdlärare och en sånglärare. Antalet i skolåldern varande barn har ökats från 1,199 år 1885 till 1,357 år 1890. Den särskildt inrättade aftonskolan för konfirmander har under perioden upphört.

I föregående femårsberättelse omnämnda J. H. Dahls flickskola i Kristianstad har äfven under ifrågavarande femårsperiod fortsatt sin gagnande verksamhet i folkupplysningens tjänst. I fråga om denna skolas tillkomst och syftemål samt beträffande sammansättningen af skolans styrelse återopas, hvad i föregående berättelse finnes anfördt. Skolans tillgångar, som vid 1885 års slut utgjorde 58,642 kronor 78 öre, deri inberäknadt inköpspriset, 10,000 kronor, för skolans fastighet gården nr 212 och 213 i Kristianstad, uppgingo vid 1890 års slut till 79,224 kronor 67 öre, äfven häri inberäknadt inköpspriset för nämnda fastighet. Den betydliga tillökning, som skolans fond under senaste femårsperioden vunnit, beror derpå, att en för skolans vackra syftemål — obemedlade barns kostnadsfria undervisning — nitälskande medlem af Kristianstads samhälle, numera aflidne kopparslagaren Anders Werlin i gåfvobref den 10 januari 1889 gifvit till skolan 20,000 kronor »att för skolans ändamål och möjliga utvidgning efter direktionens bepröfvande användas.» Skolan använder nu i sin tjänst fem lärarinnor, deraf två uteslutande för undervisning i läsämnen, hvilka omfatta kursen i rikets folkskolor, en för undervisning i vissa läsämnen och i viss slöjd samt två uteslutande för undervisning i slöjd. Denna senare omfattar spånad, väfning, sömnad, stickning, virkning, knyppling och halmflätning. Undervisningstiden är delad i två terminer: vårterminen, som börjar den 8 januari och slutar den 15 juni, samt höstterminen, som börjar den 23 augusti och slutar den 21 december. Under femårsperioden hafva årligen i skolan varit intagna omkring 100 flickor i åldern 8—15 år, fördelade i fyra klasser.

Borgareskolan i Kristianstad, som började sin verksamhet år 1861 och som står under målsmanskap af stadsfullmäktige i nämnda stad, hvilka utse styrelse för skolan, har till ändamål att till ynglingar eller män inom samhället, hvilka egna sig åt industriella yrken, lemna undervisning i de ämnen, som för dessa yrkens rätta och tidsenliga bedrivande äro af nöden. Läroåret

delas i två terminer. Vårterminen börjar inom första hälften af januari månad och omfattar 15 veckor. Höstterminen, som tager sin början inom första hälften af september månad, omfattar likaledes 15 veckor. Skolan hålles öppen hvarje söckendag under terminen kl. $\frac{1}{2}8$ — $\frac{1}{2}10$ eftermiddagen. Med vårterminen 1891 vidtog den förändring i skolans plan, att qvinliga lärjungar då fingo deltaga i undervisningen. Under läsåret 1890—1891 hafva fyra lärare med tillhjälp af sex biträdande lärare meddelat undervisning i följande ämnen: frihandsteckning, linearritning, fackritning, räkning, skrifning, bokhålleri och modersmålet. Skolan har under samma läsår haft under höstterminen 78 manliga lärjungar samt under vårterminen 83 manliga och 20 qvinliga. I terminsafgift erlægges 1 krona, och har lärjungarnes ålder vexlat emellan 12 och 35 år, dock har nästan halfva antalet befunnit sig under 14 år samt omkring tre fjederdelar af återstoden varit mellan 15 och 20 år. Skolan, som åtnjuter afkastningen af ett doneradt kapital, nu uppgående till 1,453 kronor 40 öre, har under hvart och ett af periodens år i statsunderstöd uppburit 1,200 kronor. Skolan eger ingen egen lokal, utan har hittills varit inrymd i en af stadens folkskolor.

Lägre allmänna läroverket i Engelholm har samma antal lärare som under sistlidne femårsperiod, nemligen en rektor, två kolleger och tre öfningslärare. Lärjungeantalet har väsentligen ökats, i det att detta, som under vårterminen 1886 utgjorde 31, höstterminen 1890 uppgick till 66. Undervisningen omfattar de fyra nedersta klassernas kurser, ehuru läroverket är på stat endast treklassigt.

För *folkundervisningen i Engelholm* finnes en fast skola med två lärare och gemensam undervisning för gossar och flickor i fyra klasser å två lärum. Antalet lärjungar utgöres af 36 gossar och 46 flickor. Dessutom finnes en småskola med två lärarinnor och likaledes gemensam undervisning i två klasser och å två lärum. Antalet lärjungar utgör 32 gossar och 37 flickor.

Pedagogien i Simrishamn har under perioden fortsatt sin verksamhet med samma antal lärare som förut, nemligen en föreståndare, aflönad af statsmedel, och en extra lärare, hvars aflöning bestrides af stadens sparbank. Lärjungeantalet, som vårterminen 1886 utgjorde 39, uppgick höstterminen 1890 till 44.

För *folkundervisningen i Simrishamns stadsförsamling* funnos under år 1890 en fast folkskola för gossar med 89 lärjungar, fördelade i fyra klasser, en fast folkskola för flickor med 105 lärjungar, fördelade i tvenne årsklasser, hvardera klassen undervisad af särskild lärarinna, samt en enskild skola med 8 lärjungar.

Privata skolan i Åhus, hvilken underhålles af räntorna å ett i århundradets början af enskilda personer derstädes skänkt kapital, som vid sistlidet års slut uppgick till 20,360 kronor, och hvilken skola har till ändamål att bibringa barn efter ståndspersoner och skeppare å stället sådan kunskap, som berättigar dem till inträde i någon af de fyra första klasserna af statens allmänna läroverk, har under perioden fortgått, och bestrides undervisningen af en lärare, för hvilken såsom kompetensvillkor fordras att hafva aflagt fullständig studentexamen. Antalet lärjungar utgjorde sistlidet år 10.

Högre folkskolan i Båstad, som inrättades år 1860, har under perioden fortsatt sin verksamhet. Undervisningen har bestridits af en lärare och lärjungarnes antal har under perioden sammanlagdt utgjort 116, deraf 20 under sistlidet år. Skolan har i statsunderstöd årligen uppburit 1,200 kronor.

Folkundervisningen å landsbygden har af kommunerna fortfarande omfattats med intresse. Vid sistlidet års slut funnos i länets 143 socknar 342 skolhus, af hvilka 36 blifvit under senaste fem åren uppförda, därför kostnaderna sammanräknade belupit sig till 204,437 kronor 92 öre. Under samma tid hafva reparationer å äldre skolhus medtagit kostnader uppgående till 50,683 kronor 47 öre. I 69 af kommunerna hafva dock under tiden icke ifrågakommit kostnad för nybyggnad och reparation.

År 1890 hafva till kommuner i länet af statsmedel utbetalts bidrag till aflöning af 289 examinerade ordinarie folkskolelärare, 50 lärare och lärarinnor vid mindre folkskolor, 326 småskolelärare och -lärarinnor samt 32 slöjdlärare. Såsom här nedan nämnes, hafva nu på flere ställen i sammanhang med folkskolorna blifvit anordnad undervisning i slöjd.

Inom länet finnes icke något seminarium för utbildande af folkskolans lärare och lärarinnor eller af lärare och lärarinnor för småskolorna, men, för afhjelpande af ett då i länet känt behof af examinerade småskolelärarinnor, beviljade länets landsting år 1886, likasom förut skett år 1879, ett årligt anslag af 1,200 kronor att utgå för hvar och ett af de tre följande åren till upprätthållande af ett seminarium i Kristianstad för bildande af småskolelärarinnor, organiseradt i likhet med statens dylika seminarier. Från detta seminarium, som utöfvade sin verksamhet under sommarferierna åren 1887—1889, utexaminerades 38 elever.

Dermed ansågs behofvet af examinerade småskolelärarinnor för tillfället vara fylldt; men har, då svårighet åter uppstått att inom länet erhålla fullt dugliga lärarekrafter, inom landstinget redan framstälts motion om inrättande ånyo af ett dylikt seminarium, hvilken motion dock under innevarande år icke vann bifall.

Folkhögskolan i Önnestad har under den senaste femårsperioden fortsatt sin verksamhet på samma sätt och i enahanda syfte som under föregående period och har med det gångna läsåret afslutat sin 23:e årskurs. Skolan är fortfarande fördelad i tvenne afdelningar, den första motsvarande den ursprungliga folkhögskolan samt landtmannaskolan, som utgör skolans andra afdelning och är att betrakta som en fortsättning af den första. Undervisning har meddelats i båda afdelningarne gemensamt i nedanstående ämnen: modersmålet, historia, Sveriges grundlagar och kommunalförfattningar (undervisningen i dessa senare har varit förenad med kommunalstämmoöfningar), nationalekonomi, geografi, matematik, naturkunnsighet, linearritning och sång; inom nedre afdelningen särskildt: i afvägning och fältmätning, bokföring af enkelt landbruksbokhålleri och skönskrifning; samt i den öfre afdelningen särskildt: i jordbrukslära, husdjursskötsel, husdjurens sjukdomar, jordbrukskemi, byggnadslära, skogshushållning, dubbelt landbruksbokhålleri, afvägning och fältmätning samt slöjd.

Lärjungarnes antal har utgjort:

År	Första afdeln.	32	Andra afdelningen	13	Summa	45
År 1886						
, 1887	, ,	28	, ,	10	,	38
, 1888	, ,	41	Landtmannaskolan	16	,	57
, 1889	, ,	24	, ,	14	,	38
, 1890	, ,	40	, ,	12	,	52

Skolan har under periodens två första år årligen haft följande anslag: af staten 3,000 kronor, af Kristianstads läns hushållningssällskap 1,500 kronor, af landstinget 700 kronor samt

af kommuner och enskilde det första året 500 och det andra året 250 kronor. Under de tre senare åren har statsanslaget varit till folkhögskolan 2,000 kronor, och till landtmannaskolan, som efter upphörandet af Tunbyholms rättareskola erhållit ökad betydelse såsom den enda landtbruksskolan i länet och hvars räkenskaper nu skilts från folkhögskolans, 3,000 kronor under två år och 4,000 kronor det sista året. Folkhögskolans öfriga anslag hafva dels upphört, dels öfvergått till landtmannaskolan. Landstinget beviljar dock fortfarande ett årligt anslag af 700 kronor.

Från och med början af läsåret 1889—90 har årligen beredts tillfälle för 12 medellösa ynglingar att på landtmannaskolans bekostnad som frielever genomgå skolans båda afdelningar. Efter första året hafva de bland dessa elever, som så önskat, under sommarmånaderna genom herrar godsegares tillmötesgående fått å desses egendomar såsom elever, utan afgift och med åtnjutande af fritt vivre, deltaga i praktiskt jordbruksarbete och hvarjehanda vid större egendomar förefallande göromål, hvarigenom de satts i stånd att med större framgång tillgodogöra sig den teoretiska undervisningen i landtmannaskolan. Efter fullständigt afslutad teoretisk kurs har på samma vilkor som året förut åt eleverne beredts ytterligare tillfälle till ett halfårs praktisk handledning i jordbruket, hvarefter genom föreståndarens försorg, såvidt möjligt varit, förskaffats dem aflönade fasta platser såsom biträden vid större jordbruk.

Undervisningen vid skolans båda afdelningar har fortgått utan störande afbrott, och har densamma bestridts af en föreståndare och fyra ordinarie lärare. Utom ofvannämnda anslag har skolan äfven haft årliga statsbidrag till understöd åt förtjente medellösa elever. Dessa bidrags belopp hafva vexlat, men i medeltal hafva under perioden såsom stipendier årligen utbetalts 584 kronor.

För husslöjdens befrämjande inom provinsen har skolan med framgång verkat dels genom den med henne förenade slöjdskolan och dels genom en under sommarferierna pågående kurs för provinsens skollärare. Den förra, som benämnes *Kristianstads läns centralslöjdskola* och som är i verksamhet samtidigt med folkhögskolan, har haft att glädja sig åt ett stort deltagande från allmänhetens sida och äfven i betydlig mån bidragit till att öka det anseende, som Önnestads folkhögskola under årens lopp med rätta förvärfvat. Undervisning meddelas i denna afdelning i följande ämnen: de olika arterna af träslöjd, räkning, geometri, byggnads- och virkeslära samt linearritning. Åt flitige och ordentlige elever utdelas gratis, efter fullständigt genomgången lärokurs, verktyg till samma belopp som inträdesafgiften, eller 10 kronor. Elevantalet har under periodens år varit: under det första 22, det andra 26, det tredje 24, det fjerde 26 och det femte 27.

Den senare kursen åter, som afser att åt provinsens skollärare bibringa undervisningsskicklighet i pedagogisk slöjd, för att underlätta dennas upptagande bland folkskolans läroämnen, har pågått tvenne månader årligen, juli—augusti, alltsedan år 1882, under benämningen »*Skånes slöjdläroarsseminarium*», och är, såsom gemensam för både Kristianstads och Malmöhus län, tillgänglig för folkskollärare och folkskollärareelever från hela provinsen. Kursen är tvåårig och har under denna period fortgått på samma sätt som under den förra. Undervisning meddelas i snickeri, svarfning, träsnideri, korgflätning, borstbinderi, bokbinderi och linearritning. För utbildande af kursdeltagarnes undervis-

ningsskicklighet i ämnet är inrättad en samtidigt med seminarium pågående normalskola, der folkskolebarn under lärareelevernes ledning få öfva sig i slöjd, och hållas äfven för samma ändamål föreläsningar i slöjdens pedagogik. Som bidrag till lefnadskostnaden under lärotiden utdelar seminarium åt hvarje lärarelev 30 kronor för hvarje årskurs och för att underlätta slöjdens införande i folkskolorna hembjudas kostnadsfritt åt den församling, der eleven såsom lärare är anställd, de flesta af de arbeten, som denne under sin lärotid förfärdigat, för att vid blifvande slöjdundervisning såsom modeller användas. Åt de församlingar såväl i Kristianstads som i Malmöhus län, hvilka hafva fattat laga kraftvunnet beslut, att i någon af sina folkskolor införa slöjdundervisning, meddelar seminarium efter ansökan dessutom direkta understöd, utgående för hvarje skola med en verktygsuppsättning till värde af 100 kronor. Denna lärokurs har under perioden varit besökt af sammanlagdt 102 elever. För vidmagthållande af denna sin verksamhet har skolan under perioden haft att tillgå anslag af staten, af Kristianstads och Malmöhus läns hushållningssällskap samt af landstinget till ett sammanlagdt belopp af 3,967 kronor 50 öre årligen, i medeltal räknadt, hvarjemte inkomsten af försålda, under vinterkursen förfärdigade arbeten utgjort ett viktigt bidrag till skolans underhåll och hennes förmåga att medelst understöd åt de olika församlingarne verka för slöjdundervisningens utbredande, hvilket syftemål rönt den framgång, att numera inom Kristianstads län 40 och inom Malmöhus län 23 slöjdskolor äro i verksamhet.

Den i förra femårsberättelsen omförmälda *slöjdskolan för qvinnor i Träne socken* har under perioden vidmagthållits och verkat gagnande. Till skolan höra två byggnader, hvilka innehålla, den ena två större undervisningssalar och två bostadslägenheter samt den andra bostad för en lärarinna och tio till tolf frielever, och hafva dessa byggnader blifvit uppförda på bekostnad af egaren till Ovesholms gård, hvilken skänkt dem till Träne församling, under vilkor att de skulle användas till slöjdskola. Skolan, som började sin verksamhet med 1880 års ingång, har derefter varit besökt af 447 elever, deraf 44 år 1886, 42 år 1887, 33 år 1888, 43 år 1889 och 55 år 1890. Största antalet elever har varit från Skåne och Blekinge, men äfven från Gotland, Småland, Halland och Västergötland hafva några kommit. För betalande elev erläggas i årsafgift 25 kronor. Medelösa emottagas äfven såsom frielever och lemnas sådana i mån af utrymme fri bostad i skolans lokaler. Undervisning lemnas af två lärarinnor, och afser densamma att meddela färdighet i klädsömnad, virkning, brodering och andra smärre handarbeten äfvensom i alla förekommande väfnader, linnesömnad, knyppling, tvätt och strykning. Hvarje kurs börjar den 1 november och fortgår till den 15 påföljande oktober med en månads vinter- och en månads sommarferier. I sång lemnas undervisning af särskild lärare och i senare delen af kursen meddelas af läkare handledning i samaritlära. Skolans ekonomi handhafves af en manlig styrelse och undervisningen öfvervakas af en qvinlig styrelse. Eleverne hafva utom i ett par fall, då de genast blifvit från skolan skilda, uppfört sig till styrelsens belåtenhet och med herömvärd flit gjort vackra framsteg, hvarom de af dem förfärdigade arbeten, som vid hvarje kursafslutning framläggas för allmänheten, bära vittne. Skolan har i årliga understöd fått uppbära af staten omkring 430 kronor, af hushållningssällskapet 300 kronor och af Träne kommun 300 kronor.

År 1889 inrättades i Munka-Ljungby på föranstaltande af enskild person en *halmflätningsskola*, afsedd att meddela undervisning i olika slag af halmflätning samt i halmens beredning, blekning och färgning för att kunna för ändamålet användas äfvensom i flätornas sammansättning till hattar, mössor, korgar och mattor samt framförallt till flätbundtar. Undervisningen, som förestås af en lärarinna, meddelas vid två eller flere hvarje år anordnade frikurser, hvar och en omfattande två månader. Till understöd åt skolan, som från sin början och till den 1 oktober innevarande år varit besökt af 129 elever, har hushållningssällskapet i länet anslagit för år 1889 300 kronor och för år 1890 400 kronor. Skolan, som har till egentligt syfte att bereda fattiga personer, som ej tåla strängt arbete eller under vintermånaderna sakna sysselsättning, tillfälle till arbetsförtjenst, utlemnar genom föreståndarinnan halmen för det mesta gratis till dem, som vilja sysselsätta sig med flätningen, samt emottager flätbundtar, hvar och en innehållande 30 meter flätor, hvilka, sedan de blifvit omsorgsfullt sorterade, afsändas och säljas till olika stråhattfabriker i riket, och redovisas liqid derfor till producenterne utan något afdrag. Sålunda hafva utom de flätbundtar, hvilka inköpts och användts för skolans egen räkning, från skolan afyttrats år 1890 1,725 bundtar, hvilka betingat ett pris af 830 kronor 10 öre, och år 1891 2,350 bundtar, för hvilka betalats 1,175 kronor. Vid skolan lemnas äfven undervisning i spånflätning, och har äfven försök gjorts med korgmakeri. Föreståndarinnan undervisar äfven åtta månader om året Munka—Ljungby sockens folkskolebarn i träslöjd och hvarjehanda handarbeten.

Skånes anstalt för döfstumma i Lund, hvilken upprättats af Malmöhus och Kristianstads läns landsting gemensamt och deri Malmö stad, som efteråt utträdt ur det förra länets landsting, äfven eger del, har under perioden vidmagthållits och fortsatt sin gagnarika verksamhet. Kristianstads läns landsting har i förhållande till den andel, länet eger i anstalten, till dess underhåll bidragit med:

År 1886.....	10,977 ⁹⁸ kr.
» 1887.....	12,853 ⁵⁰ »
» 1888.....	10,476 ⁷⁰ »
» 1889.....	10,945 ⁸¹ »
» 1890.....	7,505 ⁷⁰ »

Följande antal elever från Kristianstads län har under perioden varit å anstalten intaget, nemligen år 1886 32, hvardera af åren 1887 och 1888 26 samt hvardera af åren 1889 och 1890 35.

Efter det i följd af lagen angående döfstummeundervisningen den 31 maj 1889 Kristianstads län, Malmöhus län, Malmö stad och Blekinge län kommit att bilda det tredje af rikets döfstumskoledistrikt, hafva landstingen i nämnda län äfvensom stadsfullmäktige i Malmö, på hemställan af styrelsen i detta döfstumdistrikt, under sistlidet år enhälligt beslutat, dels att Skånes döfstumanstalt i Lund, som ansågs hafva ett värde i fastigheter af 150,000 kronor och i inventarier af 17,949 kronor 64 öre, och Blekinge läns döfstummeinstitut i Karlskrona, hvars värde beräknades utgöra i fast egendom 30,200 kronor och i lösören 6,827 kronor 26 öre, skulle med sina tillhörigheter i befintligt skick blifva distriktets gemensamma egendom, utan att någon ytterligare betalning från någon af de delegande kommunerna ifrågakomme, äfvensom att inrättningarnes donationskapital, ut-

görande för anstalten i Lund 1,666 kronor 67 öre och vid institutet i Karlskrona 12,817 kronor 31 öre, skulle öfverlemnas såsom gemensam egendom till styrelsen i döfstumskoledistriktet för att af denna förvaltas med skyldighet att respektera gifvarnes vid legaternas fästade villkor, dels ock att distriktets ekonomi för skolorna skulle blifva gemensam från och med den 1 januari innevarande år samt att undervisningen från och med vårterminen samma år skulle så ordnas, att talliniens lärjungar stannade i Lund, dit äfven intagningsklassen förlades, och att lärjungarne af skrif- och teckenlinierna intoges och undervisades i skolan i Karlskrona. Då anstalten i Lund kan upptaga 100 lärjungar eller något mer och institutet i Karlskrona förut inrymt ända till ett femtiotal, men distriktets samtliga döfstumbarn i skolåldern för det närvarande icke torde uppgå till mer än 150, hafva de i distriktet befintliga skollokaler ansetts fullt tillräckliga för att under de närmast följande åren upprätthålla döfstumneundervisningen i enlighet med föreskrifterna i nyss åberopade lag. — Samtidigt med fattandet af ofvannämnda beslut har Kristianstads läns landsting bestämt, att för hvarje elev från länet, hvilken vårdades å distriktets döfstumskolor, skulle till landstingets kassa erläggas en årlig afgift af 50 kronor, under det att öfrige vederbörande fastställt dylik afgift för elever från Malmöhus län och Malmö stad till 100 kronor och från Blekinge län till 80 kronor. Emellertid hafva samtliga vederbörande innevarande år enats om, att afgiften för elever från alla distriktets områden skall från nästa års början utgå med lika belopp eller 75 kronor.

I fråga om anläggningen af *Kristianstads läns idiotanstalt i närheten af Hesselholm*, hvilken började sin verksamhet den 1 augusti 1886, åberopar Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande, hvad i sådant hänseende blifvit anfördt i förra femårsberättelsen. Området kring anstalten har numera blifvit ordnad till tomt med lekplan, trädgård och park. Läget är vackert, fritt och sundt på en liten höjd, hvarest finnes riklig vattentillgång. Hela anläggningskostnaden uppgår nu till omkring 52,000 kronor. Anstalten, som är beräknad för 20 gossar och 16 flickor och står under inseende af en af landstinget utsedd styrelse af fem personer, har under perioden utöfvat sin verksamhet under ledning af en föreståndarinna och två lärarinnor, hvarjemte vid anstalten varit anställda, utom tre tjenarinnor, fyra sköterskor och en vaktmästare, hvilken senare tillika undervisat i slöjd. Läkarevård har lemnats af i Hesselholm bosatt läkare. Undervisningen har omfattat kristendomsläsning, åskådningsundervisning, skrifning, ritning, gymnastik, handarbete, halmflätning samt snickeri och trädgårdsarbete. Sedan anstaltens verksamhet började, hafva derstädes varit intagna 53 elever. Af dessa hafva 17 efter längre eller kortare tids vistelse lemnat anstalten, några efter att hafva gjort större eller mindre framsteg, men andra återigen såsom alldeles oemottagliga för undervisning och uppfostran. Elevantalet utgjorde vid sistlidet års slut 34, deraf 21 gossar och 13 flickor. Afgifterna för eleverne utgingo de första åren med 300 kronor för år, och kunde enligt styrelsens bestämmande, nedsättas för medellösa till 150 kronor; men från och med 1890 års början hafva afgifterna för medellösa sänkts till 100 kronor. För elev från annat län utgör kostnaden 450 kronor. Till underhåll af anstalten, som i statsunderstöd åtnjutit hvar och ett af åren 1887, 1888 och 1889 1,800 kronor och år 1890 2,400 kronor, har Kristianstads läns landsting anslagit 7,000 kr.

år 1886, 7,550 kr. år 1887, 7,600 kr. år 1888, 6,800 kr. år 1889 samt 6,000 kr. år 1890.

B) Rättsväsende, fängvård och polisväsende. Någon förändring med afseende å de i länet befintliga domstolarnas organisation har under perioden icke förekommit. Deremot hafva beträffande den territoriella omfattningen af domstolarnes jurisdiktion uppkommit åtskilliga förändringar genom de områdesöfverflyttningar i judicielt hänseende, som omförmålas under första afdelningen häröfvan. Såsom der äfven nämnes, skall den beslutade sammanslagningen af Gårds och Albo härad till ett tingslag träda i verket först med nästa års ingång.

Genom Eders Kungl. Maj:ts nådiga bref den 4 juli 1887 har blifvit förordnad, att Albo härad må å länsfängelset i Kristianstad hålla ransakning i brottmål med häktade. Dylik tillåtelse har förut meddelats Östra Göinge, Villands och Gårds häradsrätter, äfvensom rådstufvurätten i Kristianstad. Ingelstads och Jerrestads häradsrätt har äfven förut erhållit enahanda tillstånd med afseende å kronohäktet i Ystad. Ransakning å tingsställena med häktade personer hålles därför numera i regel endast af Vestra Göinge häradsrätt (i Hesselholm), Norra Åsbo häradsrätt (i Åby) samt Södra Åsbo och Bjäre häradsrätt (i Engelholm). Då det sistnämnda tingsstället är beläget alldeles invid dervarande kronohäkte, förekommer numera transport af fångar från och till ransakning endast emellan länsfängelset och Hesselholm samt emellan kronohäktet i Engelholm och Åby. Önskligt vore emellertid, om förhållandena öfverallt kunde så ordnas, att ransakningsfångars transporterande till tingsställena undvekes, enär fångarne såväl under färderna dit och dän som ock under uppehållet derstädes icke kunna så noggrant öfvervakas, att de icke bereda sig tillfälle att sätta sig i förbindelse dels med hvarandra, om de äro flere, dels ock med på fri fot varande obehöriga personer, allt mången gång till hinder för ransakningens fortgång och brottets upptäckt.

Med afseende å lagskipningens utöfvande har Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande icke något annat att framhålla, än att den i allmänhet blifvit på ett mycket berömvärdt sätt handhafad, dock har under perioden inträffat, att en af länets ordinarie domare på grund af embetsfel blifvit dömd till afsättning.

Det gamla rådhuset i Kristianstad, uppbygdt år 1728 och varande det andra i ordningen, enär det första, som uppfördes vid stadens grundläggning, blef afbrändt under fejderna mellan svenskar och danskar år 1678, har under perioden fått vika för ett å samma tomt efter ritning af professor P. Isæus i tre våningar uppfördt nytt och särdeles pryddligt rådhus i s. k. Kristian den fjerdes stil eller holländsk renaissance-stil. Kostnaden för detta nya rådhus, hvars fasad prydes såväl af en bild i brons af stadens grundläggare danske konungen Kristian IV som ock af Eders Kungl. Maj:ts krönta namnchiffer och hvilket innehåller rymliga och vackra lokaler för rådstufvurätten samt för åtskilliga af stadens förvaltande verk och myndigheter äfvensom samlingsrum för stadsfullmäktige, har uppgått till omkring 100,000 kr., och har det den 15 januari innevarande år högtidligen invigts och sedan för sitt ändamål användts.

På en för ändamålet af egaren till Vidtsköfle gård skänkt tomt i Degeberga har under innevarande år för en kostnad af omkring 30,000 kronor uppförts gemensamt tingshus för Gårds

och Albo härad, hvilket tingshus skall med nästa års ingång tagas i bruk.

Efter det inom länet ingen afrättning förekommit sedan den 25 maj 1866, då för mord och rån dömd Jonas Magnus Johansson Borg led dödsstraffet å Vestra Göinge härads afrättningsplats vid Röinge, hafva under denna period två afrättningar blifvit verkställda, den ene den 27 mars 1887 å förre artilleristen Nils Peter Persson Hagström från Ousby, hvilken gjort sig skyldig till mordbrand, rån och fyra mord, samt den andra den 7 augusti 1890 å enkan Anna Månsdotter från Yngsjö, som blifvit dömd för otukt med son i förening med hor och för mord. Båda dessa afrättningar hafva egt rum å gården till härvarande länsfängelset.

Angående lagsökningsväsendet får Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande hänvisa till de under fjerdte afdelningen här ofvan lemnade uppgifter om antalet lagsökningar och exekutiva förrättningar.

De af Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande meddelade beslut om ådömda böters förvandling till fängelsestraff enligt 2 kap. 10 och 11 §§ strafflagen hafva uppgått till följande antal: år 1886 till 177, år 1887 till 298, år 1888 till 485, år 1889 till 350 och år 1890 till 316.

Den betydande tillväxten i bötesförvandlingar år 1887 och de följande åren är beroende derpå, att nya värnpligtslagen förstnämnda år började tillämpas och att sedan ifrågakommit att i en mängd fall uttaga böter, som blifvit värnpligtige påförda för förseelser mot densammas föreskrifter.

Såväl från kronobetjeningen som från de presterliga och kommunala myndigheterna förspörjes en allmän klagan öfver det myckna och i mångas tycke onödiga besvär, som är förknippadt med redovisningen af de värnpligtige. Särskildt anmärkes, att värnpligtige, som före värnpligtsåldern eller derunder utflyttat ur riket, likväl, äfven om behöriga intyg rörande utflyttningen blifvit under ett år förebragta, det oakadt fortfarande år efter år, så länge de kvarstå i värnpligtsåldern, upptagas i inskrifningslängderna och årligen bötfällas såsom frånvarande, hvarigenom myndigheterna nödgas det ena året efter det andra eftersöka sådana värnpligtige samt om dem utfärda intyg af alldeles enahanda innehåll, som förut meddelats.

Äfven mot sättet för påföringen och redovisningen af böter för uteblifvande från inskrifningsförrättningar, vapenöfningar och bevaringsmönstringar hafva, såsom det synes, befogade anmärkningar blifvit framställda icke allenast från de myndigheter, som med bötesindrivningen hafva befattning, utan äfven från allmänhetens sida, och torde säkerligen förändring åsyftande förökning i värnpligtslagens bestämmelser härom kunna åstadkommas, utan att nödig kontroll å de värnpligtige derigenom förspilles.

Utom å sju tingsställen, der häradshäkten finnas för tillfälligt förvarande af fångar, hafva fängelserna i länet under denna period, såsom under de närmast föregående, utgjorts af länsfängelset i Kristianstad och kronohäktet i Engelholm.

Antalet häktade eller dömd, som i länsfängelset i Kristianstad intagits under hvart och ett af periodens år, äfvensom anledningen till häktningen inhämtas af följande öfversigt:

	Häktningsorsak.							Summa häktade.
	Mord, dråp eller rån.	Annat våld mot person.	Stöld och snatteri.	Förfälskningsbrott.	Ädovis utbotta bestrafning.	Andra förbrytelser, derför ädovis utbotta bestrafning.	Lösdriveri.	
År 1886	2	21	42	6	16	62	69	218
» 1887	8	18	64	3	17	58	96	264
» 1888	1	18	50	7	17	124	74	201
» 1889	4	21	52	3	15	114	88	297
» 1890	—	16	40	6	24	85	84	255

Bland ofvanupptagne lösdrivare har antalet qvinnor uppgått år 1886 till 3, år 1887 till 3, år 1888 till 2, år 1889 till 3 och år 1890 till 4.

I kronohäktet i Engelholm hafva under perioden varit förvarade: 62 fångar år 1886, 116 år 1887, 117 år 1888, 102 år 1889 samt 83 år 1890.

I nämnda kronohäkte, som är afsedt för upptagande af fångar från Engelholms stad, Norra och Södra Åsbo samt Bjäre härad och hvarest förr äfven fått verkställas ådömdt fängelsestraff, såvidt det icke öfversteg tre månader, skall enligt Eders Kungl. Maj:ts Fångvårdsstyrelses bestämmande i skrifvelse den 22 februari 1889 numera icke verkställas annat fängelsestraff än det, som blifvit såsom förvandlingsstraff ådömdt.

Sedan Eders Kungl. Maj:ts nådigt bref den 12 juni 1885 förordnat, att vid länsfängelset i Kristianstad skulle inrättas tvångsarbetsanstalt dels för på kortare tid dömd ostraffade lösdrivare, dels ock för på längre tid dömd, men mindre arbetsföre dylika lösdrivare, så har en särskild afdelning i länsfängelset härför upplåtits, under iakttagande att de för lösdriveri dömda hållas fullständigt skilde från de å fängelset intagne för brott dömda fångar. I och för tvångsarbetsanstaltens räkning har vid fängelset uppförts ett särskildt arbetshus för en kostnad af 2,965 kronor 32 öre. Enligt Eders Kungl. Maj:ts Fångvårdsstyrelses bestämmande skall å denna tvångsarbetsanstalt intagas ostraffade manliga lösdrivare från detta äfvensom från Malmöhus och Hallands län, dels fullt arbetsföre och dömd för kortare tid än tre månader, dels ock mindre arbetsföre.

Å tvångsarbetsanstalten hafva under perioden varit intagne: 41 arbetsfångar år 1886, 51 år 1887, 38 år 1888, 40 år 1889 samt 35 år 1890.

Det har emellertid varit förenadt med svårighet att bereda såväl arbetsfångarne som öfrige å länsfängelset intagne fångar lämpligt och lönande arbete. *Fångarnes arbetsförtjenst* vid länsfängelset har derfor under perioden icke varit synnerligen stor och har den utgjort i kronor:

	För arbete af straff- och arbetsfångar.	För arbete af andra fångar.	Summa kronor.	Häraf tillfallit fängelsets besparingskassa.
År 1886	1,288 19	57 92	1,346 11	211 54
» 1887	1,172 39	69 55	1,241 94	194 72
» 1888	1,128 39	91 98	1,220 37	197 67
» 1889	1,116 99	74 55	1,191 54	187 37
» 1890	1,076 72	181 70	1,258 42	183 73

Å länsfängelset och tvångsarbetsanstalten i Kristianstad har under åren 1888 och 1890 ingen extra judiciell bestraffning behöft användas och under de öfriga tre åren förekommo der tillsammans endast nio sådana bestraffningar.

Under perioden har Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande fastställt varningar, som af vederbörande polismän i länet meddelats personer för *lösdrifveri och bettlande*, äfvensom sjelf meddelat dylika varningar samt för sådana förseelser dömt till tvångsarbete till det antal för hvar år, som ses af följande tabell:

	Af K. M:ts Bef:de fastställda varningar.		Af K. M:ts Bef:de meddelade varningar.		Personer af K. M:ts Bef:de dömda till tvångsarbete.	
	Män.	Qvinnor.	Män.	Qvinnor.	Män.	Qvinnor.
År 1886	18	2	10	1	16	2
» 1887	23	3	7	—	41	1
» 1888	25	8	6	—	44	5
» 1889	26	13	7	1	38	2
» 1890	30	1	16	2	21	1

Huruvida lagen af den 12 juni 1885 angående lösdrivares behandling, hvilken började tillämpas den 1 oktober samma år, verkat hämmande å lösdrifveriet, torde icke vara lätt att afgöra; åtminstone har lösdrivarnes antal i detta län icke mycket nedgått efter nämnda tid. Genom lagen har visserligen åstadkommits bättre kontroll å lösdrivarne och lemnats polismyndigheterna större magt öfver dem, som göra sig förfallna till behandling enligt densamma, och det är säkerligen en stor fördel, likasom att i följd af lagens tillämpning statsverkets kostnad för fängtransport af lösdrivare i högst betydlig mån minskats. Emot lagen har deremot icke utan fog anmärkts, att enligt föreskrifterna i densamma en person, som sysslolös stryker omkring utom den ort, der han är bosatt, och som gör sig förfallen till varning för lösdrifveri, måste ställas på fri fot å samma ort, äfven om han icke har medel till sitt uppehälle derstädes eller har ringaste utsigt att på den främmande orten kunna förskaffa sig arbetsförtjenst. I följd häraf kan varningen icke alltid hafva den moraliska verkan på den varnade, som dermed afses, och denne nödgas ofta, äfven med bästa vilja att ställa sig varningen till efterrättelse, att fortsätta sitt lösdrifveri. Enligt förut gällande lagbestämmelser blefvo obehörigt kringstrykande med fängtransport sända till hemorterna, der de sålunda hemsända lättare än på annan ort kunde förskaffa sig uppehälle antingen genom släktingars eller vänners försorg eller genom utförande af arbete, som de kommunala myndigheterna hade skyldighet att anvisa. Skall nu för besparing af transportkostnaden hemsändning i dessa fall icke ega rum, vore det, enligt Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvandes förmenande, i hög grad önskvärdt, om förhållandena så ordnades, att, samtidigt med att varning meddelades, den varnade af polismyndigheten anvisades arbete för den närmaste tiden. Den kostnad, som härför skulle uppkomma och naturligtvis måste af allmänna medel bestridas, torde icke uppgå till så stort belopp, att den må verka afskräckande.

Statsverkets å härvarande landskontor utanordnade *omkostnader för fångvården* hafva utgjort:

	Fångforsling. Kr.	Fångars underhåll och öfriga utgifter. Kr.	Summa. Kr.
År 1886	6,239 83	26,864 92	33,104 75
» 1887	5,803 11	27,277 82	33,080 93
» 1888	6,507 84	25,142 02	31,649 86
» 1889	7,428 47	24,857 29	32,285 76
» 1890	6,145 95	25,478 91	31,624 86

I länet verkar ett år 1848 stiftadt och år 1881 rekonstrueradt sällskap, benämndt *Kristianstads läns fångvårdssällskap*, hvars ändamål är att från återfall i brott söka bevara sådana, företrädesvis yngre frigifne fångar, som tillhöra länet och hvilka sjelfve önska sällskapets hjälp samt underkasta sig vilkoren derför. I sådant syfte skall sällskapet bemöda sig att i samverkan med presterskapet, fattigvårdsstyrelsen, tillsyningsmän öfver lösdrifvare, kronobetjening eller enskilda personer i god tid före lösgifvandet bereda frigifven fånge utväg till försörjning medelst tjenst eller arbete äfvensom undantagsvis genom tillfälligt penningeunderstöd för honom underlätta återgången till nyttig verksamhet samt i hans nya ställning uppmuntrande och värdande se honom till godo. Sällskapet, hvars styrelse består af fem personer, deri länets höfding jemte länsfängelsets direktör och predikant äro sjelfskrifue ledamöter, räknade vid sistlidet års slut 296 medlemmar och har fortsatt sin vackra och gagnrika verksamhet under nu ifrågavarande femårsperiod, derunder hjälp lemnats åt sammanlagdt 65 frigifne fångar, deraf 55 män och 10 qvinnor. Af dessa hafva i brott återfallit 10 män och 2 qvinnor. Sällskapets tillgångar, som vid 1885 års slut utgjorde 10,740 kronor 90 öre, uppgingo vid 1890 års slut till 13,022 kronor 60 öre.

Polisväsendet i staden Kristianstad har under perioden undergått icke obetydlig förändring, i det att såväl polispersonalen förstärkts, som ock lönevilkoren för densamma förbättrats. Polis-kåren utgöres numera — utom af 1 poliskommissarie, hvilken tillika är stadsfiskal — af 1 öfverkonstapel, 12 ordinarie och 4 extra konstaplar, alla med fast aflöning, hvilken med deri inräknade beklädnadspengar utgår sålunda: till öfverkonstapeln 1,300 kronor, till hvar och en af 5 konstaplar 975, till hvar och en af 7 konstaplar 875 samt till hvarje extra konstapel 475 kronor.

Härförutom erhåller hvarje konstapel och extra konstapel ny kappa hvar tredje år äfvensom hjälm gratis.

Polisbevakningen i städerna Engelholm och Simrishamn uppehålls fortfarande, såsom under närmast föregående perioder, å förra stället af 1 stadsfiskal, 1 stadsvaktmästare, 1 poliskonstapel och 4 nattvaktare, samt å senare stället af 1 stadsfiskal, 1 polisbetjent och 6 nattvaktare. Nattvaktarne tjenstgöra endast nattetid, men vid stortorgdagar eller andra dylika tillfällen, då behof af större polisstyrka förekommer, användas de äfven såsom extra poliskonstaplar emot särskild godtgörelse.

På åtskilliga ställen å landsbygden hafva vederbörande kommuner funnit sig föranledda att låta anställa särskild polis. Så hafva under år 1890 dylika polismän haft anställning:

- i Åby med en aflöning af 800 kronor,
- i Åstorp med en aflöning af 100 kronor,
- i Hessleholm med en aflöning af 600 kronor,
- i Tomelilla med en aflöning af 90 kronor.

Såsom bidrag till dessa polismäns aflöning har Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande, af de till dess förfogande ställda medel af anslaget till aflöning och underhåll af särskild polisstyrka på landet m. m., beviljat för polisen i Åby 300 kronor och för de öfrige hälften af aflöningsbeloppen. Under innevarande år hafva polismän å samtliga dessa ställen haft anställning, de i Åby och Tomelilla med en lön af 600 kronor för hvardera; hvarjente i Åhus genom dervarande hamnstyrelsens försorg blifvit anställd en särskild polis med en aflöning af 470 kronor jemte beklädnadspengar.

Under ett par år närmast före år 1890 hafva derjemte särskilda polismän varit anställda i Östra Broby och Hvilan, till hvilkas aflöning äfven lemnats bidrag af statsmedel, men har, sedan vederbörande kommuner indragit sina bidrag, den särskilda polisbevakningen å dessa ställen upphört, enär den icke varit af den vigt för det allmänna, att Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande ansett sig hafva skäl att ensamt af statsmedel bestrida kostnaden dertför.

Deremot har Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande ensamt af förenämnda anslag bestridt kostnaden dels för aflöning af en särskild polisuppsyningsman, hvilken allt sedan 1886 årligen förordnats att under den tid, regementsmötena hållas å Ljungby och Bonarps hedar, tillse ordningen såväl å samma hedar som i derintill gränsande byarne Sjöleden, Ljungby, Svens-torp, Bonarp och Rynke, dels ock för anordnandet af särskild polisbevakning å Hallandsås. I en till Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande härstädes och i Hallands län stäld skrift hafva nemligen länsmännen i Rebbelberga distrikt af detta län och Laholms fögderis södra distrikt af Hallands län, an-hållit, att länsstyrelserna måtte vidtaga åtgärd för åstadkom-mande af en strängare polisuppsigt i trakten af Hallandsås, hvilken af urminnes tid varit ett tillhåll för brottslingar och tvetydiga personer och der den emellan Margretetorps och Östra Karups gästgifvaregårdar framlöpande allmänna landsvägen ut-gjorde en mycket anlitad stråkväg för lösdrifvare och i all-mänhet för misstänkta personer, som sökte undkomma från den ena provinsen till den andra. Efter det Hjernerps och Östra Karups kommuner blifvit hörda med anledning af framställ-ningen samt vitsordat behovet af förstärkt polisuppsigt å Hal-landsås, men förklarar sig icke vilja bidraga till kostnaden för densamma anordnande, hafva länsstyrelserna, som ansett be-hovet af dylik polisuppsigt oafvisligt under vintermånaderna, genom gemensamt beslut den 20 december 1888 förordnat 2 polisuppsyningsmän, den ene med station i Margretetorp och den andre i Östra Karup, att under tiden från och med den 1 januari 1889 till och med den 30 april samma år lemna krono-länsmännen i ofvannämnda distrikt biträde vid upprätthållandet af allmän ordning och säkerhet inom Hjernerps och Östra Ka-rups socknar. Dylikt förordnande har sedan utfärdats afseende tiden från och med den 1 november 1889 till och med den 30 april 1890. Med hänsyn till den dryga kostnaden för 2 polis-uppsyningsmäns aflönande, hvilken för de sex vintermånaderna för hvarterda länet medförde en utgift af 633 kronor 50 öre, har polisbevakningen å detta ställe för sistliden och nu inne-varande vinter blifvit ordnad så, att länsstyrelserna förordnat endast 1 polisuppsyningsman, hvilken skall hafva sin station omvexlande i Margretetorp och Östra Karup, hvarigenom kost-naden för hvarterda länet nedbringats till 362 kronor.

C) **Kreditanstalter.** I likhet med förhållandet under de när-mast föregående femårsperioderna har *Kristianstads enskilda bank* för sin rörelse haft utom hufvudkontor i Kristianstad afdelningskontor i Hesselholm och Ousby, likasom Skånes en-skilda bank haft afdelningskontor i Kristianstad, Engelholm, Simrishamn och Åby. Vid förra och denna femårsperiodens slut voro vid dessa bankkontor på depositions- samt upp- och afskrifningsräkning innestående följande belopp, i kronor:

	Den 31 december 1885.		Den 31 december 1890.	
	Deposition.	Upp- och afskrifning.	Deposition.	Upp- och afskrifning.
<i>Kristianstads enskilda banks kontor.</i>				
Kristianstad	3,093,299 ⁰⁸	199,016 ³⁶	2,587,915 ¹³	312,963 ⁹⁵
Hesselholm	136,040 ⁴⁶	135,977 ⁹⁸	218,925 ⁸⁹	103,776 ⁶⁷
Ousby	114,699 ⁹⁴	18,425 ⁸¹	178,532 ⁹⁷	44,916 ⁰²
<i>Skånes enskilda banks kontor.</i>				
Kristianstad	761,499 ⁴⁹	129,339 ⁷⁵	1,134,640 ⁸⁷	288,008 ⁶⁸
Simrishamn	943,641 ⁴¹	106,256 ⁹⁴	921,555 ⁰⁴	172,525 ⁶⁹
Engelholm	284,429	38,292 ²⁷	277,697	103,003 ³⁴
Åby	324,902 ⁷⁴	38,573 ⁶⁸	230,840 ⁸⁷	40,793 ⁷⁸
Summa kronor	5,658,512 ¹²	665,882 ⁷⁹	5,550,107 ⁷⁷	1,065,988 ¹³

De på deposition insatta medlen hafva således under perioden minskats med 108,404 kronor 35 öre, hvaremot upp- och afskrifningsmedlen ökats med 400,105 kronor 34 öre.

Båstads och kringliggande Orts folkbank, hvars reglemente blifvit af Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande fastställt den 16 april 1883, har under perioden fortsatt sin verksamhet. Styrelsen för banken, som har till ändamål att genom samman-slutning, besparingar och ordentlighet söka bereda sig och sina delegare kredit och förlag, har sitt säte i köpingen Båstad, der den äfven under perioden haft kontor öppet för allmänheten tva dagar i veckan. Bankens grundfond bildas genom en gång gjorda eller efter hand skeende inbetalningar af delegarne, hvilkas antal bör vara minst 100 och hvilka äro solidariskt ansvarige för bankens förbindelser. Hvarje delegares grundfondsandel skall utgöra minst 200 kronor, men kan för delegare, som sådant önskar, uppgå till obegränsadt belopp, och åtnjuter delegare spar-banksränta å sin grundfondsandel äfvensom i förhållande der-efter andel i den till utdelning auslagna vinsten af bankens rö-relse. Till betäckande af möjliga förluster finnes en reservfond, till hvilken afsättas de af delegarne erlagda inträdesafgifter, hvilka utgöra 5 kronor för hvar, men kunna enligt bank-stämmans beslut höjas, äfvensom minst 5 procent af års-vinsten, och bör reservfonden bringas upp till 10 procent af grundfonden. Bankens rörelse omfattar emottagande af pen-ningar på sparkasse-, depositions- eller upp- och afskrifnings-räkning samt utlemnande af amorteringslån och diskontering af vexlar. Grundfondsandelarne och reservfonden i förening med kassatillgången få icke understiga 20 procent af skulderna i län, depositioner, sparinsatser och räntor sammanräknadt. Vid sistlidet års slut uppgick delegarnes antal till 130 och utgjorde deras grundfondsandelar 57,970 kronor 42 öre och reservfonden 7,045 kronor 79 öre. Insättarnes tillgodohafvande hos banken

utgjorde samtidigt på grund af sparkasseräkning 192,903 kronor 90 öre och enligt depositionsräkning 22,562 kronor 5 öre, under det att banken hade att fordra på vexlar 153,873 kronor och på grund af amorteringslån 143,701 kronor 51 öre.

Någon annan inrättning för pantlånerörelse finnes icke inom länet än *Kristianstads hjälp- och pantlånekontor*, hvars reglemente blifvit af Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande fastställt den 4 januari 1868 och hvars ändamål är att åt behöfvande och mindre bemedlade medlemmar af Kristianstads samhälle emot pant af lösöreperesdlar utlemna smärre penninglån på så billiga villkor, som för inrättningens upprätthållande kunna medgifvas. Det för lånerörelsens bedrivande nödiga kapital har anskaffats dels genom lån och dels genom frivilliga bidrag af för inrättningen nitälskande personer, hvilka benämnas inrättningens hufvudmän och utse styrelse för densamma. Inrättningen, hvars eget kapital vid sislidet års slut vuxit till 6,484 kronor 72 öre, har under perioden fortsatt sin verksamhet och derunder utlemnat lån till följande antal och belopp:

År.	Lån.	Belopp i kr.
1886	2,174	13,699
1887	2,311	12,775
1888	2,324	10,901
1889	2,434	10,123
1890	2,217	11,520.

D) Sparbanker. Dessas antal, som vid förra femårsperiodens slut utgjorde 58, har under perioden ökats med 3, nemligen Höja och Starby kommuners sparbank, Gladsax sparbank och Hesselholms sparbank, men har Örkene sockens sparbank under perioden upphört med sin verksamhet, hvadan antalet i sin helhet vid sislidet års slut utgjorde endast 60.

Från och med år 1887 har Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande årligen låtit anställa granskning af länets sparbanker för utrönande, huruvida anledning förefunnes till befarande af det i 5 § kungl. förordningen angående sparbanker den 1 oktober 1875 omförmälda missförhållande emellan tillgångar och insatta medel samt om sparbankens tillgångar blifvit använda i strid med 4 § i åberopade kungl. förordning eller om eljest anmärkningsvärdt missförhållande med afseende å sparbankens förvaltning föreläge. Vid en sålunda af kronofogden i orten den 16 juli samma år anställd granskning i Örkene sockens sparbank upptäcktes åtskilliga missförhållanden, uppkomna genom bedrägligt och falskligt förfarande af ordföranden i sparbankens styrelse, hvilken ock sedermera därför blifvit dömd till ansvar, och fann sig Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande med anledning af de uppdagade förhållandena nödsakad att genom beslut den 18 i samma månad förbjuda fortsättning af sparbankens verksamhet samt förordna om densammans ställande under utredning. Sådan utredning har sedan pågått och är ännu icke afslutad, men hafva af insatta medel, som utgjorde omkring 225,000 kronor, redan till insättare utbetalts 50 procent. Sparbankens återstående tillgångar torde icke lemna tillfälle till utdelning af mer än 10 procent, så att insättarne komma att lida betydlig förlust. Denna betalningsinställelse vållade, såsom naturligt var, stor förstämning i Örkene socken, hvilken är en af de fattigare i länet, och var så mycket mer att beklaga, som det var församlingens kyrkoherde, som genom missbruk af sin ställning såsom förvaltare af sparbanken kommit densamma

på fall. I följd af utredningen företogs hastigare indrifning af sparbankslån, än hvad eljest blifvit händelsen, och derigenom inträffade visserligen ett par konkurser, men har, såvidt Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande har sig bekant, sparbankens betalningsinställelse icke förorsakat ekonomiskt obestånd för någon af insättarne.

Ehuru åtskilliga af länets sparbanker, särskildt de mindre, ännu torde lemna mycket öfrigt att önska i sin förvaltning, hafva de af Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande i öfrigt anbefalda inspektioner icke gifvit Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande anledning att mot någon sparbank inskrida. I allmänhet hafva inspektionerna försiggått utan anmärkningar, men i några fall hafva anmärkningar framställts och dessa hafva då hufvudsakligen haft till innebörd, att räkenskapsföringen vore mindre tillfredsställande, att göromålen icke blifvit så fördelade, att fullt verksam kontroll kunde utöfvas, eller att länehandlingarna icke kunnat till sitt värde af visitator bedömas i saknad af derför erforderliga handlingar. — Dock må äfven nämnas, att af de under senare åren företagna inspektioner framgått, att förut anmärkta felaktigheter i flere fall blifvit rättade.

Länets sparbanker, som vid 1885 års slut räknade 68,378 delegare med en sammanlagd behållning af 18,886,557 kronor, hade vid 1890 års slut 75,756 delegare med en sammanlagd behållning af 22,687,303 kronor 84 öre. Äfven här af hemtar Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande stöd för sitt påstående, att den ekonomiska ställningen under perioden förbättrats. Sparbankernas egna fonder, som vid 1885 års slut uppgingo till 1,418,663 kronor, hade vid 1890 års slut vuxit till 2,069,151 kronor 73 öre.

Postsparbanken har under perioden fortsatt sin verksamhet och utöfvade den år 1890 sin rörelse i länet vid 99 kontor. Vid dessa uppgick antalet insättare vid 1886 års början till 3,215 med en behållning af 26,536 kronor 19 öre; hvaremot vid 1890 års början insättarne utgjorde 4,700, hvilka hade en sammanlagd behållning af 106,366 kronor 80 öre.

E) Försäkringsinrättningar. Här om åberopas de tabeller, som enligt gifven föreskrift blifvit upprättade och härhos bifogas, beträffande brandförsäkringsinrättningar **tab. 7** och beträffande kreatursförsäkrings- och sjöassuransföreningar **tab. II och I**.

En brandförsäkringsinrättning, nemligen Grefvie, Förslöfs och Båstads socknars brandstodsörening, samt tre kreatursförsäkringsföreningar, nemligen Vestra Sönnarslöfs sockens kreatursförsäkringsörening, Riseberga sockens kreatursförsäkringsörening och Östra Tommarps sockens hästförsäkringsörening, hafva under perioden tillkommit, hvaremot Munka—Ljungby sockens kreatursförsäkringsörening och Ausås sockens hästförsäkringsörening upphört med sin verksamhet. Antalet sjöassuransföreningar har blifvit oförändradt.

Länets städer äro delaktiga i Skånska brandförsäkringsinrättningarna såväl för fast egendom som för lös egendom, hvilka anstalter hafva sin styrelse och förvaltning i Lund.

Härförutom utöfva en mängd in- och utländska bolag och föreningar genom sina agenter försäkringsrörelse i synnerhet i städerna, men äfven å landsbygden.

Landtmännen torde i allmänhet försäkra sin egendom såväl lös som fast i de så kallade häradsbolagen, ehuru dessa icke alltid erbjuda sina försäkringstagare så billig försäkring som de större inrättningarna med fasta afgifter. Den stora allmänheten

Tab. H.

Kreatursförsäkringsföreningarnes verksamhet åren 1886—1890, i Kristianstads län.

Föreningens namn och verksamhetsområde.	År då verksamheten började.	Influtna försäkringsavgifter (eller utdebiterade belopp).	Öfriga inkomster.	Utbetalda skadeersättningar.	Öfriga utgifter.	Befintliga fonder eller tillgångar vid slutet af år 1890.	Försäkringsbelopp		Utdebiteringsgrund. Utdebiterade öre för hvarje 100 kr. ansvarighetsbelopp.					Kreatur, för hvilka under åren 1886—1890 utbetalts ersättning.	Anmärkningar.
							tecknad under loppet af år 1890.	qvarstående vid slutet af år 1890.	1886.	1887.	1888.	1889.	1890.		
Norra och Södra Åsbo samt Bjäre härads hästförsäkringsförening (Verksamhetsområdet omfattar äfven staden Engelholm.)	1877	44,440 ¹⁷ 452 ¹⁴	—	38,821 ⁰⁵ 433 ¹⁵	5,638 ¹¹	—	550,120	542,160	120 252	121	177	174	152	219	Försäkring af nötboskap har upphört med år 1886.
Tostarps sockens kreatursförsäkringsförening	1879	1,360 ⁰¹ 1,435 ²⁹	241 ³¹ 335 ⁹¹	1,595 1,745	61 ⁴⁴ 60 ⁰⁴	—	1,300	42,610	—	160	50	60	50	13	
Munka—Ljungby sockens hästförsäkringsförening	1882	3,793 ⁵⁸	236 ⁹⁵	3,100	192 ¹⁹	—	73,960	78,080	150	100	80	100	90	27	
Östra Ljungby o. Kellna socknars kreatursförsäkringsförening	1885	2,930 1,464	391 269	3,166 1,682	141	65	43,290 1,450	45,020 1,260	170 133	99 289	148 163	51 5	115 10	22 20	
Vestra Sönnarslöfs sockens kreatursförsäkringsförening	1886	1,475 ⁵⁴	20 ⁷⁶	1,340	156 ²⁰	—	58,490	54,220	75	50	50	40	30	11	Föreningens verksamhet omfattar endast försäkring af hästar.
Riseberga sockens kreatursförsäkringsförening	1887	1,358 ⁷⁸	62	1,263 ⁸²	73 ⁵⁶	83 ⁹⁰	49,080	49,080	—	75	50	100	75	7	D:o D:o
Östra och Vestra Göinge härads kreatursförsäkringsförening	1877	57,606 13,087	100	53,206 12,189	6,769	—	—	433,828 89,335	20 18	17 25	30 26	23 28	25 17	184 136	
Villands, Gärds och Albo härads samt staden Kristianstads försäkringsförening för hästar och nötboskap	1879	71,713 26,969	105 40	55,252 29,798	9,987 3,755	25 10	325,390 103,550	374,700 116,270	210 210	280 280	250 250	170 170	250 250	225 311	
Villands härads kreatursförsäkringsförening (Verksamhetsområdet omfattar äfven staden Kristianstad.)	1884	38,468 ⁹⁷ 5,160 ⁴⁸	159 ¹⁹ 10	37,853 ⁵⁰ 4,961 ⁵⁰	2,453 ⁷² 208 ⁹⁸	—	511,770 46,195	511,760 39,460	100 100	125 175	150 150	150 150	150 350	216 69	
Östra Hoby sockens hästförsäkringsförening	1881	10,091	6,000	11,980	3,500	600	—	134,000	—	190	150	—	—	48	
Qverrestads sockens hästförsäkringsförening	1882	6,039 ⁴⁸	418 ⁷⁸	5,434 ³⁶	984 ³⁹	39 ⁵¹	91,375	75,100	60	80	120	150	150	42	
Ingelstads och Jerrestads härads kreatursförsäkringsförening	1884	16,568 2,141	14 8	15,042 2,045	1,728 110	39 23	116,545 16,705	113,095 16,565	160 233	230 130	220 220	300 —	100 350	50 18	
Valleberga m. fl. socknars hästförsäkringsförening (Verksamhetsområde: Valleberga, Ingelstors, Glemminge, Stora Kjöpinge, Löderups, Hörups, Hammenhögs, Hannas, Östra Jerrestads och Borby socknar.)	1885	10,333 ⁰⁹	—	9,764 ³⁵	563 ⁹³	4 ⁸¹	236,370	220,700	50	100	90	95	95	50	Försäkring gäller endast för året. Inskriftningsavgift är 1/10 %.
Östra Tommarps sockens hästförsäkringsförening	1887	1,927	—	1,927	—	—	21,431	21,431	—	200	170	146	93	11	
Simris hästförsäkringsförening (Verksamhetsområde: Simris, Östra Nöbbelöfs och Jerrestads socknar.)	1875	1,502	—	1,475	13 ⁸⁰	568	42,642	42,642	150	100	—	—	100	10	
Munka—Ljungby sockens kreatursförsäkringsförening	1882	2,260 2,402	281	2,335 2,477	135	—	—	—	150 110	110 340	—	—	—	12 26	Dessa förenings verksamhet upphörde med år 1887, hvadan de i tabellen för dem angifna summor afse endast åren 1886 och 1887.
Ausås sockens hästförsäkringsförening	1885	3,163 ⁰⁵	168 ⁵⁰	3,137 ⁵²	194 ⁰⁸	—	—	—	134	152	—	—	—	19	

Allm. anm. Återförsäkring har icke inom föreningarna under perioden förekommit.

har alltmer lärt sig inse nödvändigheten af att försäkra sina kreatur mot sjukdomar och olyckshändelser, så att denna art af försäkring under perioden tagit ökad fart.

Äfven lifförsäkringen har under perioden vunnit ytterligare tillslutning från allmänhetens sida; men den art af försäkring, som under perioden rönt största framgång, i jämförelse med hvad förhållandet förut varit, är olycksfallsförsäkringen. Det är nemligen numera ingalunda ovanligt, att arbetsgifvare, såväl af om-tanka för arbetarne som ock för att från sig sjelfva aflyfta bördan af framtida underhållsskyldighet, låta olycksfallsförsäkra sina arbetare, och hafva härvid de större industriela inrättningarne, och framförallt de enskilda jernvägsbolagen, gått i spetsen samt sedan många andra arbetsgifvare följt efter.

Någon lifränte- eller kapitalförsäkringsanstalt för länet finnes icke, men hafva länets invånare bereds tillfälle att för sådan försäkring anlita den af Malmöhus läns landsting inrättade lifränte- och kapitalförsäkringsanstalten i Lund.

F) Pensions- och nödhjelps-inrättningar. Härom åberopas enligt gifven föreskrift upprättade och vidfogade **tab. 8.**

G) Helso- och sjukvård samt fattigvård. Länslasarett och kurhusen i Kristianstad, Engelholm och Simrishamn hafva under perioden vidmagthållits samt derjemte betydligt utvidgats och förbättrats. I enlighet med länets landstings beslut år 1888 har dels vid Kristianstads lasarett uppförts en särskild byggnad med central värmeledning för inrymmande af kirurgisk afdelning äfvensom vid samma lasarett anbringats tvättnrättning och anordnats ny badinrättning, dels ock vid hvart och ett af lasarettens inrättats en afdelning för sinnessjuka, för hvars inrymmande måst uppföras särskilda byggnader vid lasarettens i Engelholm och Simrishamn. Kostnaden för dessa nybyggnader och förbättringar har uppgått till omkring 60,000 kronor. Derjemte har landstinget till lasarettens underhåll för periodens olika år till fyllande af upkommen inkomstbrist anvisat:

År 1886	13,974 ⁵⁵ kr.
» 1887	11,426 ³⁷ »
» 1888	25,567 ⁵⁰ »
» 1889	22,755 ⁷⁸ »
» 1890	18,081 ³⁰ »

Efter det vid lasarett i Kristianstad inrättats den nya kirurgiska afdelningen, hvilken rymmer 30 sängar, kunna å nämnda lasarett samtliga afdelningar emottagas 160 patienter. Å lasarett i Engelholm och Simrishamn kunna intagas, å det förra 61 och å det senare 52 patienter.

Under perioden hafva å lasarett och kurhusen vårdats följande *antal sjuke*:

	År 1886.	År 1887.	År 1888.	År 1889.	År 1890.
Lasarett i Kristianstad	917	909	888	890	926
Kurhuset i d:o	45	46	42	81	44
Lasarett i Engelholm	421	396	376	391	423
Kurhuset i d:o	16	15	19	20	11
Lasarett i Simrishamn	357	241	269	327	299
Kurhuset i d:o	5	8	9	14	1

I Kristianstad har fortfarande upprätthållits sjukhus för garnisonen, tillhörande Vendes artilleriregementes der förlagda afdelning, äfvensom ett särskildt af staden inrättadt sjukhus för inrymmande af patienter vid fall af epidemiska sjukdomar.

Någon förändring med afseende å *provinsial- och distriktsläkarna* eller deras stationer har icke under perioden förekommit, utan utgjorde de fortfarande vid sistlidet års slut, de förre 6 och de senare 2. Dessutom funnos då i länet 3 lasarettsläkare, 6 militärläkare och 1 stadsläkare, hvarjemte praktik utöfvades i Kristianstad af 1 och å landsbygden af 5 läkare utan särskild anställning, så att läkarnes antal under perioden högst betydligt ökats. Äfven veterinärernas antal har under perioden tillväxt, i det att vid sistlidet års slut i länet voro bosatte och utöfvade praktik utom länsveterinären 3 vid rege-

Tab. I.

Sjöförsäkringsföreningarnes verksamhet åren 1886—1890, i Kristianstads län.

Föreningens namn och verksamhetsområde.	År då verksamheten började.	Inflyttna försäkringsavgifter (eller utdebiterade belopp.)	Öfriga inkomster.	Utbetalda sjöskadeersättningar.	Afsättningar till fonder.	Öfriga utgifter.	Försäkringsbelopp			Utdebiteringsgrund.					Sjukador för hvilka under åren 1886—1890 utbetalts ersättning.	Anmärkingar.
							Befutliga fonder eller tillgångar vid slutet af år 1890.	teknadt under loppet af år 1890.	qvarstående vid slutet af år 1890.	Utdebiterade öre för hvarje 100 kronors ansvarighetsbelopp.						
		1886—1890.	1886—1890.	1886—1890.	1886—1890.	1886—1890.	Kronor.	Kronor.	Kronor.	Öre.	Öre.	Öre.	Öre.	Öre.	Antal.	
Sjöassuransföreningen Hoppet, med Brantevika fiskläge såsom verksamhetsområde	1872	13,827	12,575	14,485	11,917	90	29,235	254,194	253,394	150	150	200	200	200	10	
Skillinge sjöassuransförening, med Skillinge, Östra Hoby och Gielöf till verksamhetsområde	1876	7,256 ⁶⁹	318 ⁹⁶	5,358 ¹⁶	—	474 ⁰⁶	1,743 ⁴³	54,033	52,360 ⁸³	—	—	—	—	—	17	1) 3)
Sjöförsäkringsföreningen Njord, med Simrishamns tullkammar-distrikt till verksamhetsområde	1877	29,254 ⁸⁵	6,665 ⁷¹	20,263	—	184	22,149 ¹⁵	180,916	168,916	—	—	—	—	—	15	2) 3)

Anm. Dessa föreningar lemna försäkring endast för fartyg men ej för last och frakt. Utländsk försäkring liksom återförsäkring förekommer icke.

1) Assuranspremie $\frac{3}{8}$ % i månaden under tiden $\frac{1}{3}$ — $\frac{1}{11}$ och $\frac{3}{4}$ % i månaden under tiden $\frac{1}{11}$ — $\frac{1}{3}$. — 2) Såsom assuranspremie erläggas hvarje år 7 % af försäkringssumman. — 3) Någon utdebitering öfver de fastställda premierna har icke erfordrats.

menten anstälde veterinärer, 6 enskilde legitimerade veterinärer och 6 privata ej legitimerade veterinärer, utgångne från veterinärinrättningen i Skara. Ehuru sålunda icke torde förefinnas brist hvarken på läkare eller veterinärer, förspörjes allt emellanåt, att landtbefolkningen å vissa orter ännu icke bortlagt sin gamla vana att anlita quacksalfvare för botande af sjukdomar såväl hos menniskor som hos djur.

Barnmorskornas antal utgjorde vid sistlidet års slut 181, deraf 51 instrumentexaminerade; och funnos då 151 vaccinatorer.

Antalet *apotek* har icke under perioden undergått förändring, utan utgör fortfarande 9.

Under perioden hafva 3 examinerade sjukgymnaster äfvensom 1 tandläkare utöfvat verksamhet i länet.

Hafsbadinrättningen vid Båstad samt brunns- och badinrättningen Torslund vid Engelholm hafva under perioden varit mera besökta än förut, hvarjemte vid Engelholms hamn uppstått en hafsbadinrättning, som äfven flitigt begagnas. Äfven Åhus användes sommartiden af den kringliggande bygdens befolkning synnerligen mycket som badort.

Till *förbättrande af det allmänna helsotillståndet* i länet hafva under perioden åtskilliga *åtgärder* vidtagits och torde såväl den stora allmänheten som de kommunala myndigheterna mer och mer inse nyttan och nödvändigheten deraf. Mycket är dock ännu öfrigt att i sådant hänseende göra, särskildt i samhällena å landsbygden med större sammanträngd befolkning. Utom det att, såsom ofvan blifvit nämnt, Eders Kungl. Maj:ts förordnat, att helsovårdsstadgans föreskrifter för stad skola i tillämpliga delar gälla för samhällena i Hessleholm, Hvilan och Åhus, har Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande fastställt af kommunalstämmorna antagna särskilda helsovårdsföreskrifter för Gråmanstorps, Stoby, Östra Broby, Osby och Åhus socknar. Dessa helsovårdsstadganden afse hufvudsakligen att åstadkomma kontroll öfver till försäljning utbudet kött och fläsk.

Genom särskilda beslut den 27 maj 1890 har Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande fastställt stadgar för staden Kristianstad och dess område dels rörande handel med mjölk, dels om slagterier och handel med matvaror och dels i fråga om afträdesrenhållningen. Enligt den sistnämnda stadgan har afträdesämnenas behandling med torfströ eller torfnull gjorts obligatorisk.

Under åren 1885 och 1886 anlades i staden Kristianstad för en kostnad af inemot 200,000 kronor en kloakledning, hvilken omfattar hela den egentliga staden och, upptagande allt spillvatten derifrån, utmynnar i Helgeå strax söder om staden, och förmärkes det redan, att denna ledning verkat gynnsamt å helsotillståndet.

Angående antalet *fattige*, fattighus och fattigårdar samt kostnaden för fattigvården och antalet understödstagare återopas Eders Kungl. Maj:ts Statistiska Centralbyrås statistik, som derför lemna fullständig redogörelse.

För fattigvårdsutgifter, som kommuner inom länet fått vidkännas för understödstagare under sådana omständigheter, som

omförmålas i 29, 30 och 31 §§ kungl. förordningen angående fattigvården den 9 juni 1871, har statsverket under perioden utbetalt i ersättning eller understöd:

År 1886	2,864 ⁵⁵ kr. till 13 kommuner.
> 1887	3,259 ⁵⁰ > > 14 >
> 1888	3,000 > > 16 >
> 1889	2,675 > > 16 >
> 1890	3,789 > > 19 >

H) Fromma stiftelser. Rörande dessa återopas de upplysningar, som meddelas i den enligt fastställt formulär upprättade tab. 8.

Af de i förra femårsberättelsen omförmälda fromma stiftelser uppgifvas goodtemplarlogen Hoppets nr 86 sjukkasse i Gråmanstorps socken och Esphults sockens missionskasse numera hafva upphört samt kommerserådet G. Cronii fond hafva sammanlagits med och uppgått i Kungl. Vendes artilleriregementes barnskolekasse, för hvilken redogörelse nu lemnas.

En under perioden gjord större stiftelse anser Eders Kungl. Maj:ts Befallningshafvande vara förtjent af särskildt omnämnande. Jemlikt gåfvobref den 10 januari 1889 har numera af lidne kopparslagaren Anders Werlin till drätselkammaren i Kristianstad öfverlemnad 100,000 kronor med bestämmelse, att af afkomsten af 40,000 kronor deraf, beräknad till 2,000 kronor, skulle utbetalas dels 400 kronor till direktionen för den i staden varande föreningen Vänner till pauvres honteux för att utdelas i december hvarje år, dels ock 1,600 kronor till fattigvårdsstyrelsen i staden för att under benämning Anders Werlins pensionsfond halfårsvis med 50 kronor, eller 100 kronor om året, utdelas till Kristianstads samhälle tillhörande fattige handverkare eller industriidkare eller enkor och barn efter sådana, hvilka pensioner icke fingo understiga 100 kronor till hvarje pensionstagare samt skulle, derest genom nedsättning i utlåningsräntan afkomsten af kapitalet minskades, till antalet derefter lämpas, samt att återstående kapitalbeloppet 60,000 kronor borde stå orubbadt och räntan årligen läggas till kapitalet, till dess det samma uppginge till 75,000 kronor, då det skulle användas till uppbyggande af lämpliga bostäder åt Kristianstads samhälle tillhörande fattige handverkare eller industriidkare eller enkor och barn efter sådana, hvarom drätselkammaren hade att draga försorg; och öfverlemnades till stadens fattigvårdsstyrelse såväl att utse de personer, som borde komma i åtnjutande af boningslägenheter, som ock att bestämma, om för bostäderna eller någon del af dem skulle erläggas en låg hyra eller desamma skulle fritt upplåtas, dervid dock borde tillses, att lägenheterna i sin helhet afkastade, hvad till deras nödvändiga underhåll oundgängligen erfordrades. Dessutom har förbemälda Werlin genom särskilda gåfvobref af ofvannämnde dag likaledes med varm hand gifvit dels 20,000 kronor till J. H. Dahls flickskola, dels ock 5,000 kronor till Barnhemmet för flickor, allt i Kristianstad.

Kristianstads Landskansli den 12 december 1891.

Underdånigst

M. G. DE LA GARDIE.

E. Andersson.

W. Ehrenborg.

Tab. 1.

FOLKMÄNGDEN I KRISTIANSTADS LÄN, ÅREN 1886—1890.

1.		2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
		Den 31 december, enligt presternas uppgifter.			Enligt de mantalslängder, som upprättats vid slutet af motstående år.					
					Hela folkmängden.			Deraf frie från mantals- penningar.		
		Mankön.	Qvinkön.	Summa.	Mankön.	Qvinkön.	Summa.	Mankön.	Qvinkön.	Summa.
Landsbygden	år 1886	103,635	109,263	212,898	103,794	109,918	213,712	48,818	52,952	101,770
	1887	103,125	108,879	212,004	103,027	109,028	212,055	48,744	52,527	101,271
	1888	102,438	108,396	210,834	102,283	108,695	210,978	48,656	52,571	101,227
	1889	101,751	107,380	209,131	101,792	107,990	209,782	48,644	52,607	101,251
	1890	100,653	106,512	207,165	101,682	107,746	209,428	48,504	52,516	101,020
Kristianstads stad	år 1886	4,804	5,076	9,880	4,205	4,471	8,676	2,248	1,725	3,973
	1887	4,880	5,175	10,055	4,331	4,560	8,891	2,277	1,802	4,079
	1888	4,897	5,181	10,078	4,362	4,699	9,061	2,274	1,891	4,165
	1889	4,992	5,342	10,334	4,441	4,834	9,275	2,319	1,977	4,296
	1890	5,088	5,582	10,670	4,507	4,936	9,443	2,367	2,009	4,376
Simrishamns stad	år 1886	899	1,075	1,974	931	1,092	2,023	440	499	939
	1887	886	1,069	1,955	897	1,078	1,975	426	495	921
	1888	898	1,085	1,983	880	1,068	1,948	420	494	914
	1889	887	1,080	1,967	895	1,089	1,984	418	473	891
	1890	896	1,070	1,966	882	1,081	1,963	412	476	888
Engelholms stad	år 1886	925	1,190	2,115	884	1,176	2,060	358	512	870
	1887	888	1,168	2,056	822	1,096	1,918	314	444	758
	1888	879	1,138	2,017	792	1,029	1,821	296	402	698
	1889	869	1,121	1,990	857	1,130	1,987	364	510	874
	1890	819	1,071	1,890	827	1,052	1,879	353	452	805
Hela länet	år 1886	110,263	116,604	226,867	109,814	116,657	226,471	51,864	55,688	107,552
	1887	109,779	116,291	226,070	109,077	115,762	224,839	51,761	55,268	107,029
	1888	109,112	115,800	224,912	108,317	115,491	223,808	51,646	55,358	107,004
	1889	108,499	114,923	223,422	107,985	115,043	223,028	51,745	55,567	107,312
	1890	107,456	114,235	221,691	107,898	114,815	222,713	51,636	55,453	107,089

Tab. 2.

ALLMÄNNA VÄGAR OCH SKJUTSNING I KRISTIANSTADS LÄN, ÅREN 1886—1890.

1.	2.	3.		4.	5.				6.	7.	8.	9.	10.			11.	12.
Särskilda slag af vägar.	Längd af hvarje vägslag vid 1890 års slut.	Deraf under åren 1886—1890		omlagda eller betydligt förbättrade vägsträckor.	Kostnad för under åren 1886—1890				omlagda eller betydligt förbättrade vägsträckor.	Längd af indelade, med skjutsanstalter försedda vägar vid 1890 års slut.	Skjutsanstalter (vid 1890 års slut)			med entreprenad.	utan entreprenad.		
		fulländade och afsy-nade nya vägar.			Af stats-medel.	Af lands-tingets ell. kommune-medel.	Af stats-medel.	Af lands-tingets ell. kommune-medel.			Gästgif-verier.	Skjuts-stationer.					
A landsbygden:	Nymil.	Nymil.	Nymil.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Nymil.	Antal.	Antal.	Antal.						
Allmänna landsvägar	74·73	—	0·6	—	—	14,300	7,150	70·3	26	8	—						
Häradsvägar	107·14	0·497	0·755	27,860	14,440	17,840	8,920	27·6	1	2	—						
Sockenvägar	182·00	0·250	—	—	—	—	—	0·5	—	—	—						
I städerna	0·98	—	—	—	—	—	—	0·98	2	1	—						
Summa	364·85	0·747	1·355	27,860	14,440	32,140	16,070	99·38	29	11	—						
<i>Skjutslegan per nymil utgick vid 1890 års slut med:</i>																	
2·24 kronor, hvilket är öfver maximilegan											vid	—	1	—			
1·87 " " " " "											»	—	2	—			
1·70 " " " " " { hvilket är maximilega med entreprenadbidrag											»	23	5	—			
1·12 " " " " " { hvilket är maximilega utan entreprenadbidrag											»	5	3	—			
1·12 " " " " " hvilket är under maximilega											»	1	—	—			
Summa (skjutsanstalter)												29	11	—			
											I kungs- och krono-skjuts.	Vid gästgifverier med entreprenad.	Vid skjuts-stationer med entreprenad.	Vid skjuts-anstalter utan entreprenad.			
Antal utgångna hästar under år 1886.....											36	6,510	858	141			
» " " " " " 1887.....											20	5,316	674	—			
» " " " " " 1888.....											33	5,421	622	—			
» " " " " " 1889.....											21	5,604	629	—			
» " " " " " 1890.....											38	6,185	673	—			
Summa (hästar)												148	29,036	3,456	141		

Tab. 3.

HEMMAN OCH LÄGENHETER SAMT STADSJORDAR M. M. I KRISTIANSTADS LÄN, ÅR 1890.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.		12.									
										Hemman och lägenheter upptagna i jordboken.				Antal lägenheter, verk och inrättningar utom de i jordboken särskildt upptagna (i kol. 2-4).					Taxeringsvärdet (i kronor)		
										Antal.	Mantal.		Antal brukningsdelar.	Jordtorp.	Ryttare-, soldat- och båtsmanstorp.	Backstugor.	Verk och inrättningar.	Hus i köpingar, villor, kyrkor m. m.	å jordbruksfastighet.	å annan fastighet.	
Oförmedlade.	Nuvarande.																				
I. Landsbygden.																					
A. Kronoegendomar.																					
1) Under allmän disposition.																					
a) Kungs- och kungsladugårdar samt säterier.....	6	40 $\frac{1}{2}$	40 $\frac{1}{2}$	6	34	—	—	—	—	—	1,004,800	5,800									
b) Boställen: hemman.....	203	107 $\frac{3}{4}$	106 $\frac{1}{2}$	249	211	—	—	2	—	—	3,758,700	25,900									
d:o lägenheter.....	71	—	—	7	—	—	—	—	—	—	46,400	500									
c) Hemman.....	313	159 $\frac{1}{4}$	126 $\frac{3}{8}$	314	338	—	—	9	—	—	5,039,400	299,500									
Nybyggen.....	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—									
d) Jordlägenheter.....	630	—	—	217	—	—	—	1	6	—	382,900	19,800									
e) Fiskerier.....	9	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4,700									
f) Verk och inrättningar.....	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	154,900									
2) Under enskild disposition.																					
a) Säterier.....	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—									
b) Hemman.....	21	3 $\frac{1}{4}$	2 $\frac{1}{4}$	32	6	—	—	1	—	—	132,400	—									
Nybyggen.....	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—									
c) Jordlägenheter.....	90	—	—	—	1	—	—	—	—	—	59,000	7,900									
d) Fiskerier.....	25	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4,400									
e) Verk och inrättningar.....	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—									
B. Skatteegendomar.																					
a) Boställen: hemman.....	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	4,000	—									
d:o lägenheter.....	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—									
b) Säterier.....	34	18 $\frac{1}{2}$	16 $\frac{1}{2}$	145	45	—	—	—	—	—	1,436,200	17,500									
c) Hemman.....	3,584	1,897 $\frac{1}{4}$	1,381 $\frac{1}{4}$	13,095	5,496	—	301	596	—	—	66,653,100	4,701,100									
d) Jordlägenheter.....	556	1 $\frac{1}{4}$	—	—	612	—	—	59	323	—	1,180,100	1,156,000									
e) Fiskerier.....	133	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	144,700									
f) Verk och inrättningar.....	17	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	241,200									
C. Frälseegendomar.																					
a) Boställen: hemman.....	18	9 $\frac{1}{2}$	13 $\frac{1}{2}$	23	1	—	—	—	—	—	414,900	—									
d:o lägenheter.....	6	—	—	1	—	—	—	—	—	—	8,300	400									
b) Säterier och ladugårdar.....	92	180 $\frac{1}{4}$	174 $\frac{1}{4}$	199	96	—	—	37	2	—	9,381,500	164,800									
c) Rå- och rörs(insockne)hemman.....	1,156	702 $\frac{1}{4}$	503 $\frac{1}{4}$	2,865	2,151	—	46	110	—	—	22,725,600	1,250,500									
d) Hemman (utsockne).....	1,400	665 $\frac{1}{4}$	609 $\frac{1}{4}$	5,210	2,704	—	59	192	—	—	27,242,000	1,463,000									
e) Jordlägenheter.....	410	1 $\frac{1}{4}$	—	215	7	—	—	3	—	—	572,400	238,600									
f) Fiskerier.....	26	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	40,500									
g) Verk och inrättningar.....	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	369,200									
D. Andra fastigheter (som ej inräknats häröfvan).																					
Kyrkor och andra offentliga byggnader.....	—	—	—	—	—	—	—	—	757	—	—	4,794,200									
Frälseräntor.....	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	300									
Summa	8,810	3,790 $\frac{1}{4}$	2,974 $\frac{1}{4}$	22,579	11,702	—	406	1,010	1,090	—	140,041,700	15,105,400									
Deraf fri från bevillning	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5,793,200	4,849,000									
II. Städerna.																					
Kristianstad ¹⁾	45	—	15	149	274	262	321	13	24	—	1,351,000	11,152,900									
Simrishamn.....	7	—	3 $\frac{1}{4}$	39	234	27	204	7	14	—	212,900	1,679,400									
Engelholm.....	8	—	4 $\frac{1}{4}$	13	127	—	190	7	6	—	223,400	2,120,300									
Summa	60	—	22 $\frac{1}{4}$	201	635	289	715	27	44	—	1,787,300	14,952,600									
Deraf fri från bevillning	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1,200	2,551,600									

¹⁾ Dessutom lyda till och med 1890 under Kristianstad Näsby och Nosaby byar, indelta i 63:8 s. k. jordfjerdingar med 146 brukningsdelar samt värde å jordbruksfastighet 1,068,760 kronor samt å annan fastighet 28,400 kronor.

Tab. 4.

EGENDOMAR AF FIDEIKOMMISSNATUR I KRISTIANSTADS LÄN, ÅR 1890.

1.	2.	3.	M a n t a l.				8.	9.	10.	T a x e r i n g s v ä r d e t (i kronor)						
			4.	5.	F r ä l s e.					Summa.	Antal utjordar, ängar o. d. ej i mantal satt jord.	Antal verk och inrättningar.	11. å jordbruksfastighet.	12. å annan fastighet.	13. å frälseränta.	14. S u m m a.
					Krono.	Skatte.										
Friherre N. Gyllestierna å Krapperup	Bjersgård med underlydande	Gråmanstorp.	—	—	6 $\frac{3}{4}$	17 $\frac{3}{4}$	40 $\frac{1}{6}$	—	2	805,200	4,100	—	1,560,700			
	Bolestad	Kellna.	—	—	—	1 $\frac{5}{2}$				—	—	80,000		—	—	
	Ingeborrarp	Rya.	—	—	—	$\frac{1}{8}$				—	—	30,000		—	—	
	Norrtofta och Slimminge	Vedby.	—	—	—	$\frac{1}{2}$				—	—	10,000		—	—	
	Vettinge o. Haglekulla m. m.	Östra Ljungby.	—	—	—	4 $\frac{1}{2}$				—	1	233,000		1,400	—	
	Höja och Skörpinge	Höja.	—	—	—	2 $\frac{3}{8}$				—	—	116,700		—	—	
	Ugglarp	Starby.	—	—	—	$\frac{3}{8}$				—	—	65,000		—	—	
	Engelsbäck o. Killebäckstorp	Grefvie.	—	—	—	2 $\frac{3}{8}$				—	1	113,500		3,000	—	
	Boarp och Århult	Hjernarp.	—	—	—	$\frac{7}{8}$				—	—	30,000		—	—	
	Engelag, Hillarp o. Muggarp	Hof.	—	—	—	1 $\frac{1}{2}$				—	—	23,000		—	—	
Hånarp	Vestra Karup.	—	—	—	$\frac{1}{4}$	—	—	10,800	—	—						
Friherrinnan A. Ribbing, född Reuterskiöld (under Ågerups fideikommiss i Malmöhus län)	Rebbelberga	Rebbelberga.	—	—	—	$\frac{1}{2}$	—	—	—	35,000	—	—	209,300			
	Åby	Gråmanstorp.	—	—	—	$\frac{1}{2}$	—	—	—	35,000	—	—				
	Vestra Tockarp	Örkelljunga.	—	—	—	1 $\frac{1}{4}$	—	—	—	24,000	—	—				
	Sjöröd och Gerrastorp	Hästveda.	—	—	—	1	—	—	—	19,000	400	—				
	Sandåkra	Norra Mellby.	—	—	—	1 $\frac{3}{8}$	—	—	—	30,400	—	—				
	Tjörnarp och Ella	Tjörnarp.	—	—	—	1 $\frac{1}{4}$	—	—	—	34,500	—	—				
	Röinge	Stoby.	—	—	—	1 $\frac{1}{8}$	—	—	—	46,000	—	—				
	Ramsberga	Norra Åkarp.	—	—	—	$\frac{3}{8}$	—	—	—	9,000	—	—				
Långaröd	Farstorp.	—	—	—	1	—	—	—	11,000	—	—					
Grefve W. Hamiltons sterbhus (under Barsebäcks fideikommiss i Malmöhus län)	Bladhult, Glimminge, Hjelmsta m. fl.	Färingtofta.	—	—	—	3 $\frac{1}{2}$	—	—	—	85,000	—	—	85,000			
	Kammarjunkare Th. Ehrenborg	Hofdala	Brönnestad.	—	1 $\frac{5}{6}$	17 $\frac{1}{4}$	—	—	—	2	740,600	7,000	—			
Öfverstekammarherren m. m. grefve A. F. Wachtmeister		Vanås	Matteröd.	—	—	—	1 $\frac{1}{6}$	—	—	—	39,300	—	—	820,300		
	Vittsjö.		—	—	—	1 $\frac{1}{8}$	—	—	4	33,000	400	—				
	Gryt.		—	—	15 $\frac{1}{2}$	1 $\frac{1}{4}$	—	2	4	496,300	16,500	—				
	Qviinge.		—	$\frac{3}{8}$	4	2 $\frac{1}{4}$	—	—	—	288,500	—	—				
	Knislinge.		—	1 $\frac{1}{4}$	3 $\frac{3}{8}$	11 $\frac{3}{8}$	—	—	—	447,400	900	—				
	Hjersås.		—	—	—	3 $\frac{1}{8}$	—	—	—	139,500	—	—				
Kabinettskammarherren m. m. friherre F. G. Gyllenkrook (under Svenstorps fideikommiss i Malmöhus län)	Månsatorp och Hårsjö	Emislöf.	—	—	—	4 $\frac{3}{8}$	—	—	—	10,000	—	—	1,495,100			
		Gumlösa.	—	—	—	1 $\frac{1}{4}$	—	—	—	96,000	—	—				
		Vittsjö.	—	—	—	$\frac{5}{8}$	—	—	1	26,000	2,000	—				
Kapt. J. Kennedy	Råbelöf	Tjörnarp.	—	—	—	$\frac{3}{8}$	—	—	—	27,500	—	—	55,500			
		Fjelkestad.	—	—	52 $\frac{7}{6}$	—	—	—	2	4	1,338,100	27,900	—			
	Glimåkra.	—	—	—	1 $\frac{1}{8}$	—	—	—	1	72,500	100	—	1,438,600			

Tab. 4.

Kristianstads län.

Tab. 4. (Forts.) EGENDOMAR AF FIDEIKOMMISSNATUR I KRISTIANSTADS LÄN, ÅR 1890.

1. Fideikommissinnehafvarens namn.	2. Egendomens namn.	3. Belägenhet. Socken.	4. 5. 6. 7. M a n t a l.				8. Summa.	9. Antal utjordar, ängar o. d. ej i mantal satt jord.	10. Antal verk och inrätt- ningar.	11. 12. 13. 14. Taxeringsvärdet (i kronor)			
			4. Krono.	5. Skatte.	6. Frälse.					11. å jordbruks- fastighet.	12. å annan fastighet.	13. å frälse- ränta.	14. Summa.
					6. Säterier, ladugårdar, rå och rör.	7. Allmänt frälse.							
Grefve A. K. Trolle-Wachtmeister	Trolle-Ljungby	Trolle-Ljungby.	—	—	22 $\frac{1}{2}$ ⁰	2 $\frac{1}{4}$	65 $\frac{3}{4}$	12	1	1,286,500	1,500	—	3,038,100
		Gualöf.	—	—	—	3 $\frac{5}{8}$		1	1	160,100	8,000	—	
		Näsum.	—	—	—	10 $\frac{1}{5}$		—	1	374,500	400	—	
		Ifvetofta.	—	$\frac{1}{2}$	8 $\frac{1}{8}$	13 $\frac{1}{8}$		6	5	944,900	41,100	—	
		Kiaby.	—	—	—	$\frac{3}{8}$		—	—	25,000	—	—	
		Fjelkinge.	—	—	—	1 $\frac{3}{8}$		1	—	68,100	—	—	
		Nymö.	—	—	—	2 $\frac{4}{5}$		—	—	72,000	—	—	
		Fjelkestad.	—	—	—	$\frac{2}{4}$		—	1	3,000	19,800	—	
		Åhus.	—	—	—	$\frac{1}{4}$		2	—	33,200	—	—	
Grefve Thom Piper	Kristinehof	Andrarum.	—	$\frac{3}{4}$	8 $\frac{1}{2}$	2 $\frac{3}{8}$	1	2	570,500	22,000	—	1,576,000	
		Raflunda.	—	2 $\frac{1}{4}$	—	1 $\frac{5}{5}$	25	—	382,100	21,000	—		
		Brösarp.	—	—	—	$\frac{1}{2}$	—	—	26,700	—	—		
		Södra Mellby.	—	—	—	—	3	—	5,000	8,500	—		
		Hvitaby.	—	$\frac{1}{8}$	10 $\frac{1}{5}$	$\frac{1}{2}$	—	2	514,700	12,300	—		
		Eljaröd.	—	3 $\frac{1}{8}$	—	$\frac{1}{2}$	6	4	214,300	1,400	—		
		S:t Olof.	—	$\frac{3}{8}$	—	—	—	—	29,000	—	—		
		Fogeltofta.	—	—	—	$\frac{3}{8}$	1	—	20,000	—	—		
		Hörröd.	—	$\frac{1}{2}$	—	$\frac{3}{4}$	—	—	41,000	—	—		
		Maglehem.	—	—	—	$\frac{1}{4}$	31 $\frac{3}{8}$	1	5,000	2,500	—		
Grefve Fritz Piper & Krageholm	Stenby	Benestad.	—	—	—	5 $\frac{3}{8}$	1	1	420,300	2,000	—	584,700	
		Örum	—	—	—	3 $\frac{1}{4}$	9 $\frac{1}{2}$	—	162,400	—	—		
M. H. Areskoug i Ystad	Karlaby	Ö:a Vennerlöf.	—	—	—	13 $\frac{1}{8}$ ⁰	—	—	64,500	—	—	119,800	
		Östra Tommarp.	—	—	—	$\frac{1}{4}$	—	—	33,300	—	—		
		Stiby.	—	—	—	2 $\frac{1}{5}$	—	—	13,000	—	—		
		Simris.	—	—	—	1 $\frac{3}{8}$ ⁰	2 $\frac{1}{8}$ ⁰	—	9,000	—	—		
Summa			—	9 $\frac{3}{4}$	147 $\frac{1}{8}$ ⁰	124 $\frac{1}{8}$ ⁰	281 $\frac{1}{8}$ ⁰	63	39	11,078,900	204,200	—	11,283,100

Tab. 5.

EGENDOMAR TILLHÖRANDE INHEMSKA AKTIEBOLAG, I KRISTIANSTADS LÄN ÅR 1890.

1. Aktiebolagets namn.	2. Egendomens namn.	3. Belägenhet. Socken (stad).	4. 5. 6. 7. M a n t a l.				8. Summa.	9. Antal utjordar, ängar o. d. ej i mantal satt jord.	10. Antal verk och inrätt- ningar (fa- stigheter i städer).	11. 12. 13. Taxeringsvärdet (i kronor)			14. S u m m a.
			4. Krono.	5. Skatte.	6. Frälse.					11. å jordbruks- fastighet.	12. å annan fastighet.	13. å frälse- ränta.	
					Säterier, ladugårdar, rå och rör.	Allmänt frälse.							
Åby-Klippans ångbryggeriaktiebolag	Åby	Gråmanstorp.	—	$\frac{1}{8}$	—	—	$\frac{1}{8}$	—	1	1,600	181,000	—	182,600
Klippans pappersbruks aktiebolag	Klippan	>	—	$2\frac{3}{10}$	—	—	$\frac{3}{10}$	—	1	196,000	21,000	—	217,000
Båstads badanstalts aktiebolag	Pershög	V:a Sönnarslöf. Båstad.	—	$\frac{1}{2}$	—	—	$2\frac{1}{2}$	—	1	26,200	150,000	—	393,200
Aktiebolaget Engelholms brunn- och badinrättning	Torslund	Rebbelberga.	—	—	—	—	—	—	1	—	3,000	—	3,000
Torsebro krut- och stubinaktiebolag	—	Färlöf. Norra Strö.	$\frac{1}{4}$	—	—	—	—	—	2	12,000	90,000	—	102,000
Karpalunds ångbryggeriaktiebolag	—	Färlöf.	—	$1\frac{1}{2}$	$1\frac{1}{2}$	—	$2\frac{1}{2}$	—	—	79,000	—	—	181,000
Östana trämassefabriksaktiebolag	—	Färlöf.	—	—	—	—	—	—	1	—	55,000	—	55,000
Ousby kimröksfabriksaktiebolag	—	Östra Broby.	—	—	—	—	$\frac{3}{8}$	—	3	17,600	82,500	—	100,100
Ystad—Eslöfs jernvägsaktiebolag	Benestad n:r 5	Osby.	—	$2\frac{3}{4}$	—	—	$2\frac{3}{4}$	—	1	4,100	15,500	—	19,600
Kristianstads stadshusaktiebolag	Sälshög n:r 31	Benestad. Tryde.	—	—	$2\frac{5}{8}$	—	$2\frac{5}{8}$	—	—	5,600	—	—	5,600
Svenska spritförädlingsaktiebolaget	Stadshuset	Kristianstad.	—	—	—	—	—	—	1	—	110,000	—	110,000
Finlands bryggeriaktiebolag	—	>	—	—	—	—	—	—	1	—	75,000	—	75,000
Verldsgoodtemplarordens i Kristianstad byggnadsaktiebolag	—	>	—	—	—	—	—	—	1	—	119,500	—	119,500
Ljunggrens verkstads aktiebolag	—	>	—	—	—	—	—	—	1	—	14,200	—	14,200
Kristianstads mejeriaktiebolag	—	>	—	—	—	—	—	—	1	—	175,000	—	175,000
Simrishamns gjuteri och mekaniska verkstads aktiebolag	Huset och tomten n:r 93 c	Simrishamn.	—	—	—	—	—	—	1	—	37,700	—	37,700
Simrishamn—Tomelilla jernvägsaktiebolag	—	>	—	—	—	—	—	—	1	—	16,500	—	16,500
Engelholms bryggeriaktiebolag	Andelar af sädesparterna n:r 7 och 13	Engelholm.	—	—	—	—	—	—	—	24,000	—	—	24,000
Aktiebolaget Engelholms varmbad- inrättning	Hus och tomt n:r 7 i kvar- teret Dufvan	>	—	—	—	—	—	—	1	—	9,500	—	9,500
Summa			$\frac{1}{4}$	$4\frac{2}{8}$	$1\frac{1}{2}$	$\frac{3}{8}$	$6\frac{1}{8}$	1	22	366,100	1,199,500	—	1,565,600

Tab. 6.

EGENDOMAR TILLHÖRANDE FRÄMMANDE MAGTERS UNDERSÅTAR, I KRISTIANSTADS LÄN ÅR 1890.

1. Främmande magtens och undersåtens namn.	2. Egendomens namn.	3. Belägenhet. Socken (stad).	4. 5. 6. 7. 8. M a n t a l.					9. Antal ut- jordar, ä- ngar o. d. ej i mantal satt jord.	10. Antal verk och inrättning- gar (fa- stigheter i städer).	11. 12. 13. 14. Taxeringsvärdet (i kronor)			
			Krono.	Skatte.	Frälse.		Summa.			jordbruks- fastighet.	å annan fastighet.	å frälse- ränta.	S u m m a.
					Säterier, ladugårdar, rå och rör.	Allmänt frälse.							
Grefskapsegaren M. v. Treschow (norsk)	Karsholm	Österslöf.	—	—	12 $\frac{1}{8}$	$\frac{3}{8}$	—	1	6	510,500	10,500	—	533,500
Fru Agnes Seeborg	Vessmantorp och Näbbhuset	Riseberga.	—	$\frac{1}{8}$	—	—	13 $\frac{1}{2}$	—	—	12,500	—	—	
Landtbrukaren H. Burmeister. (dansk)	Huntly	Hjernarp.	—	2 $\frac{1}{2}$ $\frac{1}{8}$ $\frac{1}{8}$	—	—	—	—	—	200,000	—	—	9,000
> L. Nielsen	Århult	Tossjö.	—	—	—	—	—	—	—	9,000	—	—	
> L. Nielsen	Åby	Gråmanstorp.	—	$\frac{1}{8}$	—	—	—	—	1	8,000	8,000	—	65,000
Landinspektör L. Bendzen	Ågård	Munka-Ljungby.	—	—	—	$\frac{3}{8}$	—	—	—	65,000	—	—	
Grosshandl. Lundh	Hardthus	Riseberga.	—	$\frac{1}{8}$	—	—	—	—	—	10,000	—	—	14,000
> Chr. E. Schmidt. (dansk)	Stora Björket	>	—	2 $\frac{3}{8}$ $\frac{1}{8}$	—	—	—	—	—	14,000	—	—	
Länsbaron Rosenörn-Lehn	Rösjöholm	Tossjö.	—	—	1 $\frac{1}{2}$	2 $\frac{1}{8}$	—	—	2	393,600	6,600	—	20,000
Landtbrukaren H. Clausen	Spång och Östra Ringarp ..	Örkellunga.	—	$\frac{3}{8}$	—	—	—	—	1	20,000	200	—	
> P. F. Löwe	Forsgård	Qvidinge.	—	2 $\frac{1}{8}$ $\frac{1}{8}$	—	—	—	—	—	6,300	—	—	20,000
> C. Th. Bauer. (dansk)	Magleröd	Stenestad.	—	$\frac{1}{8}$	—	—	—	—	—	20,000	—	—	
> Chr. J. Brandt (dansk)	Kärreberga och Björnekulla	Björnekulla.	—	$\frac{1}{8}$	—	$\frac{3}{2}$	—	—	—	30,000	—	—	8,200
> Lars Hansen. (dansk)	Humlemölla	Ansås.	—	1 $\frac{1}{8}$ $\frac{1}{4}$	—	$\frac{1}{8}$	—	—	—	8,200	—	—	
> J. Torp	Grantinge	Stoby.	—	3 $\frac{1}{8}$ $\frac{1}{2}$	—	—	—	—	—	76,000	—	—	17,000
Löjtnant J. Berner	Tyringemölla	Finja.	—	$\frac{1}{4}$	—	—	—	—	1	17,000	1,000	—	
Prokurator W. Jörgensen	Tyringe, Lergårfsbygget	>	—	$\frac{1}{8}$	—	—	—	—	—	50,000	—	—	58,000
Landtbrukaren F. v. Oldenburg (dansk)	N. o. S. Oretorp, Snärshult, Hafraljunga, Hyngarp o. Vittsjö	Vittsjö.	—	4 $\frac{1}{8}$	4	1 $\frac{1}{8}$	—	—	1	58,000	300	—	
Grefve S. H. Hølek	Skeinge, Björkeberga, Slä- hultatorp o. Torstorp	Verum.	—	—	4 $\frac{1}{2}$ $\frac{3}{8}$	—	—	—	1	126,500	9,500	—	1,800
>	Brunkelstorp	Osby.	—	—	—	—	—	1	1	1,800	13,200	—	
Landtbrukaren A. Neess	Mossaröd och Bökeskog	>	—	$\frac{3}{8}$	—	3 $\frac{1}{8}$ $\frac{1}{2}$	—	—	—	25,000	—	—	41,300
Patron Rousthöi	Hemmestorp, Brunstorp och Snöarp	Östra Broby.	—	—	—	1 $\frac{1}{8}$	—	—	—	41,300	—	—	
>	Sjöaskog	Osby.	—	—	—	$\frac{1}{2}$	—	—	—	8,000	—	—	146,700
Landtbrukaren Lars A. Tind. (dansk)	Charlottsberg	Norra Åsum.	—	2 $\frac{1}{2}$	—	—	—	—	—	146,700	—	—	
H. Seekamp och R. Klüm	Hus och tomt n:r 40 och 42 i kvarteret Påfogelu..	Engelholm.	—	—	—	—	23 $\frac{1}{8}$ $\frac{1}{8}$ $\frac{1}{8}$ $\frac{1}{8}$ $\frac{1}{8}$ $\frac{1}{8}$	—	2	—	70,000	—	1,443,200
Friherre B. von Schele	Vilhelmsfält och Sandåkra.	Ströfvelstorp.	—	—	$\frac{1}{8}$	—	—	—	—	50,100	—	—	77,800
M. Neumann	—	Kristianstad.	—	—	—	—	$\frac{1}{8}$	—	1	—	27,700	—	
Summa			—	10 $\frac{1}{8}$ $\frac{1}{8}$ $\frac{1}{8}$ $\frac{1}{8}$ $\frac{1}{8}$ $\frac{1}{8}$	19 $\frac{1}{2}$ $\frac{3}{8}$	8 $\frac{1}{8}$ $\frac{3}{8}$ $\frac{3}{8}$	37 $\frac{1}{8}$ $\frac{1}{8}$ $\frac{1}{8}$ $\frac{1}{8}$ $\frac{1}{8}$ $\frac{1}{8}$	2	17	1,907,500	147,000	—	2,054,500

Tab. 7.

BRANDFÖRSÄKRINGSINRÄTTNINGARNES VERKSAMHET, I KRISTIANSTADS LÄN ÅREN 1886—1890.

K. M:ns Befolkningshufvudens femårsberättelser 1886—1890. Kristianstads län.

1. Inrättningens namn och verksamhetsområde.	2. År, då verksamheten började.	3. Infutna försäkringsafgifter (eller utdebiterade belopp). 1886—1890.	4. Öfriga inkomster. 1886—1890.	5. Utbetalda brandakade-ersättningar. 1886—1890.	6. Afsättningar till fonder. 1886—1890.	7. Öfriga utgifter. 1886—1890.	8. Befintliga fonder eller tillgångar vid slutet af år 1890.	9. Försäkringsbelopp		10. Utdebiteringsgrund. Utdebiterade öre för hvarje 100 kr. ansvarighetsbelopp.					11. Eldsvådor, för hvilka under 1886—1890 utbetalts ersättning		12. Antal.	13. Antal.	14. Anmärkingar.
								tecknad under loppet af år 1890.	qvarstående vid slutet af år 1890.	1886.	1887.	1888.	1889.	1890.	endast för fast eller endast för lös egendom.	både för fast och lös egendom.			
Södra Åsbo och Bjäre härads brandstodsörening (verksamhetsområdet omfattar nämnda härad, med undantag af Båstads och Torekovs socknar).	1851	Kr. 148,545 95,505	Kr. 148 104	Kr. 140,456 86,972	— —	Kr. 7,242 6,642	Kr. 995 1,995	— —	Kr. 8,118,750 10,082,510	38 20	41 17	35 34	36 9	10 4	5 2	34			
Hofs och Vestra Karups socknars brandstodsörening.	1870	Kr. 5,908 4,584	3,597	Kr. 12,475 5,911	8,097	2,276	1,524	{ 40,600 62,610	{ 1,163,300 956,090	10 10	10 10	10 10	10 10	15 15	2 2	4			
Grefvie, Förslöfs och Båstads socknars brandstodsörening (verksamhetsområdet omfattar ej Båstads köping).	1890	Kr. 1,311 916	1,767	—	3,641	352	3,641	{ 873,910 892,590	{ 873,910 892,590	— —	— —	— —	— —	15 5—10	—	—	1)		
Norra Åsbo härads brandstodsörening.	1841	Kr. 66,606 60,546	1,056	{ 52,267 40,487	—	13,732	24,719	{ 265,310 420,590	{ 8,138,260 7,988,260	20 2—20	30 40—40	10 10	15 10	10 5—15	11 2	37	2)		
Östra och Vestra Göinge härads brandsättningsörening.	1841	282,014	8,400	252,155	—	38,318	3,340	539,010	31,147,850	20	15	10	26	12	—	125	3)		
Villands, Gärds och Albo härads brandsättningsörening (omfattar endast landet).	1838	490,361	645	395,031	—	95,798	177	{ 1,408,980 1,455,710	{ 15,696,040 13,141,400	36 36	60 60	34 34	26 26	28 28	—	106			
Ingelstads och Jerrestads härads brandstodsörening.	1830	413,872	439	386,760	—	23,375	10,716	—	24,920,050	20	60	20	40	20	{ 5 3	89	3)		
Summa	—	1,570,168	16,156	1,372,514	11,738	187,735	47,107	5,959,110	123,119,010	—	—	—	—	—	32	395			

Anm. Återförsäkring har icke inom dessa föreningar under perioden förekommit. — 1) De dubbla sifbertalen i kol. 11 för lös egendom angifva: det lägre afgifter för kreatur och det högre afgifter för öfriga lösören. — 2) De dubbla sifbertalen i kol. 11 för lös egendom angifva: det första afgifter för kreatur och gröda samt det andra afgifter för öfriga lösören. — 3) Mellan fast och lös egendom är ingen skillnad gjord; afgiften är lika för båda.

Tab. 7.

Kristianstads län.

Tab. 8.

FROMMA STIFTELSE, STIPENDIFONDER, PENSIONSANSTALTER, SJUKKASSOR OCH DERMED JEMFÖRLIGA
INRÄTTNINGAR I KRISTIANSTADS LÄN ÅR 1890.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
Stiftelsens namn.	Stiftelsens ändamål.	Stiftarens namn och yrke.	Stiftelsens år och dag.	Utdelning under år 1890		Stiftelsens storlek vid slutet af år 1890.		Stiftelsen förvaltas af:	Anmärkingar.
				till nedanstående antal personer.	af nedanstående hela belopp. Kronor.	Kapital. Kronor.	Deraf värde af fastigheter. Kronor.		
A. Å Landsbygden.									
a) Stiftelser för egentlig fattigvård, för s. k. pauvres honteux och dylikt.									
Agardhska fonden i Båstad.	Utdelning årligen af $\frac{2}{3}$ af fondens afkastning till en i Båstad född kvinna, enka eller ogift.	Enkefru Augusta Christina Agardhs arvingar.	1831 $\frac{27}{5}$	1	21	641	—	Ordföranden i kommunalnämnden och pastor i församlingen.	1)
Gahmska fonden i d:o.	Utdelning åt behöfvande enkor och barn, företrädesvis efter prester, af högst 20 och minst 5 kronor årligen.	Kyrkoherden G. S. Gahm i Hjernarp.	1866 $\frac{9}{8}$	17	100	2,000	—	Fattigvårdsstyrelsen i Båstad.	
Engelauska fonden i d:o.	Utdelning årligen af räntan å fondens kapital såsom understöd till två äldre sjöfarande eller fiskare eller enkor och barn efter dylika.	Grosshandlanden John Jacob Engelaus och hans fru Christine Louise, född Romare, i Stockholm.	1868 $\frac{14}{1}$	2	50	1,000	—	D:o d:o	
Barfothska fonden i Torekov.	Åf årliga räntan å fondens kapital utdelas hälften till 3 enkor efter sjökaptener och andra hälften såsom bidrag till fattigvården i socknen.	Kontrollör C. Barfoth.	1838 $\frac{22}{4}$	3 enkor o. andra fattiga	94	3,750	—	Kommunalnämnden i Torekov.	
Torekovs tillfälliga fond.	Räntan å kapitalet tilldelas årligen åt 3 sjömansenkor.	Sjökapten J. E. Romare.	1876		3		25	500	—
Kallenbergska donationsfonden i Torekov.	Att understödja 4 å 6 fattiga kvinnor.	Handlanden F. Kallenbergs arvingar.	1865 $\frac{22}{2}$	6	50	1,000	—	D:o d:o	
Gyllenbjelckeska hospitalet i Qvidinge socken.	Enligt stiftarens förordnande skulle hans egendom användas till Christi lemmars underhåll och till understöd från hospitalet antagas sådana nödställda och fattige, hvilka på annat sätt sakna förråd och utväg att förtjena sig näring och uppehälle och äro kända för stilla och gudfruktigt leverne. Styrelsen utser understödsdagare inom Norra och Södra Åsbo samt Bjäre och Luggude härad, dock icke från städerna.	Öfverstelöjtnant Håkan Gyllenbjelcke.	1718 $\frac{9}{10}$ Reglementet stadfast af domkapitlet 1874 $\frac{7}{10}$	39	2,900	102,634	17,200	Hospitalet, som står under domkapitlets uppsigt, förvaltas af en styrelse, bestående af kurator och tre elektorer. Kurator utses af domkapitlet och kyrkoherdarne i Norra och Södra Åsbo samt Bjäre härad välja inom sig elektorer.	
Cedercrantzka donationen i Strövelstorps socken.	Att i Cedercrantzka s. k. hospitalet lemna husrum samt understöd åt 3 fattiga och en uppserska.	Fröken Wilhelmina Ulrika Cedercrantz.	1811 $\frac{24}{4}$	4	159	7,500	4,000	Egaren till Vegholms säteri.	
Sjöeronska donationsfonden i d:o socken.	Att i förbindelse med Cedercrantzka fondens hospital, lemna husrum och understöd åt högst 4, minst 2 fattiga personer.	Öfverjügmästaren J. J. Sjöcrona och hans fru Lovisa Falkman.	1871 $\frac{1}{7}$	4	200	4,000	—	Strövelstorps sockens kommunalnämnd.	
Cedercrantzka donationen i Ausås socken.	Att åt 4 ålderstigna personer bereda bostad samt lemna understöd åt dem och plats för en uppserska.	Fröken Wilhelmina Ulrika Cedercrantz.	1811 $\frac{12}{8}$	4	144	5,500	2,000	Egaren af Spannarps säteri.	
Cedergrenska fonden i Osby socken.	Räntan af fondens grundkapital, 2,000 kronor, skall användas till understöd åt sådana fattige inom Osby socken, hvilka, utan att åtnjuta full fattigförsörjning, kunna vara mest i behof af hjälp.	Handlanden S. Cedergren.	1854 $\frac{16}{10}$	101	109	2,007	—	Fattigvårdsstyrelsen i Osby.	
Tufve Larssons donationsfond i d:o socken.	Årliga räntan utdelas i understöd åt de mest behöfvande i Osby socken.	Riksdagsmannen Tufve Larsson.	1833 $\frac{27}{11}$	6	7	174	—	Församlingens pastor och kyrkovårdar.	
Magasinsfonden i Loshults socken.	Årliga räntan af fondens kapital användes för inköp af mjöl till fattiga inom Loshults socken.	Enkan Hanna Nilsson i Loshult.	1847 $\frac{25}{9}$	Alla församlingens fattiga	900	15,000	—	{Fyra bland stiftarens anhöriga utsedda personer.	
Prosten Kristian Schönbecks donation i Norra Mellby socken.	Understöd åt någon fattig person i N. Mellby socken.	Kristian Schönbeck, kyrkoherde i N. Mellby.	1805 $\frac{2}{9}$		1	10	—	—	Kyrkoherden i N. Mellby.
Ehrenborgska och Raabska fonden i Häglinge socken.	Att lindra fattigvården inom Häglinge socken.	Kammarherre C. D. Ehrenborg och frih. J. Raab.	1845 $\frac{1}{1}$	—	—	148	—	Kommunalnämnden i Häglinge socken.	3)
Enkefriherrinnan C. U. Raabs stiftelse i d:o socken.	Att underlätta fattigvården inom Häglinge socken.	Enkefriherrinnan C. U. Raab, f. Ehrenborg.	1862 $\frac{1}{12}$	—	—	827	—	D:o d:o	4)
Möllerströmska fonden i Tjörnarps socken.	Årliga räntan fördelas på 5 välfredade ålderstigna personer inom Tjörnarps socken.	Garverifabrikör C. M. Möllerström.	1888 $\frac{22}{7}$	5	40	1,000	—	Kyrkorådet i Tjörnarps sn.	

Jonas Ripas donationsfond i Åhus.	Räntan utdelas hvarje år till fattige i Åhus by.	Sjökapten Jonas Ripa och härads höfding Aug. Th. Ripa.	1850 ²¹ / ₁₂	9	75	1,500	—	Skolefundsdirektionen i Åhus.	
Petronella Bergs donationsfond i d:o.	Räntan utbetalas årligen till fattiga enkör och ogifte gamla behöfvande.	Petronella Berg.	1869 ⁴ / ₂	9	50	1,000	—	En direktion af 3 personer.	
Melanderska stiftelsen i d:o.	Då gåfvan, 1,500 kronor, genom tillagd ränta, hvaraf dock ² / ₃ årligen skola utdelas till behöfvande i socknen, uppgått till 9,000 kronor, skall derfor ett fattighus byggas.	Pigan Elna Jakobsdotter.	1840 ³¹ / ₁₂	59	146	4,303	—	Kommunalnämnden i Åhus socken.	
Korvinska fonden i Vestra Vrams socken.	Räntan utbetalas årligen inom socknen till 4 årlige och mindre bemedlade, som icke åtnjuta fattigbidrag.	Mamsell Ulrika Korvin.	1852 ⁸ / ₁₀	4	180	3,000	—	Vestra Vrams kommunalnämnd.	
Mårten Lassons räntebehållning i Östra Nöbbelöfs s:n.	Utdelning vid jultiden till de mest behöfvande i socknen af årliga räntan af fondens kapital.	F. åboen Mårten Lasson i Gislöf.	1878 ³ / ₆	26	50	1,000	—	Kommunalnämnden i Ö. Nöbbelöfs socken.	
Åke Anders enkas fond i Östra Tommarps socken.	Utdelning till de 3 äldste af socknens fattige af årliga räntan.	Enkan Hanna Olsdotter.	1872 ¹⁶ / ₆	3	25	550	—	Fattigvårdsstyrelsen i Ö. Tommarps socken.	
Löfdahlska fonden i d:o socken.	Utdelning till 2 af socknens fattige af årliga räntan.	Bengta och Kersti Löfdahl.	1879 ⁸ / ₁₂	2	6	100	—	D:o d:o.	
b) Stiftelser och inrättningar för barnavård och barnundervisning.									
Kallenbergiska fonden i Båstad.	Årliga räntan skall användas till minderåriga medellösa barn i Båstad dels till underhåll och dels till insättning i lifräntestalt.	Fil. doktor Carl Gustaf Kallenberg i Ornsköldsvik.	1882 ²⁷ / ₁	1	180	4,000	—	Pastor och kommunalstyrelse i Båstad.	
Gahmska fonden i d:o.	Att befrämja folkundervisningen genom årlig utdelning af räntan å fondens kapital till välartade och flitiga skolbarn.	Kyrkoherden G. S. Gahm.	1864 ²⁹ / ₆ 1866 ⁹ / ₆	14	58	1,160	—	Skolrådet i Båstad.	
Börjessonska fonden i d:o.	D:o d:o d:o	Sjökapten B. Börjesson och hans hustru Sofia Börjesson.	1866 ¹² / ₁₁	66	141	3,159	—	D:o d:o.	
G. S. Gahms donation i Hjernerps socken.	Årliga räntan å kapitalet utdelas till fattiga nattvardsbarn.	Kyrkoherden G. S. Gahm i Hjernerp.	1853 ¹ / ₁₀	9	25	500	—	Kommunalnämnden i Hjernerp.	
Braunska donationen i d:o socken.	Att understödja fattiga nattvardsbarn.	Smeden A. Braun.	1881 ²³ / ₃	10	25	500	—	D:o d:o.	
Dufveska donationsfonden i Osby socken.	Att genom årliga räntan bestrida afgifterna för en fattigskolinrättning i Osby.	Kronolänsman Lars Dufva.	1833 ²² / ₇	—	545	10,991	—	Skolrådet i Osby.	
Fattiga barns undervisningsfond i d:o socken.	Att bereda undervisning åt fattiga barn i Osby socken.	Enkan Sissa Tufvasdotter och pigan Kjerstin Hansdotter.	1828 ²⁰ / ₇	Fattiga barn	221	4,063	—	D:o d:o.	
Rooska stipendiifonden i Stoby socken.	Årliga räntan användes till premier åt medellösa, för sedlighet, flit och stadig skolgång utmärkta skolbarn att i sparbanken insättas och förräntas, till dess barnen uppnått myndig ålder.	Folkskoleläraren Wilhelm Roos.	1874 ³¹ / ₁₂	56	333	6,903	—	Kyrkoherden i Stoby, Stoby skolrotes skolrådsmedlemmar och två å kyrkostämman utsedda personer. Skolrådet i Stoby.	
Anna Roosvalls fond i d:o socken.	Årliga räntan utdelas till beklädnad och understöd vid skolgång till obemedlade och anständiga flickor inom Stoby socken, hvilka icke njuta full fattigförsörjning.	Inspektoren Åke Roosvall och hans hustru Cecilia B. Roosvall.	1876 ³ / ₆	9	65	1,004	—		
Enkefriherrinnan C. U. Raabs stiftelse i Häglinge s:n. Skolefondskassan i Åhus.	Att underlätta afgifter till skolväsen och fattigvård inom Häglinge socken. Att af räntan aflöna lärare i skola för gossar, derifrån inträde i 3:dje eller 4:de klassen vid elementarläroverk kan erhållas.	Enkefriherrinnan C. U. Raab, född Ehrenborg. Kyrkoherden Sven Aulin, tullförvalt. Johan Schaar, sjökaptenerna N. Mauritzson, J. Hansson m. fl.	1862 ¹ / ₁₂ 1801 ¹² / ₁	— 1	75 1,200	600 20,360	600 —	Skolrådet och fattigvårdsstyrelsen i Häglinge socken. En utsedd direktion.	
Fruentimmersarbetsföreningens i d:o kassa.	Att i en framtid bilda en privat flickskola i Åhus för undervisning såväl i folkskolans ämnen som äfven i främmande språk och handarbeten.	Fru Emma Lovén, Ida Ripa, Emilia Sjöström, Lovise Carlsson m. fl.	1872 ¹³ / ₂	—	—	2,753	—	Direktionen för skolefondskassan i Åhus.	
Ahlstedt-Krookska fonden i Trolle-Ljungby socken.	Att lemna understöd åt sådana fattiga skolbarn, som ej erhålla hjälp af fattigvården.	Hushållerskan Kristina Elisabeth Ahlstedt och enkan Elisabeth Krook.	1857 ²⁷ / ₇ och 1875 ¹² / ₄ 1868 ⁷ / ₃	40	248	9,922	—	Trolle-Ljungby församlings skolråd.	
Kyrkoherden G. S. Gahms donation till Esphults församling.	Att utdela goda böcker eller kläder åt flitiga skolbarn.	Kyrkoherden G. S. Gahm i Hjernerp.	1868 ⁷ / ₃	10	31	631	—	Skolrådet i Esphult.	
Kyrkoherden G. S. Gahms donation till Linderöds församling.	D:o d:o d:o	D:o d:o d:o	1868 ⁷ / ₃	10	31	631	—	Skolrådet i Linderöd.	
Esphults och Linderöds bibelkassa.	Att anskaffa biblar åt konfirmander, som ej af fattigvården eller andra erhålla sådana.	Kyrkoherden C. E. Trägårdh.	1884 ¹⁶ / ₄	3	9	94	—	Tjänstförrättande pastor i församlingarne under kontroll.	
Fru Josefina Trägårdhs, född Löfgren, fond i Esphults socken.	Att lemna premier åt flitiga barn i Esphults småskola.	Fru Josefina Trägårdh, född Löfgren.	1885 ³⁰ / ₃	6	3	103	—	Skolstyrelsen i Esphult.	
Hanna Olssons i Liarum donation i d:o socken.	Att lemna beklädnad till fattiga konfirmander, sedan kassan vunnit bestämd tillväxt.	Åbon Nils Olsson.	1890 ⁹ / ₁₂	—	—	50	—	Tjänstförrättande pastor i Esphult.	
Anders Thuressons minne i Hvitaby socken.	Att lemna underhåll och undervisning åt fattiga barn.	Åbon Anders Thuresson i Hjelmaröd.	1888 ¹⁰ / ₆	7	124	1,000	—	Hvitaby sockens kommunalnämnd.	

Tab. 8. (Forts.) FROMMA STIFTELSER, STIPENDIIFONDER, PENSIONSANSTALTER M. M.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
Stiftelsens namn.	Stiftelsens ändamål.	Stiftarens namn och yrke.	Stiftelsens år och dag.	Utdelning under år 1890		Stiftelsens storlek vid slutet af år 1890.		Stiftelsen förvaltas af:	Anmärkingar.
				till nedanstående antal personer.	af nedanstående hela belopp. Kronor.	Kapital. Kronor.	Deraf värde af fastigheter. Kronor.		
c) Stipendiifonder och andra stiftelser för undervisning.									
Östra Göinge härads sparbanks stipendiifond.	Att bereda understöd åt tvenne medellösa ynglingar, studerande vid allmänt läroverk.	Östra Göinge härads sparbank.	1866 ²¹ / ₂	—	—	3,000	—	Östra Göinge härads sparbanks direktion.	7)
d) Stiftelser för sjukvård, sjuk- och begravningskassor.									
Bad- och sjukkasseeffonden i Båstad.	Årliga räknten skall utdelas till en fattig sjuk badgäst från annan ort.	C. Fr. Platen och Carl Tiljander jemte badgäster 1873.	1873 ¹⁹ / ₇	—	—	287	—	Pastor, läkare och ordföranden i Båstads kommunalnämnd.	8)
Handtverksföreningens i Båstad kassa.	Att lemna medlemmar af föreningen sjuk- och begravningshjälp.	Handtverkare i Båstad.	Obekant	4	155	4,710	—	Sju medlemmar af föreningen.	9)
Torekovs arbetareförenings sjukhjelps- och begravningskassa.	Att bereda medlemmarne sjuk- och begravningshjälp.	Sjöfolk och fiskare i Torekov.	1883 ²⁰ / ₁	6	106	2,656	—	En styrelse af sju medlemmar.	10)
Rebbelberga hundramanna- och qvinnoförening.	Att lemna sjuk- och begravningshjälp till medlemmarne.	Organisten Fredr. Persson.	1883 ¹⁹ / ₃	17	469	2,171	—	En styrelse af sex män och tre qvinnor.	11)
Höja sockens hundramanna- förening.	Att vid sjukdomstillfällen och dödsfall inom föreningen lemna sjuk- och begravningshjälp.	Folkskoleläraren N. Olsson.	1882 ⁷ / ₉	24	711	751	—	En styrelse af 9 personer.	12)
Klippans sjukhjelpsörening i Vestra Sönnarslöfs socken.	Att åt arbetare vid Klippans pappersbruk lemna understöd vid sjukdomsfall samt begravningshjälp m. m.	Bruksegaren C. A. Bock och bruksarbetare.	1863 ³¹ / ₁	49	1,212	2,508	—	En styrelse bestående af egeren af Klippans pappersbruk och 3 bruksarbetare derstädes.	13)
Åby och dess omnejds sjuk- och begravningshjelpsörening i Gråmanstorps s:n.	Att bereda medlemmarne sjuk- och begravningshjälp.	Medlemmar i föreningen.	1887 ⁶ / ₄	15	435	381	—	En af föreningen utsedd styrelse.	14)
Åby-Klippans arbetareförenings sjuk- och begravningsfond, i Gråmanstorps och Vestra Sönnarslöfs s:r.	Att bereda medlemmarne sjuk- och begravningshjälp.	Maskinmästaren C. J. Sundman och bruksarbetaren M. Ohlin.	1886 ¹ / ₂	48	1,113	1,922	—	Enstyrelse af 12 medlemmar.	15)
Åby-Klippans helykterhets sjuk- och begravningshjelpsörening i Gråmanstorps s:n.	Att till medlemmar af föreningen vid förekommande sjukdoms- och dödsfall utbetala sjuk- och begravningshjälp.	Goodtemplare och templare.	1889 ¹ / ₄	5	43	357	—	En styrelse af 5 personer.	16)
Goodtemplarlogen Lugnets sjuk- och begravningskassa, i Riseberga socken.	Att bereda medlemmarne sjuk- och begravningshjälp.	Muraren A. J. Lundqvist.	1882 ¹⁷ / ₁₂	2	65	610	—	En af medlemmarne utsedd styrelse.	17)
Osby sockens donerade sjukfond.	Årliga räknten skall användas till bekostande af läkarehjälp och läkemedel åt obemedlade personer, som ej njuta fattigvård.	Kyrkoherden Troed Brodin.	1890 ⁵ / ₈	1	9	1,528	—	Pastor, kommunalstämmo- och kommunalnämnds ordförande i Osby socken.	18)
Handtverksföreningens sjuk- och begravningskassa i Hesselholm.	Att lemna sjuk- och begravningshjälp till stiftelsens medlemmar.	Målaremästaren Joh. E. Karlsson.	1881 ¹³ / ₂	12	437	1,547	—	Styrelse af 5 personer.	18)
Läkareaföningsfonden i Åhus socken.	Att i en framtid lemna bidrag till afönning åt en läkare i Åhus.	Kronolänsmannen H. P. Petersson, konsul T. L. Torén m. fl.	1873	—	—	1,667	—	Sparbanken i Åhus.	
Åhus hundramannaförening.	Att lemna sjuk- och begravningshjälp åt medlemmarne.	Husegaren Carl Hofve.	1881 ⁴ / ₂	18	424	1,978	—	En styrelse af 12 personer.	19)
Rinkaby sockens sjuk- och begravningsförening.	Att bereda sjuk- och begravningshjälp åt föreningens medlemmar.	Skollärare Östberg.	1889 ²⁰ / ₆	6	33	160	—	En utsedd kassaförvaltare.	20)
Gustaf Adolfs sockens sjuk- och begravningsförening.	Att utdela sjuk- och begravningshjälp till föreningens medlemmar.	Skollärare Anders Åhlund.	1888 ² / ₁₂	2	67	430	—	D:o d:o.	21)
Nosaby sockens sjuk- och begravningskassa.	Att lemna föreningens medlemmar sjuk- och begravningshjälp.	Organisten C. J. Stockenberg och urmakaren E. Holmberg.	1884 ¹⁷ / ₈	9	144	504	—	D:o d:o.	22)
Fjelkinge sjukhjelpsörening, i Fjelkinge socken.	Att bereda medlemmarne sjuk- och begravningshjälp.	Flere ej namngifne handtverkare och arbetare.	1884 ⁹ / ₃	1	14	681	—	En styrelse af 6 personer.	23)
Köpinge sockens sjuk- och begravningskassa.	Att bereda medlemmarne sjuk- och begravningshjälp.	Kantor M. Cederholm, skolläraren P. Andersson och åbon John Pehrsson.	1884 ²⁸ / ₈	3	132	744	—	En styrelse af 7 personer.	24)
Norra Åsums sockens sjuk- och begravningskassa.	Att lemna sjuk- och begravningshjälp till delegarne.	N. Heurlin och N. P. Högfeldt m. fl.	1882 ²⁶ / ₃	20	359	407	—	D:o d:o.	25)
Vä hundramannaförening, i Vä socken.	Att åt föreningsmedlemmarne lemna sjuk- och begravningshjälp.	Föreningsmedlemmar.	1885 ¹¹ / ₄	13	216	382	—	En af föreningen vald bestyrelse.	26)

Esphults församlings sjuk-kassa.	Att bekosta medicin och läkarevård för mindre bemedlade församlingsmedlemmar, då kassan uppnått stadgad storlek.	Pastor I. Gertz och kyrkoherden C. E. Trägårdh.	1878 ¹⁰ / ₈ 1884 ¹⁶ / ₄	—	—	126	—	Kyrkorådet i församlingen.	
Linderöds församlings sjuk-kassa.	D:o d:o d:o.	Åbou Jöns Andersson i Tö-rastorp.	1877 ¹² / ₁	—	—	123	—	Linderöds sockens kyrkoråd.	
Esphults sockens likvagns-kassa.	Att bidraga till mindre bemedlade församlingsmedlemmars begravning.	Kassan är samlad af afgifter för uthyrning af likvagnen.	1871	—	—	184	—	Pastor i församlingen.	
Rörums sockens sjukhjuls-förening.	Att lemna sjuk-, läkare- och begravningshjelp.	F. nämndemannen Nils Nilsson i Rörum.	1890 ¹ / ₄	4	85	52	—	En utsedd kassaförvaltare.	27)
Vallby arbetareförenings sjuk- och lifräntekassa.	Att lemna sjuk- och begravningshjelp samt understöd åt ålderstigne.	Vallby arbetareförening.	1877 ³¹ / ₃	8	126	5,894	—	En styrelse af 8 personer.	28)
Sjömanslagets sjuk- och begravningskassa, i Östra Hoby socken.	Att lemna sjuk- och begravningshjelp åt medlemmarne.	F. d. skepparen N. F. Boberg m. fl.	1885 ¹¹ / ₅	45	473	2,049	—	En styrelse af 7 personer.	29)
Hammenhögs arbetareförenings sjuk- och lifräntekassa, i Hammenhögs s:n.	Att utdela sjukhjelp och lifränta.	Hammenhögs arbetareförening.	1882 ²⁵ / ₈	—	—	1,807	—	En af föreningen utsedd medlem.	30)
Ingelstorps sockens sjukhjuls- och arbetareförening.	Att utdela sjuk- och begravningshjelp åt delegarne.	Ingelstorps arbetareförening.	1885 ²⁸ / ₂	12	90	1,598	—	En af föreningen utsedd styrelse af 8 personer.	31)
Tomelilla arbetareförening, i Tryde socken.	Att bereda medlemmarne tillfällig sjuk- och begravningshjelp.	Smeden N. H. Pettersson.	1878 ¹⁹ / ₁₀	4	40	912	—	En af föreningen utsedd medlem.	32)

e) Pensionsanstalter.

Torekovs enke-kassa.	Att till enkor efter aflidne delegare lemna understöd af halfva årsräntan. Andra hälften af räntan lägges till kapitalet.	Sjökaptenen.	1781 ¹⁶ / ₂	19	172	6,997	—	Fem styrelseledamöter.	33)
J. E. Romares pensionsfond, i Torekov.	Att bereda en årlig pension af 75 kronor åt den minst bemedlade sjökaptan i Torekov.	Sjökaptenen J. E. Romare.	1852 ³ / ₁₀	1	75	1,750	—	En styrelse af 6 personer.	
von Reiserska stiftelsen i Ör-kelljunga socken.	Pensioners, brudgäfvors och stipendiens utdelande samt underhållande af en folkskola.	Anders von Reiser, titulerad landshöfding.	1780 ¹⁰ / ₁₁ med tilläg 1782 ²⁵ / ₃	37	3,992	352,630	141,000	En styrelse bestående af landshöfdingen i länet, prosten i kontraktet, pastor i Ör-kelljunga och en kassadirektör.	
Tjenarnes i Osby socken pensionskassa.	Att bereda gratifikationer åt tjenare, som med godt vitsord tjänat på samma ställe inom kommunen i minst fem på hvarandra följande år.	Flera enskilda personer hafva sammanskjutit fonden.	1872 ³ / ₁	4	42	1,287	—	Kommunalnämnden i Osby socken.	
Vestra Göinge härads lifräntefond.	Årliga räntan användes till insättning i lifränteanstalt för barn af obemedlade föräldrar inom Vestra Göinge härad med minst 5, högst 10 kronor för hvarje, under vilkor att den församling, barnet tillhör, för ändamålet tillskjuter lika stort belopp.	Riksdagsmannen O. B. Olsson och hans hustru Elna Olsson, i Maglehult.	1877 ³¹ / ₈	44	220	11,833	—	Domare och nämnd i Vestra Göinge härads domsaga.	
Villands härads prestenke- och pupillkassa.	Att lemna årligt understöd till prestenkor och till omyndiga samt sjukliga och vanföra barn efter aflidna prester inom häradet.	Villands härads presterskap.	1750 ² / ₅	15	1,115	21,920	—	En af kassans delegare utsedd kurator.	34)
Esphults pastorats prestenke- och pupillkassa.	Att lemna understöd åt enkor och barn efter kyrkoherdar i Esphult.	Kyrkoherden C. E. Trägårdh.	1871 ²⁸ / ₁₂	—	—	1,070	—	Kyrkoherden i Esphult under kontroll af häradsprosten.	35)
Träne prestenke- och pupill-kassa.	Att lemna understöd åt enkor och barn efter kyrkoherdar i Träne.	Kyrkoherden S. G. Björck.	1879 ²⁰ / ₁₂	—	—	195	—	Kyrkoherden i Träne under kontroll af kontraktsposten.	
Albo och Jerrestads härads gamla prestenke- och pupillkassa.	Att bereda pension åt aflidne delegares enkor och barn (åt son till fyllda 21 år och åt dotter så länge hon lever ogift).	Häradsprosten magister Lars Rubenius m. fl. kyrkoherdar.	1793 ¹² / ₆	17	383	5,575	—	En styrelse af 5 af kontraktets kyrkoherdar.	36)
Albo och Jerrestads härads nya prestenke- och pupill-kassa.	D:o D:o d:o.	Prosten P. S. Falck, J. R. Falck, Pehr Nyman m. fl.	1837 ¹³ / ₉	13	241	4,286	—	Samma styrelse som föregående.	37)
Albo och Jerrestads härads prestenke- och pupillkassas reservationsfond.	D:o D:o d:o.	Prosten A. B. Holst, prosten J. R. Falck m. fl.	1855 ¹³ / ₆	11	277	4,928	—	D:o d:o.	38)
Prosten Lorenz Christian Kemners gåfvofond.	Att bereda pension åt fattiga prestenkor och barn inom Albo och Jerrestads härad, sedan prostinnan Kemner, hvilken under sin lifstid uppbar räntan, aflidit.	Prosten Lorenz Christian Kemner.	1876 ¹⁶ / ₆	1	165	2,774	—	Samma styrelse som för häradsrådets öfriga prestenkassor.	
Ingelstads härads prestenke- och pupillkassa.	Att utdela pension åt enkor och ogifta döttrar efter prester inom Ingelstads kontrakt.	Ingelstads härads prestersk.	1747 ²⁹ / ₆	13	1,188	22,317	—	För närvarande kyrkoherden i Glemminge.	39)
Nymanska donationen i Qverrestads socken.	Att dels utdela pension, dels anskaffa bostad åt prest-enkor i Qverrestad eller, om sådana icke finnas, åt enkor, som åtnjuta pension från Ingelstads kontraktsgemensamma enke-kassa, utdela ² / ₃ af årliga räntan.	Kyrkoherden Carl Fr. Nyman i Qverrestad.	1817 ²⁶ / ₉	6	17	1,142	—	D:o d:o.	

f) Andra stiftelser och invättningar.

Åhus kyrkas och församlings privata kassa.	Räntan skall användas till bekostande af underhåll och skötsel af tornuret och orgeln i Åhus kyrka äfvensom till anskaffande af prydnader derstädes.	Tullförvaltare Göran Gram, handlande och sjöfarande i Åhus.	1748 ¹⁴ / ₇	—	30	1,500	—	Skolefondsdirektionen i Åhus.	
--	--	---	-----------------------------------	---	----	-------	---	-------------------------------	--

Tab. 8. (Forts.) FROMMA STIFTELSE, STIPENDIIFONDER, PENSIONSANSTALTER M. M.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
Stiftelsens namn.	Stiftelsens ändamål.	Stiftarens namn och yrke.	Stiftelsens år och dag.	Utdelning under år 1890		Stiftelsens storlek vid slutet af år 1890.		Stiftelsen förvaltas af:	Anmärknin- gar.
				till nedan- stående antal personer.	af nedan- stående hela belopp. Kronor.	Kapital. Kronor.	Deraf värde af fastig- heter. Kronor.		
John Mårtenssons i Knopp- arp gåfvomedel, i Linder- röds socken.	Att, efter det kassan vunnit bestämd tillväxt, bidra- ga till höjande af gudstjensten i Linderöds kyrka.	Kyrkovärden John Mårtens- son.	1884 27/12	—	—	134	—	Kyrkostyrelsen i Linderöd.	
Nils Mårtenssons i Knopparp gåfvomedel i d:o s:n.	Att försköna och underhålla Linderöds kyrkogård.	D:o D:o D:o	1872 21/12	—	10	258	—	D:o d:o	
		Summa	—	1,061	23,634	710,276	164,800		
B. Kristianstads stad.									
<i>a) Stiftelser för egentlig fattigvård, för s. k. pauvres honteux och dylikt.</i>									
J. H. Dahls fond.	Räntan utdelas till sådana personer inom samhället, som äro sjuka och fattiga.	Handlanden J. H. Dahl.	1835 21/6	50	750	16,667	—	Drätselkammaren.	40)
Föreningen Vänner till pau- vres honteux.	Att lemna understöd åt pauvres honteux i Kristianstad.	Några stadens fruor.	1878 16/2	33	1,250	19,889	—	En direktion.	
<i>b) Stiftelser och inrättningar för barnavård och barnundervisning.</i>									
Vedfonden.	Afkastningen användes för folkskolans allmänna behof.	Ej känt.	Okänd	—	632	14,721	—	Skolrådet.	
Kyrkoherden H. J. Hjorts fond.	Beispisning af barnen i Vendes artilleriregementes skola å stiftelsedagen.	Kyrkoherden H. J. Hjort.	1819 16/12	32	8	150	—	Styrelsen för regementets barnskolekassa.	41)
Rosentvistska fonden.	Användning för folkskolans allmänna behof.	Öfverste Rosentvist.	1845 31/7	—	72	1,444	—	Skolrådet.	
Enighetssällskapets fond.	Räntan användes till premier dels vid högre allmänna läroverket, dels vid folkskolan i mindre belopp.	Ett upplöst sällskap i staden.	1847 11/4	Flere	113	2,250	—	D:o.	42)
Gyllenkrookska fonden.	Att utbetala årliga räntan till en gosse och en flicka i folkskolan.	Baron F. Gyllenkrook.	1855 26/1	2	25	500	—	D:o.	
Rotkirkska fonden.	Att användas till småbarnsskolans allmänna behof.	Öfverstelöjtnant F. Rotkirk.	1857 2/4	—	100	2,000	—	D:o.	
Kristianstads elementarläro- verks premiefond.	Premium för välskrifning åt lärjunge i en af de två nedersta klasserna.	Anonym gifvare.	1871 3/5	1	5	190	—	Läroverkskollegium.	
Sångpremierfonden.	Premium åt skolyngling för sång.	Musikläraren P. H. Kemner.	1876 8/6	1	5	134	—	D:o.	
J. H. Dahls flickskola.	Att för borgerskapets i Kristianstad och andre stadens invånares döttrar i synnerhet sådana, hvilkas föräl- drar sakna förmåga att sådant bekosta, bereda utan någon afgift undervisning i kristendomskunskap och nyttiga handaslöjder.	Handlanden Johan Henrik Dahl.	1835 21/6	—	—	79,225	10,707	En direktion af 6 personer.	
Dahlska apologistfonden.	Att sådana obemedlade stadens ynglingar, hvilka egna sig åt näringar, må njuta fri undervisning i franska, tyska och engelska språken samt i räknekonsten etc.	Handlanden J. H. Dahl.	1835 21/6	—	—	97,035	—	Läroverkskollegium.	43)
Kristianstads barnhem.	Att bereda vård och uppfostran åt sådana fattiga barn af kvinnokönet, hvilka äro i saknad af nödig för- äldravård.	Några stadens damer.	1867 9/11	12	1,868	38,600	9,600	En styrelse af 6 ledamöter.	
Kungl. Vendes artillerirege- mentes barnskolekassa.	Att bestrida kostnaden för regementets barnskola.	Regeringen.	Kungl. bref 1818 10/3	35	777	40,423	—	Regementets skoldirektion.	44)
<i>c) Stipendiifonder och andra stiftelser för undervisning.</i>									
Åbergska stipendiifonden.	Att fattiga ynglingar af ofrälse stånd, födde i Kristian- stad, må erhålla medel till underhåll och fri under- visning i trivialskolan.	Brukspatron J. A. Åberg.	1823 27/7	6	594	—	—	Akademiska konsiatoriet i Lund.	45)
Roldhiska stipendiifonden.	Stipendium åt lärjunge vid läroverket.	Inspektor C. M. Roldh.	1725 14/6	1	15	300	—	Läroverkskollegium.	
Ramelska stipendiifonden.	"Renten skall årligen utdelas till fire af scholens per- soner, som kunde finnes skickelige, flitige och sedrue".	Malte Juel och Anna Ramel å Maltesholm.	1649 4/3	1	15	250	—	D:o.	46)
Gyllenkrookska stipendiifon- den.	Räntan utdelas åt 2 lärjungar, den ene behöfvande och den andre till uppmuntran för flit, kunskap och goda seder.	Majoren, friherre Fr. Gyl- lenkrook å Sinclairsholm.	1861 3/5	2	50	1,000	—	D:o.	
Friherre Fr. Gyllenkrooks do- nation.	Ursprungligen tvenne årliga stipendier vid Vendes ar- tilleriregementes barnskola, nu vid allmänna läro- verket.	Majoren friherre Fr. Gyllen- krook å Sinclairsholm.	1861 4/5	2	20	507	—	D:o.	47)
Unionsfonden.	Stipendium åt lärjunge.	Vicepastor H. Andersson och lektor Fr. Hagerlöf.	1864 4/11	—	—	603	—	D:o.	48)

Kristianstads prestsällskaps stipendiifond.	Stipendium åt lärjunge vid allmänna läroverket.	Kristianstads prestsällskap.	1868	1	20	526	—	Läroverkskollegium.	
Wredmanska stipendiifonden för allmänna läroverket.	Stipendier åt lärjungar vid allmänna läroverket, sedan de inträdt i femte klassen.	Länsbokhållaren F. Wredman.	1872 ²⁰ / ₂	5	375	10,845	—	D.o.	49)
Wredmanska stipendiifonden för folkskolan.	Räntan utdelas i stipendier om 30 kronor till lika många gossar som flickor i folkskolan.	Länsbokhållaren F. Wredman.	1872 ²⁰ / ₂	18	540	10,380	—	Skolrådet.	50)
Schmittska stipendiifonden.	Stipendium åt lärjunge tillhörande Kristianstads stad.	Fröken Eudoxie Schmitt.	1875 ¹⁴ / ₅	1	20	638	—	Läroverkskollegium.	
Gustafssoniska stipendiifonden.	Stipendium åt 2 lärjungar vid Kristianstads allmänna läroverk.	Kammakareälderman G. Gustafsson.	1874 ²⁹ / ₁₂	2	60	1,609	—	D.o.	
1875 års stipendiifond.	Att genom stipendier understödja begåfvade och välartade lärjungar.	Genom subskription insamladt vid invigning af stadens läroverkshus.	1875 ¹ / ₁₂	8	410	16,398	—	D.o.	
Ljunggrenskastipendiifonden.	Stipendium tilldelas lärjunge vid dimission till universitetet att af honom åtnjutas tills han avslutat sin akademiska kurs.	Grosshandlanden C. I. F. Ljunggren.	1875 ¹⁰ / ₁₂	1	100	2,560	—	D.o.	
Gyllenkrookska förstärkningsfonden.	Att bibehålla Gyllenkrookska stipendiernas storlek vid det belopp testator fastställt.	Vendes artilleriregementes skoldirektion.	1889 ⁵ / ₉	2	10	338	—	D.o.	
Hörstedtska stipendiifonden.	Stipendium för en inom Kristianstad född, der boende obemedlad, för flit och sedlighet väl vitsordad yngling i någon af läroverkets högre klasser.	Fabriksidkaren A. T. Hörstedt i Malmö.	1881 ²¹ / ₅	—	—	2,528	—	D.o.	51)
Kristina Nilssons stipendiifond.	Stipendium åt en flitig och om möjligt med musikalisk begåfning utrustad obemedlad yngling.	Sångerskan Kristina Nilsson-Rouzaud.	1887 ¹² / ₁₀	1	25	524	—	D.o.	
Herman Håkanssonns minne.	Stipendium åt en i Kristianstad född, fattig, flitig och särdeles anständig lärjunge i allmänna läroverkets fjerde klass.	Handlanden N. Håkansson.	1885 ¹⁶ / ₆	1	50	1,095	—	D.o.	52)

d) Stiftelser för sjukvård, sjuk- och begravningskassor.

Industriidkarnes hundramannaförening.	Att bilda en gemensam sparkassa, hvarur medlemmar mot säkerhet erhålla lån, samt att vid sjukdom och dödsfall lemna hjälp.	Guldsmeden O. Hörlin m. fl.	1881 ¹³ / ₈	22	686	2,366	—	En af delegarne vald styrelse.	53)
Industriidkarnes begravningsförening.	Att vid timade dödsfall utbetala begravningshjälp till delegares sterbhus.	A. Frick, G. Vogt m. fl. yrkesidkare.	1728 ¹⁸ / ₉	6	497	4,437	—	En af delegarne.	54)
Ljunggrens verkstads sjuk- och begravningskassa.	Att lemna sjuk- och begravningshjälp åt kassans medlemmar.	Verkstadsarbetarne.	1863 ²¹ / ₁₁	300	3,723	4,795	—	Ljunggrens verkstads aktiebolags disponent.	55)
Cigarrarbetareföreningens rese-sjuk- och begravningshjelpskassa.	Att bereda reshjälp samt sjuk- och begravningshjälp åt medlemmar i föreningen.	Tolf cigarrarbetare.	1874 ¹⁶ / ₂	15	74	600	—	En ordförande och en kassör.	56)
Allmänna sjuk- och begravningskassan i Kristianstad.	Att vid inträffande sjukdoms- eller dödsfall bland delegarne bereda understöd åt den sjuke eller hjälp till den afidnes jordande.	Guldsmeden O. Hörlin m. fl.	1866 ¹ / ₅	4	46	1,449	—	En af delegarne.	57)
Hundramannaföreningen n:r 1.	Utbetalning af sjuk- och begravningshjälp.	A. Bengtsson, O. Hörlin, N. A. Holmgren, P. Olander, O. O. Dahl.	1877 ²¹ / ₁₀	21	574	3,598	—	En styrelse af 5 personer.	58)
Wendistföreningen.	Att bereda begravningshjälp åt afidna medlemmar.	Postiljon A. Sjörén.	1881 ²⁸ / ₈	1	50	2,100	—	En styrelse af 6 personer.	59)

e) Pensionsanstalter.

Gahmska välgörenhetsstiftelsen.	Understöd åt behöfvande enkör och barn samt äldre ogifta döttrar efter officerare, civila embetsmän och underofficerare, tillhörande Kungl. Vendes artilleriregemente.	Kyrkoherden G. S. Gahm.	1867 ² / ₃	54	653	8,448	—	Chefen och officerare vid Kungl. Vendes artilleriregemente.	
Första likkompaniet.	Att bereda årlig pension åt enkör och barn efter afidnen medlem samt biträda vid afidnen medlems bärande till grafven.	Stadens handlande m. fl.	1698 ²⁷ / ₁₂	21	1,297	47,667	—	1 älderman, 2 ledamöter och 1 kassaförvaltare efter årligt val.	60)
Magistratens och borgerskapets med fleras pensionsinrättning.	Att bereda pensioner till delegare samt deras enkör och minderåriga barn.	Borgerskapet.	1858 ²⁹ / ₁	120	4,361	97,488	—	En styrelse af 5 delegare.	61)
A. Werlins understöds- och pensionsfond.	Utdelning af pensioner till fattiga handverkare och industriidkare eller deras enkör och barn.	Kopparslagaren A. Werlin.	1889 ¹⁰ / ₁	13	1,300	40,000	—	Drätselkammaren.	
Kungl. Vendes artilleriregementes pensionsinrättning.	Att åt officerare, läkare, underofficerare och manskap vid regementet, hvilka taga afsked, bereda utsigt till lugnare utkomst på alderdomen.	Regementets officerskår.	Okänt	266	9,455	183,378	—	En direktion.	62)
Kungl. Vendes artilleriregementes underofficerskårs enke- och pupillfond.	Att åt afidne underofficerares vid regementet enkör och barn lemna årligt understöd eller pension samt meddela begravningshjälp åt ogift delegare.	Regementets underofficerskår.	1867 ¹⁵ / ₉	19	1,718	19,936	—	En direktion af 5 underofficerare.	63)
		Summa	—	1,080	32,343	779,591	20,307		

Tab. 8. (Forts.) FROMMA STIFTELSE, STIPENDIIFONDER, PENSIONSANSTALTER M. M.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
Stiftelsens namn.	Stiftelsens ändamål.	Stiftarens namn och yrke.	Stiftelsens år och dag.	Utdelning under år 1890		Stiftelsens storlek vid slutet af år 1890.		Stiftelsen förvaltas af:	Anmärkingar.
				till nedanstående antal personer.	af nedanstående hela belopp. Kronor.	Kapital. Kronor.	Deraf värde af fastigheter. Kronor.		
C. Simrishamns stad.									
Trettonde-Novemberfonden.	Att af fondens ränta lemna understöd åt obemedlade, på kusten från och med Skepparps å i norr till Malmöhus läns gräns i vester bosatta personer, som utan sitt förvållande genom olyckshändelse på sjön eller annan sjöskada bragts i nöd.	Komitén för understödjande af de genom stormen d. 13 nov. 1872 nödlidande kustboarne i länets sydöstra del.	1873 ¹⁰ / ₆	3	235	14,010	—	En af 5 personer bestående direktion, hvars ordförande utses af Konungens Befallningshafvande och hvars 4 ledamöter väljas. Direktiöns 4 valde ledamöter utses af Simrishamns stad samt Östra Hoby, Simris eller Östra Nöbbelöfs och Södra Mellby socknar.	64)
Landgrenska stipendiifonden.	Räntan tilldelas behöfvande flitiga lärjungar vid Simrishamns pedagogi.	Rektor A. Landgren.	Första utdelning 1860 ¹⁰ / ₆ 1878 ³¹ / ₁₂	2	13	360	—	Läroverkskollegium.	
Simrishamns hundramannaförening.	Att dels genom månatliga bestämda afgifter bilda en kassa för att lemna lån till behöfvande medlemmar och dels genom uttaxeringar efter behof utbetala sjuk- och begravningshjelp.	Åtskilliga yrkesidkare i Simrishamn.		18	1,060	2,715	—	En styrelse af 5 personer.	65)
		Summa	—	23	1,308	17,035	—		
D. Engelholms stad.									
<i>a) Stiftelser för egentlig fattigvård, för s. k. pauvres honteux och dylikt.</i>									
Flinkska fonden.	Att lemna understöd åt pauvres honteux.	Ulla och Gundela Flink.	1878 ²³ / ₁₁	4	150	3,000	—	Magistraten.	
Mazér de la Gard's donationsfond.	Att lemna understöd åt fattiga borgarenskor.	Konsul Mazér de la Gard.	1847 ² / ₁₁	7	180	3,928	—	Drätselkammaren.	
Åbjörnssonska fonden.	D:o d:o d:o.	Handlanden Åbjörn Åbjörnsson.	1879 ¹² / ₈	1	120	2,000	—	D:o.	
Engelholms fabriks- och handverkskassa.	Att utdela räntan såsom understöd åt behöfvande borgare, deras enkör och barn.	Borgare i Engelholm.	1847	15	150	3,023	—	En styrelse af 5 personer, valda af stadens borgare.	66)
<i>c) Stipendiifonder och andra stiftelser för undervisning.</i>									
Kjellmanska donationsfonden.	Räntan skall terminligen såsom uppmantran för flit, kunskaper och goda seder tilldelas en vid läroverket inskrifven medellös skolgosse.	Regementsläkaren Aug. Kjellman.	1882 ⁴ / ₁₁	2	24	505	—	Läroverkets rektor.	
Moje Westers premiefond.	Räntan skall vid hvarje vårtermins afslutande utdelas till den yngling i läroverkets andra klass, som jemte högsta betyget för sedlighet erhåller de bästa vitsord för kunskap och flit.	Häradshöfding Wilh. Wester.	1877 ⁸ / ₆	1	5	103	—	D:o d:o.	
Styfska stipendiifonden.	Räntan bör vid hvarje årsexamen tilldelas den lärjunge, som företrädesvis utmärkt sig för flit och ett hedrande uppförande.	Kapitalet sammanskjutet af onämnde gifvare.	1869 ² / ₁₀	1	8	206	—	D:o d:o.	
Gahmska donationsfonden.	Af räntan utdelas en del i premier till mindre bemedlade för flit och goda seder kände ynglingar i Engelholms tvåklassiga pedagogi.	Kyrkoherde G. S. Gahm.	1866 ¹² / ₆	5	30	3,000	—	Rektor vid läroverket och skolrådet i staden.	67)
<i>d) Stiftelser för sjukvård, sjuk- och begravningskassor.</i>									
Frivilliga brandkårens kassa.	Att till medlem, som under tienstgöring vid eldsvåda eller vid öfning lidit skada, lemna sjukhjelp samt vid dödsfall begravningshjelp.	Färgaremästaren Aug. E. Lindeqvist.	1859 ¹⁷ / ₁₀	2	54	1,726	—	En styrelse af 5 personer.	68)
Första hundramannaföreningen.	Att lemna medlemmar sjuk- och begravningshjelp.	Folkskoleläroaren J. P. Hagelqvist.	1878 ¹⁵ / ₈	20	951	1,773	—	En styrelse af 9 medlemmar.	69)
Första hundraqvinnoföreningen.	D:o d:o d:o.	Fröken Nathalia Hedemark.	1882 ²¹ / ₁	23	516	600	—	D:o d:o.	70)
Första hundrafemtioannaföreningen.	D:o d:o d:o.	Sadelmakaren C. G. Hedemark.	1883 ¹⁷ / ₃	25	813	1,148	—	D:o d:o.	71)
		Summa	—	106	3,001	21,012	—		

A n m ä r k n i n g a r :

¹⁾ En tredjedel af fondens afkastning tillägges årligen kapitalet. — ²⁾ För stiftelsens ändamål äro hos socknens kyrkoherde deponerade 8 tunnor 12 kappar korn samt 2 kor. — ³⁾ Räkntan har under senare åren ej använts, utan lagts till kapitalet. — ⁴⁾ Räkntan har under senare åren ej använts, utan lagts till kapitalet. — ⁵⁾ Enligt förordnande af stiftaren uppbär en släkting till denne i sin listtid hela årliga räntan. — ⁶⁾ Stiftelsens tillgång består af donerade gatuhuset nr 2 Vestra Häglinge. Utdelning har skett till skolväsen och fattigvård. — ⁷⁾ Ingen utdelning af räntan har egt rum under år 1890. — ⁸⁾ Utdelning får ej ske, förrän ursprungliga kapitalet, 175 kronor, genom tillägg af räntan vuxit till 500 kronor. — ⁹⁾ Stiftelsekunden förstörd vid branden i Båstad år 1870. Influtne delegareafgifter år 1890 78 kronor. Enligt beslut den 25 juni 1885 erlägger delegare i inträdesafgift 25 kronor och i årsafgift 2 kronor, hvarförutan erläggas vid erhållande af mästarebref 12 kronor 50 öre och vid erhållande af gesällbref 3 kronor 50 öre. — ¹⁰⁾ År 1890 influtne afgifter 60 kronor. Delegare erlägger i inträdesafgift 10 kronor och i årsafgift 5 kronor. — ¹¹⁾ År 1890 influtne afgifter 470 kronor 50 öre. Delegare erlägger en afgift af 50 öre i månaden. — ¹²⁾ År 1890 influtne afgifter 594 kronor 25 öre. Inträdesafgift 1 krona och månadsafgift 50 öre. — ¹³⁾ År 1890 influtne inträdes- och månadsafgifter 768 kronor 55 öre. Delegares tillskott är 35 öre i månaden. — ¹⁴⁾ År 1890 influtne afgifter 421 kronor 75 öre. I inträdesafgift erläggas 2 kronor 25 öre och i kvartalsafgift 1 krona. — ¹⁵⁾ År 1890 influtne afgifter 1,059 kronor. Inträdesafgift 2 kronor och månadsafgift 50 öre. — ¹⁶⁾ År 1890 influtne afgifter 102 kronor 50 öre. I inträdesafgift erläggas af man 3 kronor och af kvinna 2 kronor. Årsafgift är 4 kronor för hvarje medlem. — ¹⁷⁾ År 1890 influtne afgifter 57 kronor 50 öre. Delegare erlägger i inträdesafgift 1 krona och i årsafgift 50 öre. — ¹⁸⁾ År 1890 inflöto i delegareafgifter 483 kronor 55 öre. Delegare erlägger 1 krona 50 öre i inträdesafgift, 35 öre för motbok, 1 krona 50 öre till grundfond och månatligen 50 öre. — ¹⁹⁾ Delegare erlägger 1 krona i inträdesafgift och årligen 2 kronor. Totalbeloppet af år 1890 influtne afgifter utgjorde 621 kronor 66 öre. — ²⁰⁾ Totalbeloppet af år 1890 influtne afgifter utgjorde 135 kronor. Delegare erlägger i inträdesafgift 1 krona och i årsafgift 2 kronor. — ²¹⁾ I delegareafgifter inflöto år 1890 248 kronor. Delegare erlägger i inträdesafgift 1 krona 50 öre och i kvartalsafgift 1 krona. — ²²⁾ År 1890 inflöto i delegareafgifter 238 kronor 70 öre. Delegare erlägger i inträdesafgift 1 krona 50 öre och i årsafgift 3 kronor. — ²³⁾ År 1890 inflöto i delegareafgifter 105 kronor 30 öre. Delegare erlägger i inträdesafgift 2 kronor och i månadsafgift 25 öre. — ²⁴⁾ Totalbeloppet af år 1890 influtne delegareafgifter utgjorde 255 kronor 25 öre. Delegare erlägger 1 krona i inträdesafgift och 75 öre i kvartalsafgift. — ²⁵⁾ År 1890 inflöto i delegareafgifter 252 kronor. Delegare erlägger i inträdesafgift 1 krona och 75 öre i kvartalsafgift. — ²⁶⁾ Totalbeloppet af år 1890 influtne delegareafgifter utgjorde 148 kronor 41 öre. Delegare erlägger i inträdesafgift 1 krona och i månadsafgift 25 öre. — ²⁷⁾ År 1890 utgjorde influtne delegareafgifter 194 kronor 90 öre. Delegare erlägger i inträdesafgift 1 krona och i årsafgift 2 kronor. — ²⁸⁾ Delegareafgifter år 1890 utgjorde 422 kronor 35 öre. Delegare erlägger antingen en gång för alla 91 kronor eller ock 6 kronor årligen under femton hvarandra påföljande år. — ²⁹⁾ Delegareafgifter utgjorde år 1890 780 kronor 50 öre. Delegare erlägger 1 krona i inträdesafgift och 50 öre i månadsafgift. — ³⁰⁾ Delegareafgifter år 1890 utgjorde 91 kronor 18 öre. Delaktigheten är beroende på insättningarnes storlek. Minsta insättning är 6 kronor om året i femton år. — ³¹⁾ Delegareafgifter år 1890 utgjorde 482 kronor 90 öre. I inträdesafgift erläggas 1 krona och i månadsafgift 50 öre. — ³²⁾ Delegareafgifter år 1890 utgjorde 126 kronor 76 öre. I inträdesafgift erläggas 2 kronor och i månadsafgift 50 öre intill ett belopp af 10 kronor. Stiftelsens namn är ändradt från Tryde sockens sjukhjelps- och arbetareförening. — ³³⁾ För att blifva delegare i kassan erläggas årligen i 15 år en afgift af 1 krona. — ³⁴⁾ År 1890 inflöto i delegareafgifter kronor 369: 05 samt kronor 112: 78 i bönedagskollekt. — ³⁵⁾ Tillträdande kyrkoherde erlägger såsom inträdesafgift lösen för fem centner råg. — ³⁶⁾ År 1890 inflöto i delegareafgifter 14 kronor 50 öre. Inträdesafgift erläggas med 2 kronor för hvarje hundra, kassaräkningen då innehåller. Årsafgift utgår med 3 kronor. — ³⁷⁾ Delegare erlägger 15 kronor i årsafgift. — ³⁸⁾ Inträdesafgift 75 kronor jemte 2 procent af sista årets kapitalbehållning. — ³⁹⁾ Kyrkoherde erlägger vid tillträde 50 kronor, derefter under fem år årligen 25 kronor och sedan, så länge lön uppbäres af kyrkoherdebeställningen, årligen 10 kronor. Delegareafgiften år 1890 utgjorde 245 kronor. Sammanslagning har nu egt rum emellan denna kassa och Ingelstuds kontrakts presterskaps nya enke- och pupillkassa. —

⁴⁰⁾ Utdelning sker genom fattigvårdsstyrelsen. Utdelningsdagar äro ²⁸, ², ⁵, ³, ⁷, ⁶, och ²⁷, ¹¹ med en femtedel hvarje gång. — ⁴¹⁾ Efter indragning af regementets skola användas medlen som beklädnadshjelp åt artilleristbarn. — ⁴²⁾ År 1890 hafva af räntan utdelats 75 kronor till 2 lärjungar i allmänna läroverket samt återstoden i mindre poster fördelats mellan flere barn i folkskolan. — ⁴³⁾ Enligt nådigt bref den 22 november 1877 är fonden öfverlemnad af skolrådet till läroverkskollegium. Af fonden betalas afgift till ljus- och vedkassan för obemedlade lärjungar inom de tre lägsta klasserna eller på reala linien och bekostas inköp af böcker till utlåning åt lärjungar till belopp af högst 300 kronor. Fondens utgift år 1890 utgjorde 571 kronor. — ⁴⁴⁾ Dessutom har till J. H. Dahls flickskola lemnats ett års bidrag af 360 kronor. — ⁴⁵⁾ Den i testamentet anslagna summan var 4,000 riksdaler bankotransportsedlar. Fondens nuvarande storlek är ej här känd. — ⁴⁶⁾ Fonden inestår i Maltesholms och Vanås gårdar, från hvardera af hvilka årligen erläggas 7 kronor 50 öre. — ⁴⁷⁾ Fonden öfverlemnad till läroverkskollegium enligt nådigt bref den 17 maj 1889. — ⁴⁸⁾ Stipendium är ännu ej utdeladt. — ⁴⁹⁾ Stipendierna få bibehållas 3 år efter afgångsexamen, om studierna fortsättas vid akademi eller annat högre läroverk. — ⁵⁰⁾ Stipendierna få bibehållas till och med det år, hvarunder 16 år fyllas. — ⁵¹⁾ Stipendiet är icke utdeladt. — ⁵²⁾ Stipendiet får bibehållas, så länge stipendiaten tillhör allmänna läroverket. — ⁵³⁾ Delegare erlägger årligen 6 kronor, som vid utträde ur föreningen återbäras. I delegareafgifter inflöto år 1890 730 kronor. — ⁵⁴⁾ Delegare erlägger 21 kronor 50 öre i inträdesafgift och 1 krona 50 öre vid inträffadt dödsfall bland föreningens medlemmar. År 1890 uppgingo afgifterna vid timade dödsfall till 497 kronor; men förekommo inga inträdesafgifter, i följd deraf att inga nya medlemmar inträdde i föreningen. — ⁵⁵⁾ Af delegare erläggas 2 öre i veckan för hvar krona, han under veckan haft i afböning, samt vid inträffadt dödsfall 50 öre, om han är öfver 18 år, och 25 öre, om han är yngre. År 1890 utgjorde delegareafgifterna 3,730 kronor 42 öre. — ⁵⁶⁾ Hvarje delegare erlägger 25 öre i veckan. År 1890 erlades i dylika afgifter tillhoppa 79 kronor 50 öre. — ⁵⁷⁾ I inträdesafgift erläggas 5 eller 10 kronor allt efter åldern, hvilken afgift ökas med 25 öre för hvarje månad, hvarmed den inträdandes ålder öfverstiger 50 år. Årsafgiften är 3 kronor. De år 1890 influtne delegareafgifter utgjorde 82 kronor 50 öre. — ⁵⁸⁾ Delegare erlägger årligen 6 kronor dock eger han, efter att i tio år hafva fullgjort denna inbetalning, rätt att dermed upphöra. I sjukhjelp erlägger delegare 10 öre i veckan till hvarje sjuk delegare under högst 24 veckor. Då delegare aflider, utfår hans sterbusdelegare såväl det på den aflidnes konto inestående belopp som äfven 1 krona af hvarje delegare. Totalbeloppet af influtne delegareafgifter utgjorde år 1890, 975 kronor 55 öre. — ⁵⁹⁾ Föreningsmedlem erlägger årligen 3 kronor. År 1890 inflöto i dylika afgifter 240 kronor 54 öre. — ⁶⁰⁾ Till inträde berättigade äro handlande, magistratspersoner, presterskap, stadsläkare och apotekare i staden. I inträdesafgift erläggas 100 kronor och i årsafgift 6 kronor. År 1890 influtne afgifter utgjorde 560 kronor. — ⁶¹⁾ Delegare, som icke uppnått 50 år, erlägger i årsafgift 10 kronor. År 1890 influtne afgifter utgjorde 715 kronor. — ⁶²⁾ Stiftelsens storlek är angifven, sådan den var den 1 maj 1891. Under ett år närmast derförut inflöto i delegareafgifter 1,526 kronor 34 öre. — ⁶³⁾ Influtne inträdes- och årsafgifter utgjorde år 1890 sammanlagt 676 kronor. — ⁶⁴⁾ Fonden är bildad af det öfverskott å 10,500 kronor, hvilket uppkommit å de till förenämnda komité influtna bidrag, sedan alla af komiten beviljade understöd blifvit utbetalda. — ⁶⁵⁾ 1,660 kronor utgjorde totalbeloppet af år 1890 inbetalda delegareafgifter. I månadsafgift erläggas 50 öre. Dessutom betalas bidrag till sjuk- och begravningshjelp efter behof. — ⁶⁶⁾ Kassan är bildad af afgifter för vunna burskapsrättigheter i Engelholm. — ⁶⁷⁾ Af stiftelsen, som blifvit gjord till förmån för Engelholms tvåklassiga pedagogi och folkskola, utgå för närvarande enligt donators bestämmelse 100 kronor till enskild person, 30 kronor till läroverket och 50 kronor till folkskolan. — ⁶⁸⁾ I inträdesafgift erläggas 2 kronor och i årsafgift 1 krona. Samtliga år 1890 influtne delegareafgifter utgjorde 62 kronor 65 öre. — ⁶⁹⁾ I inträdesafgift erläggas 1 krona och i årsafgifter 6 kronor 50 öre. Samtliga år 1890 influtne delegareafgifter utgjorde 418 kronor 25 öre. Delegare, som tillhört föreningen i 10 år, utan att uppbära sjukhjelp, är befriad från afgift, så länge kassan icke understiger 1,000 kronor. — ⁷⁰⁾ I inträdesafgift erläggas 1 krona och i månadsafgift 50 öre. Samtliga år 1890 influtne delegareafgifter utgjorde 543 kronor. — ⁷¹⁾ I inträdesafgift erläggas 1 krona och i månadsafgift 50 öre. Samtliga år 1890 influtne delegareafgifter utgjorde 821 kronor 54 öre.

